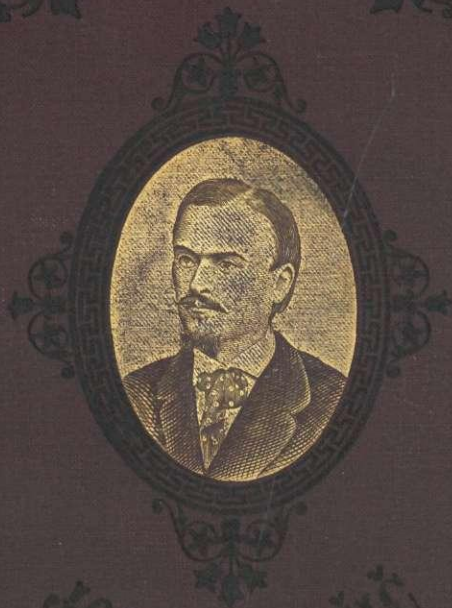
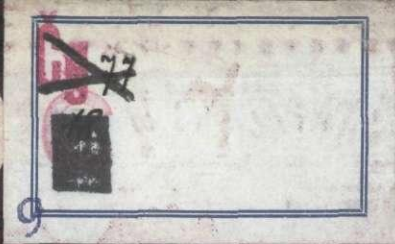
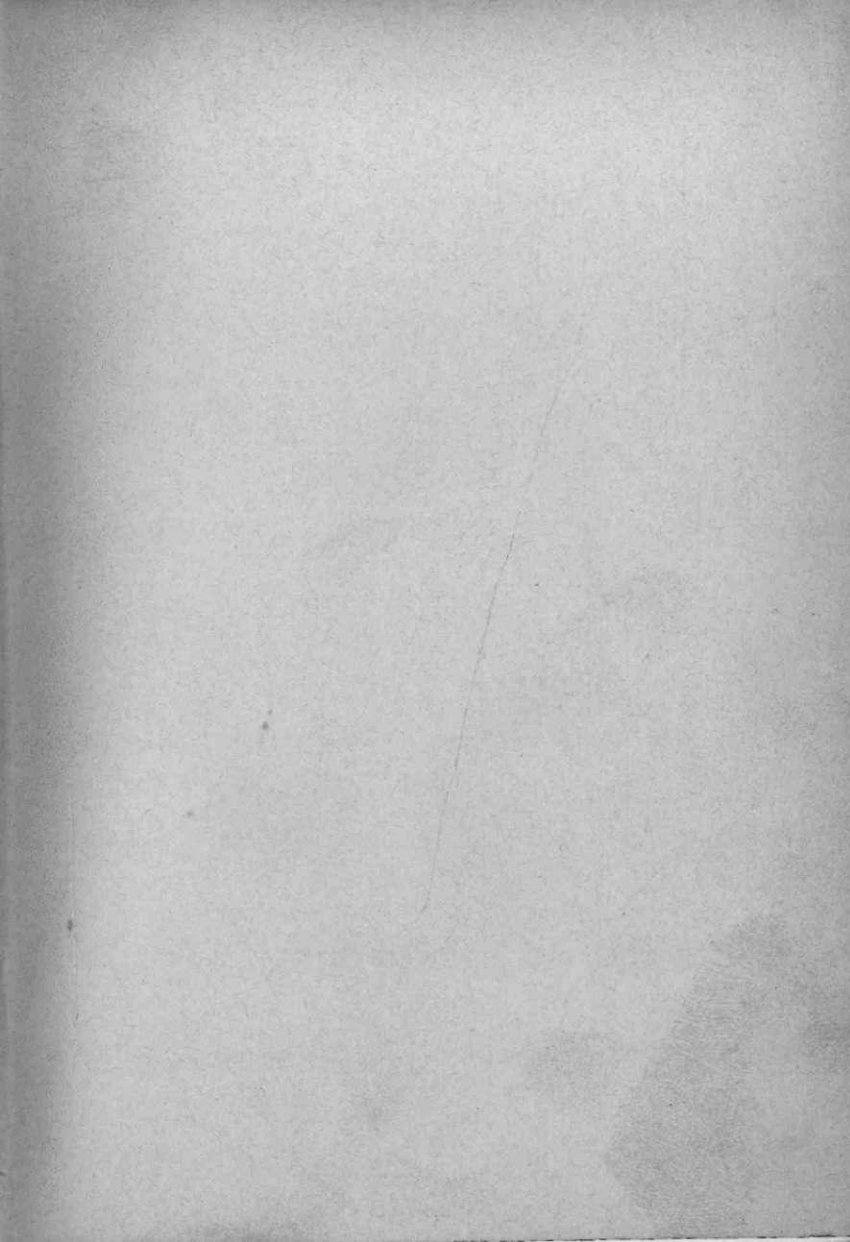

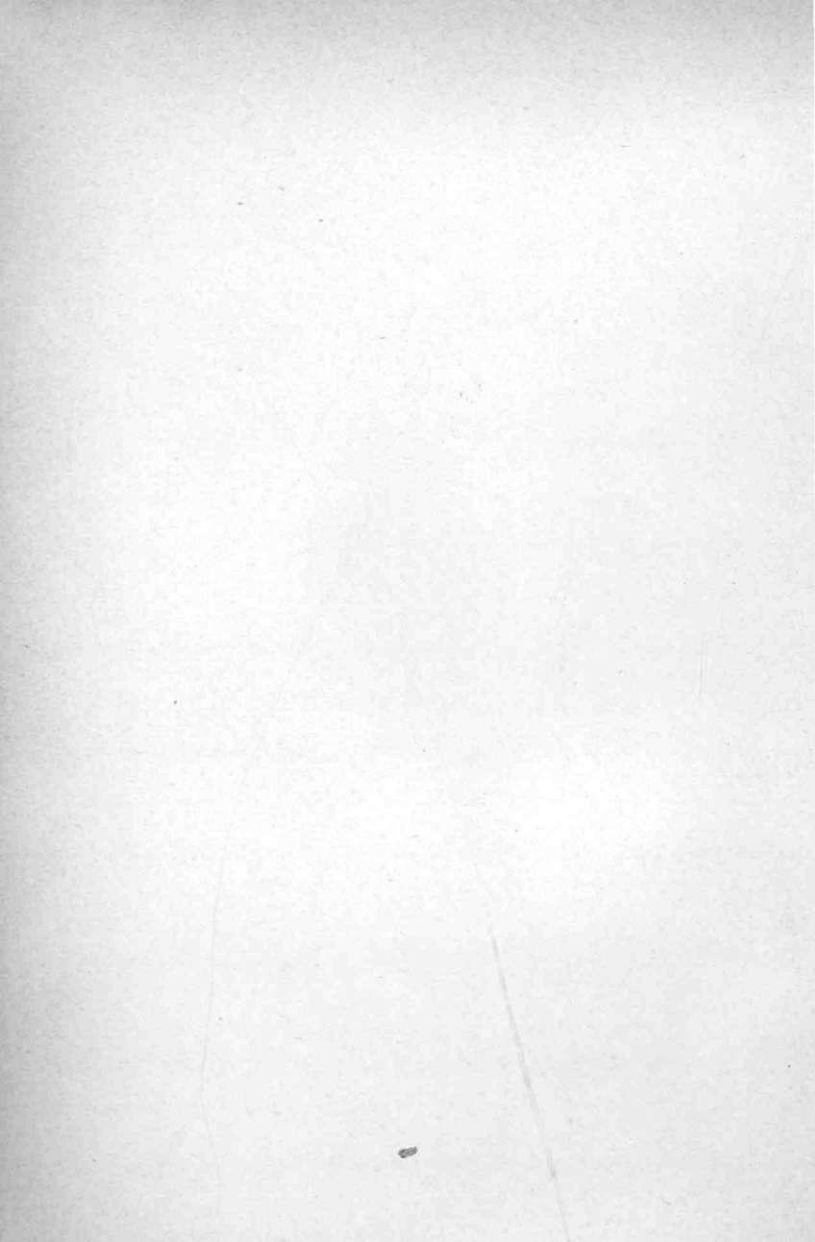
II,
C. 32523
d

JOSIP JURČIČ

32523, II, C, d.

JOSIPA JURČIČA

ZBRANI SPISI.

ZALOŽILA IN NA SVETLO DALA
„NARODNA TISKARNA.“

UREDIL
FR. LEVEC.

IX. ZVEZEK:
PRIPOVEDNI SPISI.

—○●○●○—

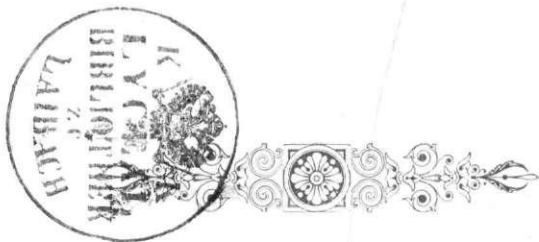
V LJUBLJANI, 1890.

NATISNILA „NARODNA TISKARNA.“

JURČIČEVIH
ZBRANIH SPISOV IX. ZVEZEK.

PRIPOVEDNI SPISI.

VSEBINA: DOKTOR ZOBER. — MEJ DVEMA STOLOMA.

V LJUBLJANI, 1890.

ZALOŽILA IN NATISSILA „NARODNA TISKARNA“.

Inv. A. 030018758.

KAZALO.

- I. Doktor Zober. Izviren roman. („Slovenska knjižnica“, 1876.) 9
- II. Mej dvema stoloma. Izviren roman. („Slovenska knjižnica“, 1876.) 173

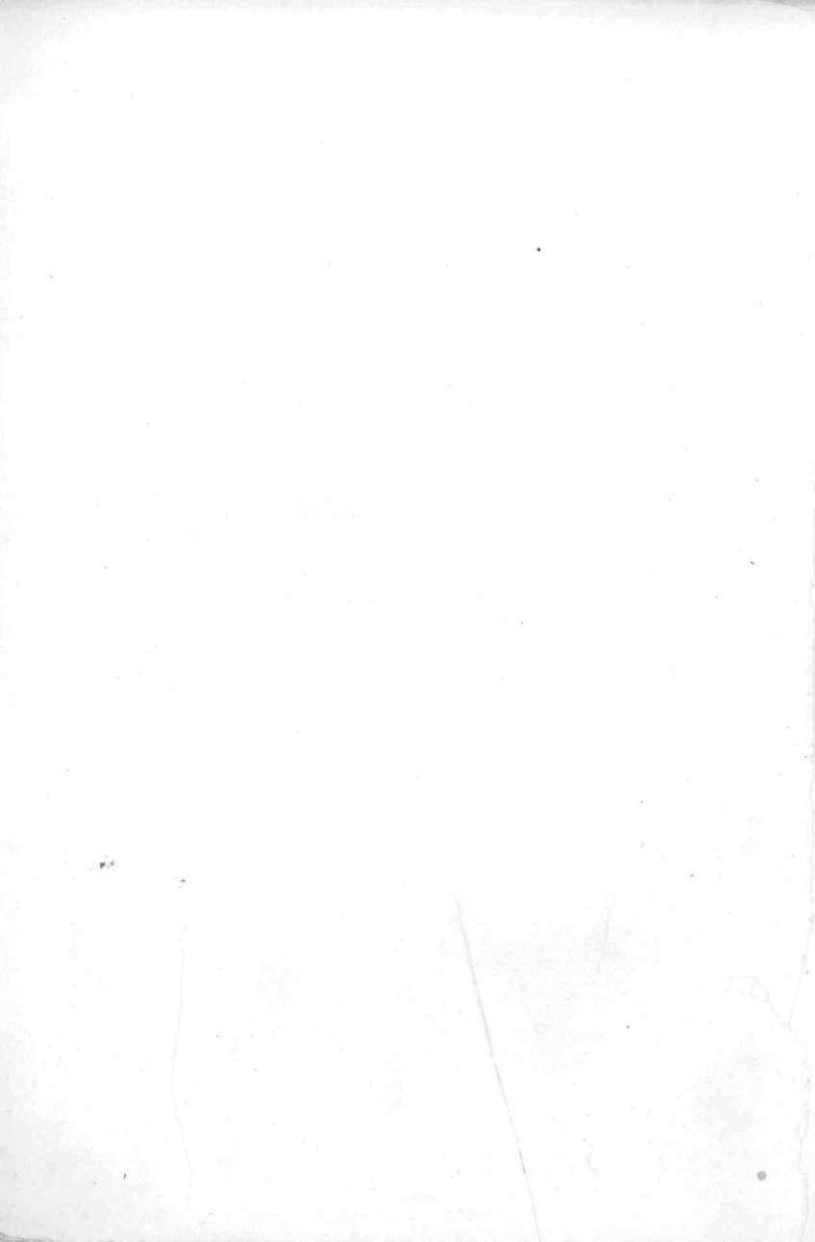
I.

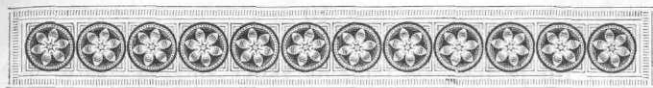
Doktor Zober.

Izvirən roman.

(„Slovenska knjižnica“, 1876.)

Prvo poglavje.

Zdaj pa kadar hočete, gospod inženir, pak na-prežem.“ Tako je rekel v dvorišči mestne gostilne druge vrste kmetisk voznik mlademu gospodu, čegar popotne stvari je bil natovóril zadaj na svoj odprti, jako primitivni voz.

Ali mladi gospod inženir ni slišal teh besedij, dasi so bile precěj s hribovskim glasom vpite, ker njega okó in vsa njegova pozornost sta bila uprta v mlado, lépo, plavolaso gospodičino, ki je stopala s pó-starno suho gospó, katere veliki nos je na prvi pogled v oči bòl, baš v starinski koléselj.

Gospodičina, ne čez šestnajst let stara blondinka, bila je preprosto opravljena, mode ni bilo na nji nič, in po mnogoštevilnih košárah soditi, ki so privezane bile tu in tam, zadaj za kočijo in spredaj pri „kočijaži“, ako se je smèl tako imenovati tópast kmetiski fant, ki je zavzemal mesto na „kôzlu“ in klél dva poljedélska upréžna kônja : prišla je bila s svojo staro tovarišico v mesto nakupavat za gospodinjstvo ter se je sedaj vozila domóv.

Ko je nje voz odhajal skozi vhodna vrata, snel je prej omenjeni kmetski voznik prašni svoj klobuk z glave, a videč, da ga gospé ne vidita, zarenčí na njiju voznika:

„Le počasi vôzi, Janez, da te bode moja kobíllica mogla dohajati; za vozom rajša teče.“

In ker je hipoma kočija uže iz dvora vèn, obrne se zopet k mlademu gospodu inženirju — kakor ga je prej klical — in nadaljuje:

„Če précej naprežem, bodeva vozila za tem grajskim vozom in moja kobíllica teče po cesti za vozom tako rada, da je ni treba nič tepsti; kar sédem lahko na bič in vajeti lahko privežem zraven sebe; tako ti piha, kakor blisek; za vozom, sem dejal.“

„Le brž no!“ oglesi se inženir in kmet pripreže, séde potem spredaj, gospod inženir zadaj, in z ropotom drdrá okorni voz čez predmestni tlak.

Tu in tam kdo pogleda mladega ličnega gospoda na tacem prenárodnem vozu, tako, da je bilo vóženca skoro malo sram; zató je bil klobuk pomeknil čez oči ter si ni upal pogledati nì na levo nì na desno.

Kmalu pak sta bila iz mesta; kajti kmet je brez pardona z bičem strojil konjsko kožo in s svojimi večkrat sešitimi vajeti po kobíličinem hrbtu energično pritrkaval, da bi — kakor je rekel — „prej došel grajskega Janeza“.

Naš inženir, lep mož z mlado črno brado, na podbrádku na levo in desno razčesano, in z mladostnim

licem, zove se po imeni svojem Ivan Lisec. Uže njegovo sedênje na tacem preprostem vozu daje ugeniti, da se iz mesta sedaj ne vózi na zabavno šetanje, nego da ga vodi pôsel na deželo, filisterski pôsel ali skrb za vsakdanji zaslužek, o katerem pravi národni gospodar, da je čestilen, a lenúšina, da je grenek, in da je bolje, če je človek bogat in mu ga iskati ne treba.

Lisec pa ni bil bogat. Oče, majhen obrtník v malem slovenskem mesteci, izšolal ga je sicer pošteno, toda kmalu je bilo treba mlademu móžu gledati na „pomozi si sam“. Sedaj živí ob tem, čemur se je naučil, ob zaslužku, ako namreč najde delo. Tega pa ni zmerom obilo.

Dve leti je bil pri necem državnem zidanji, a po dovršenem delu brez službe več tednov. Kar je imel prihranjenega, ginilo je počasi in ni mogel dolgo čakati, ker za kako bolezen je vender dobro, če ostaja kàj na stráni.

Zató mu je bila prav ljuba ponudba necega prijatelja, naj gré na troške občine Volčjak in graščine Pražanek gozde razmérit in razdelít, kakor je zarad zemljiškega razbremeníla mej občino in graščino pravno dogovorjeno. Ker je občina precèj velika in hoče zajedno imeti po hišnih številkah in v razmeri velikosti davkov porazdeljene parcele, da bode „mapa za vekomaj veljala“, imel bode Ivan Lisec precèj časa v Volčjaku ostati in meriti.

„Ti prekleti Janez ti, ti ušesa ti! Čakaj, jaz ti ga bom uže védel. Neče malo počasneje voziti, ta lesena cóklja grajska!“ hučuje se Liščev voznik, ki je bil od slavne občine Volčanske poslan v mesto, da pripelje zemljemerca. Res je bil prej omenjeni kolêselj uže daleč pred njima na cesti, zavít v oblak belega prahú, in „kobílica“ je omagovala, obupavši doteči grajskega Janeza, ali bolje, njegova dva kônja. Z glavo skesano v tla cincajoča, začela je le počasi in počasi naprej migati, dokler ji zopet bič ni jel kože strójjiti in je poskusila nov zalet.

„Iz katerega grada je óni voz?“ vpraša Lisec.

„Nu, lej ga, prav s Pražanka je, prav tam, kjer boste merili, ne daleč od nas,“ odgovorí voznik.

„Je li ona mlada gospodičina iz graščíne?“

„Kaj pak, to sevéda je, domača je, hčí stare gospé,“ odgovorí kmet.

„Kako? One stare ženske, ki poleg nje na vozu sedí?“ vpraša zemljemerec.

„E te, kaj še, Bog obváruj! Ono je tako neka stara gospá; služi, če tudi gospôda služi; ali jaz ne vem, kako je; v grádu je, nu, tako je bolj, dejal bi, kakor kakova gospodinja. Pri gospé je v velícih číslíh, kar sáma gospodári, reva bólna. Menda bode tudi kàj v rôdu, ker ji pravijo teta, pa ne vem, ali je ali ni. — Nu, bistahór, gé-é, kaj klempáš uže spet, ti matoróga ti!“

Razumeje se, da so bili zadnji voznikovi vzklici adresirani na ubogo njegovo vožno živálcó, katera sicer ljubeznivega deminutivnega imenovanja ni zaslužila, ker je bila velika in suha, da bi ji bil lahko rébra štel in bi se bil Ribničán bal poleg nje ogenj kresati.

„Ali je družina naseljena, ali uže stara in dolgo na grádu?“

„Kakšna družina? Saj ni družine, samó stara gospá pa to dekletce je, in ta teta, ali kaj je. Sáme babe. Gospod je umrl. In še kako je umrl, o jemnasta!“

„Kako pa?“ vpraša Lisec.

„I nu, nekoč po nôči ga je kočijaž mrtvega domóv pripeljal v kočiji — čisto mrtvega — tist Gromov Peter je bil za kočijaža, ki je mislil ranjco Antolkovko vzeti, pa je précej po smrti graščákovi, ko je mislil iti pričat, z Vélicege zoba padel in se ubil. Koliko je uže tega? — čakaj! — pet — ne bode — ampak šest let bode tega; dà, zímína je bila tistega leta vsa pozebla, ajdo smo bili pa tako pridelali, da je skoraj omlatiti nismo mogli, in kléna je bila, da se je je namlelo naštókan žakelj.“

„Tedaj oče te mlade déklice je storil nesrečno ali naglo smrt? Kaj se mu je zgodilo? Kaj ga je zadelo?“ vpraša Lisec dalje radoveden.

„E, béžite, kaj bi ga zadevalo! On ni bil naše vere, ampak lutrš-človek, od tistega Luter-Martina, ki je bil nekđaj vero zmešal. Tudi ta naš graščák

je bil te vere; vsaj k maši in k izpóvedi ni hodil. Vse ljudi je znal v kozji rog ugnati, samó fajmoštra se je ogibal, pa tistega Zobrovega dohtarja se je bal. Tega pa, tega.“

Tu se nagne voznik nazaj, dene dlan ob usta, iz katerih je bil vzel pipo, in pravi skrivnostno: „Vsi mislijo, da mu je sam hudič tisto noč v kočijo po dušo prišel, po krivovérsko.“

„In Vi tudi verjamete to?“ vpraša mladi inženir kmeta.

„Lejte, kaj ne bom verjel? Dušo je imel tako ali tako že hudiču podkrižano, če je bil lutrš-človek. Potlej pa, kàj ni Gromov Peter pravil Antolkovki, ravno prémer se je bil ubil, da sta vozila v mesto dohtarja Zobrovega. Zober je šel zopet po svetu, ónadva proti dômu. Kadar je na širocem klanzi Gromov Peter s cókljo zaviral, zdelo se mu je tako, kakor bi bila dva v kočiji in ne le gospod. Ko je pa domá gospodu kočijo odprl, bil je sam v nji, in še ne živ. Mrtev, v čevljih umrl. Ni mogoče, da bi bil kdo drugi kakor hudič zlezel v zaprto kočijo, za Bóga svetega ne! Kako bi bil pa sicer izgini! Nekateri res pravijo, da mu je dohtar Zober, katerega je tačas v mesto vozil, tako zacopral, da je umrl na poti domóv. Ali tega jaz ne verjamem. Naj govoré jeziki, kar hočejo, jaz sem pa uže Zobrovega gospoda vozil, tako, kakor zdaj-le Vas, in jaz pravim, da je dober človek in nič nápačen.“

„Rane ni imel graščák nič?“

„Kaj še! Nì edne praske ne!“

„In zdravniki niso preiskavali ga?“

„Tega ne vem. I, več škrijcev in gospodov, malih in vélicih, lazilo je okoli gradú, menda so bili uže zdravniki, ali kaj so bili, če niso bili kàj družega.“

„In kdo je ta doktor Zober?“

„I, kaj bom pravil, kdo? Zobrov je iz Volčjaka; po svetu hodi; tja odkoder solnce izhaja. Tacega ni še mati porodila v naši dolini in ga ne bode. Tam ljudí zdravi, domá jih neče. Denarja ima, pa so vender bratu prodali grunt, ki ga je zapil.“

„In kakšna je gospá v grádu?“ vpraša Lisec.

Kmet se zopet obrne, dene prst kazalec na sredo širocega svojega čela in čudno se namrdivši začne svedráti in vrtati vánje.

„Vi hočete réči, da je slabega uma, da nima popolne pameti?“

„I, nu, zmerom ne, ali časih pač. Vender ne, da bi bila nora. Ona gospodári, hodi po polji, vse ogleda, dobra ženska je. če ni jezna, ali časih se ji pa v glavi zmeša, menda zató, ker je nje mož sedaj v peklù . . .“

„V peklù ni, ne govorite tega!“

„Nu, lepo bi Vas prosil, kje pa more biti, če ni naše vere? V vicah vender ne, dejal bi.“

„Povejte mi dalje o gospé. Kako se ji meša, kaj počnè.“

„I, tako — zamišljena je in grunta, kakor tale moja matoróga kobíla, kadar nima česa jesti — hi-i-i, luca! — Nora ni, ampak tako je, kakor je bil tisti Oplátarjev Korle. Prav taka, kakor je bil Korle. A Vi ga niste poznali? I, ta je bil čuden človek. Sam s seboj je govoril, pa okoli brúndal. Otroci smo se ga bali. Ob postu, ko smo šli za velikonôčno izpóved k izpraševanju, glej, kdo je bil tudi prišel? Korle! In ko je kapelan vse izpraševal, pak je še njega vprašal, ko je bil na vrsti. „Korle,“ pravi, „povedi mi ti, Korle, kateri je najpotrebnejši zakrament?“ — „Kruh!“ je rekel Korle, „kruh!“ je odgovoril, „kruh!“ — In vsi smo se smijali, pa se je še kapelan smijal.“

Kmet je brbljal delj različne stvari, ali Ívan Lisec ga ni več izpraševal, niti poslušal. Imel je iz tega dovolj, kar je slišal. „Nenavaden je ta kraj vsekako, kamor pridem, in tudi nenavadne ljudi ima.“

Tako mlada, tako ljubezniva in nežna stvarca, kakor je bila ta plavolasa gospodičina, ki se pred njim vozi — in kako nesrečna mora biti. Oče je neprirodno ali vsaj naglo smrt storil, mati na umu bolna, déklica najbrž brez sorodnikov, živeča samotno na kmétih brez omikanih znancev. Ubožica! Smilila se mu je.

On sam je do svojega sedanjega devetindvajsetega leta izkušal uže mnogo zléga in neprijetnega, videl razdrabljati se prijateljstva in razvezavati lahke ljubezni, celó bridkost materijalnega pomanjkanja je uže poskusil — ali zdelo se mu je v tem hipu, da se smé vender še srečnejšega šteti, nego óno dete, ki se je vozilo pred njim po isti cesti.

„Tu-le je pa treba malo napajati, živina in človek potrebuje kàj v sebe dobiti“, pravi voznik in zavije k véliki obcestni krčmi. Lisec zapazi, da tudi grajski koléselj stoji pred hišo in kônji zobljejo. Tedaj mora biti óna lepa sopotnica tudi tukaj. Ali bi se ne dalo začeti kàj znanja? Kako, to bode nanesla prilika. S to mislijo stopi v krčmo na óno stran, kjer je bil, kakor je po kmétih šega, prostor za „boljše ljudi“. Tam res najde gospodičino s spremljevalko sedečo, sicer ni bilo nikogar v izbi. Pozdravi, a dobí le čisto majhen znak odzdrava. Molk. Dvakrat čuje kratke vprašaje starkine.

Sedèč na drugem konci iste prilično dolge mize, ker v vsi tej ekstra-sobi je bila samó edna, mogel je déklico natančneje pogledati. In rekel si je, da je res ljubezniv obrazek. Ona se ni zmenila zánj čisto nič, ali to nič ne dé. Kako bi tu storil znanje? Tu ni mogel. Kakor, da bi se bil bal. Človek je časih čuden. Pred junakom ga ni strah, kaj se plaši pred žensko, slábo kakor dete? Kmalu je prišel „grajski Janez“ na prag naznanit, da je konje uže napójil.

Z lehkým površním pozdravom odideta ženski in Ivan si je bil celó v svesti, da se je neródnó vêdel, dasi se je tolažil, kà se v tem položaji ni mogel drugače. Sicer pa Bog ne dáj veče nesreče! Če bode hotel in če bode trebalo, seznaní se lahko in prílišneje na mestu samem.

Pol ure še je moral čakati, predno je voznik bil pri volji misliti o daljšem poti.

Drugo poglavje.

Mrak je bil uže, ko se voz ustavi pri županovi hiši v vasi Volčjak. „Božji prst“ v znamenji smrekovega vršička nad vrati je pričal, da je župan tudi krčmar v vasi. Goloròk, s pipo v ustih in z nekako predrzno izpostavljenim trebúščkom je stal oče župan na pragu, njegovega kolena se je držal triletni sinek v prilično umazani sami srajci in boječe opazoval v Volčjaku nenavadno prikazen civilno oblečenega človeka, kakor je bil inženir, a hišna dekla, ki je šla ravno iz hleva, smuknila je brzo ob zidu, kakor senca, ker je je bilo gospoda sram, kajti ni je bilo tu črne suknje, kar je kapelan bíro pobiral in potem adjunkt z biričem na komisijonu tu pil.

„Bog dàj, Bog dàj, dober večer“, vpije krčmar — „so prišli, gospod, so prišli?“ — Rekši, véde došleca v izbo, kjer je bilo zbranih uže več radovédnih vaščánov, kajti prihod inženirjev je bil eden najvažnejših in največjih dogodkov za zapuščeni, od vélike ceste oddaljeni Volčjak, zato je uže več tednov svojo

senco pred seboj mêtal, kakor se pravi o vseh imenitnih in velicih dogodkih tega svetá.

Samí kmetje so bili v sobi. Umolknili so vsi, tudi Lisec ni imel veselja govoriti, le krčmar župan, ki je bil gospôdi vajenejši in zarad svoje spretnosti mej sosedi močno občudovan, on je hitel pripovedovati, kako in kaj je z gozdom, kakóve lepe stare pravice so občanje imeli od nekđaj v tem gozdu, a sedaj, ko je odpravljena tlaka in desetína, mahoma gospôda niso hoteli več odkazovati lesá, kakor da ne bi Bog dal mu rasti po nôči in po dnevi za vse ljudi. Pravdo so pravdali. In po pravdi je prišlo tako, da prevzemó kmetje del gozda od Dolgojélšja do Sive peči v last, kar je sicer premalo, pa vender bolje, nego nič; kajti z ónimi gospôdi, ki so po kancelijah, ni dobro se továrišiti, tisto pravico ti jutri jemljó, katero ti denès še puščajo. Če prej imamo umérjeno in v mapo dejano, prej smo brez skrbí.

Župan znaša vsa pisanja, tičoča se stvarí, na mizo in jih razgrinja po mizi, po znamenjih poznajoč, katero se tiče tiče tega in ónega, ker razumeti jih sam ni mogel, bila so nemška, znani plod potujčenega uradovanja, kakeršno se v posmeh zdravi pameti po Slovenskem nahaja skoro še obče.

Mati župánja je pripravila večerjo, ki je bila precèj po kmetsko narejena, vender nocoj je bil naš pripotnik truden in lačen.

Tudi kmetje so bili sčasoma zgovorni in dovtipni in so vpraševali z veliko navitêto, kakor otroci. Lisec je imel potrpljenje ž njimi in jim je odgovarjal ter razkladal, zakaj in kako se more na popirno mapo narisati tudi istinito zemljišče, da družemu ostane razločno, kar se je kmetom čudežno modro zdelo in gledali so svojega inženirja, kakor nekaj posebnega. Cenek Vitrin, najstarejši mej njimi, zaklel je, da maševati ni dosti „kunštneje“, kakor tako na popir zarisati, da čez sto let še pismoučen gospod akuratno najde, kje je postavljen mejník.

Lisec se odpravi spat v „najlepšo izbo v Volčjaku“. Kajti na ta način dvorjaniti si dati, bilo mu je kmalu odveč. Kot mestni človek kmetskemu humorju ni bil vaje.

Ta noč jo bila čisto navadna noč, taka, kakor jo preživi Bog vé koliko tisoč preprostih ljudi, ali vender je bila za Lisca nekako odločilna, čeprav ima način tega odločenja tudi smešno svojo stran.

Utrujen je bil namreč jedva Lisec zaspal in razni dnevni vtiski so se mu kot sanje po možjanih počeli razpletati — podoba krasne, a nič koketne sopotvalke je bila vmes mej njimi — ko je bil nemilo móten.

Prebudi ga — oprôsti bralka, življenje je polno proze — neprijetni čut srbečice po životi. „Bolhé“, misli si in pomaga si, kakor si v tacih stiskah ubogi trpinčeni človek pomagati more, ali zastonj poskuša

znova zaspati. Nobena kletev ne pomaga, potrpeti je treba do jutra.

Znan neprijeten duh mu udari na uho. Hitro plane iz postelje, dotiplje užigálo, naredí luč in vidi, da je živa istina: steníce so šviga-švaga bežale po rjúhi pred svečo. Steníce, zánj največja gnusoba. In ta soba je bila namenjena njemu za stanovanje! In v najlepši hiši v vási je bil nastanjen! Rajši vse popustiti in bežati v mesto nazaj, nego tu biti v takem gnezdu. Kako morejo ljudjé biti tako nečisti!

Nič več ne more léči, dasi je močno zaspan. Obleče se in hodi gôri in dôli po sicer še res čedni izbi. Dolga noč je bila in mučno čakanje. Iz svojega kovčega vzame to in óno knjigo, da bi čital; a komaj začnè, lezejo mu trudne oči vkupe in opustiti mora. Napósled se vender začne daniti, vstanejo dékle, vstane gospodinja, tudi Lisec gré na plano pólje.

Župan se začudi, ko čuje hudovanje inženirjevo in groženje, da tu ne ostane, da hoče ali drugo stanovanje, čedno in snažno, ali pak odide. „Kaj vraga! Preklete steníce, jaz še védel nisem zánje,“ meni on.

„Kdo neki bode zavoljo treh steníc uže bežal! Soseđa je bil lani gad pičil, a še ni umrl. Toliko nas je ta gozdna stvar veljala gotovega denarja, zdaj pa bi zavoljo treh prekletih steníc morali zopet z ničem in hudičem vse pustiti!“ — „Te preklete steníce,“ odmevalo je iz ust sosedov, ki so bili pozvani na posvetovanje. „Anti so gospôda mehkužni in za nič“,

šepéče prvi. „Od edne steníce ne bode crknil ne!“ méni ljubeznivo drugi. „Popárite posteljo z živim kropom, pa bode dobro,“ receptira županu tretji v vznemirjenem Volčjaku, kjer ni bilo nobenega družega kvartirja za gospôdo.

A inženir ni bil s tem zadovoljen. Drugo stanovanje! Če ga v vási ni, pa v soseščini.

Ali do bližnje fare, kjer je bilo pač lože gospôdsko, t. j. sploh kakovo stanovanje dobiti, bilo je edno uro hodá. Ker je bilo uže iz Volčjeka precěj daleč do gozda, odreka Lisec naravnost, da take daljave hoditi neče, da mu potem morajo preskrbeti poseben voz za ves dan. Kmetje so pak prvič skopí, a drugič imajo sploh le vôli za vožnjo živino, kònj in voznik — eden sam je bil v vási — oj, to bi bilo predrágo.

Župan skliče še nekaj mimogredočih občanov in vsi se mej seboj resno posvetujejo, kaj storiti. Tudi novo došlim se zdi grozno neupravičeno, kako morejo tri steníce, za katere se noben pošten Volčjan ne bi niti zmenil, gospodu, ki pri njih tak „lep“ denar služi, presédati in ga celó odganjati.

„Ali tu se ne dá nič opraviti, ta človek je svojegláv, in Bog vé, ali bi družega dobili, ali ne,“ pravi župan. „Kam ga dénemo, kaj pravite?“

„Ko bi se v grádu dobilo,“ reče eden.

„I, bòme, ko bi ne bila gospá tako čudna, ljudij boječa in sáma svoja,“ méni župan.

„V Zobrovo kočó ga denímo,“ pravi drug.

„V Zobrovo kočo!“ odmevalo je od vseh strani, torej je morala biti ta misel srečna. „Po Solárja pojdi!“ velí župan in kmalu pride še eden kmet, ves prtnèn in okoren. Razodenejo mu veliko zadrego, v katero je Volčjak prišel, torej naj dá ključe od Zobrove kočè, ker tam je gospòdska postelja, politirana miza in kar je treba; steníc pa tudi ne bode, ker starega Zobrovega dohtarja uže dve leti ni bilo domá.

Ali Solár se brani dati ključe. Dohtar Zober je hude jeze mož, za krščen svet, kaj bi dejal, ko bi prišel, in našel kakega tujca v svoji izbi. Tega pa ne! Začnè se parlamentiranje z županom in Solárjem zarad ključa v Zobrovo hišo in ko Solár čuje, koliko je za občino važno, da zemljemerec stanovanje dobí, pravi napósled: „Poskusite prej v grádu, oče župan, in če tam ne bode nič, no, potem Vam pa dam dohtarjev ključ, naj se pes obesi, saj ga ne bo vrag prinesel uprav zdaj. Najprej v grad!“

Pod edno streho stanovati z včeraj videno mlado gospodičino in videti razmere, o katerih je uže včeraj slišal neobične stvari, ugajalo je Liscu, ko ga župan povabi, naj gré ž njim vred v grad stanovanja iskat. Nenavaden položaj njegov je moral tu odbijati vsak pomislek, sicer pak tudi ni nameraval zahtevati kake posebne gostoljubivosti, „saj ljudjé tam so vender gotovo omikani“, menil je.

Tretje poglavje.

Gresta z županom.

Gradič Pražanek, kakor je bil Lisec iz aktov pri županu uže sinoči razbral, sedaj lastnina grajske gospé Marije Langmanove, (kdo se bode nemškemu imenu pri nas čudil, ko so po graščinah, žäl, da največ tuji naseljenci!), ta grad je bil na vzvišenem holmci — kakor vsi, v lepem zakotji pod gozdom in hribovjem. Več potov in stezâ je vodilo do njega. Nekdaj se je baje tudi na vse strani braniti dal, vendar sedaj je bil prékop okoli in okoli zasut in samó še na severni strani je kazal okrogel zid, da je tu bil nekđaj stolp. Drugi deli so bili kesneje zidani ter je uže predzadnji lastník bil mnogo podrl, kar je bilo preveč. Okoli gradú so bila gospodarstvena poslopja.

Pred vrati je rasla košata lipa, okoli nje dëbla je bila živa klóp s posedeno in potlačeno kratko travo zarastla. Na tej klópi je sedela pri necem delu mlada gospodičina, ali ugledavši dva prišleca, smukne preplašena hitro v vežo. „Mlada je, zató boječa,“ misli si Lisec,

ko prideta do véžnih vrat, do katerih je vodilo pet širokih stopnic.

„Teta, pojdi sèm!“ razlegal se je prosèč glas po véži, baš, ko sta vstopiti imela Lisec in župan.

Iz izbe v véžo stopi Lisecu naproti od včerajšnjega pota znana stara ženska z dolgim nosom. V tem hipu, ko mu je prav blizu bila s svojim koščénim licem, zdela se mu je skoro grda in sodil bi jo bil za hudobno stvar, kdor sodi po zunanosti in po prvem vtisku.

„Kje so gospá, midva morava govoriti z gospó,“ vpraša župan z malo respektom.

Liscu se je stoprv zdaj videlo, da pravo za pravo je on smešna figura v sedanjem pred stenícami bežečém položaji in ker se je začel bati, da ne bi župan spravil teh pósteljnih sovražnikov človeškega nesnažnega rodú tu pred lépo gospodičino v nespodoben govor s svojim grobim jezikom, in njega potegnil v zadrego, sklene lotiti se stvari sam. Ker je čul gospodičino prej klicati „teto“, obrne se do stare in predstavivši se ji, kratko razjasni svoj položaj in izreče svojo prošnjo, s pristavkom, da je morda tembolj opravičenja zmožna, ker je on v tem kraji v pôslu, kateri se tiče ne le vaščánov, nego posredno tudi grada Pražanka. Zajedno pak še dostavi, da bi bil gotovo tih in ne nadležen gòst, za katerega, ako tako želé, niti ne bi znali, da je tu, ker mora itak ob lepem

vreméni skoro po ves dan na prostem delati. V vási. žal, stanovanja ni mogoče dobiti.

Župan Volčanski pak je bil v tem zvédel, da je grajska gospá pri delavcih na bližnjem polji. „Gotovo so dobre volje, če so na polji, jaz grem tja, le tu ostanite, zdaj vse opravim jaz sam,“ pravi in odide.

„Počakajte!“ kliče teta, toda župan le z glavo odmaje in odide.

„Mi se uže od včera j poznamo, če se prav spominjam. Slutili sva uže včera j, kdo ste, ker sva poznali Vašega voznika.“

S tem mu pokaže stol pri veliki kameniti mizi, ki je stala v véžnem kotu pri vratih. Lisec séde, rekši, da bi se bil uže včera j mejpotoma rad predstavil, a si ni upal.

„Kar se pa tiče prošnje Vaše, odločila bode gospá, h kateri je, kakor ste videli, župan šel predno sem mu mogla braniti. Vender je dobro, da ste uže prej pripravljene na nje odgovor. Ona bode najbrž prošnjo Vašo odbila. Nikar nam tega v zlò ne štejte in ne mislite, da je krivo temu pomanjkanje gostoljubja. Pri nas smo samó ženske poleg družine, torej Vi véste, da je potem težavno . . .“

„Prosim, nadležen nečem biti; reklo se mi je, da je stvar prav lehka, če ni, potem . . .“ Lisec vstane.

„Ne, gospod, poslušajte me do konca. Kar ste naveli zarad svojega pôsla tukaj v kraji, da se tiče

tolikanj grada kekor vašćánov, to je res, ali za vse te reči se briga samó Linin váruh, gospod sodnik Pevec, me ženske samé nič. Dalje pak — vidim, da Vam moram vse povedati (tu odide mlada gospodičina naglo stráni v sobo) — glavna stvar je, da je naša gospá časih bolna, nervozna, duševno razburjena, da bi Vam samemu ne bilo ljubo biti blizu nje; ona je mnogo trpela in to je nje nerve vzneredilo. Časih jo ta bolezen prime za več dnij. In uprav sedaj je zopet tako čudna. Tačas neče tujih ljudij. Če to vse pomislite, boste nam lahko odpustili. In sicer še, karkoli družega potrebujete, če le morete v vási potrpeti, medvé z gospodičino Vam storiva, ako je le v najjinih moćéh.“

Lisec se opravičuje in zahvaljuje ter hoče oditi, da bi se čim preje rešil mučnega položaja. Baš se hoče posloviti, ko čuje na dvorišči županov in še drug glas.

V tem hipu stopi mlada gospodičina iz sobe zopet v véžo in z veselim obrazom reče: „Mamá so dovolili, teta!“ Skozi okno je to čula z dvóra.

„Res?“ začudi se teta.

„Obžalujem, da po dobljeni obrazložbi tukajšnjega stanja, sedaj tudi z gopénim dovoljenjem ne morem ostati“ — odgovarja Lisec pikro — „najljudnejša zahvala!“

„Sedaj pa morate, prosiva Vas, sedaj pač! Tiho bodite o tem, kesneje Vam povem več,“ šepéče naglo

„teta“ s prosečim glasom. Lisca je bilo skoro malo strah. Kakóvi so ti ljudjé!

Na pragu se pred županom sedaj prikaže visoka ženska z osivelimi, nekoliko razmršenimi lasmi, ognjevitim očesom in nekoliko zagorelim obrazom, ki je pa navzlic petdesetim letom gospé kazal sledóve nekdanje nenavadne lepote. V rokah je nosila páličico, vender ne da bi se opirala, ker hója nje je bila trdna. Gospôski obleki se je poznalo, da je bila na polji. To je bila gospá na Pražanku.

Lisca ni précej opazila, nego mimo njega šla k „teti“ in ji rekla z glasom, ki je značil energično in resolutno nráv: „No, ker ljudjé hočejo, da je pri nas in ker jim je potreben, naj bode. Dve sobi na zgoranjem konci mu dáj opraviti in skozi zadnja vrata pri sušilnici naj hódi notri in vèn. Kakóv pak je? Ali je star? Inženirji so menda stari.“

„Jaz še ne posebno, gospá milostna!“ oglesi se Lisec in stopi bolj prédnjo.

Ona ga srepó gleda, okó se ji osteklení, pomakne se tri korake nazaj, s prstom pokaže nánj in vpraša neprenehoma vánj gledaje: „Ta? Ta?“ —

Précej pak skloni malo nakrivljen hrbet po konci in vpraša prej „teto“ klicano starko: „Ali nima ta Andrejevih očij? Tak ne bode nobeden več pri nas, nobeden več!“

Lisec je videl, da ima pred seboj res blazno žensko. Njegova navzočnost je bila tu motilna, torej

se molče prikloni in se obrne iz veže vèn. V istem hipu je tudi gospá odšla v notranjo izbo pri tleh in vrata zalopnila za sábo.

„Edno besedo, gospod,“ čuje Lisec za seboj in obrnivši se, vidi staro teto.

„Vi ste razžaljeni, toda jaz sem Vam prej razložila, kako je; tu je bolezen, in prosim Vas lepó, molčite kolikor morete o tem, kar se Vam je reklo.“

Četrto poglavje.

Zupan je klel in delal opombe. „Zdaj ostane še samó Zobrova kočā.“

A Lisec ni pazil na to. Po glavi mu je šel ves ta čudni prizor.

Mlada gospodičina Lina — to ime je čul — lepa, vse sreče vredna déklica, ali v tej okolici! Le nekoliko trenutkov jo je imel priliko gledati in vendar je videl veselje na nje obrazu, ko je bila mati, ne videvši ga prej, dovolila, da smé ostati. Kmalu pak se mu misli povrnó zopet do neprilicne svoje situacije. Reče županu:

„Zakaj mi niste povedali, da pri Vas ni mogoče za poštenega človeka dobiti poštene postelje? Nikdar bi se ne bil izpostavljal temu, da me edenkrat mrčes, drugič blazna ženska meče iz dvora. Vi v čudnem kraju županujete!“

„Zobrova hiša, Zobrova hiša,“ tolaži župan, ko koračita čez polje v vas nazaj. Lisec je bil radoveden, kakóvo je to zadnje pribežališče.

Solárjeva hiša je stala zunaj vasi. Tjakaj véde župan inženirja in pokliče gospodarja ter mu razklada, da zdaj mora kočo odkleniti in da spavaj inženir na postelji Zobrovega doktorja, ker nič drugače ne more biti. Solár z glavo maje in pravi:

„Ključ imam, ključ, ali pravo za pravo jaz ne smem nikomur odpreti; gospod mi je prepovedal in rekel: nihče se ne smé nobene stvari v moji izbi pri-tektniti, vse mora tako biti, kakor je.“

„Saj bode tako ostalo, kakor je. Samó tačas, dokler je inženir tukaj, naj notri spí in svoje stvari piše. Dve leti uže ni bilo v naši vási videti Zobrovega dohtarja. Sam hudič bi bil, ki bi ga sedaj prinesel.“

„I, jaz si vender ne upam. Ti ne véš, kakov je, kadar je jezen. On zna tudi coprati. Kdo mi povrne, če mi prašič crkne,“ pravi Solár.

„Če si ti ne upaš odpreti, odprem jaz, dàj sem ključ!“

Solár dá napósled ključ in zdajci védejo Lisca proti koči, ki je stala sredi mej sadnim drevjem, zadaj za Solárjevo hišo. Tedaj tudi tukaj težave! „Večje nuje za stanovanje ni nikjer nego tu v Volč-jaku,“ misli Lisec, gredoč za kmetoma.

Odpró, in v začudenje svoje ugleda Ivan dobro in čedno, z nekaterimi rečmí ne bogato oskrbeno, a lepo pobeljeno sobo, iz katere je udarila le nekolika zaduhlost zaprtega zraka.

„Tu pak se bode dalo prav idilično stanovati,“ misli si Lisec ves zadovoljen in vpraša:

„Čegava je, pripovedujete, ta sobica? In kaj je s tem Zobrovim doktorjem, ki ga večkrat imenujete? Ali je ta soba njega lastnina? Smem li vsaj tu brez skrbi ostati? Ali kako je?“

„Brez skrbi,“ odgovori župan. „Zobrov dohtar ni tako nápačen človek, kakor nekateri mislijo; če ga nobeden ne pogovori, jaz ga.“

„To sevéda je njega lastnina, za zdaj, dokler on žíví, če še žíví, a po njegovi smrti pa meni pade,“ pripoveduje dalje Solár.

„Zobrovega dohtarja je, pač dà,“ pristavi župan.

„Tedaj je ta kočá izgovorjena pri Vas za kakov kót, za preužiték?“ vpraša Lisec, da bi kàj več zvédel.

„Kót, kót, kót“, potrjuje kmet, „in ne le samó izgovorjen, ampak tudi intabuliran na mojo zemljo. Zobrov gospod se je intabuliral, ni dal drugače; kakor bi bil jaz kakov pijanec in zapravlživéc, ki dolgove dela. Hudó mi je bilo, ali plačal mi je pa res, dasi bi bil imel plačati jaz njemu.“

„A, kdo je ta Zobrov doktor? In kje je?“

„E, študiran človek je, in še močnó. Ko je bil mlad, dali so ga Zobrovi, ki so bili prej na tej domačiji — jaz sem jo na licitandi kupil, ko jo je Zobrov Miha, dohtarjev brat, zapravil — tačas so ga bili v šolo dali, pravijo, da bi bil duhovnik. Kaj pak.

Ne vem, katere vrste dohtar je. Edni pravijo, da je vse vkupe, da zna vse, ker vé vse, kar tisti cesarski in kar óni dohtarji, ki ljudi zdravijo. Domá, kadar pride, ne dela ničesar. Samó toliko vem, da je bil daleč po svetu; tja čez mórje nekamo je bil šel, še čez deveto deželo; slišal sem, da v Egipet, kamor je bila Marija z Jezuškom bežala, kakor iz evangelija beró. Vprašati si ga nikoli nikoli nisem upal. Kà se zamisli in še ne odgovarja! Tačas, ko je stari Zober vse izročal sínu Mihi in so v kanceliji pismo delali, ni nič védel, kje je starejši sin, ki je za dohtarja študiral in potlej po svetu izginil. Vender je dal stari — tačas je bil še bogat — tako v pismo postaviti: ‚Starejši moj sin Drejko, ki je študiral, je tudi moj, kakor ta moj mlajši sin Miha; zató pa je volja moja, da se zapiše in postavi v pismo tako, da bode veljalo, dokler sem jaz živ in dokler je moj starejši sin Andrej živ: kajža za hišo z jáblani, z oréhi in drugim sadjem do plóta je last moja ali starejšega mojega sina Drejka, dokler ostanem jaz živ, in dokler bode on živ, da bode imel, kam bi položil svojo glavo, če kdáj v nadlogo pride in v silo, in če bode hotel pri nas na Volčjaku stanovati, kjer je bil porojen, in da bode védel, da je tudi on sin Matevža Zobra z Volčjaka‘. In takisto, kakor je stari Zober v kanceliji govoril, zapisali so gospôda na pismo in priče so se na to podkrižale. Zató sem jaz samó tako tudi kajžo kupil, da jo potlej dobim, kadar gospod umrje, če je nečem

odkupiti, ker stari Zober je umrl, oj, tega je uže dober čas. Dolgo ni bilo gospoda nič blizu, ali napósled je prišel. Dal mi je še denarja, in pustil sem, da se je intabuliral. Stari je umrl, Miha tudi, ali niti gospod ne more dolgo več živeti, svoja leta ima.“

„Dve leti ga uže ni bilo? A prej? Je li prej večkrat prihajal?“ vpraša Ivan.

„Prej? E, več let nismo védeli, ali je živ ali ne, in kje je. Tudi zdaj ne vemo. Jaz sem mislil, ko sem to domovje kupoval, da je gotovo umrl. Gospôda so mi rekli, da moram mrtvega tožiti. Kar pride, kakor bi z oblakov pâl. Potlej je prihajal nekaj časa večkrat, sedaj pa redko.“

„Če hočete več zvédeti, v grádu ga bolje poznajo,“ župan reče Liscu.

„In zadnjič, ko je bil tu, ti je pisal, da pride,“ pravi župan kmetu. „Ker sedaj ni nič pisal, tè ga ne bode.“

„Zadnjič tudi ni pisal; tisto je bilo prej edenkrat, ko je pisal,“ reče gospodinja Solaríca, ki je bila prišla blizu. In mej možem in ženo se počne prevažni prepír, ali je bilo zadnjič ali še prej „tisto, ko je pisal.“

Tako nekoliko poučen, kje je, uredi in udomači se inženir v izbi, kakor se je dalo.

Razven čiste postelje in vsega za to pripravljenega perila, stal je v kotu še težek z železom okovan zaprt kovčeg brez ključa in na steni je visela draga

puška dvocevka. Stoli so bili gotovo iz mesta naročeni, in tudi naslanjáč je bil prav pripraven sedež. Stene so bile gole in nikjer ni bilo nobene olepšave. Na okenski polici najde dve knjigi v jeziku, ki ga ni razumel.

Prvo noč je izvrstno spal v sobici neznanega si Zobrovega doktorja, povsem soditi jako zanimivega možá v nezanimivem Volčjaku.

Peto poglavje.

Dobro se je bil Lisec naposled utaboril in ker ni imel velicih potreb, bil je še precěj zadovoljen.

Društva, omikanega namreč, ni imel nobenega. Največ, da je bil na nedeljo šel v bližnji trg in tam znanje storil s honoracijorji. Ali tudi do teh ga ni posebno vleklo, ker vsi vkupe niso znali druge zabave, nego da so igrali tisto igro, o kateri Schopenhauer govori, da, kadar ljudjé nimajo mislij, katere bi mej sábo menjavali, potem menjavajo — kvarte in se obirajo za goldinarje.

Imel je pa dela več in to je dostikrat, če ne najkratkočasnejši, vender najpoštenejši in najkoristnejši tovariš. Dela pak ni pogrešal, ker razven tega, zarad česar je bil prišel na pogodbo s kmeti sem, imel je še druga naročila. Posebno mu je v tej stvári bil na pomoč okrajni sodnik gospod Pevec, kurator gospodičine Line, sicer tih, ali pri kmetih priljubljen mož, ki je povsod okoli z uspehom nagovarjal ljudi,

naj dajó dvojbene stvarí na polji in v gozdu premeriti, da bodo imeli prihodnje zemljiške knjige bolj v rédu.

Pot v gozd je vodil mimo gráda, tik spredaj pred vežó. A Lisec ni hotel hoditi tam mimo. Ni hotel srečati gospé, katera ga je bila tako neuljudno izpodila. Zató si je bil dal pokazati nekoliko daljšo stezo za gradom, bolj pod járkom, sicer tudi čez graščinski vrt, vender precěj za hišo, in uže toliko nizko, da ga je zakrivalo drevje. Tam je hodil zvečer domóv dosti dnij, vselej neviden. To se je izpremenilo po naslednjem slučaji.

Necega večera pred mrakom je šel sam mimo grada, zadaj, po navadí. Ker je bil pomagača svojega uže iz gozda poslal na pošto, nosil je sam, kar je imel seboj instrumentov in drugih rečij, povezano v podolgovat zavój.

Pod Pražankom ga sreča beráč in naprosi miloščine in ko dobí mali novec, opozori gospoda, da se mu je razvezal stremén nogaviški, tedaj za človeka, ki iz grmovja prihaja, čisto obična, ne posebna nesreča, katera se hitro dá popraviti in v navadnem življenji nima ni najmanjšega nasledka. Drugače se je pripetilo tu pri našem prijatelji Ivanu Liscu. Ta malost, razvezani stremén, pomenja mu malo dôbo.

Vrgel je namreč zvezani svoj tôvor z rame na travo, sédel v jarek in si popravljaj toaleta svojo s počasnostjo, kakor človek, ki se mu ne mudí. Baš

se je rmenilo nebó na zahodu, bil je lep pogled. Vstane in se ozrè, da bi pobral povezane svoje stvarí — ali tu leží grajski pes, velik kot star volk — (Lisec niti videl ni, kdaj mu je prišel za hrbet), jezno zarenčí in pokaže zobé, ko Ivan roko iztegne, da bi pobral svojo culo! Poskuša večkrat, a ne more; pes taco polaga na njegovo imetje in kdo se more boriti s temi zobmí! Jasno je bilo précej Liscu, da pes misli kako tako: „Vse, kar leží na zemljišči gospodinje moje, vse je nje; jaz sem váruh, in ta človek bi nam to-le stvar rad ukradel!“

Kako zdaj velikanskemu psu dopovedati, da se moti? Kako njega, starega stražárja, preveriti, da ta stvar na tleh ni imetje njegove gospodinje, nego s seboj prinesena?

Lisec čaka mislèč, da se bode pes naveličal in odšel. Ali ta je imel še večje potrpljenje. Jezik je pomolil na dan in ga hladil mirno ležèč z največjo flegmo; za Lisca se niti zmenil ni; samó, kadar je on zopet hotel poskušati pobrati svoj zvéženj s tál, tačas se je Sultan postavil na noge zarenčal in bil tako grozen, da je bilo jasno videti pasje njegovo mnenje: „Eden naju bode ležal, če se sprimeva!“ In brez dvojbe bi bil ležal Lisec, kajti orožja ni imel nobenega s seboj, ko bi bil uže smel misliti na uboj. O prostem zapodenji pri Sultanu pak ni bilo sodbe.

Položaj bi se bil škodoželjnemu gledalcu zdel humorističen, ali za našega prijatelja je bil vender

prekleta ozbiljen. Blagá svojega čez noč tu pustiti, tega vender ni mogel.

Zadnji poskušaj: da-li je možno Sultana prevariti? Ivan gré počasi po stezi, kakor bi resigniral na svoj zavòj, pak se skrije za bližnji grm.

To je na videz pomagalo. Sultan je bil prevarjen, vstane, pustí mesto svoje in s počasnim korakom, kakor zadovoljen kmet v nedeljo popóludne mej njivami, koracá proti grádu. A tu se obrne zopet, séde na zadnjo oplát svoje kosmatine, podprè s sprednjima nogama široko obrastlo glavo in široke prsi in gleda, kakóv je ta svet in kaj se godí po njem. Gleda in ne prija mu, kar vidi. Izza grma je stopil Lisec in gré proti svoji culi. Pride do nje in jo srečno prime, pod pázduho dene in hoče odnestí. A tu je bilo Sultanovega potrpljenja konec, hipoma vstane in v velikanskih skokih čez tri krtine, čez strm in grm dirja nizdolu. Lisec ga vidi in vedóč, da se ljuto vrže nánj, če mu brž ne izročí plena, vrže zavito svoje orodje hitro od sebe stráni, psu nasproti, pes skoči nánje in bila sta zopet v prejšnjem položaji.

Tu je moral kdo domačih priti na pomagánje in psa odpraviti. Ali v grad on vender ne more sam, on, ki je bil tako odpravljen iz njega! In družega človeka ni bilo videti nikjer, mrak je bil vedno večji. Vender zazvižga proti grádu in zakliče, edenkrat, dvakrat. Okoli ogla pride umazana dekla in trebalo je mnogo migljajev, predno je prišla blizu, toda pes ni hotel

iti ž njo, morala je biti pretuja, zato odide s tolažbo, da bode povedala gospé. Lisec je užé mislil rêci, da tega ne treba, a vender ni rekel.

Po stezi pride stara gospá. Počasi stopa s svojo palico. Od daleč užé Lisca bistro gleda. Prišedši do njega, obstane.

„Vi ste tisti inženir?“ čudèč se vpraša.

„Dà, gospá milostiva, prosim, odpravite svojega psa, da morem pobrati svojo culo,“ reče on ostró.

Starka pobere zavòj in ga dá Liscu. Psa prime za ovrátnik in ga z roko pohvali. Ivan hoče po tihem poklonu kar oditi. Kaj je mogel govoriti z blazno damo? Nek stráhu podoben čut ga je vlekel od nje stráni.

„Čakajte, gospod,“ pravi pak ona mirno in z dobrohotnim glasom:

„Jaz se imam še opravičiti pred Vami, da Vam nisem dala kvartirja. Ne zamerite. Tačas je bil tak dan za mene. Jaz sem bolna. Ne vem, kaj sem Vam govorila, ali ne mislite več na tisto. Sicer tudi ni, da bi pri nas stanovali, Vi ste mlad, jaz imam mlado hčer. Če menj pride v družbo tacih ljudij, kakor ste Vi eden, bolje zánjo. — Kakóvo imate postrežbo v vási? Gotovo slabo. Ako česa potrebujete, pošljite k nam. Ali pa Vam jaz pošljem, ako česa želite!“

„Hvala, gospá,“ odgovorí Lisec nekako bojèč, a tudi močno iznenádejan. Govorila je sicer odločno,

a popolnoma pametno in razborito. O óni blaznosti, v kateri jo je videl prvič, in o kateri mu je uže voznik pripovedoval, bilo ni ničesar na nji.

„Če kaj potrebujete, pošto dajte, po komer je, ali meni, ali gospodičini Sénčarjevi, ženirati se pri nas ni treba. Samí pač ne hodite, ker, kakor sem Vam uže rekla, nimam rada obiskovanj. Kje ste potem stanovanje dobili?“

„V vási dôli,“ odgovorí Lisec.

„V čegavi hiši? Ne véste li imena?“ vprašuje gospá čisto lahko in ravnodušno, kakor se govori, da se sploh kaj govori.

„Pri Solárji.“

„Kaj? Tako se ne pravi pri nobeni hiši,“ pravi stara gospá in se na pol nasmehne, dasi resno.

„Pač, gospá, morda pa Vam je v spominu samó drugo ime, ki sem je tudi mnogokrat čul, to je staro hišno ime: pri Zobru.“

„Kje? Zakaj pri njem?“ zavpije zdajci gospá, zgane se, pogleda ga z živo ostrostjo in se obrne od njega. Kak bès jo je obsèl?

Izpremema je bila v vedênji gošpé tako nagla, prehod iz najpametneje govorjene diskusije v neko bolešno nervoznost tako čuden, da je Lisec mejpotoma mislil: tu so morali krivi biti posebni dogodki. In ko

je tako premišljal, zapazi, da ne hodi sam proti Volčjaku, nego da ima spremljevalca, grajski pes je šel ž njim. Ko je videl, da je gospod govoril z njegovo gospodinjo, spoznal je Sultan, da je tu prijatelj, hotel je tedaj svojo sitnost s posebno uslugo popraviti. Sprémi Lisca do vasí, tam pa se obrne, to se vé, brez slovesa.

Šesto poglavje.

Drugi dan je delal Ivan domá v izbici Zobro-vega dohtarja. Kar je dobil „obiskovanje“, kakeršnega se ni nádejal. Potrkalo je na vrata in mislèč, da prihaja njegov strežáj — vaški postopač slepi Lovš — niti glave ni vzdignil od popirja, na katerem je risal.

„Kaj češ?“ vpraša nejevoljen.

Zdajci čuje pozdrav in nenavaden žensk glas. Hitro vstane in se obrne. Pred njim je stala takozvana „teta“ z grada in pokladala malo z belim prtom pol pokrito košárico na mizo, iz katere so gledali vratovi kacih treh vinskih butelij vabno mej svet. Poleg tete pak je bil znanec od včeraj, véliki pes, in radostno pogledal Lisca, potem pa počasno šel v kót rekognoscirat.

„O gospá . . .“,“ vzklikne Ivan.

„Nič gospá, če smem prositi; gospodičina, šezmerom le gospodičina Amalija Sénčar. Glejte, niti prav predstavljeni Vam nismo, a vender vso etiketo na stran puščamo in v njih svetiščih domá obiskovati

moramo mlade gospóde, ki niti naših imen ne poznajo! Ni li to še večja nesreča, nego da se na stara leta moramo še gospodičina imenovati?“

„Uže zadnje ni nesreča pri Vas, gospodičina, če ste dostikrat tako dobre volje, kakor denès,“ reče Lisec.

In smeje se, séde stara gospodičina na stol, katerega ji Ivan ponudi.

„Čudno se Vam zdi, da sem prišla k Vam, kàj ne? Meni tudi. Po pravici povem, da nisem šla rada. Ali včeraj ste se naši gospé tako močno prikupili — kàj ednacega pri nas ni navada — da nisem imela mirú, predno se nisem udala, da Vam tu prinesem nekaj boljšega vina iz naše kleti, in še nekaj družih tacih rečij boste našli tu. Celó to ni bilo dovoljeno, da bi bila kakova služabnica prinesla Vam stvari, temveč jaz sem jih morala sáma. Potem, ko sem bila uže na nogah k Vam, mislila sem, časih je pa ipak dobro za žensko, da je stara, in pot mi ni bil težak, ker mé smo vajene vsem prilikam, tudi novim. Gospá Langman tedaj prosi, da vzprejmete to-le, kar Vam je včeraj obljubila.“

„Obljubila? Ne, gospodičina! Ponuditi mi je gospá Langman s Pražanka pač izvolila, ako česa potrebujem, ali jaz sem se lepo zahvalil in jako obžalujem, da ste se trudili tudi Vi. Jaz sem zadovoljen s tem, kar imam. Privadil sem se in uže od prej sem bil vajen malo zahtevati. Da se pa na kmetih mora imeti potrpljenje, to mi je bilo znano prej.“

„Potrpljenje je jako koristna čednost, gospod, ali kjer je nepotrebno imeti je, tam ni več čednost. In Vi ste v tacem položaji nam nasproti. Znete, tu v samoti smo se odvadili vseh form, torej ne imejte pomislekov, ki niso za Volčjak,“ reče grajska teta.

„Ali jaz ne vem, s čim bi bil jaz količkaj zaslužil to Vašo in gospéno pozornost do mene . . .“ pravi v zadregi Lisec.

„Zaslužil? No, hvala Bogú, tako daleč svet pr nas še ni prišel, da bi se moralo vse le zaslužiti. Ali ni lepše in ljubše óno, kar pride iz dobrega srca in dobre volje? Pa če uže hočete le to, kar ste zaslužili, tudi dobro. Potem moram rêči, da ste še več zaslužili od nas, kajti jaz Vam ne morem povedati, kako je bolelo mene in Lino, ko ste prav ob nesrečnem dnevi prišli in ne dobili stanovanja pri nas, dasi imamo za cele familije praznega prostora. Uže zarad tega Vam moramo kàj postreči, da si odkúpimo zamero pri Vas. In zató me je tudi veselilo, da se včeraj z gospó vkupe prišli. Kaj sta vse govorila, tega sevéda ne ne vem, ker pri nas se več molčí, nego govori, ali nekaj nenavadnega je vender bilo, da gospá takó nekako sáma priznava, da ní ravnala prav.“

„Prav nič posebnega nisva imela. Celó nejevoljna je šla od mene, dasi je bila prej prijazna z menoj. Kar se pa tiče slučaja, da nisem dobil stanovanja pri Vas, prosim, ne omenjajte tega. Tu sem bil sam kriv, da se nisem prej dal poučiti, da ima vse te stvari

kurator gospodičine v rokah, da torej v svojem delu nimam z gradom ničesar opraviti. Ker je gospá bolna, in bolezen povsod prva opravičevalka, tu o zameri niti govoriti ni mogoče, grešil sem tudi tu le jaz, ki sem uže po poti od voznika svojega slišal nekoliko, a drug dan na to ne mislil. Sicer me pa veseli slišati — vsak človek je nekoliko sebeljuben in jaz tudi — da sem imel Vaše in simpatije mlade gospodičine, s katero ste se iz mesta vozili, katero ste, če se ne motim, imenovali Lino . . .“

„Dà, Lina, Karolina s celim imenom.“

„Kajti, da sem bil v jako neprijetni zadregi, to si morete misliti. Človek pride v tuj kraj in vaje človeške postelje, ne dobí je. Jaz sem bil v prvič v taki nepriliki, torej morem le druge za oproščenje prositi, če sem se neróдно nosil, kar sem se gotovo.“

„Mi nismo ničesar sodili, ali pustiva že to. Kakor smo sedaj, udajte se v to položje, ki je. Sedaj še mene razžalite, če ne vzamete. Jaz sama vina ne pijem, zarad mene bi svet lahko prebil brez njega. Ali vem, da gospodje veliko čislate svojo dobro pijačo. Zató in ker je na Volčjaku umevno, da pijete samó kisló vino in da z jedjo niste posebno fino postreženi, napravila sem se tem rajši na pot do Vas in sem še celó težkó nosila — dékle nisem hotela za odnášanje jemati s seboj — skoro težkó, dasi je malo.“

Lisec se ni mogel braniti. Vzame torej prinesene darove.

V teku vsega pogovora je videl, da se mu ne zdi nje nos več tako dolg, nje obraz ne več tako grd in koščen, temveč, da je v tej priletni ženski in v nje odkritosrčni šegi govorjenja nekaj ljubeznivega in da v vsi neprisiljenosti nje vedenja vlada blágo in dobro srce, kar pravijo, da ni vseh starih devíc lepo svojstvo.

Predno je Ivan znal kako, zavila je bila ona pogovor na druge reči, izprašala ga je bila o tem in ónem, izpitala za vse njegove razmere tako na tanko, kakor znajo le radovedne ženske.

„In starše imate še?“

„Očeta ne, mater pač, stara je in živí pri teti moji.“

„Vi jo imate radi?“

„Menim, da bi Vam sáma protivnega ne mogla povedati, ko bi vprašali nje.“

„Bodite veseli, da jo imate, da ste tako srečni in da ji morete kako veselje delati na stare dni. Glejte, jaz nisem bila tako srečna. Jaz nisem nikdar poznala matere svoje.“

Solza je ozlatila okó starki, a le mimogredé.

Potem je Ivan Lisec védel vso nje preprosto zgodovino. Amalija Sénčar je bila hči omikanega, ali nižjega uradnika, ki se je pa kmalu potem za svojo ženo, katera je po nje poródu umrla, tudi preselil v večnost, zapustivši malo siroto, a nič imetja. Pri tujih ljudeh vzrasla, služila je potem za učiteljico pri raznih tujih rodbinah, kjer je jedla bridki kruh odvisnosti

in služabnosti, dokler ni prišla k sestri gospé Langmanove za tovarišico, katera jo je res imela za táko in še za več, kajti ko je ranó na tuberkulozi umrla, priporočila jo je svoji sestri na grad Pražanek in tako je sedaj v družini Langmanovi úže mnogo let.

„Radi so me imeli dobri ljudjé povsod, dobri ljudjé, pravim, zlí ne znajo radi imeti. In na stare dni sem še tako srečna, da me vsaj edno bitje rado ima. To je Lina moja, ona me ljubi bolj nego svojo mater. A tudi jaz bi menda umrla, ko je ne bi imela,“ končala je pripovedovanje svoje.

„Torej se nisem tako močno motil, ko sem slišal večkrat, da Vas je gospodičina Lina klicala teto?“

„In ste mislili, da sem res ródna teta? Nisem, ali sáma ne vem, kako je prišlo: odkar govóri, kliče me tako, in za njó še vsi drugi pri hiši. To mi je ljubó. Hvala Bogú, izhajam lehkó z vsemi. Res ima človek polno skrbij, tja čez úšesa, ali delati se mora.“

Lisec je hotel nekaj vprašati, toda Sénčarica naglo vstane in smijoč se pravi:

„Oj, oj, gospod Lisec, glejte, kako govoriva, kakor bi bila sto let úže znana in prijatelja. In vender sva bila še pred edno uro tuja. Sedaj vidim, da sem stara, in da malo prihajam mej ljúdi. Predno vemo, kako in kdaj, izpovémo vse.“

„Ali se smém tedaj v grad priti zahvalit?“ vpraša Lisec odhajajočo gospodičino.

„Za zdaj ne, prosim Vas, da nikakor ne. Naša gospá neče tujih obrazov, za nič ne. Zató tudi nikoli nikamor ne pridemo, nego v nedeljo k maši, kjer pa so, kakor véste, skoro sami kmetski ljudjé, in še tukaj se ne smeva z Lino nikjer pomuditi.“

„A vender v mesto hodite večkrat z gospodičino, tako, kakor sem Vas jaz v prvič videl, ko sem se vozil sèm?“

„V mesto? O, ko bi Vi vedeli, kako dolgo sem gospé prosila, predno mi je dovolila Lino s seboj vzeti! In samó za eden dan!“

Sedmo poglavje.

Od tega dneva dlje ga je gospodičina Sénčarjeva mnogokrat obiskovala, in ko bi se bil še tako branil, moral je iz grajske kuhinje in kleti, katera je bila oskrbena še od prejšnjih časov, jemati raznovrstnih rečij v dar, dasi mu je bilo še vedno prepovedano v grádu osebno zahvaliti se zánje. Navadil se je na tak čuden položaj tem lože, ker v vási res v gastronomičnem oziru ni bilo nikake izbire, in ker se je na družbo stare gospodičine kmalu tako privadil, kakor bi bila tudi njegova teta. Po dve uri je mogel ž njo govoriti in se je največ prav dobro zabaval, kar to sevéda je tem menj kàj posebnega, ker je bil na Volčjaku brez omikane družbe. Mogel je tej stari ženski nasproti biti tako odkritosrčen, kakor dobri materi, in morda še bolj, kajti sčasoma ji je na zvita nje povpraševanja pripovedoval celó z veselim humorjem natančno historijo prve svoje študentovske „ljubezni“ in kako je napósled vsa stvar imela smešen konec ter je on izprevidel, da je bilo vse vkupe bolj mladostno motenje samega sebe, nego

resničen, za vse življenje trajajoč čut. Tega, izvzemši najboljšega svojega prijatelja, pripovedoval ni še nikomur.

Isto tako ji je razložil na nje jako diplomatično stavljena povpraševanja, mnogo malih dogodbe iz svoje mladosti, trpljenja svoja in veselja, kakor jih ima večina ljudij, a so vendar zmerom originalna.

In za take reči ter pripovedovanja, za táko — del bi — otročjo zaupnost so póstarne dobre ženske hvaležne.

Kaj čuda, če je tudi starka napósled kakor kaka mati našega znanca rada imela in skrbela za Lisca ter bi ga bila časih, kadar je govoriti hotel, poslušala do Bog zna kako dolgo, ko bi je ne bilo klicalo delo domóv. Tako je bila pogostoma pri njem in govorila sta vedno več.

Ta nje zaljubljenost — naj se nikdo ne izpotika ob tem nepravem izrazu — imela je važne nasledke. Omenjali smo uže, v kaki srčni razmeri je bila „teta“ z mlado gospodičino Karolino Langmanovo v grádu. Ljubila jo je kakor hčer, in tudi Lina je imela v nji edino srce, kateremu je vse zaupavala, kajti mati nje, grajska gospá, ni niti s hčerjo govorila, tudi ne kadar je bila zdrava, in za hčer se ni več brigala, nego da jo je, kolikor se je dalo, samotno držala, za vse drugo skrb prepustivši Sénčarjevi, celó za vso vzgojo mlade déklice.

Ni čuda, da je gospodičina Sénčarjeva nasproti mladi svoji tovarišici in učenki govorila mnogo o tem,

kar ji je bilo v srci, temveč ker drugemu ni imela komu govoriti.

Zató kadarkoli je prišel govor na inženirja — in to je bilo umevno jako mnogokrat — znala je stara teta Lini napovedati toliko hvale in toliko lepega in dobrega o tem novem znanci, da se je mladi gospodičini zdel ta mladi gospod ideal dobrega človeka.

Umevno, da se je nje mlada fantazija s podobo tega mladega inženirja pečala tudi potem, kadar ni bilo niti govora o njem.

Isto tako je pa tudi starka nasproti Ivanu mnogo govorila o nji, ki ji je bila najljubša na svetu, o gospodičini Lini, in hvalila nje dobra svojstva, nje srce itd. Tako je tudi Lisec hoté ali nehoté bil na gospodičino vedno pozoren. Po starem uže klasičnem izkustvu je baš óno, kar je prepovedano — on ni smel v grad — najslajše in najbolj zaželéno. Zatorej je morda tudi pri Lisci ta slučaj, da nekoliko tudi zaradi nje ni smel v grádu bivati — kakor je bilo soditi iz gospénih zadnjih besedij — mnogo pomagal, da tudi njega fantazija ni bila čisto prosta slik, katerih središče je bila lepa gospodičina.

Vsaj nobene nedelje ni zamudil ob desetih maše in postavil se je vselej pred óno krčmo, kjer je grajska kočija čakala, da je mogel gospodičino videti in pozdraviti, ko se je s staro teto vozila domóv.

In nekov šopek cvetlic, ki jih je dobil na svo-rojstveni dan po teti od gospodičine za god, čuval je

celó z žensko marnostjo, kar je gospodičina Sénčarjeva nekoč z zadovoljstvom opazila.

Teta bi mu bila lahko povedala, da se je gospodičina Lina zardela, kakor pol zrela češnja, ko je to čula, ali teta tega zardenja ni opazila, kajti sicer v drugih rečeh tako previdna starica je bila v tem slepa.

Da je bila namreč v dve mladi srci vržena iskra, iz katere se more razpaliti žar burno plameneče ljubezni, kdo je bil kriv nego prvič slučaj, drugič pak ta teta s ponevednim in nehotenim svojim posredovanjem.

Realist bi sodil: koliko ljubezni potrebnih src léže k večnemu pokoju, ki niso bila nikdar ljubljena! Koliko ljubezni polnih src nima kam iztresti svojega izobilja, nima kam obrniti bogastva tega morda edino plemenitega in blazega na materijalistični zemlji! Ali, da se realist k prozi vrne, koliko samcev in samíc ostane „tako“, samó ker niso imeli prilike, slučaja ali naredbe, da bi se bili zavezali.

Tako bi bil tudi naš Ivan Lisec gotovo po svojem odhodu iz Volčjaka in od Pražanka stráni, kmalu iz misli pustil gospodičino in niti ne s Prešérnovim dóhtarjem za slovo pel:

„Naj tekó ti mírni dnévi
Bog ti žívi tétu stáro.“

Osmo poglavje.

Novega jutra je Lisec neobično dolgo spal. Bil je prejšnji dan po opravkih v bližnjem trgu in tam se je z necim znancem dlje v noč pomudil, potem kesno domóv prišel.

Ko tako v najprijetnejšem jutranjem póluspanji leží na postelji, čuje zunaj pred vrati kričanje jeznega človeka, vrata se odpró in v njegovo izbo stopi majhen, suh, star gospod, drobnega lica toda iskrih očij, sivih las, na glavi rdeč fes, kakor je na vzhodu mej Srbi in Turki navaden, a sicer starinsko civilno oblečen.

„Jaši ti vrag dušu! Sto hudičev! Kdo ti je dovolil? Kdo si ti, kaj imaš tu?“

Tako vpije tujec sredi izbe na Lisca, ki se je bil na pol v postelji vzdignil, in ga s srditimi očmi gleda in s prstom vrata kaže: „Vèn!“

Zadaj se prikaže gospodar, kmet Solár, zadrega in strah se mu vidita na obrazu.

„Gospod dohtar . . .“ poskuša govoriti kmet.

Sedaj je Lisec védel, kar je précej slutil, da ima poslovati z gospodarjem izbe, v kateri je stanoval na županovo odgovornost. To je torej tisti Zober!

„Hudič!“ kolne stavec Solárja. „Kdo ti je rekel kvartirat v mojo posteljo vsacega pritepina, ki teče skozi vas, pasja vera, jaz ti pokažem!“

In obrnivši se proti vratom odide vèn ter kričí kmetu, da je Lisec še čul: „Naj bode kdor hoče, z nebes ali iz pekla, ti tega človeka in njegove cape in kar ima, vržeš vèn, in sicer précej, če ne, postrelim tebe in njega. Jaz te bom učil gospodariti z mojo sobo!“

Lisec je še slišal, kako se je Solár hotel izgovarjati, ali kaj mu je stavec te sobe odgovarjal, čul ni več, le posamezni kričí so se čuli še z vrta sèm. —

Vstane in se obláči. Ker je bil iz spanja zdramljen in je ves prizor trajal le nekaj sekund, Lisec ni bil niti izpregovoril. Ali položaj mu je bil jasen. Tretjič je bil uže v tem prekletem gnezdu Volčjaku brez stanovanja, tretjič odurno vèn vržen. „Mora posebno prekletje biti nad to vasjo, ali — pa me preganja nekov čuden démon,“ mislil si je Lisec. Grobó je vse tu in neuljudno, grob je bil slučaj, ki mu pri županu ni dal spati, grobó ga je bila odpodila gospá v grádu. „A ta gospod Zober ni najmenj grób. Bóga mi! Vsa imena kažejo, da je tukaj staroslovanski kraj, tudi „Zober“ ima staroslovansk žvenk, ali staroslovanske gostoljubnosti tu v tem kraji res ni.“

Da Lisec ni mogel, baš ker je bil prezeló izne- nádejan, ničesar odgovoriti staremu „surovežu“, ki ga kar s „pritepínom“ pita, to ga je tudi jezilo. Obhajala ga je volja, tu počakati, da se stavec vrne, in svojeroč vreči ga iz svoje izbe, predno jo zapustí. Ne, ali poiskati ga in dati mu lekcijo o uljudnem vedênji, to sklène vsekako učiniti.

Sedaj je umel, zakaj so mu prej ljudjé tako raz- nóliko govorili o Zobrovem gospodu, zakaj mu je nekoč rekla gospodičina teta, da je tisti doktor Zober strašen človek, o katerem niti govoriti neče, ker jo uže mraz stresa, ako se ga le domisli. Doktor medi- cine je bil, baje v turški državni službi, tukaj porojen, prej je prihajal vsako leto na pómlad in na jesen za nekaj dnij sem. Več ni bil Lisec niti od Sénčarice zvédel o njem. Razven pravljice svojega voznika in Solárja, ki nista mogla biti čista vira, ni se dosedaj nì brigal zánj. Kakor bi z néba padel, prihaja in ga méče na pláno pólje! Da bi ga bil bés vsaj še nekaj tednov zadržal, kjer je uže dve leti do sedaj tičal! Kje sedaj Lisecu drugod stanovanja iskati? „Edenkrat sem bil v Volčjaku, a nikdar več me ne bode.“

To je bilo skleneno naglo. Po nekolikem pre- misleku tudi še drugo. Kar je imel še izdelavati, to je mogel delati tudi iz oddaljenejšega kraja, čeprav ne tako lahko. Torej je mislil précej oditi iz Volčjaka. Hitro spravi svoje stvarí vkupe, ker mnogo ni imel. Kmalu je vse njegovo imetje stalo zunaj pod orehom.

„Ali je bil jezen, ježeštè!“ sopiha Solár, ki je bil od župana prišel, kamor je spremil doktorja. Lisec ni bil volján poslušati ga, zató hlapcu ukaže, naj vse njegove stvari nese v krčmo, kamor se napoti tudi sam. Ko tam stopi v hišo, najde na sredi izbe stoječega in cigareto prižigajočega starca doktorja s turškim fesom, župan-krčmar je z veliko spoštovanostjo držal pred njim na plošči vino, dasi bi je bil lahko postavil na edno ali drugo mizo v prazni izbi.

Lisec zgubanči svoj najtemnejši obraz, ko ugleda starega grobijana tu. A le-tá vrže goreč klinček od sebe, puhne dolgo meglo dima iz turške cigarete in vpraša krčmarja :

„Ni li ta?“ in Lisca fiksira s svojimi očmi.

Župan pokima z debelo glavo ter pravi Ivanu :

„Dobro jutro želim, gospod!“

Lisec séde, nepozdravivši krčmarja in nepozdravivši starca, k mizi pri vratih, kjer je navadno zájutrekoval, in tudi sedaj mu krčmaríca prinese zájutrek. Sklep, starcu dati lekcijo o uljudnosti, bil je v Lisici zdajci omahnil, in sedaj je bil odločen popolnoma prezirati ga, tako, kakor ga ne bi bilo, ako povoda ne dá, da se razgovor zasukne drugače.

„Tedaj tako je ta stvar? To je drugače. In ti si bil sam na grádu tačas?“ vpraša doktor.

„Oba z gospodom sva bila, vprašajte ga; pa ni dala in ni. Obljubila je bila, ali potem je zmeknila

besedo, Bog si ga védi zakaj. Jaz sem dejal uže tačas — ali nisem dejal, gospod inženir? — baba je baba, naj bo naša v hodniku, ali pa gosposka baba v žametu. Ni tako, kakor človek. Pa je!“

Doktor skoči k malemu oknu in pogleda skozi. „Ni li to Kijar?“ vpraša župana.

„Je“, odgovorí župan, „in strašno slabo se mu godí. Sin mu je umrl, ki mu je še časih dal za kak požirek vina — saj véste, da mu je bil Kijar od nekđaj vaju, ko je, zidar, dosti zaslužil, ali zdaj na starost ga nima za kàj piti.“

„Pokličí ga sèm noter!“ reče Zober.

V izbo prikrevsá na krčmarjev poziv silno star dedec, sicer širnokostenjášk, ali na lici se mu je brala bleđost in trhlost, ki naznanja nedaljno prirodno smrt.

„Ali ste še živí, oče Kijar?“ vpraša Zober in mu seže v roko. Starec se zamolklo in neumno smehlja, videti je, da pozdravljalca ne pozna več.

„Zobrov gospod, ali jih ne poznate več?“ zatuli krčmar dedcu na uho, Zobru pa pravi: „Gluh je, vpiti se mora nánj.“

„Ho, ho, ho!“ razveselí se ded in odgovarja na glasnejše vprašanje: „Še majhno, še majhno sem živ, komaj lézem, ho, ho, ho! Prosim Bogá, da bi me k sebi vzal, ali Njegova volja ni še, ni še, ho, ho, ho!“

„Ali bi pili kozarec vina, oče Kijar? Séđite tja-le na ogel in pijte!“ reče stari doktor.

„Ho, ho, ho!“ razveselí se dedec. „Bog ti dàj zdravje, Drejček Zobrov! Ali, tako ne smem rêči, sto sreč in zdravje, gospod!“

In ko je Lisec videl nepopisno veselje, katero se je izražalo na obrazu, uže bližnji smrti podobnemu, ko je ded z roko, ki se je od starosti tresla, ali ipak z neko hlastnostjo nesel dolgo dolgo pogrešano krepčevalno vinsko kapljico k ustnom, minilo ga je mnogo jeze na Zobra, kateri deda popustí in se kar brez vsega obrne k Liscu:

„Torej Vi ste inženir in tu na korist občine delate,“ vpraša ga in meni nič tebi nič séde k njemu. Vprašanje je bilo stavljeno nemški. Kajti znana je našim bralcem nečestna navada pri nas Slovencih, da se rado ogovarja vse, kar se sodi „omikano“, po nemški. Lisec je bil eden tistih ljudij, ki se svojega jezika ni nikdar sramoval, odgovorí, kakor je Zobra dosedaj govorečega čul, slovenski:

„To ste slišali!“

„Dober ték Vam želim, gospod inženir! Tudi jezo, ki jo imate na mene, kakor spoznavam iz Vašega glasa, požrite!“ — nadaljuje sedaj starec slovenski, dasi dijalektično. „Mlad želodec mnogo prenese, torej uže lahko poskusite. Nisem znal davi, da so Vas ljudjé tu, uboge pare, ki Vas potrebujejo, vteknili v mojo luknjo. Tudi sem se po nôči vozil in poštni voz po naših cestah ne budí dobre volje. Dalje pak, kadar je človek nad šestdeset let, ima druge

živce, nego v Vaših letih, sósebnó če je po temperamentu tak kolerikar, kakor jaz. Mislil sem, da je morda kakov prepotnik v moji postelji. Kàj tacega bi tudi Vi ne trpeli. S kratka: mladi mož, ne zamerite!“

V istem hipu prinese hlapec Liščeve kovčege v sobo. Lisec se molcé pusti prijeti za roko.

„Aj, kakor vidim, ste res uže vse svoje pospravili iz moje izbe. Žàl mi je; ko bi bil prej védel, poiskal bi si bil jaz drugjé ležišča, ker najbrž itak ne ostanem dolgo tu. A kar je, to je. Sedaj treba, da Vi dobite drug kvartir. In sicer pojdete v grad stanovàt“.

„Tja ne!“ seže Lisec v besedo.

„Znam, da se Vam je uže edenkrat odbilo, ali baš zarad tega pojdete. Kar namreč vidva z županom nista dosegla, to dosežem jaz nekoliko lože, če niso še pozabili moje besede, kar menda ni, kakor čujem, da so še živí. Počakajte tukaj, ali pak idite tačas v mojo hišo nazaj; kamor Vam je ljubše; čez edno uro dobite povabilo. Jaz grem, da Vam posteljem.“

„Ne trudite se, gospod!“ ugovarja Lisec.

„Nič ugovora; jaz nečem, da bi Vi zarad mene pustili kmete s polovičnim delom.“ To reče tako zapovedovalno, da je Lisec hotel odločno ugovarjati. Vender prvič mu je stari čudni doktor Zober imponiral, drugič za ugovor zopet časa ni bilo, ker starec je bil uže zunaj.

„Na vsak način odidem takoj denès, Bog vé, koliko smešnih prizorov bi še imel,“ misli Lisec.

Poslal je bil malega dečka voznika iskat. Natihoma mu je pak župan zunaj na uho pošépnil, naj léže za mējo na trebuh, lice v dlaní podprè in dolgo leží; kadar pa pride nazaj, naj reče, da voznika ni najti.

Tačas pak zvedó posestniki po Volčjaku, da je prišel Zobrov gospod, njih inženirja na pólje dejal, da inženir odide in iz vsega dela ne bode nič. V veliki brigi se zberó pred krčmo in se živo posvetujejo. Naredita se dve stranki, edna s krčmarjem na čelu je trdila: „Pustíte, Zobrov doktor bode uže zopet vse prav naredil,“ druga je pa klela vse preklete „škrijce“, ki so tako natančni, kajti „vrag védi, zakaj bi ne mogla spati oba v Zobrovi kajži, če inženir uže drugjé neče: eden bi bil na postelji, družemu bi se pa na tleh postlalo, par rjúh in kàj za pod vzglavje se uže še dobí na Volčjaku, ni hudiča.“

Deveto poglavje.

Nekaj pred póludnem pridrdrá voziček. Lisec, ki je bil na vrtu, méni da je njegov voznik in hiti skozi zadnja vrata v županovo hišo. Tam mu gospodinja župánja pride naproti in pravi :

„Jézes, grajske gospé so prišle!“

„Vse tri? Pri Vas? Kaj hočejo?“ vpraša Lisec čudèč se in vender spominjajoč besedij starine doktorja Zobra, da mu gré v grad po stanovanje; slutí, da bi bile prišle iz tega vzroka.

„Ali, za Bóga, kako je vender to mogoče?“ Stopi iz veže ven. Res je stal grajski lehkí voziček pred krčmo, na vozičku ljubki, sedaj sicer zeló zardeli obrazek plavolase gospodičine Line, kateri je bila videti velika zadrega, in z vozička je bila stopila stara teta.

„Vidite, tako je prišlo, iskati Vas moramo in prositi,“ pravi starka v tonu, o katerem je bilo težko rêči, je li šaljiv, ali resen.

„Zakaj?“ pravi Lisec, ki je hotel imeti razjasnila in zajedno sname klobuk pozdravljajoč na vozu sedečo gospodičino. Nikdar je še ni videl tu v vási.

„Vi morate z nama v grad. Gospá je zvédela, da ste brez stanovanja in ponuja Vam je sedaj. Obedvé sva morali iti to vabílo izročat, jaz in Lina. Ni bilo drugače. Saj véste, kako je pri nas, nagla odločitev in potem ni noben ugovor mogoč. Nanagloma in obedvé me, mislite si! A povejte vender, je li res, da nimate več stanovanja, in zakaj ne, za Bóga svetega? Saj pogoreli niste, hišica še stojí, videli sva jo; a ko sva tam ustavili, kazali so nama, da ste tu pri županu, zakaj vender?“

Tako golčí gospodičina Sénčarica in iz vsega tega je Lisec mogel videti, da ne vé ničesar o Zobrovem dohodu. Ni li v grádu bil? Odkod torej úže prej po njem napovedano vabílo? Je li napósled res čarovnik, kakor govoré neumni Volčanje? Take misli so v hipec udarile Lisca v glavo, a ni jih izrekel, hotel je čakati in se poučiti.

„Mislil sem, da, ker me vabite na stan, znate, da je prišel stari doktor Zober, v čegar dômu sem bil nastanjen, domóv, in me prav fino na pólje vrgel, kakor se govori.“

„Doktor Zober tu! Oh!“ začudi se, kakor prestrašena teta, toda Lisec, bolj obrnen k mladi Lini, govori dalje:

„Sicer pak se srčno zahvaljujem gospodičinama za njiju prijazni trud in odlikovanje osebe moje, kakor tudi prosim milostivi gospé izročiti najtoplejšo mojo zahvalo za uljudno vabílo, ali obžalujem, da ga ne

bodem mogel porabljati, ker od denès v tem kraji nobenega stanovanja več ne potrebujem, odhajam namreč stráni.“

„To pač ni lahko verjetno, gospod Lisec, teta mi je pripovedovala, da se mudite tukaj še kake tedne, da imate še toliko dela. Tako ste ji samí rekli pred tremi dnevi,“ govori gospodičina Lina, ki strahú svoje psevdo-tete pred imenom doktorja Zobra niti ni bila opazila. Simpaticični nje glas, katerega je Ivan prvič tako od blizu čul, in morda še drug čut, spraval je tudi njega v nekako zadrego, posebno, ker mu je resnico očitala.

„Razmere so se izpremenile, gospodičina!“

„To vemo; ali le toliko so se izpremenile, da stanovanja nimate; zató hočete oditi. Pri nas pak ga zató nečete, ker so Vas mamá tačas razžalili. Ali teta Vam je uže povedala, da so bili bolní. Ne mislite, da so zmerom taki.“

Poslednje besede so bile rečene z nekako žalostno nejevoljo in Lisec je videl, kako je bilo déklici ležeče popraviti slabi vtisek, ki ga je bila nje mati naredila nánj, ko je prvič pri njih zahteval gostoljubja.

Proti temu se je bilo težko ustavljati, sósebno tako mehkeму in dobreму človeku, kakor je bil Lisec, dasi je imel trden sklep. Torej dé:

„Da me ne boste krivo sodili, pridem gotovo k vam v grad in se milostivi gospé sam zahvalim

ter ji razložim, da bi gotovo nje prijazno vabílo vzprejel, ko bi ne bil v meni úže sklep storjen, predno sem dobil ta čestiti poziv.“

„Tedadj morete précej prisésti,“ hití deklétee, „glejte, jaz sédem tu in Vi imate s teto prostora dosti, domá se úže še dalje zmenite, naša mamá . . .“

„Nu, dobro, dobro!“ pravi teta. „Gospod Lisec, pojdite, stopite brž, da naročiva očetu županu . . . Vi morate iti z menoj . . . Potrpi Lina, majhno . . .“

S temi slôvi vleče stara gospodičina Lisca v véžo. Tu, kamor se od voza ni videlo, prime ga za komolec in skrivnostno pravi:

„To je naredil ta Zober, ta strašni, da Vas naša vabi! Nič Lini ne govorite! Ali zdaj morate iti, morate nekaj časa pri nas stanovati, lepo Vas prosim, ni drugače, zavoljo nas vseh! Tiho, več Vam povem, kadar bova samá; ne ustavljajte se nič, mora biti, če je prav mala sitnost za Vas.“

Krčmaríca pride iz kuhinje. V hitrosti, kakeršne je zmožna le ženska, kadar je treba zatajiti misli, vzhičenost, veselje ali žalost, ali kakeršenkoli izredni položaj duševnega počutja, obrne se tudi Sénčarica h krčmaríci in ji v isti sapi in v istem skrivnostnem tonu, ki se je pa tudi v novi rabi dobro prilégal, govori:

„Kàj ne da, mati župánja? Vi tudi tako mislite. Ker imamo mi na vozu premalo prostora in

se tudi ne spodobi, da bi nadéli kakor svetojurski sélniki, pride popóludne naš hlapec k Vam, in mu boste naložili, kar ima gospod Lisec, ki bode od denès pri nas v grádu stanoval in kosil in vse.“

Ker z očetom županom in krčmarjem ni imela niti rečice govoriti — to je bil prej samó izgovor, da je Lisca na sámo dobila in mu v nenavzočnosti Lininem mogla pošepniti, kar je moral znati, da se ni več branil — odideta zopet k vozu in vsi trije posédejo, kakor se je moglo.

Prej omenjeni kmetje in vaška mladina, od Francka županovega, ki je še bosonog in gologláv v sami srajci in s prstom v ustih ob oglu stal, pak do sosedove Cilje, ki se je začela ob nedeljah po maši uže ozirati po fantih, vse iz bližine je prišlo, in tu in tam ali javno, ali izza kacega polovičnega zakotja občudovalo lepo grajsko gospodičino in čudo-čudo, kako je to, da se je v vás pripeljala in še na delaven dan!

Župan pak je kmetom rekel: „Vidite, kaj premore na grádu Zobrov gospod.“

Kako ne bi bil tudi Lisec mej vožnjo v grad zopetno izrazil svojega začudenja o čudnem slučaju, ki je ne le njega počastil s tacim nepričakovanim va-bíлом, nego sámo mlado gospodičino s tem poslom obložil.

Gospodičina se je zardela, v dokaz, da je stvar tudi nji čudna. Po nekoliko ovinkih mu pové, kar

bi bil imel razumeti uže prej, da je i ona šla stoprv na izrečni nalog svoje matere. Da li je šla res nerada? Tega je ni nihče vprašal. Bilo bi vender posebno za Lisca prezgodaj. Gotovo je, da je bil pot do grada prav kratek za oba dela, dasi razgovor ne tako legek, kakor bi mogel biti v drugačnih razmerah mej to trójico.

Deseto poglavje.

Dod lipo pred gradom je stal stari doktor Zober pričakujé prišlecev. Lisec ga je bil uže od daleč ugledal, a zadržavalo ga je vse čutje opozoriti na njegovo prisotnost. Gospodičina, ki je sedela poleg njega, ni ga videla prej, nego kadar so bili uže v dvoru. Morala ga je tudi spoznati, ker naglo je prijela Sénčarjevo za roko in rekla z vzhitom, kateremu Lisec ni mogel poznati, je li veselje, ali samó zanimanje:

„O teta, teta, poglejte, kdo je pri nas?“

Teta se počasi obrne, pogleda, kakor bi ji nič novega ne bilo, a ne odgovorí ničesar.

„Tist čudni doktor, ki nič ne govori, odkod je prišel? Časih sem se ga bala. O! Sedaj se ga pa nečem več, prav v oči mu pogledam,“ brbljá mala gospodičina.

To je bilo za Lisca zopet več, nego mučno stanje. Torej človek, ki se ga ljudjé toliko bojé, ki ga je denès zjutraj iz postelje vrgel, preskrbel mu je to stanovanje.

„Zakaj ste se bali tega starega gospoda?“ vpraša Lisec gospodičino, a ta le z glavo zmaje, bili so uže preblizu, in takoj uže pred vrati, držečimi v véžo.

„Vidite, da sem besedo držal?“ glasno kliče doktor Liscu naproti. Za obé gospodičini se niti ne zmeni, kakor bi ju ne bilo tu, ne pozdravi nijedne. Šele ko obe z voza stopivši stojita pri Lisci, potem se starec obrne k njima in reče gospodičini Lini:

„Aj, aj! Kako smo vzrasli. Uže zrelo, da bi kacega pametnega človeka okrálo za tisto malo razuma, kar mu ostane od družih ljudij; je uže tak obraz! Sicer pa se smeta dami moji pomekniti v svoje notranje prostore, ali kamor hočeta, denès bom edenkrat jaz predstavljal gospé novega gôsta. Vi, lepa gospodičina — kako se uže pišete? Véste, da znam tu.“

To zadnje je bilo govorjeno Sénčarici, toda z ugrizljivostjo, da sta se obe uže obrnili proti veži, ko je starec končal in potem rekel Liscu:

„Stopite z menoj tu nekoliko korakov gôri in dôli, da Vam dam potrebnih instrukcij, gospod inženir! Ni vse tako gladko tukaj, kakor sem mislil.“

Lisec stopi korak nazaj in pravi mirno:

„Fridržite, gospod, instrukcije svoje za sebe. Jaz vidim, da tu niste posebno priljubljena oseba, da se tudi ne nosite ženskam nasproti, kot omikan hišni prijatelj, nego da vzbujate nekov strah; zakaj, to je Vaša stvar. Vender, kar se tiče mene, jaz ne trebam pomoči od Vas. Vaša protekcija bi mi bila tu celó na škodo.“

„Ha, ha, ha,“ zasmeje se starec. A Lisec nadaljuje:

„Kar imam tu opraviti, opravim sam, in to je malo. Tudi svoje besede Vam ni treba držati, ker jaz nisem od Vas nobene obljube vzprejel. Oprostite tedaj, da Vas prosim, da te moje z vso odločnostjo govorjene besede edenkrat za vselej vzamete na znanje in mi potem dovolite, da svoje stvari odsléj dalje sam opravljam tu v grádu in drugod. Da sem bil dosedaj slučajno Vaš gòst, za to se Vam ima zahvaliti občina, ne jaz. Z Bogom!“

„Ha-ha-ha! Sedaj pa morda mislite, ljubi moj prijatelj, da ste me do tál potolkli. Napósled so Vam ženske mejpotoma nekaj svojih predsodkov vlile v glavo. Ta starka me ima tako rada, kakor jaz njo. Nič ne dé. Toliko Vam rečem: hotèč ali ne, sedaj ni drugače, Vi ostanete tukaj vsaj nekaj časa; sedaj je uže vse narejeno. In ker véste, da je ta . . . ženska tu v grádu nekako . . . no, saj véste, kakóva je! Bodite pametni, ali pravo za pravo ne ustavljajte se ljudem, ki vedó, kaj Vam svetujejo. Ko bi bil prej védel, kako stvari stojé, no, bodite uverjeni, da Vas bi bil pustil iti, kamor hočete. Za nekaj goldinarjev več, katere uže še poiščemo, če treba, naročim občini drugzega inženirja, ako sem ji jaz ednega prepodil s svojega ležišča. A sedaj sem stvar v roko vzel, in kar Zober prime, ne popustí, in da sem jo izvèl, moral sem celó legati za Vas . . .“

„Bilo je jako nepotrebno, gospod doktor,“ seže pikro Lisec vmes.

„Tu imam zopet jaz sam škodo in odgovornost, torej molčite! Povem Vam, ne delajte si mene za sovražnika!“ To je rekel s tako iskrim in bodečim očesom, da Lisec ni ničesar odgovoril. Kako, da si ta človek prisvaja tako ž njim govoriti?

Zober pravi dalje: „Legajte malo z menoj, ali pa molčite, kadar nihče o Vas ničesar ne vpraša, kdo in odkod ste, komu ste, in komu niste v rôdu. Sedaj pa tiho in z menoj pojdite, ne bodite čudni!“

Lisec se ni mogel braniti, ker to je bil ves drug ton. Gnala ga je tudi neka radovednost.

„Kar mora biti, mora biti in Vi vender ne boste napravljali sitnostij“ — nadaljuje Zober — „katere se tukaj, kakor zdaj stvari stojé, gotovo naredé, ako ne ostanete na moje besede, in tako kakor sem naredil jaz. Sicer moram jaz Vam svojo sobo prepustiti, ali se pa — duelirava, kar hočete!“

Lisec se domisli, da mu je nekaj ednacega rekla tudi gospodičina Sénčarjeva. In dueliral se, no, dosedaj se še ni. Udá se torej brez daljšega ugovora in gré v zgorenjo sobo z doktorjem. Molcé koračita po stopnicah.

Gospá Langmanova je sedela v véliki sobi v prvem nadstropji sama na zofi in brez dela. Podpirala je težko glavo v dlan in zrla srepó pred se. Tenki zastori na óknih so bili zagrneni, tako da je bilo na pol mračno po sobi.

Ko sta došleca vstopila, vstane ona in videča najprej Zobra, vpraša s hlastno nejevoljo nemški: „Kaj zopet hočeš?“

Starec predstavi Lisca molčé, samó z roko dotično gibanje činèč, in nategne svoj stari suhi obraz s svetlimi očmi na čuden, neprijeten posmeh.

Lisec se pokloni. Ker zapazi na lici graščákinje izraz neke čudne vzrujanosti, dà, celó nekaj podobnega ónemu hipu, ko ga je iz svojega dóma zapodila, češ, da ima nekovega Andreja očí — sedaj mu to zopet pride na misel, ker se mu zdi, da ga gospá gleda naravnost v očí — kakor bi mu hotela isto očitati, ne zdi se mu primerno, da bi on kàj rekel in tako je nekaj sekund vladala tišína.

„Zakaj mi niste précej tačas povedali vsega, kdo ste?“ izpregovori napósled gospá s prisiljenim glasom.

„Kako mislite, gospá milostna?“ vpraša Lisec, ki ni védel, kaj bi se dalo na to odgovoriti.

Ali gospá samó odkima, kakor brezmišljeno — ne odgovori ničesar. Nekako tópo pogleda doktorja, ki je bil sédel na stol, potem pravi čez nekaj hipov:

„Torej Vi imate uže nevesto? Lepo in bogato? To je prav.“

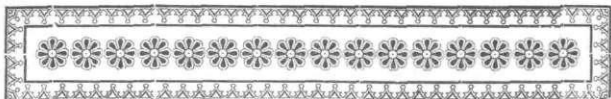
„Kdo mu bode sobe odkazal?“ reče doktor Zober, „to mu povej, pa smo pri kraji.“

Gospá pozvoní. Sénčarica pride. Z nejevoljo pogleda Zobra, nekako strahoma Lisca.

„Pokaži mu sobe, kjer hočeš.“

Lisec nekaj izpregovori, ali ona ga ne posluša, kakor statuva sedí tiha. Posloví se on, Zober ostane še sedèč sam pri nji. Kaj sta govorila, tega ne vemo, Čez dobro uro, ko je bil Lisec pravo za pravo proti vsi svoji volji v grádu nastanjen, videli so tudi stara Zobra koracáti s tako brzimi in lehkimi koraki od grada, kakeršnih bi njegovim letom nihče ne bil prisodil. Starec je mejpotoma bajè spočetka nosil jako temen in skrben obraz, a zdajci je malo vzdignil glavo, stresel dolge sive lasé pod rdečo kapo in glasno se zagrohotal, da so ga slišale plevíce na polji in se ga bale, potem pa ugenile, da so vsi gospôski ljudjé posebni ljudjé.

Ednajsto poglavje.

Da je doktor Zober v Volčjak prišel „na vakánce“, kakor so kmetje učeno rekali, to je bilo hitro znano daleč na okoli, mladim in starim ljudem.

On je bil povsod in nikjer, govoril je z vsakom in z nikomer, ta ga je videl tam, óni je zopet trdil na svojo dušo, da so ga otroci videli ob istem času daleč stráni drugjé. Največ so ga pa ljudjé nahajali po hosti in v gozdu.

V sredo popóludne ob petih so se kopale pastirice iz Volčjaka, mlade déklice po osem, devet, dvanajst do štirinajst let stare, v tolmínu potoka, ki teče preko zaraslega vaškega pášnika, skrite v varstvu jélševih grmov, ker vroč dan je bil. Male nimfe so veselo regljále in raztépale po vôdi, solnce je ostro upiralo se v gôle, iz vôde stoječe zgorenje dele mladih telés; prijetno jim je bilo v vôdi, da niso znale, kaj bi počele; — ali glej grôze, ob brégu na levi nenádnostojí óni čudni Zobrov gospod s puško na rami — in

prestrašene kakor žabe v vódo, tako poskačejo deklétca iz vóde, hlastno pograbi vsaka svoje pol obleke in kakor bi trenil izginejo na drugem brégu v góščo.

A ko se tresoč od straha prve oblečejo in pri-lezejo izmej góšče mej perjem opazovat, ali je še mož pri vódi, ni ga bilo uže nikjer, izginil je, strah pak je ostal mej mladimi pastiríčicami, več dnij si niso upale kopat se iti tam v tolmún v potoku mej zelenim jélševjem.

Drugikrat so mali pastirji, bosopéti in mršavi ali čvrsti volčanski dečki, „svínjko bili.“ Zdajci se je prikazal Zobrov gospod mej njimi. Jenjali so takoj, nekateri so se boječe odmeknili, drugi pak, srčnejši, sneli so kape z glav in izpod čela pogledovali pol kljubovalno, pol radovedno, ali ne posebno kuražno. In ko jih je začel gospod ogovarjati, naj dalje igrajo, niso hoteli; in ko je obljubil vsacemu srebrn groš, začeli so samó trije, drugi mu niso vérovali, da bi napósled res dal groš — pak so bili potem svojim tovarišem grozno zavidni, ko je Zobrov gospod pred odhodom v istini dal ónim trem vsacemu po gróši, njim pa, ki ga niso slušali, ničesar. O teh treh gróših je govoril ves Volčjak tisti večer, to je bila vést, kakor v mestih važen telegram z bojišča.

In sicer je imel ta Zobrov doktor še druga svojstva. Kadar je šel mimo znamenja, ki je v sredi

vasí stalo in imelo sv. Jurija naslikanega, ni se odkril kakor možjé, niti ni križa naredil kakor žené, tako, da bi človek bil dejal, da ni dober kristijan; ali zadnjo nedeljo je bil vender v cerkvi. Fajmoštra sicer ni nikoli iskal niti kapelana, torej ni maral za te gospode, dejal bi — ali Remenčkova Uršlja, ki je bila tako božja ženska, da je hodila na vsake štirinajst dnij k izpóvedi, ta ga je ónidan videla vino pijočega pri fajmoštru na svetem Ahci, tri ure od Volčjaka, ki je „star gospod in posebno zató slovèč, da je dober in volján mož z vsakim, ki prinaša torbo svojih grehov k njemu“.

Vse to so si pripovedovali Volčanje o Zobrovem gospodu in še več ednacega. Na priliko tudi to-le:

Zabrdski málinar, čegar dva tečaja tečeta v zakotji mej gradom in Volčjakom kake četrť ure od vasí, ima študenta, kateri uže osem let v mesto v šolo hodi, sedaj se uže pol po gospodsko nosi, uže brati in pisati in najbrž uže celó nemško zna ter neprenehoma čita in čita, da je uže ves bled in zelen od sáme učenosti. Tega študenta iz zabrdskega málina je bil Zobrov gospod dobil nekoč na poti, ko je hodil skozi Volčjak, ustavil ga, dolgo izpraševal, celo uro ž njim govoril — kar se še nikomur ni prigodilo — in mu napósled dal tri zlate cekíne, take, da nihče v Volčjaku ni védel, koliko eden veljá ali plača v navadnih novcih, niti málinski študent sam tega ni védel,

dasi ta uže nemški zna, ob nedeljah k fajmoštru kósit hodi in je tako silno učen. Da je vso uro s študentom govoril, to je bilo Volčanom tem čudneje, ker se pri drugi priliki, ko je sodni „adjunkt“ šel skozi vás in v krčmi ostal, doktor Zober nánj niti ozrl ni, nikar da bi govoril ž njim, ali vsaj z biričem, dasi bi ju bil gotovo znal ogovoriti po maniri, tako in tako, kakor mora biti mej gospôdo.

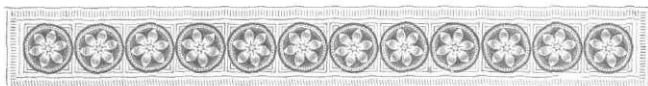
Edno glavnih čudes je bilo tudi to, da so mu Solárjevi po mesó pošiljali in je prinašali, ali on ga ni vselej dal péči ali kuhati. Od kraja so mislili, da tudi surovo mesó jé, kakor sivi volk. Ali Solaríca je povedala, da ga sam kuha. „In kako ga kuha? Tako, kakor ga ni nikoli nihče in ga ne bode! Ljudjé božji, na mizi, in brez ognja! Nobenih drv ni, kar nekakov višnjev plamen se naredí okoli čudne svetle škatlje in mesó se samó skuha. Če to ni coperništvó, kaj pak je?“

To se vé, da je inženir Lisec postreževalcu svojemu, dosluženemu vojaku in vaškemu postopaču slepemu Lovšu, ko mu je pripovedoval tudi to čudo iz Zobrovega dóma, rekel, da je óno le neka samovárna mašina in da ogenj na mizi ni od ničesa, ampak od hudega žganja, ki se mu pravi špirit. Gospodinje pak, ki so od božiča, velike nôči in od časa posebnih praznikov tudi védele, kdaj se mora mesó k ognju

pristavljati, da je mehko, niso si dale kaj takega ne-
umnega dopovedati, kaj takega, česar bi niti otroci
ne verjeli.

Taka je bila ob kratkem obča sodba o doktorji
Zobru na Volčjaku. To se vé, da vsi ti dogodki niso
bili čisto novi. Dogajali so se uže tudi prej, ali, ker
zdaj doktorja tako dolgo ni bilo domá, bilo je prejšnje
mnogo pozabljeno in vse se je zopet znova kritiko-
valo.

Dvanajsto poglavje.

Volčanje so si bili mej seboj močno podobni, skoro kakor groš grošu. Pridno so delali vsi, molili so vsi, kleli so vsi, samopridni so bili vsi, zavidali so se mej seboj vsi, prepirali in obirali so se tudi vse vprek in prašiče so redili, da so z veliko težavo in še z večjo nejevoljo davek plačevali, v obče: bili so taki, kakor drugi kmetjski ljudje po naših zakotnih, od cest in mest oddaljenih vaséh, kamor ne zahaja še noben slovensk časopis.

Vender je bil tudi med njimi eden original, in ta je bil slepi Lovš. Slep pravo za pravo ni bil, ker imel je le desno okó iztečeno, a videl je z levim več, nego drugi z obema. Stari Cenek Vitrin, edinec v Volčjaku, ki ga je črtil, tudi ne bi bil pritrdil, da je original — ko bi bil to tujo besedo slišal in razumel — nego dejal bi bil: „Ta Lovš je potepín, malopridnost, delopust, ki neslanega krópa ne zasluži in ni vreden, da bi ga volk potipal.“ To je bilo res, da Lovš ni nikdar redno delal. Malo, sedaj to, sedaj óno, a le

rajši kàj lahkega, in sicer vsacemu gospodarju, kateri je hotel. Zató tudi ni imel nobenega stanovanja, nobene hiše, kjer bi bil stalen, nego kamor je v vási prišel, znal je do sklede spraviti se, če so ga povabili, če pa ga niso, stradal je in se ni pritoževal nikdar, z vsem je bil zadovoljen. Denarja ni mogel trpeti pri sebi; zató, kadar je kakove groše zaslužil, nesel jih je nemudoma za slívovec ali drugo žgano pijačo, vino mu je bilo predrágo. Tačas ga pa tudi ne bi bil nihče s štirimi volí prej zavlekel stráni, predno je zadnji krajcar šel v krčmarjev žep in ker kredita pri krčmarji ali pri žganjarji ni imel — moral je iti v slamo; tam je prespal svojo pijanost in za nekaj dnij je bil dober delavec. Porojen ni bil v Volčjaku, prišel je sèm Bog vé odkod, trdil je, da je bil vojak, ali tistih krajev, koder je on puško nosil, ni poznal noben drugi, kar je Volčanskih fantov prihajalo iz vojske domóv.

Tega možá so bili, kakor uže povedano, vaščanje Liscu dali za postrežbo, s priporočilom, da je sicer „neprídiprav“, ali pošten, t. j. nikoli ga niso še zalótili, da bi bil komu kàj vzel ali ukral. Če je pa pregovor resničen, da „kdor laže, tudi krade“, bil bi moral slepi Lovš tako prebrisan biti, da je znal ukradeno skrivati in sebe vzdržavati iz sumnje, kajti legati daleč okoli ni znal nihče bolje, nego on. Ker je bil namreč navezan na to, da so ga vaščanje imeli mej seboj tudi, kadar se mu delati ni ljubilo, moral jih je zabavati,

moral jim je mnogo pripovedovati, in ker ni mnogo védel — odkod? — moral je legati, t. j. izumiti kaj tacega, kar je bilo resnici tako podobno, da so jemali za resnico, dokler se o protivnem niso prepričali.

Precèj časa je trajalo, predno je Lisec na njem spoznal omenjeno svojstvo. Kakor ga je prej rad izpraševal in si dajal pripovedovati od njega vsakovrstno, tako mu od ónega hipa ni več véroval, ko je videl, da laže iz vzroka, da bi se zanimivega delal.

Še dandenès je ostalo uganka, ali je v naslednjem pravo pogodil ali ne, ko je dvojil, če bi véroval, ali ne bi.

Z doktorjem Zobrom ni prišel Lisec namreč v nobeno dotiko od tedaj, ko ga je bil spravil v grad, dasi je več dnij minilo od tačas in je bilo v malem kraju nenavadno, da bi se edina dva izobrazena možá ne srečavala.

Necega dné, ko se Lisec vrača z Lovšem iz gozda, začnè ta pripovedovati:

„Gospod, jaz sem tak, kakeršen sem, ali z ónim Zobrovim dohtarjem ne bi menjal, njemu se bode še taka stvar pripetila, kakeršne ne misli. On po nôči ne zapira vrât za seboj.“

„Kaj?“ vpraša Lisec.

„Okraden bode, če ne ubít, zató ker ima denar,“ odgovorí Lovš.

„Bilo bi mnogo ubojev, ko bi bil vsak ubít, kdor ima denar,“ odgovorí Lisec.

„Tu je pa drugače. Jaz sem bil sinoči pri stari Mici na Rogovili, in kaj sem slišal, ko sem šel zvečer domov? Tega nihče ne ugane.“

„No, káj, zlegaj se zopet káj, ali vsaj preneumno ne, če ne moreš biti brez tega.“

„No, če lažem, pa ne govorim nič.“ S tem je Lovš mislil vzbuditi Liščevo pozornost in radovednost. Ali Lisec ga ne vprašuje dalje. S tem pa Lovš ni bil zadovoljen.

„Pri stari Mici na Rogovili“ — začnè kesneje pripovedovati sam od sebe — „sta sinoči dva berača pila žganje, eden star, drugi mlad in kruljav. Ne vem, odkod sta, ali málharja sta prava, to vem. Tiho sta se menila, ali jaz sem vender tako na ušesa vlekel, da vem, da sta se menila o Zobrovem dohtarji in njegovem denarji. Predno bode tri dni, slišali boste, da se je káj zgodilo, jaz bi stavil glavo.“

„No, če si res káj tacega slišal, zakaj pa ne greš doktorju povedat?“

„Nikoli ne! On s človekom ne govori, še ne poslušal bi me.“

„Tedaj povédi županu.“

„On bi tudi rekel, da lažem.“

„Mora uže védeti, zakaj bi tako rekel,“ pravi Lisec in ga pusti.

V mráku pak se zopet domisli teh besedij in v glavi mu ostanejo. Ko bi pa bilo káj istine? Potem

bi si on moral očitati, da ni storil svoje dolžnosti, ko je molčal. Doktor Zober mu je vendar navzlic vsemu svojemu vedênju, naredil uslugo; in ko bi je tudi ne bil, besede je male samó treba, in tako je storjeno.

Séde in kratko napiše, kar je čul od Lovša, imenuje izvòr in svoje dvojbe ter pošlje list v vás Solárju, naj ga izročí pri prvi priliki starcu v koči.

Trinajsto poglavje.

Sobi, kateri je dobil Lisec v grádu odkazani, bili sta na severni stráni. Mej njima in mej stanovanjem domačinov je bilo mnogo praznih, to je s starimi opravami oskrbenih in Bog zna uže kako dolgo nezastanjenih sôb. Tako je bil Lisec ne le popolnoma odločen od družih prebivalcev, nego imel je na zadnjo stran celó svoj poseben izhod pri malih vratih, ki so bila prej zaprta. Vender se je prišlo do njega lahko po malem temnem in ozkem notranjem hodníku, koder mu je tudi zvečer grajska kuharica nosila, ako je česa želel.

Na mizi najde nocoj pisemce, v katerem mu gospodičina Sénčarjeva naznanja, naj ne hódi tako brzo spat, ker mu hoče še nocoj priti nekaj povedat, kar mu v družbi ne more tako lahko. „Na Pražanku in ob nje šestdesetih letih se menda ni bilo ustrašiti za dobro ime in reputacijo nijednega izmej njiju, ako je on žensko obiskovanje pričakovati imel,“ dostavila je starka sáma s humorjem, kakeršen ji je bil baš na razpolaganje.

Noč je léгла na zemljo. Lisec je bil odvečerjal, sedèl je pri mizi in čital. Ali denès je bil razmišljen, kmalu popustí čitanje.

Okno je bilo odprto in veje velike jáblane so molele do zida, gôri ob zidu pak je do okna bila priplezala vínkovina. Na bližnjih oreh je uže skovír ponavljal svoj ednoteri tožni klic. Sicer je bilo vse tiho, samotno, dolgočasno.

Na steni je razven zrcala visela le edna sáma podoba: slika necega viteza v železnih oklópnicah. Kupljena je morala biti z gradom vred in predstavljala je Bog zna iz katerega veka slovečega ali neslovečega uda prvih posestnikov pražanskih. Vítez je s svojimi debelimi očmi in s precèj navadnim štirioglatim obrazom dôli s stene gledal svojega opazovalca pri mizi sedečega, kakor bi mu rekel: „Kaj delaš ti tukaj, širokopérno sedèč, ti usiljenec plebejski.“

In ta misel je Liscu vzbudila razne fantazije, sezajoče nazaj v čase, o katerih nam pripoveduje divne reči pripovedovana povest ali kronika pisana.

Napósled se začujejo tihe stopinje, nekdo potrka, gospodičina Sénčarica je bila z visoko svečo v roci mej vrati.

„Nikdar več ne hodim tod,“ sopiha starka. „Tako me je bilo strah po teh hodnikih, da nisem vedela, ali grem nazaj ali naprej. Vem, da je bila podgana ali mačka, ki je zašumela za menoj, vender se še tresem po vsem životu od straha.“

„In jaz sem uprav tega viteza na steni ogle-
doval in občudoval njegov ljuti pogled ter se do-
mišljal pripovedek o izdanih gradovih, vitezih rešilcih
in kar smo še čitali v otročjih letih ednacega s po-
hotno grôzo in prijetnim strahom,“ odgovorí Lisec.

„No, te poezije pri nas baš ni, ako si je samí
ne ustvarite v fantaziji. — Podgán imamo pač mnogo,
in sôve hodijo iz gozda pogosto neprijetno pesem pét
nam pred okno; družih strahov menda ni. Vrata pa
zapiramo précej, ko se noč storí, da strahovi od zunaj
ne morejo noter. Ste li pač tudi Vi zunanja vrata
dobro zapehnili?“

„Pozabil sem jih zapehniti, a mislim, da so
zaprta.“

„Pustite sedaj! Sicer so naši psi odkleneni in
so na dvorišči tako, da se morate várovati kesno po
nôči domóv hoditi. Mi zapiramo zmerom.“

Starka séde na stol in se najprej po sobi raz-
gleda, o tem in ónem nevažnem kàj vpraša ali omeni.
Napósled se na stolu popravi in reče:

„A sedaj Vam moram povedati, zakaj sem prišla
k Vam in zakaj denès tako kesno. Ni drugače mogoče
bilo, ker prej si nisem upala, jutri zjutraj pak je še
menj možno, in odlagati se ne dá. Poslušajte! Kaj pa
je ta doktor Zober hotel pri Vas?“

„Doktor Zober? Pri meni?“ vpraša čudèč se
Lisec.

„Dà, popóludne ob petih sem ga sáma videla prihajati gôri v grad. Mislila sem, da pojde zopet h gospé, kakor je hodil prej, kadar ga je naša nesreča v Volčjak prinesla, ali začudila sem se, ko sem videla, da je korakal naravnost sèm na Vašo stran. Matija mi je potem pripovedoval, da je précej odšel in sicer gôri proti gozdu, da Vas torej najbrž ni dobil domá. Kàj ne?“

„Popóludne nisem bil domá, ne,“ potrdi Lisec, „prišel sem stoprv pred mrakom.“

„Radovednost me je uže tačas gnala, Vas vprašat priti in Vas — posvarit, ali bala sem se, da se ta stari grdín oglasi nazaj gredé pri Vas, zató si nisem upala. Matiji sem bila naročila paziti, kdaj pojde nazaj; ali pravi, da tod mimo nas ni šel, gotovo je torej izbral drug pot in lahko Vas posvarim, da, ko bi jutri prišel, ali kadar bodi — čuvajte se tega človeka, ni dober človek!“

„Zakaj mi dajete ta svèt, gospodičina?“ vpraša Lisec. — „Opazil sem pač uže nekaterikrat, da imate veliko in posebno antipatijo do tega možá, ki se zdi tudi meni povse nenavaden. Vi imate vzroke, katerih mi niste še povedali, ali povedati ste jih obljubili.“

„Vzrokov Vam ne morem povedati, ker jih skoro sáma ne vem,“ reče stara gospodičina.

„Ali vender morate poznati njegovo prošlost in óne razmere, ki mu dajejo nekov vpliv tu pri vas na

grádu, vpliv, kateremu se imam jaz zahvaliti, da sem tukaj. Saj ste baš prej rekli, da je hodil prejšnje čase češče sem na grad, in nekaj zmešanega o tem sem uže od ljudij slišal.“

„Prav ste slišali. Prej, kadar je prišel domóv, bil je vsak dan pri nas gòst, čeprav neljub in nepovabljen. Zató sem se ga tako ustrašila, ko sem slišala, da je zopet prišel. Kar čudno se mi je pa sedaj zdelo, da ga ni po tistem prvem poti nobedenkrat več k nam, kakor tudi, da je naša gospá tako mirna, dasi je on domá. To so čudne rečí! Zató sem se ustrašila, ko sem ga denès videla: potlej pak, ko je šel k Vam, zbala sem se, da bi Vas ne zavajal k čemu slabemu. Ogibajte se ga, gospod Lisec, to je grd človek, prav gotovo!“

„Taka obsodba mi ni dovolj, gospodičina, ne zamerite mi, če nimate vzrokov? Dejanje mi povejte! Meni se zdi ta doktor Zober, kakor sem rekel, takóv kakor ni vsak drugi doktor; ali nekoč sem ga videl v dobrem položji in več sem uže tudi slišal, kar govori zánj. Pa zakaj mi ne poveste, kaj od prejšnjega časa znate o njem, gospodičina?“ vpraša Lisec.

„Zató, ker ne znam mnogo več, nego Vi samí. Mi prej nismo leto in dan tukaj stanovali, nego smo bili po zimi v mestu in le poleti največ na Pražanku. Tačas jaz nikdar nisem ničesar slišala o kacem doktorji Zobru, noben človek tu ni o njem govoril in ni ga bilo. Kar nanagloma se pokaže neko jesén tu.

Mene tačas ni bilo tu domá, poslali so me bili v mesto, ne vem, po kaj uže, ko je bil prvič prišel v grad. Ali nikdar ne morem pozabiti, kako je bilo, ko sem se vrnila; kar ni mogel nobeden govoriti, ni gospod ni gospá; vsak za sé sta bila potem zaprta, gospá je jokala, gospod Langman pa“ — tu se starka pripogne in tiho govori, „jaz nisem bila zraven, ali hišina mi je pravila, hotel se je celó nekoč ustreliti. Vse to potem, ko je bil namreč ta doktor Zober pri njih. Kaj so imeli, tega nobena živa duša ne vé. To je gotovo, da je potlej večkrat šel gospod k njemu dôli v vas, v isto izbo, kjer ste bili Vi, in da je bil zmerom njemu nasproti tako krotak, kakor ovca, dasi je prej vse druge ljudi na svetu osorno imel, tudi ženo svojo. Kadar je kesneje Zober v grad prihajal, bilo je, kakor bi potegnil oblak čez solnce, ako smo bili majhno dobre volje. Vender od tistega časa, kar se je prikazal, prav za prav nišmo bili nikdar več veselí. Posebno gospod in gospá ne. Prišel je pa skoro vsako leto dvakrat, čeravno navadno le za malo časa. Jaz se ga vselej bojim. Kar on hoče, to mora pri nas biti. Tako je, odkar se je prikazal. Gospá je pa tudi tako svojeglava, kakor otrok. Gorjé nam vsem, če se ne zgodi, kar kdaj hoče. Zató sem Vas prosila, da ostanete pri nas, ker je ona hotela.“

„Ali ničesar ne slutite, kaj je tej prikazni vzrok?“

„Prav nič gotovega. Kar imajo vkupe, morá biti še iz prejšnjega časa, ko mene ni bilo v familiji.

Ugibati nečem, dasi bi nekoliko morda ugenila. Govorila nisem o tej réci nikdar ž njo; tudi bi se ne drznila. Posebno, odkar je umrl gospod Langman in je gospá prišla v tako duševno bolezen, od tedaj je prihod tega nesrečnega človeka za mene vselej strašen. Tačas se je gospé vselej bolezen bolj prijela. Zató pravim, se mi zdi čudno, da zdaj, ko je tudi tukaj, nič ne prihaja k nji; da je tudi ona mirnejša, kakor prej, in da on sedaj Vas išče. Kaj Vam pač hoče?“

„Tega jaz tudi ne vem,“ odgovorí Lisec in nekaj pikro pristavi:

„Tedaj s tem je razlagati, da je mene povabila sedaj in celó hčer poslala vábit me, a prej me je najbrž iz bojazni za hčer podila iz dvora? Vse mi govori, da bi jaz vender tega vabila ne bil smel vzprejeti.“

„Pustite to misel! Ustregli ste meni in Lini, da ste prišli. Naša gospá hoče imeti svojo voljo, in midvé bi bili trpeli, ko bi Vas ne bilo. Saj ni za dolgo. Tudi upam, da bode naš strah, ta doktor Zober, zopet kmalu izginil,“ reče Sénčarjeva. „Sedaj pa mi povedite natančneje, kako sta vidva vkupe trčila in kako da se je Vas tako zavzel.“

Lisec pripoveduje svojo zgodovino od ónega jutra in dostavlja: „Sam ne vem, kako je to: za mene ima ta stari mož nekaj zanimivega, ne zdi se mi hudoben, kakor Vam, nego celó na sebe me vleče in nekov vpliv bi mogel imeti náme.“

„Nič, nič! Várujte se ga! Mi ženske imamo v tem dober instinkt, pravijo, in to je stara resnica.“

Stara teta vzame svojo luč in odhaja.

„Vas li smem spremiti skozi hodník, da Vas ne bode strah?“ vpraša še Lisec.

„I, tako brez srčnosti nisem, ostanite, utegnili bi se po naših labirintih še izgubiti, in do sèm nazaj ne najti; res je mogoče! Lehko noč!“

Po teh besedah zaprè ona duri za seboj in Lisec korači proti svoji mizi nazaj.

V tem hipu začuje pred durmi zunaj močen hiter zavrisek: „Jezus Marija!“ in žvenk na kameniti tlak padšega svečnika. Kaj je to? Njega zadnja beseda, ki jo je govoril prej, nudeč ji svoje spremstvo: „da je ne bode strah,“ brenčala mu je še po ušesih — in tu je bil strah!

Naglo prime luč, popade svoj nož na mizi in skoči vèn.

Na tleh jedva štiri korake od vrât je ležala stara gospodičina omedlela in pri steni je gibala človeška postava, od Liščeve sveče na pol obsevana.

„Kdo je?“ zagrmí Lisec, krčevito, kakor za bõj pripravljen stisne nož v roci in dvigne luč više in više, da bi videl, kakov strah je tu in kako se bode trebalo boriti.

„Posvetite rajši sèm bliže, da vidiva, ali se je stara suha góska bábja od straha preselila k Abra-

hamu. To se vé, če Izakov oče tudi stare grde devíce jemlje v svoj naróčaj, ali pa bode še dlje ljudi obrekovala. Posvetite sèm!“

To je bil glas — doktorja Zobra. Lisec pristopi. Starka je bila od strahú omedlela, ko je pred seboj zunaj ugledala v temi človeško postavo na hodníku.

„Pobila se ni. Imate vóde v sobi? Prinesite in précej bo dobro,“ govóri doktor. Lisec prinese iz sobe vóde, v tem je bil doktor gospodičine svečo pobral, zopet vteknil v svečnik in prižgal. Móči jo z vodó in ona se kmalu zavé.

„Spremite jo v posteljo, náte še to luč! Kaj boste po temi nazaj hodili, vraga!“ reče doktor in se kar obrne v Liščevo sobo.

Lisec spremi starko, ki nì govoriti ni mogla od prestrašenja, do konca hodníka; tam se vrne.

Štirinajsto poglavje.

svoji sobi najde starega doktorja. Ob tej uri in s tacim uvedenjem! Zadnji prizor ga je bil ujezil, da bi bil zdaj ponočnega gôsta najrajši vrgel skozi duri. Ali utegnil bi ne bil. Jedva je bil namreč stopil v sobo, zagrohoče se starec močno in Lisec opazi, da ima s seboj tudi svojo puško, katera je slonela ob njegovi mizi.

„Čudno se Vam zdi, da tako nanagloma padam k Vam, ali zjutraj, ali po nôči, kadar je,“ reče starec.

„Pač je nekaj kesno,“ pravi Lisec nejevoljen.

Zober se zasmeje zopet na ves glas in reče:

„I, prijatelj mladi moj, ako niste hoteli, da Vam motim Vaš zanimiv rendez-vous in moram na vratih poslušati, kako me stare babe obirajo in črnega slikajo, kakeršen je bajè hudič sam, ej, potem bi bili i Vi mene morali na míru pustiti.“

„Vi ste na vratih poslušali?“

„Imel sem čast, gospodine! Sicer pa prosim, da uže preobrabljenega in zatorej neduhovitega pregovora o poslušalci na steni, ki Vam je na jeziku, ne

vlečete na svetlo. Pretrivijalen je uže. Posebno na mene ne ide denès. Glejte, jaz sem prišel k Vam uljuden človek. Vi ste izkazali tako skrbnost za mojo kožo in moj denar, ki morda še celó iskanja vreden ni, da ste mi pisali, kar Vam je povedal slepi Lovš — ali kako se zove, lopov. — To je vender zahvale vredno, in zató sem tukaj. Torej naprej se Vam zahvaljujem, posebno še na tem, ker ste mi naredili prav vesel večer, kakor sem ga baš sedaj imel. — Ali sédite, spát se Vam vender ne mudí, da Vam povem!“

Lisec séde.

„Véste, kje se pravi v Rogovili? Sedaj: pri Mici na Rogovili?“ vpraša potem z velicim zanimanjem doktor Zober.

„Čul sem, da je to kočá neke stare babe, ki prodaje žganje, in ta kraj sem Vam menda imenoval, ko sem Vam poročil, kar mi je óni človek pripovedoval, ki ste ga uže prej imeli v mislih. Sam nisem bil še tam.“

„Ne? Škoda, da Vas nisem prej popóludne domá dobil, ko sem Vas iskal tod mimo gredoč. Povabil bi Vas bil s seboj. Videli bi bili, kako znam jaz lopove učiti strah poznavati. Ha, ha, ha, nobeden ne pride za streljáj blizu moje strehe. Znete, mi smo po taciñ krajih hodili, kjer je treba, da je človek sam svoj prvi žandarm.“ In denès sem jaz bil svoj.“

„V Rogovili?“ čudèč se vpraša Lisec.

„V Rogovili, kamor so od nekdaj tatjé hodili,“ odgovorí stari doktor. „Sedaj uprav prihajam od tam. Mislil sem tod mimo iti domóv. Ko vidim, da pri Vas še luč gorí, stopil sem k Vam, da bi Vam povedal, kako se mora z neumnimi lopovi delati, da se nas ogibajo. Od nocoj bodo še bolj preverjeni, da z Zobrovim doktorjem se ne more poskušati vsak plášar. Uže od otročjih let pomnim to vedno ednako, pol podprto grdo kolibo v Rogovili in uže mlademu človeku mi je čudne misli vzbujala, tako, da po nôči bi me tačas samega ne bi bil spravil mimo, ker od nekdaj so bili tam ljudjé, ki so bili na sumnji pôlske tatvine itd. Ko sem dobil Vaše pismo, domislil sem se vsega tega; prav veselilo me je, ker denès sem drugi, nego sem bil dvanajstletni študenték. Da vidim, kako bode! Pozvem, da tam zdaj stara baba žganje toči in kakovi ljudjé zahajajo tja. Baba je bila ravno prižgala olje, ko sem jaz prišel pod okno; in videl sem okoli mize šest capínov in zanikarnih kmetov pri žganji. Ta Vaš slepi Lovš je bil tudi mej njimi. Denès imam prav posebno srečo, ne le tu pri Vas, nego tudi tam je bilo ednako: kamor pridem, govore o meni. Lovš je ravno pripovedoval to, kar ste mi Vi pisali, a vrag me vzemi, če nisem bil takoj na pol prepričan, da se on pripravlja na kako tatvino in da je basen o ónih beračih izmišljena. Čakaj! Na oknu lahko uderem popirnato šipo, pomolim puško notri in ustrelim — v edni cévi sem imel krogeljo — v kočó;

zelená steklenica se razdrobí, žganje se razlije po mizi, bratci so pa od gróma puške moje kar otrpnili. Jaz sem bil v hipu mej njimi: tripot prekolnem vse vkupe po stari šegi, Lovšu založim edno pestnico okoli ušes in povem, da dobí on in njegov berač v glavo takšno krogľjo, kakor je ta v leseni steni, če le še edenkrat pomisli na tatvino pri meni, plačam potem prestrašeni babi steklenico in razlito žganje, in grem. Ha, ha, ha!“

„Ali, malo nevarna igra je bila,“ reče Lisec.

„Človek mora biti časih mlad in neumen, in jaz sem denès zopet bil. To se imam Vašemu pismu zahvaliti, sicer bi mi takóv gaudim niti na misel ne bil prišel in bi ne bil védel, kako tam o meni govoré, kakor tudi tu pri Vas. — A propos, zdaj imava midva obračunjevanje. Stara babja čeljust je s svojim strahom uže kaznovana. Kakor kmetje, tako je tudi ona morda prepričana, da me je sam vrag prinesel pred Vaše duri. Ali ni to res ljubeznivo, kako se slučaj in naključje veže meni na uslugo, da kaznujem nasprotnike svoje? Naj poskusi kdo drug! Ha, ha, ha!“

Toda sredi smeha doktor premolkne, obraz se mu zresni, in tih koraka dva pöta po sobi göri in dólí. Lisec spočetka ne odgovorí ničesar preveselemu starcu.

„S čim Vam morem sicer postreči, gospod doktor?“ vpraša pak vender, ko je starec tripoté roke mencaje si premeril sobo.

„No“ — ogleduje doktor stene — „ali ne stanujete tu mnogo ugodneje, nego v stari moji koči?“

Pa k stvári. Veselí me, da niste stari góski, ki je bila pri Vas, kar précej verjeli, da v meni stanuje sedem hudičev, če več ne. Znete, sicer mi je vse edno, čisto in popolnoma vse edno, kaj kdo o meni misli, vender me je malo razveselilo, da ste se majhno na mojo stran postavili, ko me je Vam tako ljubo risala; postavil sem se ji nalašč na pot potem vedoč, da se bode po bábje ustrašila. Malo je bilo morda preveč, ali nič ne škoduje. Maščeval sem se, in sicer precèj. — Vi pak, mladi prijatelj moj, niti ne véste, kaj ste sedaj tu v grádu! Kaj sem jaz moral storiti, da se — gospá ni več branila, vzeti Vas pod svojo streho.“

„Ker ste moj razgovor z gospodičino prej poslušali, kakor pravite, potem véste, da mi je povedala, kako je. Svoj vpliv ste upotrebili, katerega vsi ne umejemo. Jaz Vam morem sámó pristaviti, kar sem Vam rekel úže prej. da mi je vsa stvar sicer nekako neprijetna, vender kakor so rečí zdaj, moram Vam biti hvaležen,“ reče Lisec.

„Na hvaležnost nisem računjal, prijatelj! Te besede úže dolgo in dolgo ni bilo v mojem leksikonu. Da sem za Vas založil svoj vpliv, kakor pravite, ni se zgodilo tolikanj zarad Vas, nego zarad kmetov, kajti to ljudstvo moram vender še rad imeti, ko bi ga tudi ne hotel in čeprav ne zasluži. Ali Vi ste nekov posebno težaven človek. Samó s svojim vplivom ne bi bil dosegel skoro ničesar, ali vsaj bi bil moral napeti zadnje strune, katerih pa iz raznih vzrokov

nečem več rabiti. Tako sem se čez dolgo zopet moral in hotel za silo — zlegati. Rekel sem gospé, da ste moj netják in da ste zaročeni. To je moralo biti, ker — ona (videlo se mu je, da gospé neče imenovati), se je Vas bala zaradi hčerke svoje. Neumno bábje ljudstvo! Ko sem bil zadnjič tu, bilo je to dete še majhno, sedaj vidim, da je precěj lepo vzraslo in je celó res sposobno, zopet kakemu poštenemu človeku razum změsti. Jaz mislim namreč Vas. Zató ste morali biti moj netják in celó zaročen, in po vrhu tega še z bogato in lépo nevesto. To je Vam bilo potrebno povedati, da boste znali molčati, ako pride pogovor na to. Če hočete imeti mir. Sicer mi je vse edno. In to je bil tudi mal vzrok, da sem, luč pri Vas viděč, menim da še ob pravem času, povedat Vam prišel. Če se Vam hoče sanjati, da je bil hudič pri Vas, i to Vam je slobodno. Sedaj mi pa posvetite po stopnicah, da najdem vrata. Nekdaj sem videl tudi po nôči kakor mačka, sedaj smo pak stari.“

Obrne se in Lisec ni mogel družega, nego odgovarjaje za njim svetiti.

Sedaj mu je bilo jasno, zakaj mu je gospá pri prvem vzprejemu očitala, kako da ni précej povedal, kdo je, in zakaj ga je vprašala, ali je njegova nevesta bogata. Isto tako mu je bilo jasneje, kako da je gospá ónidan Lino poslala v vás pónj, dasi je uže iz tetinega razgovora bil nekoliko povzel razloge druge strani.

Ko prideta po starih stopnicah do vrat, zalaja zunaj grajski Sultan tako ljuto in srdito, in buta ob vrata, da sta nehoté oba obstala. Lisec je iz izkustva poznal energijo tega domačega stražárja.

„Aj, hudiča, na to zvér sem pa popolnoma po zabil“ — pravi tudi Zober. „Pes je star in nikakor ni moj prijatelj uže od nekdej, posebno po nôči ne, poznam ga. E, pa naj nocoj dosluži, boljše zánj, če nagle smrti crkne, nego da ga napósled konjedérec dobí.“

Rekši sname starec puško dvocevko z ramena, napne jo in dene roko na kljuko, da bi odprl.

„Ne!“ prasi Lisec prestrašen in se postavi prédenj, „streljali ne boste, dokler Vam jaz braniti morem. Ves grad bi bil po konci. Ostanite tu.“

„Menite li, da sem jaz mož, ki si dá braniti, kadar hoče?“ vpraša suho smehljaje se Zober.

„Tedaj Vas lepo prosim, uže zarad ropôta, ki bi ga naredil strél, ne ubijajte psa, ako se Vam uže ne smili žival, ki po zvestobi prekáša najboljšega prijatelja. Rajši ne hodite stráni!“

„To je bila prava móževa beseda! Prav govorite! Pes je zvest. Človek ni. Zató pes kazni ne zasluži.“

In starec se zopet zagrohoče, spnè petelína in oprtá puško.

„Knjigo napišite o tem: pes je zvest, človek pa človeka izdaje, le človek je nehvaležen.“

In zopet se starec glasno zasmeye, toda z nekovo resnobo, da je Lisca skoro pretreslo.

„Idimo torej nazaj v Vaš brlog, dragi moj netják, sin sestre moje, katere niti nisem nikoli imel. Ne ostaje mi tedaj družega, nego pri Vas nočiti. Nič se ne ustrašite, jaz sem z malim zadovoljen.“

Vrneta se v sobo; tam séde starec na zofo, vrže svoj rdeči fes z glave po mizi in pravi:

„Nemesis, nemesis! Onidan sem Vas zapodil iz postelje in iz stanovanja, in evo, jaz moram zdaj Vas prositi nočišča! Jaz sem Vaš in pasji jetnik. Sedaj storite, kar hočete!“

„Svojo posteljo Vam z veseljem dam na službo! gospod doktor!“ reče Lisec.

„Sedaj sem uže na zofi in sem morda celó vesel, da mi žareče oglje zbirate na grešno glavo.“ Ton, s katerim je starec govoril, bil je vedno sarkastičen, sicer dobrovoljen in vender na pol žaljiv. Ali govornik je imel sive lasé in je v obče kazal nekaj, kar je Lisecu imponiralo.

„Na oknu imate nekaj, kar bi utegnilo biti vino. Ako je sploh kàj alkoholičnega v steklenicah, pri-meknite mizo in dajte sem. To se razumeje, da prise-dete tudi samí. Ker sva uže v tako bližnje sorodstvo stopila, morava se vsaj natančneje seznaniti. In to gré najbolje pri vinu, po stari šegi. Ker moram sam prevzeti zagovor svoje osebe, naj Vas takoj potolažim, da sem morda vender še malo boljši, nego je moj glas, posebno morda nimam toliko hudičev v sebi, kakor Vam jih je stara Vaša prijateljica poprej slikala.“

Lisec je bil v tem mizo primeknil in nánjo postavil steklenico vina. Brižnost gospodičine Sénčarjevega je namreč vedno oskrbovala z dobro pijačo.

Ko sedita vkupe, začnè stari doktor Lisca izpraševati o njegovih razmerah, kakor ga je nekdanj izpraševala grajska teta.

Počasi se tako mej njima začnè pogovor, ki je bil od prejšnjega osornega in zbadljivega starčevega vedènja povse različen in je dobil celó prijateljsko lice. Doktor je bil zgovoren in beseden, niso mu pošla nì vprašanja nì opombe; samó o sebi ni govoril.

Pil je pogostoma, izpraznila sta bila drugo steklenico in večina izpitega je prišla na račun starčev. Vino je bilo močno, vendar ni Lisec čisto nič opazil, da bi se bila pijača starega pivca prijemala, izvzemši, da je morda neizcrpnost njegovega besedovanja tudi v pijači zajemala vedno novih predmetov.

„Kaj berete tu?“ vpraša Zober, ko je Lisec, zastonj njegovega ugovora pričakujè, odpiral tretjo steklenico, in vzame z druge mize odprto knjižico, katero je Lisec prej ob mráku imel v rokah. Bila je zbirka slovenskih pesmij. Zober nekaj časa prebira in napósled vpraša:

„Imate li več tacih knjig?“

„Vzel sem le malo s seboj, da imam časih za zabavo, kadar ne delam.“

„Mnogo itak niste mogli s seboj vzeti tacega.“

„Ker je naša literatura majhna,“ odgovori Lisec nekako veselo zavzet zaradi starčevega zanimanja. Zober pregleda vse in potem pravi:

„A vender nove reči, nova pisava. Stvar je napredovala. Ko sem jaz študiral, zanimal sem se tudi nekoliko za to. Kesneje v Afriki mi je bil še Vodnik ljub tovariš, ki me je spominjal doma in lepe mladosti. Ali potem sem vse zgrešil. Življenje in njegovo prekletstvo zatè vse, posebno meni je. In vender me skoro veselí videti, da ste tudi Vi patrijot, kar mi priča berilo Vaše. To sem si uže précej od kraja mislil, ko niste hoteli nemški govoriti z menoj.“

„Ker sem videl, da ste prej s kmeti lepo slovenski govorili. Jaz samó z Nemcem govorim nemški, z domačini domače.“

„Uže prav! To imajo vsi národje, da svoj jezik spoštujejo. Zahvalite se nsodi, da Vam je vcepila ta čut v srce. Vender je še ljubezen do domovine najlepši in najstalnejši mej takoimenovanimi blagimi čustvi v človeku. Prijateljstvo se razbije ob prekleti samopridnosti in ob črnem egoizmu, ženska ljubezen je mladosti lepa zvezda — ha! — ali tudi tu prihaja umazana sebičnost, zaduši, kar je dobrega na nji in ogrení dušo, da imaš do konca dnij strup v sebi iz ónega, od česar si mlad bedák pričakoval sreče; in iz ljubezni se porodí iskra sovraštva, ki ti požgè, kar je bilo dobrega v tebi. Le ljubezni do domovine ne, ako si jo res kdáj dobil v srce, kajti če je tudi zamor-

jena z vso drugo ljubeznijo vred, povrača se ti vedno zopet in zopet in ti je še nekakov dušni užitek in tolažba.“

Obradovan, da je starca spoznal od te strani, vzdigne Lisec čašo in vesel napije Zobru. To ne more biti človek zlega srca!

„Iz Vaših besedij posnemljam,“ pravi Lisec, „da niste bili srečni v izboru prijateljev in ljubezni in Vas obžalujem . . .“

„Ne trebam Vašega obžalovanja in nobenega, mladi znanec! Jaz sem trdih kostij in nikdar se nisem dal milovati. To je bábje . . . Obžalujte, če hočete mojega „prijatelja“ in mojo — ljubo — težko mi je šlo to skozi zóbe — kajti, verjemite mi, maščeval sem se ónim, ki so mi pomogli do teh nazorov, katere ste slišali, maščeval tako kakor z bodáлом v srce, če ne bolje!“

In pri teh besedah zopet zaiskrí v starčevem očesi óni neprijetni žar srditosti. Izpije svojo čašo in jo naglo vrtí mej prsti. Molk nastane precèj dolg.

Lisec hoče počasi in po malo govor navesti na predmet in dé:

„Če tako hočete, da je le egoizem vodilo blagim čutom, potem je tudi ljubezen do domovine vzrasla iz egoizma, čeprav bolj ali menj poblaženega: človek ljubi rojstveno zemljo iz hvaležnosti, ker ga je porodila, vzgojila in mu izkazala dobrote; on ljubi národ, ker je ud njegov in torej tako ljubi sam sebe.“

„Poslednje ni istina,“ odgovori starec, „za mene nikdar ne. Jaz nimam svoji domovini in rôdu svojemu nikdar za nič hvaležen biti, za nič! Da me je domovina porodila, za to ji nisem dolžan biti hvaležen, ker sem bil tolikrat uže misliti prisiljen, da bi bilo bolje, ko bi me ne bila; koliko muk bi mi ne bilo treba pretrpeti, ki niso v nobeni razmeri z veseljem, ki sem ga morda tudi užil. Vzgojila me je! Kako? Z mojimi solzami in s trpljenjem! Oče moj je bil bogat kmet, bogat po tukajšnjih razmerah, a jaz sem medicino studiral z lakoto. Ko sem imel največ apetita, tačas nisem imel kruha! Ha, ha, ha! Sedaj je kruh, ali apetit je šel z vragom. Vidiš, to je življenje! In národ, pravite? Dà, mej njim si po zvršenih studijah nisem mogel zaslužiti niti toliko, da bi bil pošteno živel, dasi sem ga ljubil in bi mu bil rad hvaležen ud; na tuj svet sem bil vržen, mej tuje národe, in kar sem pustil domá mej svojimi rojaki, kar mi je tačas ljubo bilo, izneverilo se mi je vse, vse, ali je pa poginilo! Kje mi je vzrok hvaležnemu biti? Preklinjati bi smel in povem Vam, da sem uže mnogo. Tako je! In vender, prijatelj, Vi ne véste, kako me ipak vleče še vedno iz tujine v domovje, mej ljudi, iz katerih sem se porodil, kako sem imel denès popóludne, ko sem po hribu mej léščami in kamenjem hodil, poseben čút, in kako je čudno, ko se starih prostorčkov iz samo-vida domišljam, kjer sem nekđaj otročaj igral. Tožnost me obide, kadar stopim v isto senco, kjer sem student

na vakancah ležal in ne poznal lepšega užitka, nego zatopiti se v lepo knjigo, ali gradove zidati v oblake. Jaz ničesar ne ljubim na tem svetu, ničesar in nikogar, edino rojstveni kraj mi je časih še ljub, in še ta le časih in le zarad spominov.“

„Zakaj ne ostanete tu?“ vpraša Lisec, „s svojo znanostjo . . .“

„S svojo znanostjo bi lahko živel, mislite? No, tega bi baš ne trebalo. Toliko imam, da lahko léžem poléti v senco, pozimi v zakurjeno izbo brez dela. Ali vsaka stvar ima več strani. Navada, sáma navada me vleče drugam. Naveličam se te svoje ljubezni hitro. Dokler morem, ostanem še na tujem. Mogoče je, da umrjem tu, a sedaj je še več rečij, ki so mi tudi neprijetne. Mej tujimi barbari lože pozabljam domačih hudičevih ljudij, katere moram sovražiti, dokler bodem lazil po zemlji. In vender me uže tudi ta moč zapušča, moč sovraštva in maščevanja. To sem te dni čutil, in ako Vas starka še kdàj obišče in se čudi, zakaj Zober letos ne prihaja redno imevat svoje seje z nje gospó, kakor prej z ónim družim lupežnikom, recite ji: sovražiti pozablja, sovražiti in maščevanja veseliti se. Vsega se človek opijani, vsega naveliča. Kako sem nekđaj vsaj rad videl, da se je krivil pred menoj, in ona da me je s solzami prosila za čisto ime svojega otroka, zdaj se mi ne ljubi več. In tudi ne treba več. Krágulj kesanja in nesreče je storil v nji več, nego sem želel, v glavo ji je zašel. Slobodno,

bodi neusmiljen! Komu si se ti smilil, nji? In vender je ne morem več mučiti. Ozdraviti jo? Páa! Tu je vse medicinstvo pusto šarlatanstvo, kakor vse drugo, vse življenje, pój, pój, brate!“

Vino se je bilo starca prijelo. Jecljaje je govoril nerazumne stavke dalje in napósled naslonivši se na zofo nazaj, začel dremati ter zaspal trdno, kakor mladič.

Lisec mu naredí vzglavje in ga položí po zofi, odene ga skrbno, primakne nekaj stolov, da ne bi opadel, in se sam odpravlja spát.

Sedaj je imel tega doktorja Zobra rad. Mož je moral prebiti mnogo nesreče. Da je bil v nekakovi zvezi z gospó Langmanovo, to je bilo vidno iz njegovega govora. V kakóvi? To je njega skrivnost. Pod osorno trdo zunanostjo je bilo v njem človeško srce, raztrgano sicer, ki je sedaj menilo, da mora sovražiti, ker je morda nekđaj preveč ljubilo, ali pravo človeško srce. Površni svet tega ni videl in kdo bi si bil mislil, da je to óni doktor Zober, o katerem so bile v Volčjaku tako razne sodbe, ki je sicer tako čudno živel, prihajal in izginjal, včeraj ljudi podpiral, a denès kar s kakim tacim smelim činom, kakor v žganjarni na Rogovili neumnemu ljudstvu neumno vražo potrdil, da vse vé in je lahko tu na mestu, kakor bi iz tâl vzrasel, ali z néba padel.

Petnajsto poglavje.

Gez navadno mero užito vino in dolgo bedenje je mladega našega prijatelja tako uspanjilo, da se je prebudil stoprav, ko je bil uže velik dan. Zofa je bila prazna. Doktor Zober je bil menda tiho vstal in odšel.

Lisec se odpravi na svoje delo v gozd. Drugi dan gré v vás in išče Zobra, a rekó mu, da je starec zjutraj puško in torbo vzal in šel na lov ter da ga ob tacem navadno ni pred nočjo domóv. Zvečer je čakal, da se mu morda zopet oglasi, ali ni ga bilo. Isto tako več večerov ne.

Ker je mladi inženir poznal posebno skrb svoje hišne gospodarice za nje hčer, da ne bi v društvo prišla, namenjen je bil ogibati se nje in vseh v grádu, čeprav bode to težko. Zdelo se mu je, da so mu stanovanje nalašč zarad tega tako odkazali na severni stráni, kjer je imel celó poseben izhod. Ali vabile so ga ženske samé na skupno večerjo. Čudil se je temu, vender ker je poznal Sénčaričin argument, da se v Pražanku mora vse brez ugovora storiti, kar hoče gospá, šel je v družino.

Pri večerji je gospá graščákinja po stari navadi molčala. Govorila je pa tem več „teta“. Kadar je bil Lisec nekoliko bolj udomačen, videl je, da je tudi gospodičina Lina premagala dekliško bojznivost in bila jako veselega temperamenta, to se vé, kadar so bili samí, t. j. kadar je stara gospá prej vstala in odšla spát.

Ali je mogoče, da bi mlad človek sedel nasproti lepemu, čistemu, nedolžno-deviškemu obrazu, in ga ne pogledoval, občudujé krasne črte in oblike, katere je risala sama božja roka, največja uméeljníca? Lisec je tako sedéval.

Spočetka iz prej omenjenih vzrokov on niti ni rad začel hoditi k tej skupni večerji in se izgovarjal, ali ostajal v vási, kadar je mogel. Videlo se mu je, da je to gospéno vabilo nasledek Zobrove neistine: da je njegov netják in zaročen! Zoperna mu je bila laž. Da se ji tu ni upiral, bil mu je samozagovor: boleznó stanje gospé in smešnost nje fiksne ideje, in — Lina.

In ko bi mati tudi ne bila blazna, nego trezno sodeča žena, ki vé, zakaj ne pušča v moško družčino hčere — nánj to vender ne bi šlo! Saj je on pošten človek! Mož, ki pozna dolžnost in čast. Ona pak, déklica, dà, ona je bila tako čista, da si je nobeden človek ne bi upal nì poljubiti, bojé se, da otrese cvetni prah poezije teh ustnic.

In tako je kmalu prišlo, da se je Lisec ves dan uže veselil na večer in po jedi je obsedal rad delj, nego je bilo treba, tako, da je sicer zgovorna Sénčarica večkrat naveličala se čakati, kdaj se bode gospod gòst vzdignil in je ona prva vstala.

Ob četrtekih se je vozila gospá v farno cerkev k maši, kakor v nedeljo. Dve uri je ni bilo tačas nazaj. Baš ob tem času je zalivala mlada gospodičina svoje cvetlice v grêdi na južni stráni gradú.

Dasi tam ni bil bližnji pot, hodil je ipak Lisec tam mimo, menda slučajno, in govoril preko nizkega plóta ž njo.

Ob tistih dnevih so se tudi cvetlice zalivale vselej vsaj dobro četrtniko ure delj, nego ob navadnih dnevih, časih pa še več. In jutranje solnce je posebno ljubko osvítalo lice pod belim slamnikom gospodičine Line.

Nekdaj je imel on delati velik račun. Zmotil se je in iskal napake, ali bil je tako razmišljen, da je ni mogel najti. Igraje se začne risati glavo, in ko je bila gotova, imel je portret, prav dobro s svinčnikom dovršen — Lino. Zakaj baš njo?

Ustrašil se je zdajci sam pred seboj in raztrgal popir.

Zakaj se mu nje podoba sili v misel? Kri mu od srca udari v glavo.

To ne smé biti! Kako je bil v tej hiši? Vstane in hodi gôri in dôli po sobi. Razmišlja, a napósled strese z glavo in zopet séde, češ, ne bodimo sméšni. Volja, volja!

Drugi dan je bil slučajno zopet četrtek; on gré mimo grêde, pozdravi gospodičino in mislêč na včerajšen sklep: „volja“! — hoče iti dalje. Ona ga pokliče — in zopet je slonil na plôtu in govoril je ž njo prijetne, dasi neznatne reči, dolgo.

Ni bilo prav, da ga je klicala. Ko je šel stráni, bilo mu je tesno pri srci, kakor bi bil nekaj storil, kar ni prav, tesno, a tudi nekako veselje je bilo v tej tesnobi: neugoden čut, katerega se pa iznebiti ni želel.

Lisec je sedaj, to se razumeje, tudi natanko poznal razmere v grádu. Mlada hči Karolina je bila na Pražanku vzrasla. Nje učiteljica je bila po očetovi smrti — kakor spredaj uže omenjeno — samó gospodičina Sénčarjeva. Prej je bila v otroški šoli v mestu. Kar je dorasla nekoliko, bila je v mestu samó dvakrat za eden dan po opravkih — kakor uže drugjé povedano. Za vso drugo vzgojo se je imela zahvaliti le Sénčarici. V najbližnji sosêščini ni bilo dosti omikanih ljudij in odkar je bila pražanska gospá na glásu, da je mnogokrat duševno bolna, prihajal ni čisto nihče v vizite. Kakor da bi se bili ljudjé bali. Tudi Langman prej v okolici ni bil nikdar priljubljen, Tako je bila Lina sáma vzrasla, in zató je bila v mnogem oziru prirodnejša in drugačna, nego druge déklice. Tuja ji je bila vsa umételjnost skrivati svoje misli in svoje srce. Zató v najivnosti svoji niti ni znala skrivati, da jo zanima občenje z mladim inženirjem.

Lisec je moral tudi zapaziti nje nagnenje do njega, ker kmalu mu je zaupavala male svoje skrivnosti in govorila ž njim, kakor otrok z otrokom, kakor bi bila od mladega vkupe.

On pak, ne da bi bil pomislil resnih nasledkov tacega čuta, menil je, da je to séstersko sočutje, prijateljstvo, in veselilo ga je srčno, saj je zavest, da nas kdo rad ima, tako prijeten čut, in dober človek je hvaležen za vsako ljubezen.

Izpremenila pak se je bila — glejte čuda! — stara gospodičina Sénčarjeva Lisecu nasproti. Ona ni več toliko in ne več tako zaupno govorila ž njim, kakor nekdej. Lisec je to pripisoval slučaju, da je nekoliko občeval z doktorjem Zobrom, kar starki ni bilo po volji.

„Kako dolgo ostanete še pri nas?“ vprašala ga je ob neki priliki jako mrzlo. In ko ji Lisec pravi, da bode vse njegovo delo prav kmalu dovršeno, molčí ona, imela ni niti edne besede obžalovanja zarad bližnjega njegovega odhoda.

Šestnajsto poglavje.

Fepega jutra pride v grad do kolena bosonogi desetletni sinko Solárjev in ker ni bilo nikogar pred gradom, na pragu pak je silni Sultan dremaje leno namežikoval, obstane na oglu, potiplje se z edno roko za láse, drugo dene v hlačni žep in strah ga je, ker „naprej ne vé, nazaj ne smé“. Uže je na tem, da bi ihteti začel, kajti solze se uže nabirajo v velicih očeh na debelem lici pod lasátim čelom, ko priskače iz veže gospodičina Lina in spoznavši dečka, veselo vpraša:

„Kaj bi rad, Janezek? Pojdi no sèm, ne bój se!“

Janezek sname na pol raztrgani klobuček z glave, kakor ga je bila domá mati naučila, in na vsem životu tresoč se ob zidu šatrá široko, kakor raca, h gospodičini, svoj pogled vedno v psa uprt. Gospodičina mu pride naproti, pogladi mu s svojo ročico mršave lasé s čela in ponavlja: „Kaj bi pa rad, Janezek?“

„Gospod so rekli, da bi radi, ko bi prišli k njim,“ pové počasi in poluglasno boječe, kakor so ga bili naučili.

„Kateri gospod?“

„Naš“

„Ali ne jaz, ni rekel, naj jaz pridem. Kdo drugi gotovo; ne véš li kdo?“ vprašuje gospodičina.

Janezkove informacije pak so bile pri kraji; ali ga je zapustil spomin, ali si ni upal več govoriti, molčal je. Tako je morala gospodičina sama ugibati in iz vsega, kar je Janezek nekoliko s kimanjem še najbolj potrjeval, sklepala je, da doktor Zober pošilja po Lisca.

Ona prime dečka za roko in ga véde ob grádu na zgorenji konec. Tam sta bili dve ókni odprti; gospodičina poišče drobán kamenček in cd veselja smehljaje se, kakor bi kàj prijetnega opravljala, na lahko zalučí kamenček na nevisoko okno. Takoj se prikaže Liščev obraz mej cveticami, katere mu je bila uže spočetka njegovega prihoda Sénčarica tja postavila in vidèč, veselo déklico, zardí in zjasni se tudi njegov obraz.

„Pojdite dólí, ta-le moj Janezek Vam ima nekaj važnega povedati od doktorja Zobra,“ kliče ga ona in v hipu je bil Lisec pri nji na vrtu, kjer sta potem, ko je odšel mali sèl, še dolgo govorila. Rada bi bila zvédela, kaj mu Zober hoče, ali prav za prav najrajša bi bila šla ž njim, ko bi bila smela, ker sedaj je bila ona vselej na Liščevi stráni, ako je proti Sénčarici zagovarjal starega čudáka, če si prav ni znala iskati razlogov. Napósled pa je prišla Sénčarica k

njima, katera je naredila tako kisel obraz, da so obema pošle vesele besede in sta se ločila, ona v grad nazaj, on v vás, doktorja Zobra iskat.

Mej tremi slívami je imel doktor Zober privezano svilnato visečo vrvno posteljo in je ležal v nji ter pušil tobak iz dolge pipe. Bil je sicer čisto brez dela, niti čitanja ni imel nobenega. Nad njegovo glavo so bile lepo plavo zrele češplje, vabno so visele na polnih vejah, treba bi se mu bilo samó iztegniti in pripognil bi si jih bil.

A pipa je starcu boljše dišala, kajti ko je izpušil, vzdignil se je, da bi natlačil drugo. Zdaj pride Lisec.

„Baš prav, da pridete. Tam-le na oknu je tobak, natlačite mi pipo!“ reče prišlecu, „Vi ste mlad, moji udje so pa denès nekaj trdí.“

Ta stori po njegovi želji in ležečemu starcu še prižgè tobak.

„Sedaj mi pa prinesite moje naóčnike iz izbe. Na mizi jih najbrž kje najdete na knjigi. Jaz Vas moram edenkrat natanko pogledati,“ nadaljuje doktor in Lisec mu tudi to stori, dasi je bilo čudno motivirano.

Starec natakne náočnike in gleda Lisca v obraz nekaj časa. Potem sname zopet umételjne steklene oči in jih vrže v travo, tja, kjer je ležala uže njegova kapa.

„Meni se zdi, da ni nobene podobnosti, sicer pa menda ne vem več, ali morda nikoli nisem védel, ka-

kóve oči sem imel. Saj izreka uže sveto pismo veliko modrost — če se ne motim sv. Pavel — da človek gleda v zrcalu obraz svojega rojstva, pak se obrne stráni in takoj pozabi, kakóv je.“

Lisec ga čudom gleda.

„Ne zamerite, da Vam nič ne postrežem, dasi ste povabljen gòst. Izvolite si vzeti stol in sédite, da se nekaj pogoriva,“ reče Zober.

Lisec stori tako.

„Včeraj sem nekaj slišal, kar me zopet jezi,“ začnè stavec. „Zarad tega hočem denès drugače z Vami govoriti, nego bi bil, ko ne bi bil slišal, kar sem. Vender prej moram še védeti, ali je res ali ne. Včeraj sem bil namreč v krčmi s kmeti. Časih me še nekoliko veselí mej te ljudi zaiti, dasi so mi tudi kmalu zoperni, posebno, kadar se upijanjajo in so potem krava iz človeka. Govor je bil o Vas; in župan mi je natanko pripovedoval, kako je bilo tačas, ko sta bila prvič v grádu. Povejte mi sedaj Vi, je li res, da Vas — ona ni zarad tega hotela vzeti, ker imate nekoga oči? Koga je imenovala? Povejte mi vso stvar, kako je bilo?“

Lisec mu razloží, kolikor se domisli ónega prizora in besedij.

„Blaznost sèm ali tjà, nekaj je resnice v vsem,“ govori stavec, kakor sam zasé. „To je dokaz, da se moja oseba še vedno opleta v nje glavi, pa da nisem posebno prijetno vzprejeman. Ha, ha, ha! Potem bi

bil jaz prizanašljiv? Čemu jaz boljši, kakor drugi, ki so kriví? In tako, ljubi prijatelj moj, bodem Vam denès dal drugačen svet, nego bi ga bil včera, to se razumeje, če hočete moj svet poslušati.“

„V kateri stvári menite?“ vpraša Lisec.

„Ko bi bili včera dopóludne prišli, bil bi Vam — ker sva uže vendar toliko besedij govorila, da Vas moram nekoliko rad imeti — jaz menda tako-le govoril: Věš kaj, mladi moj znanec in nazovi-netják, jaz se sicer nič ne brigam za ves svet, toda na nekaj še vedno vse držim, in to je: na besedo svojo. Jaz je nisem še nikdar prelomil, kadar sem jo mogel držati. In tako rad vidim, da tudi óni, s katerimi sem jaz uže toliko govoril, kakor z Vami, držé besedo in moštvo, kolikor se baš z moževskimi močmi dá. Posebno lahko je to, ker število tacih, ki so moji ljudjé, je majhno. V vsi deželi je razven Vas, s katerim sem se prav slučajno seznanil in s katerim sem prav tudi slučajno morda več govoril, nego je navada moja, samó še eden, s katerim sem sedaj na stara leta o sebi toliko govoril, kakor z Vami, in ta je pošten duhovnik, součenec moj, tri ure od tod stráni nastanjen. Torej, prijatelj, ker ste v tako majhnem številu, storite tako, kakor Vas jaz prosim, bodite moški in pošteni, če ne, opraviti imate z menoj in videli boste, da brezozirnejšega človeka ne dobite kmalu, nego sem jaz, kadar hočem biti. Jaz sem Rimljan za Vas, mir ali vojno imam v togi.“

„Kaj mislite o meni, kaj govorite?“ vzplamti Lisec rdeč od jeze.

„Prav nič zléga, mirni bodite,“ govori Zober kakor ne bi bil prej ničesar rekel.

„Ali, gospod doktor, Vi govorite tako, kakor bi bil jaz nekaj nepoštenega storil, in tega . . .“

„Niste še,“ pade mu Zober v besedo. „Vender me poslušajte, če hočete, če ne, pa amen in razidiva se. Aut — aut! . . . Torej, kaj sem uže rekel? Dà, ko bi bili Vi včeraj zjutraj prišli k meni, govoril bi bil tako-le: Prijatelj, Vi vidite, da stara ženska v grádu gôri nima prav čiste pameti. Jaz za svojo osebo jo sedaj obžalujem, dasi bi je časih ne bil; ne vem, zakaj je sedaj tako, mislim, da sem oslabel. To so pa moje stvari. Vender naj bode tako ali inako, Vi, gospod inženir, ste moj gòst tam in veste, zakaj sem Vas ponetjáčil. Starka neče, da bi nje hčer v prvi mladosti znanje storila, zató se je Vas od kraja bala. „Clara pacta, boni amici“ veljá za Vas. Vi ste se v dekleta zagledali, deklè se je najbrž v Vas, torej se je bati kakóve mladostne budalosti, kakor smo jo doživeli tudi mi. Treba je, svariti Vas, Vi niste na pravem poti, Vi ne dosežete zlahka ničesar, mirújte, mirújte, pustite deklétce!“

„Jaz?“ vpraša čudom Lisec ves v ognji.

Zober se zasmeje nesramno-veselo in reče mirno:

„Ko bi se Vi v zrcalu videli, gospod Lisec, pričala bi Vam rdečica Vaša, ki je prav posebne vrste

— jaz nekoliko poznam človeške obraze — da ste skoro popolnoma zaljubljeni v óno dete v grádu. O tem uže tudi vsi ljudjé govoré in vsi vedó. Mogoče da Vi še ne, zató Vam pa povem jaz.“

Lisec hoče ugovarjati, a starec jezen vrže pipo po travi in reče:

„Poslušajte najprej, potem storite in govorite, kar hočete! Jaz Vam ne zamerim, če ste še tako zaljubljeni. To je ležeče v mladosti. Meni je tudi vse edno. Vender Vas bi bil včeraj opominjal in bi Vam bil rekel: Dečko, pústi to v grádu! Nimaš nobenega pravega upanja. Škoda za tvoj mir. Delaj rajši in pameten bodi! Mati je neumna, hči sama o sebi nima ničesa odločevati, nje váruh pred nje polnoletnostjo brez stare ne bode ničesa dovolil. Torej praktičnega uspeha nimaš. Dolgo čakati in upati na take reči je pa še neumneje. To bi Vam bil najbolje dokazati mogel jaz iz svoje in iz druge izkušnje. Da bi pa malopridneža igrali, lehkomiselnosti uganjali, celó mene na laž postavili, zató ste pa vender menda prepošten človek, kar moram iz površja soditi, zató glejte, da kmalu odidete iz grada; tam je za Vas in za óno deklétce opasno. Če se hočete oženiti, glejte, da doboste sebi primerno žensko stvarco, ki bode za Vami rada šla, kateri boste obleko kupili, predno gresta k oltarju, in katere nihče ne bode vlekel nazaj; ki Vam srajco opere, hlače zašije, juho skuha, in kadar ste otročji, da se igrate ž njo. To je za poštenega možá,

ki denarja v zibeli ne najde popolnoma dovolj. Da bi se pulil, bojeval, trpel, napósled pa še od nje sáme za nos vojen bil — to je nepotrebnost in bedarija! Verjemite mi, to ni možá vredno.“

„Gospod doktor!“ kliče Lisec — ali stavec mu prereže jako osorno i ta ugovor ter nadaljuje:

„Tiho, dokler Vam jaz ne izgovorim, jaši ti vrag dušu! Jaz sem Vam vender dovolj glasno uže po dvakrat rekel, da bi bil z Vami tako govoril, ko bi bili včeraj prišli. Denès je drugače. Kar sem včeraj zvédel, in kar ste mi Vi denès ponovili, kaže mi, da je bedasto, z ženskami biti pošten. Oné niso nikoli. Torej glavo za glavo, zob za zob. Hudiča! Jaz bi Vam lahko dokazal, da smé sedanja lastnica meni hvaležna biti, da sem tako postopal, kakor sem. Sedaj pa, ko čujem, da Vas je v mojem imeni izgnala, vidim, da se me v drugem zmyslu domišlja. Zató Vam denès dajem drugačen svet, nego bi ga bil včeraj. Ženske niso za drugo, nego da varajo, zató pa si neumen, če ednakega z ednacim ne povračuješ. Skratka, denès Vam dajem drug svet, nego bi ga bil dal včeraj: porabite priliko, deklétce je precèj bogato, če jo hočete imeti, evo, pomagam Vam jaz. Ako ne pojde zlepa, pojde z mojo silo.“

Lisec vstane razburjen in pravi: „Jaz ne rabim odsléj ničesar od Vas, gospod doktor; Vašo ponudbo, ki je v dejanskih stvaréh tudi popolnoma neosnovana, moram z vso odločnostjo odbiti. Vaše prejšnje besede

in Vaša sedanja ponudba so za mene poniževalne in žalilne. Da bodete pa videli, da tacih svétov ne potrebujem, imam čast, posloviti se od Vas: v šestih dnevih odidem odtod in iz tega bodete videli, da ste vérovali praznim govorícam, če res imate za istino, kar ste govorili. Vsacemu družemu bi bil dal drug odgovor. Z Bogom!“

Lisec odide, Zober gleda smehljaje za njim in mrmrá: „Pošten dečko, ali mlad!“

Z brzim korakom meri Lisec pot proti grádu in razne misli se mu podé po glavi o tem, kar mu je Zober po svoji šegi govoril.

Nejevoljen je jako.

In! Starec je morda govoril nekoliko resnice, in glas, ki je do njega prišel, ni bil brez vse istine. Lisec sam sebi ne more tajiti, da ga je zanimala podoba grajske hčere več nego vsaka druga déklica, katero je dosedaj poznal.

Poštenje je od njega zahtevalo in previdnost mu je velevala zvršiti svoj sklep: v najkrajšem času zapustiti ta kraj.

Tedaj v šestih dnevih.

Tri dni se ni oglasil pri grajskih. Podnevi ga niti domá ni bilo. Ogibal se je zlasti prilike, da bi se sešel z Lino. In ravno v teh treh dneh, posebno pa v nočeh je z nekim strahom izprevidel, da je resnica, kar mu je povedal stari Zober. V navidezno mirnem in nedolžnem občenji z grajsko hčerjo ukrala

se je bila v njegovo srce tiho in počasi ljubezen, ki je sedaj razplamenela v pekočo silno strast.

Hitro se je bil sicer odločil iti stráni, pozabiti, kvečjemu nesti s seboj lep spomin na prijetne ure. Tedaj pak mu je bila strašna muka, ko se je bližal čas ločitve, in težavno mu je bilo ogibanje.

Vleklo ga je kakor sto vezij v nje društvo. Očital si je sam nespametnost, razlagal si, da sam pretirava, a vendar trdna volja je bila močnejša nego srce, premagoval se je in ostal samotен.

O svojem namenu ni pripovedoval v grádu nikomur. Hotel se je stoprav poslednji hip hitro posloviti; tako pojde brž in lože bode zakrivati, kar mu je hipno vso dušo razžarevalo.

Od poslednjega pogovora z doktorjem Zobrom tudi njega ni več iskal. Mož mu je bil naglo zopet oduren, zadnje njegove besede so se mu zdele cinične.

Sedemnajsto poglavje.

Bilo je petega dné. Drugi dan je bil za odhod odločen. Lisec je delal popóludne domá v svoji sobi. Krasen jesenski dan je bil.

Skozi odprto okno pade, kakor prej uže dvakrat, v njegovo sobo drobán kamenček, pobran v pesku zdolaj in zalučen. Lisec se stresne. Kdo je vrgel ta pesek, ni videl, ali slutnja mu je povedala gotovost v prvi hip. Živa gospodičina Lina!

Gré k oknu in ona se mu smeje tako srčno in ljubo od zdolaj z vrta do okna gôri!

„Kje pa tičíte? Zakaj Vas ni več videti? Pridite dôli, jaz grem v vinógrad po breskve, Vi me morate spremiti.“

Lisec je imel na jeziku izgovor, čutil je, da mu lice žarí, a nobene besede ni mogel izustiti, od okna se je odmeknil stráni, vzel klobuk in šel vèn na vrt k nji, kakor mu je ukazala, saj ni mogel drugače.

„Vinógrad“ je bilo ime dobre četrti ure od grada oddaljenemu brdu, ali samó: ime, kajti vinske trte ni bilo videti nobene, le posamezne stare breskve, vzrasle uže iz korenin svojih mater, stale so še in dajale

ugibati, da je pač morda nekdanj kakšen posestnik Pražanski poskušal tu saditi vinsko trto, a sta premrzlo podnebje tega kraja in neracijonalno izbranje trsne vrste uničila kmalu njegov trud in je le še kraj imel svoje ime ter so od vinógradine ostale samó še podrasle breskve.

Mimo starih oréhov po malo razhojeni stezi je držal pot do vinógrada. Prav prijeten izprehod po méhkem! In prijeten v družčini lepe vesele devojke, ki je brbljala kakor veselo dete, najnevažnejšim rečem pokladaje veliko imenitnost: kako breskve niso še zrele, ali več nego pol jih je uže pokradenih; pa da naj bi zli ljudjé vsaj čakali, da dozori sadje in potem stoprav krali; pa da ona, in teta mej vsem sadjem najrajša ima breskve in če jih sedaj nekoliko ne dobí, dobiti jih ne bode več; pa Matija je hotel s puško sinoči čakati iti tatóv, ali ona ni pustila, ker bi se mu puška izprožila in bi tatóve zadela, ali je vender bolje, da se vse breskve pokradejo, nego da bi bil eden človek ranjen; in kdó so tatóvi, to je znano, to so trije kajžarski sinovi gôri nad rébrijo, postopači, ki bodo pa vsi trije soldatje, tako je pravil hlapec Matija; in ti-le oréhi so bili lani takó polni, da je skoro za vsacim peresom bil eden sad, toda letos ni nobenega, spomládi so lepo cveli in drevó se je razzelénilo, pa neko jasno noč je slana pala na zelenje in orehova drevesa so bila ožgana, da je bilo vse črno; to je tako žalostno spomládi, kakor je lepo cvetje; posebno češnjevo, to je najlepše cvetje.

Duhovit ta razgovor menda ni bil, in vendar ga je Lisec z največjim pozorom poslušal ter malo jih je imel, ki bi ga bili bolj zanimali. V ustih gospodičine Line se je glasilo vse tako izredno lepo in zanimivo, da je bil srečen, ne vprašuje in ne premišljuje, ali smé biti ali ne. In sreča je besedij skopa, tako je tudi Lisec mnogo molčal in poslušal in le toliko posezal vmes, da se nitka ljube zgovornosti njegove spremljanke ni pretrgala.

Breskve so bile nabrane. Mnogo jih itak ni šlo v košarico, katero je ona s seboj prinesla, niti je, ni prej ni zdaj, Liscu dala na odnásanje.

„Tu sédite, kako lep razgled!“ In začela mu je imenovati cerkvice, vasí, naselišča po vrsti, kakor so se po dolini videla, vsa je poznala. Tam, kjer se vidi óni hrib, tam je Kobíljak, tam je domá ta in ta; in ondukaj, kjer se vidi óno bélo mej drevjem, ondu je kapelica sv. Neže, kamor hodijo ljudjé na bóžjo pot i. t. d.

„In streha našega dóma se tudi vidi. Glejte, naša Marta je zakurila, dim se vzdiguje. Kako lepo! Kàj ne, da je lepo pri nas? Lepše kakor v mestu, ne?“

„Gotovo!“ odgovorí Lisec. In ker je uže moralo denès ali jutri povedano biti, dostavi: „In prav težko mi bode zapustiti jutri ta kraj.“

„Zakaj zapustiti?“

„Jutri odidem.“

„Kam?“

„V mesto nazaj, tu nimam ničesa dela več“

Lina ga resno-prestrašeno pogleda.

„Jutri? In kdaj pridete nazaj?“

„Najbrž odidem za vselej, gospodičina!“ odgovori

Lisec in glas se mu malko trese.

Nastane premolk.

„In Vi morete lahko iti od nas?“ vpraša ona s tihim oprezujočim glasom.

Lisec ji pogleda v lice. Nje velike oči so bile vprašujé uprte vánj, in . . . zdajci sta zalesketali v njih dve solzi, ki sta se spustili po belem lici nizdolu.

Opéšalo je bilo njegovo premagovanje! Ljubezen ima svojo brezozirno moč!

„Ne morem, déklica ljubljena!“ vzklikne on.

Nje mokro okó mu je zapričalo prvič gotovost o nje ljubezni, in ta hip je tudi v njem zavladala in vse prevladala strast. Burno objame déklico in ji odpoljubi solze z belega lica.

Meja je bila pretrgana, prestop storjen, nazaj ni bilo več mogoče. Spoznanje je prišlo obema, da sta se ljubila uže dolgo, uže prej, ko še občevala nista. Tedaj, kakor bi bilo „namenjeno“. In ker pravijo, da nihče usodi svoji ne uteče, in dostavljajo, da je ljubezen kakor voda, ki se nabere in predere vse pomiške, s katerimi ji stavi jezóve hladni razum.

„Ne govôri z nikomer, srce moje, tako dolgo da jaz svoje misli zberem in ti vse povem, česar sedaj ne morem, preneglo in nenavadno je prišla vsa

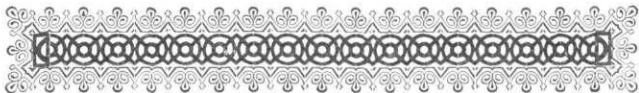
sreča tvoje ljubezni. Če ne bodeva mogla samá govoriti, bodem ti pisal.“

Tako je Lisec govoril po zadnjem poljubu, ko sta na poti domóv zopet mej oréhi hodila po mehki travi, in ko je prej tako vesela, tako brezskrbna in nedolžna déklica v najkrajšem času vsa izpremenjena nosila v svojem srci prvo skrivnost svojega življenja, sladko skrivnost prve ljubezni.

Gôri v vinógradu pak je iz gozda stopil précej po odhodu naših ljubimcev stari Zober s puško na rami in s torbo ob boku, počasno korakal do mesta, kjer sta onadva sedela, tam pogledal v tla, kakor iskajoč, da-li sta kaj izgubila, in napósled puško in torbo odloživši sam sèl.

„Historična tla za dva človeka. Kakor je bilo videti, sta tu začela. Kakóv bode konec? Kakóv spomin na to-le ped zemlje? Ali bosta dosegla óno vsakdanje stanje, katero se jima sedaj kakor bodoča sreča v fantaziji sveti, da bode kesneje, ako dobljeno, le navadno regularno dolgočasno stanje; ali pa jima bode ta trenutek in ta prvi poljub porodil črva, ki bode še na stare dni kavsal in govoril: „Kaj je ónega trebalo, čemu si véroval in varal svoje srce, budálo! Edno ali drugo, v rezultatu ni velike razlike. Vraga! Sèl sem na góрко tu, a mladega duhá na tem sédeži ne čutim. Nič vpliva, nič poezije, nič čudes več!“

Osemnajsto poglavje.

Naslednji dan je bil sicer tisti šesti dan, za odhod namenjeni dan, ali Lisec ni odšel, niti delal si novega róka.

Prebíl je noč skoro brez spanja. Mislil je mnogo, težke misli. Spominjal se je, kake so razmere tu v v grádu, kake so njegove. Vse neugodno in nobenega razgleda v gladko bodočnost! Čudno protivje bolne matere, njegovo materijalno stanje, oprto samó na delo in zdravje, celó ohlajeno prijateljstvo gospodičine Sénčarjeve — vse to mu je težilo srce in žalil se je! Zakaj je vzel nji mir? Kaj je nje duša trebala viharjev nesrečne, ker neuspešne ljubezni?

Vender na konci vsega tacega premišljevanja séde Lisec in napiše Lini pismo polno — ne kakovih taci pomislekov, nego — polno vroče ljubezni in večne zvestobe. In kar je pisal, teklo mu je samó izpod peresa, zajemano je bilo iz srca, zató je bila tudi resnica, kakor óno prvo, dasi zopet učeni in bogobojni ljudjé trdijo: „Resnica je samó edna!“

Ker nista imela prilike biti na samem vkupe, pisala mu je tudi Lina vsak dan. In ker ni smela po njegovi želji še nikomur razkriti skrivnosti svoje, zaupala je plameneče svoje srcece temveč in tem žarnejša čustva belemu popirju.

Tako se je razvnel ogenj.

Za bodočnost, za nasledke, za vse, kar matere in očetje, váruhi in opravljivci pred kakovo ženitvijo jemljó v prvi poštev, niso se Liščeva in Linina ljubezenska pisma brigala nič.

A tako je bilo le nekoliko dnij.

Ostro okó tete Sénčarjeve je opazilo izpremembo v vsem vedénji Lininem in zaslutilo vzrok.

Lisec pak je sam zaupal svojo tajnost edinemu človeku, ki mu je tu pomagati mogel, doktorju Zobru, dasi se je jako težko odločil

K njemu je prišel v mráku. Začudil se je močno, ko mu je starec uže précej po uvodu v besedo segel s pripovedovanjem tega, kar je mislil, da je njega največja skrivnost.

Da je bil slučajen prislušalec v vinógradu, tega sevéda ni mogel védeti. Kmalu sta sedela vkupe.

„In tu naj Vam pomagam, naj Vam bodem snubáč, kàj ne?“ vpraša starec z veselim smehom, v katerem je bila dobrohotnost poleg ironičnega porogávánja.

„Če to ne, vsaj svétujte mi, kaj naj počnem.“

„Ni neumnjšega pôsla na svetu, kakor zaljubljenim ljudem dobre svéte dajati. Da bi svoje stvari pobrali in odšli, tega Vam ne smem svétovati, kàj ne da ne? Ali bilo bi najpreprostejše. Bog zná, ali se ne uklonite nesreči, če to storite. Vi bi ne bili prvi, ki je mislil odpovedati se angelu, a je dejanski ubežal samemu vragu v ženski podobi. Tega Vam ne svétujem, ker ne bi poslušali, kakor vsi zaljubljeni. Saj vem, kako sem bil sam slep, ko me je imela ta bolezen. Vi hočete le takóv svèt, ki Vam pritrja, kàj ne?“

Lisec molčí. Kaj je mogel na to odgovoriti?

„Sicer res nikdar nisem mislil“ — nadaljuje starec, „da bodem kdàj klican snubit za koga nje hčer. Zadnjič, ko sem bil tukaj, bil Vam bi v glavo zalučil, kar bi bil najprej dosegel, ko bi mi bili Vi, ali kdorkoli prišel z zahtevanjem, naj ga oženim z nje hčerjo in ónega človeka, katerega sem na zemlji najbolj sovražil. Vas pak sem še celó pričakoval te dni. Onidan sem Vas svaril. Ali bilo je, kakor vidim, uže prekasno. Védel sem, da pride tako. In če se namenim pomagati Vam, potem véste, kako se človek izpremení. Napósled bi mi ne bilo neljubo, če se bodem odločil tukaj v tej luknji umirati — to se razumeje, ako smrt prej in naglo ne pride, kar bi mi bilo ljubše — ko bi imel soseda, kakor ste Vi. Če je uže ona našla précej, da imate moje očí, in to na stare dni, pač bi jo tudi rad obsodil, da bi te očí morala gledati do konca svojih dnij, bilo bi tudi malo

maščevanja poleg dobrega dela, kakor svet zove te reči.“

„Ne, ne, tega jaz upati ne morem in ne smem, da bi dobil déklico,“ reče Lisec.

„No, kaj pa potem hočete? Praktičen nasledek je vender, da se ženite ž njo. Ali ste mari prišli pravit mi srčne svoje bolečine zató, da Vam bodem pomagal vzdihovati in sanjariti? Potem sevéda ste nápačnega človeka zadeli.“

„Jaz sem berač! Vidim, da ni mogoče. Ali pobegniti stráni in resignirati, tudi nimam močí,“ pravi Lisec

„Dà,“ govori Zober, „macedonskega Filipa z zlatom otovorjeni ôsel, ko bi bil moj, ne bi me bil vlekkel v orijent. Kar se tiče matere, tu je škoda, da ni nje mož čakal tega trenutka. Njega bi bil imel jaz veselje zavijati, in njega bi bil jaz mogel pripraviti, da bi bil dal svojo hčer črnemu ciganu, ne samó Vam, ki imate Andrejeve očí. Preklete babe! A propos! Jaz Vam po pravici povem, da mi bode napósled tudi čisto vse jedno, če Vas oženim in Vam s tem pomagam, da dobite namesto golobíce vrano, namesto žene na starost Ksantipo. Kadar bodem dobre volje, veselilo me bode morda videti takozvan srečen zakon pri Vas, a narobe bi me morda tudi veselilo videti, kadar bi bil slabe volje, kako grení dneve ženska, od katere ste, mladi ôsel, obetali si nebesa na zemlji. Meni se je tako godilo, in za hudiča jaz ne

vem, kdo me more prisiliti, da bi bližnjiku svojemu privoščil več, nego sem imel sam. Toliko, da me ne bodete z nobeno hvaležnostjo obkladali, če se stvar srečno izvrši, ali tudi pustili, če se zdajci naveličam in Vas pustim v klanci, kjer ste. Kajti prav za prav imam precèj težak položaj. Jaz sem rekel, da ste moj netják. To ni res, kakor véste. In ker stara moja nevera ne zaupa mladim možém ničesar in neče možiti svojega poroda, zmisliti sem si moral, da ste žénin, samó, da niste več nevaren. In, za vruga, sedaj se res zaljubite! Kakor nalašč in meni kljubu! Glejte, prijatelj, Vi ste me malo blamirali, torej vidite, da bom težko pomagal in da imam stališče, ki je jako neugodno.“

Liseu je način tega govorjenja bil strašno neprijeten, ali kaj je hotel.

„Sicer pa berač na levo ali na desno, zèt ste dober za navadnega plebejca, ki je malo zaobogatel — in še na kakóv način, to jaz vem! Ali ona — to uže vidite, da prekletega njenega sedanjega imena ne jemljem rad na jezik in ga tudi težko čujem — ona vé, kaj je storila, da je dobila denarnega možá. Vi pa ničesar nimate. Praktičen je svet in tudi matere, če so prav na pol blazne. Táko je Vaše stanje, neugodno do tál. Vender smete s starim Zobrom na malo upanje svoje svatbe z malo plavolasko piti polno čašo, živio!“

Izpivši starec vstane, odprè okovan kovčeg v kotu svoje izbe in izvleče majhen zvezek pisem ter kažoč ga Liscu, pravi:

„Vidiš, dragi moj psevdo-netják, ti le popirčki imajo malo zgodovino. Teh-le spisov sem časih umršemu nje móžu samó omenil in obledel je, kakor stena. Da so še na svetu, vé tudi ona. Jutri popóludne bodo morda za Vas storili svojo dolžnost. Razumeje se, da bode neprijeten prizor to, posebno, ker je sedaj ona časih res uže pri kraji s svojim razumom. Zató je pa treba, da gospod žénin zapustí grad prej, nego njegov snubáč pride agitirat zánj. Tedaj jutri dopóludne odidete odtod. Kesneje boste uže dobili vabílo, samó da pustite adresu.“

„Jaz ne vem, kaj je v tistih Vaših pismih, gospod doktor, in ne vprašujem. Ali iz besedij Vaših posnemljem, da morete ž njimi na staro bolno gospó delati presijo, ki jo mora boleti. To pa ni pošten pomoček in jaz nečem, da bi záme delali ž njim. Pustite! Če ni mogoče drugače, potem . . .“

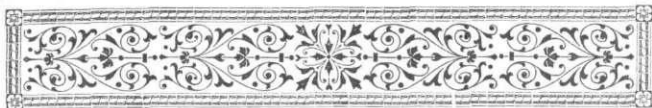
„Prekasno,“ odgovorí starec. „Stvar je že v tiru, jaz sem obljubil in hočem. Storim, kar je moja volja. In niti ne govorim več o tem. Sedaj pijva, govorite kàj družega, jutri zjutraj pa se odpravite odtod. Napišite mi tu adresu svojo.“

Lisec napiše. Kesno je šel domóv. Srce mu je bilo težko, vest ne lehka, zdelo se mu je, da iz tega

vsega ni mogoče učkati dobrega konca. Vender ni mogel skleniti ničesar.

Bil je mehka pasivna nprav. Onega železnega značaja, ki s trdno svojo voljo dela in odločuje, ni imel, moral se je dati povsodi plavit dalje, kam? To mu je bilo temno. Zató je bila ta poslednja noč, ko je gòst v grádu spal, edna najnesrečnejših zánj. Divje sanje so mu po možjáníh blodile do belega jutra.

Devetnajsto poglavje.

Ker je Lisec védel, da gospá Langmanova izhaja dopóludne na polje in je pogostoma ni do dvanajstih domóv, ali od delavcev ali od družih samotnih potov in opravkov, poslovil se je drugo jutro rano pri nji in zahvalil se za gostoljubnost. Poslednje mu je šlo težko z jezika, ker imel je težéčo zavest, da jo je po nje željah slabo plačeval. Ona ga je hladno odpustila, želeč mu srečen pot, in niti ne omenivši kakega zopetnega svidenja.

Od gospodičine Sénčarjeve se je hotel posloviti kesneje. Kakšen bode razhod od Line, o tem si ni upal niti misliti.

Ni bilo niti treba.

Kajti ko je pospravljajal poslednje svoje stvari, pride dekla v njegovo sobo in mu prinese pisemce. Bilo je od „tete“ Sénčarjeve in bralo se je v njem:

„Denès odhajate. Želim Vam srečen pot in z Bogom. Ni bilo lepó od Vas, da ste za mojim hrbtom začeli razmero, katere ona, ki je še na pol dete, niti premeriti ne more, in katera ne more

imeti v naših žalostnih razmerah nobenega dobrega uspeha. Medvé z Lino se odpeljeva. Ona ne vé ničesar. Za Bóga Vas prosim, prihranite ji bridkost ločitve, idite in pozabite! Pozabite vse, skrbela bodem, da Vas pozabi tudi ona. Zakaj ste ji vznemirili mládo srce?“

Lisec po prvem res potirajočem učinku tega pisma séde in napiše dve pismi, edno Lini, drugo nje starejši tovarišici; prvo je bilo polno ljubezni, drugo izgovorov in opravičevanj. Nujno zahteva odgovora na adresu v mesto. Pismi izroči dékli, potem se odpelje, uničen in potrť, brez svéta in upanja v drugo, nego v čudesnega starca.

V Volčjaku ga išče ali ne najde ga domá. Starec je bil po svoji navadi odšel na lov. Lisec mu napiše nekaj vrstic, opominjujoč ga včerajšnje obljube.

S kmeti v Volčjaku je imel še nekaj úr pôsla, ki mu je bil dolgočasen in mučen.

Kesno popóludne se je vozil po cesti nazaj proti mestu.

Kako z lehkim srcem je tem pôtem hodil pred nemnogo tedni, a sedaj je šel nazaj težak in poln!

Pozno po nóči je njegov voz pridrdral na mestni tlak domóv — če je smel svojo najeto neveliko sobo imenovati svoj dom.

Ko je v svoji sobici naredil luč, odpravil voznika, ki mu je prinesel njegove stvarí z voza, in se ogledal okoli, zdelo se mu je, kakor bi bilo pol živ-

ljenja iz te mirne izbe. In ko je zaslužene svoje novce spravljal k skromni vsotici prejšnje svoje priščednine, moral se je bridko zasmijati:

„Delavec sem, za kruh delam, ničesar nimam, kako bi smel misliti nánjo! Dà, istina je, pozabiti! To je edina beseda. Kratke sanje so bile to, ki prihajajo proti volji človekovi, in katerih baš tačas ne more podaljšati, kakor bi rad, kadar so sladke, nego majhen šum vzbudí človeka v resničnost in prežene iz duše veselje.“

Odreči se sreči, pozabiti — to je bil tako hiter sklep pri njem, kakor je bila prej v ljubezni hitra in nenadna katastrofa v „vinógradu“. Vender ko mu je nje podoba zopet vstala pred očmi, padel je ta sklep istotako brzo, krčevito je brez spanja na postelji ležèč prijel mehko svoje vzglavje in jokal kakor dete.

Drugi, tretji, peti dan je pričakoval pisma. A nihče ni pisal, nì Sénčarjeva, nì Lina, nì Zober.

Ti dnevi so bili za Lisca polni muke in dvojbe, ni mogel nì misliti nì delati; dosadno mu je bilo v društvu znancev, še bolj pak v samoti.

Sedmi dan mu je prinesel jasnoto. A káko? Zober je pisal naslednje:

„Prijetelj! Vi ste ôsel! Kaj Vas je vrag motil, da dajete pisma nezanesljivim osebam? Kar ste pisali dekletu, dobila je v róke mati in divjá, da ni mogoče človeku besede držati. Tudi za Vas bi ne bilo varno, sedaj priti sèm. Sedaj moram jaz oditi. Na pómlad

se vrnem sem. Tačas poskusim, če se Vaša nevesta pred pustom ne udá kacemu Vašemu sovražniku, ki ima nekaj krajcarjev več, nego Vi in je za edno listino lepši, nego Vi, kar je pri vsaki ženski verjetno. Če hočete pak pisma moja, pišite mi v Carigrad „Grande rue de Pera, Hôtel national“. To je: če hočete z dokumenti mojimi izsiliti bogato nevesto. Vi vidite, da več ne morem storiti. Sicer pa bodite pametni. Nikjer ni zapisano, da bi baš Vi morali biti srečni, če je tolika večina ljudij okoli Vas brez sreče.“

To je bila torej zadnja tolažba!

Neusmiljena tolažba, ali vender resnična!

Še tisti dan vzprejme ponudbo starega kolega, ki mu je pismeno ponujal mesto pri kopánji velicih vodotočev na južnem Ogrskem, kjer je bilo dela za vse leto.

„Tedaj pozabimo, lahko ali težko; tebi pa, devojka draga, dâj Bog tisoč sreč, z Bogom domovina!“ rekel je Lisec, vozèč se z železnico čez mejo.

In v tem, ko je delal namene, ne vrniti se prej v domovino, nego bode pozabil nje podobo, prihajala mu je vedno na misel, in ako se je prisilil misliti na drug predmet, težilo mu je nekaj dušo z neznano močjo.

Dvajseto poglavje.

Bilo je dve leti kesneje.

Po široki Donavi ob hrvaško-srbskem Sremu je plul nizdolu proti srbskim zemljam mogočen parobrod. Deževalo je prejšnji dan in predpóludne, zató je bila voda kalna in je drevíla različno brstje in blato s seboj na jug proti morju nenasitnemu. Kapitan je na svojem vzvišenem pomostji stopícal semtertám, madjarski klepetaje s črnorusim debelim potnikom, kormanuš je govoril nemški s svojim tovarišem pomagačem, dve dami sta sedeli na parobrodnem krovu in meglene kraje ob sremskem brégu ogledujé brbljali francoski, njima nasproti pak je srbski pop z dolgo črno, malo zamazano halo razkladal po srbski, kako se zove ta in óni kraj, mlademu gospodu v belem slamniku, ki je bil uže delj časa v pogovoru s sopotujočím popom — kakor se je videlo, iz dolzega časa, ker slonel je leno na ročaji in ogledujé rjave valove, katere so delala parobrodna kolesa v vodi, hotel le več poslušati, nego govoriti.

„Oprostite, gospodine,“ vpraša napósled pop,
„Vi niste Srbin?“

„Ne, jaz sem Slovenec,“ odgovorí mladi gospod
v tonu, kateri ni bil posebno vabèč, dalje izpraševati.
Vender oznanjevalec pravoslavne vere se ni dal od-
praviti.

„To je tamo okô Ljúbljane,“ rekel je, da bi po-
kazal svojo učenost v zemljepisji in naródoznanstvu.
„Ja sam si odmah mislio. Vaš akcénat nije srbski,
ja sam mislio, da ste kákav Hrvat. A kázite Vi meni,
gospodine . . .“

Pop je govoril ali vprašal še dalje, ali Ivan
Lisec — kajti njega smo našli v tem gospodu z
belim slamnikom, čez dve leti tu na široki Donavi
navzdolž plujočega — Lisec ga ni poslušal več.

Drug človek je ves njegov pozor náse potegnil.

Izza stopnic, po katerih se ide v podkrovno
parobrodsko sobano prvega reda, pomóčil je bil star
gospod sivobrado glavo. A ker je baš sedaj popihal
mrzel veter, mislil je menda stavec: „Bolje je, da
ostanem dôli“ — kajti précej se je nazaj pomeknil.

„Kje sem tega človeka uže videl?“ misli Lisec.
Ker je bilo pasažirjev polno, bilo je umevno, da je
Lisec tega sopotnika opazil stoprav, ko se je uže
več štacij vozil s tem parobrodom. Kdo je to? Ne
more se domisliti.

Vstane, posloví se pri popu in ide na zdolaj
starega gospoda še edenkrat pogledat. Najde ga pri

mizi sedečega v kotu na žametnih blazínastih klopéh, ali plêd je imel čez edno, klobuk čez drugo polovico obraza potegnen in se je delal kakor bi dremal, ali morda je res dremal. Lisec mu ni mogel v celo lice videti

Obrne se in prisêde k drugi mizi, da bi od strani poslušal razgovor dveh mladih gospodičin. Govorili sta tudi oni srbski in Lisec je občudoval lepoto tega, našemu najbližnjega jezika, ki zvônko bije na uho, posebno, kadar se čuje iz lepih deklíških ust.

Nemir in dolgčas ga žene zopet vên. Hódi nekaj časa v srednjem prostoru, kjer nagopleči kurjáč strojev kotel z ljutim ognjem hrani in pita, hódi okoli ladje po hodniku in napósled spleza zopet na krov, kjer s precêj slabim uspehom začnè pogovor z dvéma bosenskima turškima trgovcema.

Mrak počasi léže na gôre in planjave ob vodi in luna zasveti ter čarobno obseva mogočno reko.

Mračno je bilo vse okoli Lisca, mračno in tuje. A bil je napravljen iti še bolj v tuje, še dlje od domovine, in sedaj je baš na poti. Misel o tem mu je morala iti po glavi, ko se je s póluglasnim vzdihom vračal v notranjo véliko sobo parobrodovo.

Gré gôri in dôli po sobani. Onega spečega starca ni bilo več v kotu. Kam je šel? Glej, tam pri óni mizici so se spravili štirje igralci pri kvartah in okoli sebe imajo polno stoječih gledalcev. Igrajo visoko in plačujejo v zlátu, pred vsakim leží kupček cekínov.

Mej temi igralci je tudi starec s sivo brado, ki je bil prej vzbudil Liščevo pozornost. Zató Lisec pristopi k gledalcem igre in ga začne še edenkrat opazovati. Oni je molčal in gledal v kvarte, tudi drugi trije igralci niso govorili, nekoliko zató, ker je šlo za novce, nekoliko, ker so bili neznanci mej seboj, tu na ladji slučajni sošlice.

Pogleda Lisec starega gospoda, ko baš oči vzdigne in napové svojo igro.

Dà, sedaj je starca spoznal! A te bele brade zadnjič ni imel, morda se pa ipak moti?

Gré okoli mize in pride sčasoma tik za hrbet starčev. Drugi „majerji“ so delali uže svoje opombe, starec je bil uže prej ednemu osorno opomenil, da je tu treba molčati, vender je bil pri Lisci sklep gotov, vmešati se pri njem, moral je védeti, je li pravi, je li pak drug človek, popolnoma podoben.

„Devet hudičev! Dober kúp,“ reče glasno Lisec, kateri sicer ni imel navade kleti, nì slovenski nì drugače.

„Tiho!“ zarenčí starec, a se niti ne obrne, da bi pogledal, kdo neki — „hudičúje“ tu nizko v jugu Lisec je bil namreč nalašč précej izbral to specifično slovensko kletev, da bi vzbudil pozornost starčevo in se zagotovil, je li — doktor Zober to ali ne. A iz „tiho“ ni mogel posneti vsega. Glasú tudi iz te kratke besede ni znal ločiti, tem menj, ker je pred dvema letoma venderle tudi nemnogo občeval ž njim in sedaj ga dve leti ni videl.

Igra je bila končana in izgubljena za starca. Izplača in porine kvarte sosedu. Zdaj stoprav se nazaj ozrè in pogleda Lisca. Bil je v istini Zober.

„Kaj vraga? Kje Vas pa dobim,“ reče in vstane.

„Jaz ne igram več,“ napové hitro nemški svojim soigralcem, mej katerimi je bil židovski ogrski trgovec, debelušen, madjarskemu magnatu podoben potovalec in dobrodušno civilno lice, ki je bil lahko, kar si hotel, najbrž pa svojina potujočega trgovskega agenta.

„Najiznenadenejši sem jaz, gospod doktor, kajti ker sedaj nosite brado, Vas niti poznal nisem,“ reče Lisec.

„Kam se vózite?“ vpraša Zober.

„V Odeso.“

„Po kaj?“

„Tam dobim zaslužka. Tukaj, kjer sem bil dosedaj, na Ogrskem, smo dodelali. Dobil sem poziv od prijatelja, ki je v Rusiji, in sedaj me vidite na poti tja,“ reče Lisec.

„Tedaj v Rusijo po zaslužku, po delu. No, mladí ste še in jaz bi Vam privoščil táko burno življenje daleč stráni po svetu, kjer človeku odhijajo rogóve, kjer mu poginejo prevelika upanja in kjer se naučí računjati z realizmom. To se vé, da je ta nauk samó koristen, ako usoda ne igra s človekom preveč brezozirno, sicer vse lekcije niso nič prida. Ali Vi ste premehek človek za daljni svet. Uže sedaj ste predaleč od dóma. — Kdaj ste bili zadnjič domá? Sédiva tu

v stran in pijva buteljo vina. Jaz imam mnogo z Vami govoriti.“

Tako je dejal starec, ali govoril je mirno in lehkodušno, kakor bi mu imel povedati samó navadno dogodbo od včeraj.

Sédeta k mali mizi. Parobrodni točaj jima prinese vina.

„Domá? V domovini nisem bil, odkar sva se midva ločila. Mati mi je umrla kmalu potem, tako nimam tudi nikogar svojcev več,“ odgovarja Lisec Zobru.

„Torej gradú Pražanka in rojstvene moje vasí Volčjaka ste res popolnoma pozabili? Saprísti! In tisto lépo mládo plavolasko tudi?“

Lisec se močno zardí, starec se nasmehne.

„Pozabil? Ne, legal bi, ko bi to rekel. To mi ni mogoče nikoli, ali, saj véste, da bi bilo najbolje, ko bi mogel. Vi samí ste mi svétovali,“ reče Lisec.

„Istina je, tačas sem Vam tako svétoval. Denès Vam ne.“

Lisec se osupel zgane.

„Kaj me srepó gledate?“ pravi Zober. „Na mojo vero! Sedaj so razmere druge na Pražanku. Tista nežna Vaša devojčica je sedaj resna, malo bleda gospodičina in upa na Vas, kakor Jud na Mesijo. In tista stara nosánka je skoro — pomislite to kolosalno nemóžnost nekdanjega veka — Sénčarica se je z menoj sprijaznila in me prosila, naj vender gotovo zvéim za

Vas, sicer napósled Vaša ljubica še umrje od nesrečne ljubezni. Moje nazore o tacih rečeh poznate in me bode te razumeli, če rečem, da če ne kásnite, če pustite Odeso Rusom in se naravnost po Savi čez Sisek in Zagreb vrnete v domovino, précej na grad Pražanek peljete, najdete jo še zdravo in se oženite. In skoro Vam ni svétovati družega. Vi imate temperament in talert za dobrodušnega filistra, ki váruje dom in babo in kôpo otrók. Hajdi, nazaj, dečko! To se vé le, ako mi niste kakove bedastoče naredili v tem, kar ste se izgubili za nas, namreč, da bi se bili uže v zakon vpregli s kako Nemko ali Madjarko. Ljubica Vaša, Lina, katero imam tudi jaz rad, dasiravno baš tekmeč ne bodem, ona je sicer, kar se tiče Vas, polna optimizma.“

„Vi se šalite!“ vzklikne Lisec z žarečim obrazom.

„Pa zakaj! Mari se Vam moram po kranjski pridušiti, da mi bode te vérovali? Naravnost z Volčjaka prihajam in novopečene novosti so, ki Vam jih pravim. In za mene celó niso novosti, ker istotako je stvar stala uže lansko jesen, ko sem bil nekoliko dnij domá. Čemu ne daste glasú od sebe, kje ste? Vrag Vas je dal i stvoril, kakor kaže Hrvat.“

„In gospá Langmanova?“

„Umrla! Uže póludrugo leto tega!“

„In gospodičina . . .?“

„Hódi na hrib in gleda, ali bode prišel Ivan Lisec, ki je pred svojo srečo bežal, in odkod? Človek, ali imaš še slub, čuješ ali ne! Pij!“ in pivši nada-

ljuje: „Jaz Vam moram povedati, da odkar to Vašo déklico tako poznam kakor sem jo to pomlád in te dni spoznal — razumeje se, da je bila le zarad Vas vedno pri meni — spoštujem zopet žensko. Nje oče je bil za moj del lump, to je istina, nje mati je bila navadna ženska, ženska sploh, kakor jih dvanajst šteje dvanajstorico, ali hči je videti res nekaj dobrega blagá, in čestitam Vam. Veseli me pa posebno, da sem Vas dobil, jaz prvi.“

„Bog Vam odpústi, gospod doktor, ako imate neumestno strašno šalo z menoj . . . ,“ pravi Lisec s tresočim in zamolklim glasom. Kar je tu čul, prišlo je zánj vse prenaglo. Sreča ga je udarila po glavi.

„Grom Elijev, resen jaz nikdar ne lažem!“ udari zdaj tudi Zober ob mizo, da se mu čaša strkljá in vino razlije ter se od več gruč ljudjé obrnejo na samotna dva pivca.

Sedaj je Lisec véroval.

„Oprostite,“ reče, „kar ste mi povedali, vse je tako velikanško iznenadejanje, ki me je zadelo, kakor strela, potrpite . . . .“

Roka, ki jo je preko mize dal Zobru, tresla se mu je, kakor glas, in zamišljen se nasloní na mizo.

„No, dà, bodisi,“ pravi starec, vzdigne čašo in pije.

Imel je odgovarjati še na veliko vprašanj. Nekatere stvari je Lisec vpraševal po dvakrát, predno je na célo prav vérovati mogel.

Kajti kaka izpremema! Prej, jedva pred nekaj trenutki, premišljal je na krôvu gôri neveselo usodo, ki ga žene samotnega v daljni svet, in sedaj se mu zdajci ponuja več, nego je smel upati, ljubljena déklica, katero pozabiti se je trudil, a katere podobe izbrisati iz spomina in iztrgati iz srca ni mogel nì za eden dan!

Sedaj se mu je kazal, ali prav za prav je uže bil konec strašne muke, ki mu jo je napravljajl bôj mej srcem in razumom, mej dolžnostjo in željo.

Bežal je bil pred svojo srečo, ker se mu je zdela nedosežna, ker ji ni mogel gledati v presvetlo lice, ali sedaj se mu je bližala v vsi istinitosti.

Ko je vse to Liscu šlo po glavi, kakor bliski, našteval je stari doktor Zober hladnokrvno črteže, po katerih naj se ravna. Plačano vožnjo karto po Donavi od Zemuna dalje naj vrže v vódo. V Zemunu naj se izládja, tam v brôdni agenturi pozvé, kdaj pluje prva ladja iz Zemuna ali Bélegagrada po Savi — če velja še vožnji red, kakor lani, odhaja uže jutri zjutraj, reče — „in potem ste v štirih dnéh na slovenski zemlji in na Pražanku in ona se bode naslonila na Vas in od veselja jokaje očitala, zakaj Vas ni bilo „tako dolgo oh, tako dolgo, kaj sem tačas trpela in jokala za tebe, ti ljubi hudobnež, ti . . .“ ha, ha, ha! Kàj ne, da znam še? Istotako je nekđaj nje mati z menoj golóbovala, a vraga, napósled je družega za možá vzela! — A propos, zakaj mi niste pisali ničesa,

da nisem védel adrese Vaše?“ vpraša končno starec Lisca.

„Izgovor je tako navaden, da skoro neverjeten, ali resničen je. Preseljújé se, izgubil sem bil Vaše pismo, v katerem ste mi bili zapisali ulice in Hôtel. Précej spočetka pa Vam nisem hotel, niti ne mogel odgovarjati, ker Vaše ponudbe s tistimi pismi, ki ste mi jih stavili na razpolaganje, zdelo se mi je . . .“

„Nemoško vzprejeti? No, dà, prav ste storili. Sedaj tudi ni mogoče več, kakor takisto ne treba. Požgal sem jih lani. Oba sta umrla in maščeval sem se obema. Pravijo, da se na starost človek pootróci, tako se naj pa zgodí še z menoj. Nasovrážil sem se, sedaj poskusim, če je še kaj ljubezni ostalo. In kakor rečeno, óne popirje sem požgal.“

„Ali bi smel védeti, kaj je bilo v njih?“ vpraša Lisec.

„Tako? Ponujal sem Vam jih — na moje poštenje, da bi jih ne bil dal nikomur družemu za nobeno ceno — ali niste jih hoteli. Zdaj Vam pa naj razlagam, kaj je bilo v njih? No, Vi samí bi ne védeli mnogo več, nego veste dosedaj, ako bi jih bili čitali. Posneli bi bili iz ednega, da nekov doktor Langman sam priznaje meni nasproti, da me je lopovski prevaril in me za ves svet prosi, naj mu prizanesem. Dalje bi bili brali zaljubljeno pismo neke Alojzije, ki ni bila nihče drugi, nego mati neveste Vaše, Langmanica, in sem zopet kakor prejemnik jaz

imel čast na zavitku figurirati. Tretje je bil pa protokol, narejen na konzulatu v Aleksandriji, katerega bi tudi mogli šele potem razumeti, ko bi Vam jaz povedal nekatere stvari od početka. — Sicer bi to pripovedovanje lahko odložil do časa, da se zopet vidiva na Pražanku, kjer Vas prihodnje leto, ali morda uže na pómlad, gotovo najdem posestnika. Vender nekoliko bodi povedano précej, da Vam bodo jasne óne stvari, katerih sem samó na pol omenil v prejšnjih najinih pogovorih. Mislim pak, da bode najbolje, ako jih véste samí. Ženskama na Pražanku, nevesti Vaši in tisti stari hišini sem navezal izmišljeno bajko na vrat, poslušajte zvestó, kar Vam bodeta o meni pravili in naredite se, kakor bi vse svetopisemsko verjeli, tako bode še najbolje. Vam hočem pa povedati resnico, vsaj po vrhu, drugo lahko dopolnim kesneje. Toda prej je dobro, da večerjava. Beefsteak na ladji mi je vselej dišal. Potem pri čaši vina Vam hočem povedati košček svoje zgodovine. Dôli v spalnici imam v kovčegu nekaj slovenskega vina, ki sem ga iz najine domovine s saboj vzal. Oskrbite večerjo, jaz prinesem pijače. Nekoč sva uže pri domačem vinu imela razgovor, torej tudi za to slovó.“

Rekši stari Zober odide v trebuh ladje dôli, kjer so male kabine za spanje toliko oseb, kolikor se jih v praksi drží pregovora: „Kdor prej pride, prej mélje.“

Ko sta potem povečerjala in pri čaši domačega vinca sedela, začnè Zober:

„Jaz sem bil živ dečko, ko sem bil mlad. Dasi sem bil kmetskega kolena, vendar mi je bilo kmalu lahko mogoče, sleči óno nerodnost in negotovost v vedênji, ki navadno tudi najtalentiranejše studente iz kmetških rodovin karakterizuje in jim ostaje vse življenje. Saj ste čuli uže pregovor: „Rustica natura tenet sua jura“, ali: Kmet ostane kmet, čeprav dopóludne spí.

„Tako sem bil kmalu v boljših hišah znan in priljubljen. Poučeval sem pri nekem trgovci, ko sem bil v zadnjem letu licejskih studij. Imeli so me popolnoma za domačega in mej otroci sem bil kakor brat.

„Posebno sem se rad zabaval s tačas petnajstletno Alojzijo, in ko sem šel na vseučilišče in sem se na gradiči Pražanku, kjer je tačas bila trgovčeva familija na letnih počitkih, kajti grad je imel družega gospodarja, poslavljal pred odhodom, zapazil sem, da sem v déklico zaljubljen, ona v mene. Prisezala sva si večno zvestobo, in ker sem se na Dunaji učil medicini in bil od staršev zapuščen, bila so mi nje pisma največja tolažba in vsaj duševno krepílo.

„Vsake počitke pak sem imel domá, v obližji Pražanka, priliko shajati se ž njo in delala sva osnove, kako bode po dokončanih studijah ona moja ljubljena žena, kako mi bode sreča gotovo naklonila lepo prakso, in največje veselje bi bilo potem za naju, ko bi kupila gradič Pražanek, o katerem sem od svojega očeta uže tačas védel, da bode prodán, kadar umrje tedanji lastnik.

„To so bili najlepši časi življenja mojega, časi iluzije in domišljáve špekulacije na lepo prihodnost.

„Mej mojimi tovariši uže na liceji mi je bil najljubši prijatelj součenec, Langman z imenom, sin nemškega uradnika, kateri je bil kakor toliko družih uradnikov, porinjen iz ne vem katere nemške provincije k nam. Jaz prav za prav ne vem, kaj me je vleklo k temu človeku. Uže tačas — to so bili še drugi časi nego denès in tudi denašnji so prekleto žalostni — nas je bilo nekoliko v naših ponemčenih šolah, ki smo mej sabo govorili jezik matere svoje. Ločili smo se kmetski sinovi od gospôdskih sinov, uradniških i. t. d. Langman je znal samó nemški in se mi je še smijal, kadar sem s tovariši govoril slovenski, kar gotovo ni bilo prikupno.

„Ker je imel malo talenta, navzlic veliki svoji pridnosti, moral sem mu jaz pomagati v vsem. Denarja sem imel jaz skoro več, nego on. Sicer nisem potreboval od njega ničesar, zabavati ni posebno znal, časih me je celó razžalil, nikdar kàj ljubega izkazal mi, skratka: jaz ne razumejem sedaj, kako je bilo mogoče, da sem bil temu človeku takšen prijatelj, kakršen more biti le mladosrčen človek.

„Bil je telesno idealno lep človek, visok, črnolas, obraz brez graje. Morda sem véroval v izrek, o katerem sem, to sevéda kesneje, tudi v njem in še brezštevilkokrat sicer izkušal, da je največja laž — namreč,

da v lepem telesi prebiva tudi lepa duša. Pasja duša je bila v njegovem lepem telesi!“

Nekaj óne iskre, katero je videl Lisec v Zobrovih očeh, ko ga je še neznanca podil iz svoje sobe, švigne iz njegovih očij tudi pri tem spominu. Toda čaša vina je menda poplaknila srd dôli, ker Zober nadaljuje:

„Ker se je odločil na univerzi studirati to, kar jaz, namreč medicino, mislil sem, da je to največje prijateljstvo. Jaz sem bil jako zaupljiva duša. Dasi je bil on v vseh rečeh materijalist, jaz pak menj realen v svojih nazorih, vender nisem imel skoro nobene misli, da bi je ne bil povedal njemu.

„Tako sem mu dajal čitati tudi pisma, ki sem jih dobival od svoje ljubice. Ona je znala pisati s táko divno fantazijo, s tacim ognjem in táko resničnostjo, da se še denès čudim, kako je mogoče bilo kesneje, da so se vse te tisočere vroče prostovoljne prisege in obljube večne zvestobe — izpremenile v ničevo péno.

„Tačas sem zaupal in véroval na svojega dekleta skalovito trdno. Bil sem pač neumen mlad človek.

„Ker je moj prijatelj Langman pisma, ki sem jih redno dobival, posebno rad čital, mislil sem, da to izvira iz njegovega prijateljstva do mene. Ugajalo mi je tudi slišati od njega hvalo nje stila in duhá. Takisto mi je bila potreba govoriti vsaj z nekom o tem, česar je bilo polno srce.

„To je trajalo pet let. Ona je imela ednoindvajset let, odbila je več snubácev in čakala mene in konca mojih studij.

„Pred petim letom sem bil Langmana ž njo seznanil. Bil je pri meni na praznicah na očetovem dômu v Volčjaku — oče moj je bil velik skopúh, ali gostoljuben vender; — ona je bila zopet na Pražanku na poletnem stanovanji pri prijateljski grajski gospôdi, kakor vsako poletje.

„Govorila je mnogo ž njim in mi ga hvalila. Jaz sem bil vesel, da je prijatelj moj tudi nje prijatelj. Več si niti misliti ne bi bil mogel nì od nje niti od njega, ker kakor bi meni ne bilo nikdar na misel prišlo izneverjati prijateljeve ljubice, tako sem sodil tudi o družih.

„Končavši studije sem se praktični zdravnik naselil. Nje očetu je bila najina ljubezen na mojo željo ostala neznana. Sedaj, ko sem imel diplomo, mislil sem: Bog vé kaj sem, in planil sem précej v sredino stvari, pri očetu sem snubil za nje roko.

„On je bil osupel, trdil mi je, da nima proti moji osebi ničesar, vender zdaj stvar še ne gré, jaz moram prej pokazati, kakóvi bodo moji zaslužki, moram dobiti ali dobro prakso ali dobro definitivno službo, pa tu v mestu, drugod ne.

„Jaz sem za gotovo pričakoval dobre prakse, o svoji znanosti in najnovejših metodah sem imel velik respekt.

„Žal pak se je kmalu pokazalo, da sem svoje gradove zidal v zrak.

„Nesrečo sem imel pri prvih ozdravljanjih. Starejši kolege so mi povsod zavidno delali ovére, videl sem grdo egoistično kruhoborstvo, zaslužil sem komaj toliko, da sem živel. Bil sem strašno nesrečen.

„V tem času mi piše Langman, da je on sklenil iti v Aleksandrijo in Kairo, tam zelo pogrešajo zdravnikov, dadó se izvrstni pogoji za dva, naj grem še jaz ž njim, v treh letih si narediva oba malo imovine in potem se lahko vrneva v domovino. V neugodnih mojih materijalnih razmerah in poleg mojih aspiracij je bila to izvrstna misel.

„To sem povedal nevesti svoji. Ona je jokala, ali obljubila mi je, da me hoče čakati.

„V tem bi bila ona polnoletna, od očeta bi bila neodvisna“ — mislil sem si, in kakor so bila tri leta dolg in dolg čas, vendar mi je bilo po drugi strani láskavo misliti, da potem dobim njo od nje same, ne od očeta.

„Langman pride, stanuje pri meni nekaj dnij, navzočen je pri dveh tajnih shodih, ki sem jih imel ž njo, in pri slovesu pred odhodom.

„Prideva v Afriko. Ob drugi priliki Vam hočem razložiti natančneje, kakšen je bil najin začetek in napredek. Le toliko sedaj, da nama je izvrstno šlo, oba sva se bogatila, v dveh letih sem imel uže prilično vsoto denarjev vkupe. Slabše sicer, vendar tudi

dobro je praktical Langman. Skoro ni dan minil, da ne bi bila vkupe in govorila sva kakor ob studentovskih časih o moji zaročenki, za katero se je Langman vedno zanimal, in nijednega pisma nisem mogel obdržati, da ga ne bi bil čital i on.

„Tudi ona ga ni nikdar pozabljala pozdraviti in je govorila o njem z jako srčnimi besedami, tako, da bi bil jaz lahko ljubosumen, a nisem bil.

„Največji zaslužek je nama dajala apoteka, katero sva bila skupno ustanovila. Gospodarstvo je imel Langman sam, délež pak je bil obeh ednak, ker je zarad boljše moje prakse prihajalo več prejemnikov. Tudi se je moj prijatelj bolj prilagal za šarlatanstvo, ki je pri zdravilih neumnim ljudem nasproti skoraj potrebno, a vender meni zoperno. On je z dobro vestjo prodajal „aqua destilata“, ki naju ni stala skoro nič, za drag denar. Jaz sem si mislil in sem videl, da „mundus vult decipi“. Denar je spravljal on, in jaz sem mislil, da bodeva delila na konci. Tudi ga nisem vprašal, koliko se je uže nabralo, ali na priliko sem védel, da je uže precejšnja vsota.

„V tem se je tretje leto bližalo koncu in pisma moje Alojzije so bila prozaična bolj in bolj, tožila mi je, koliko ji oče pripoveduje, da se stára i. t. d.

„Zató opomnim Langmana, da jaz odidem kmalu, naj sklene račune in meni izplača délež moj. Ako hoče ostati on, prepustim mu pôsel brez odškodnine kot samó njegovo imetje.

„Videl sem z začudenjem, da mu to ni po godu.

„Odslej je k meni zahajal bolj poredkoma, o računu se pa ni zmenil, nego odlagal to stvar vedno, če sem ga opomnil. To mi je bilo nerazumno.

„V tistem času je delala novica, da je policija zasledila veliko zaroto in v zápor odvela mnogo različnih musulmanov in celó neke krščanske trgovce. Jaz se za vse to nisem dosti brigal.

„Necega večera pride Langman k meni in njegov sluga za njim nosi težek kovčeg.

„„Shrani mi to-le do jutri, da mi ne bode treba stvari nositi na svoje stanovanje. Jutri ali pojutrišnjem pošljem pónjo.““

„Kaj pa imaš tako težkega v tem kovčegu?“ vprašam radoveden.

„„To je moja skrivnost. Pústi zapečateno in premagaj radovednost svojo, zveš pa gotovo, kaj je,““ pravi, postavi kovčeg v kót in me sili, naj grem ž njim.

„Res odideva v francosko gostilno, govoriva tam še dolgo in se razideva.

„Drugi dan pridem od nekega bolnika domóv, pa najdem pred vrati dva policista in ednega komisárja. „Kaj hočete tu?“ vprašam prestrašen, ker da tukaj z justicijo ni niti nedolžnemu človeku imeti pôsla, to sem védel.

„Gospod pojde z nami,“ reče mi komisar, policista me primeta in odvedó me v ječo. Niti v svojo sobo nisem smel pogledati.

„V ječi sem prosil, naj se pošlje na avstrijski konzulat, naj se pošlje po Langmana, jaz sem nedolžen, dam kavcijo i. t. d. Vsemu so se smijali, ostal sem sam, sam podnevi in ponoči. To so bile strašne ure.

„Potem se začno preiskavanja. Vprašan sem bil o osebah, katerih nisem čisto nič poznal, ali pa samo po imeni. Vprašan sem bil, odkod je prišel smodnik v mojo sobo. Tu sem stoprav zvédel ali slutil, da je bil v kovčegu, ki mi ga je Langman v sobo postavil, smodnik.

„Jaz, kratkovidni ôsel, bal sem se sedaj izdati Langmana, bal sem se nadležnosti in opasnosti narediti prijatelju, tacemu prijatelju, ki me je bil — izdal!

„Rekel sem, da nikdar nisem znal, kaj je v kovčegu, da mi ga je eden mojih pacientov, ki ga ne poznam, eden dan prej spraviti dal.

„Ta izgovor v nuji me je zapel v celo mrežo protislovij, sumnja na mene je bila še večja. Potoval sem nazaj v zápor in prebil tam brez števila mučnih dnij in nočij.

„Od nobene strani ni bilo pomóci. Sklenem resnico povedati o kovčegu, saj vender Langman ni mogel biti tako neumen in sebe zapletati v kakovo zaroto, gotovo je bil tudi on le nedolžno orodje in če imenujem njegovo ime, pozvan bode i on in potem se pokaže pomota.

„Ali ko imenujem Langmanovo ime, pokopal sem se popolnoma, kajti sedaj zvé, da je on ubegnul tisto noč, ko sva se midva razšla, z ladjo, ki je tačas odjadrala popólunoči. Njegovo udeleženje pri zaroti je bilo „dokazano“. Tako naglo je odšel. A meni ni prej povedal ničesar!

„Zdaj stoprav se mi vzdigne strašna sumnja, zakaj mi je baš on kovčeg v stanovanje postavil, zakaj mi ni hotel narediti računa, zakaj se je bilo njegovo prijateljstvo zadnji čas ohladilo. Prekletje bodi človeški lakomnosti, ki rája take Judeže! Prekleta zemlja, da taci ljudij ne požrè!

„Tako sem klel, na prvi hip, a potem zopet vsega vkupe nisem mogel verjeti, duh mi je otrpnul, na vse kombinacije nevednih fanatičnih mojih sodnikov nisem védel káj rêči, državljanstvo moje me ni várovalo, ker nisem mogel priti do tega, da bi bil dobil pomóci.

„Obsojen sem bil po dolgem preiskovalnem zapóru in odveli so me v Kairo.

„Tam sem bil v zapóru leto dnij, predno se mi je prav na humorističen način — ne utegnem sedaj tega praviti — posrečilo uskočiti.

„Ponôci hodèč in po stranskih potih sem prišel v Aleksandrijo in tam po velikih težavah pribežališče našel pri diplomatičnem avstrijskem zastopniku, ki mi je vse obetal, a samó nekatere svoje popirje sem dobil

nazaj, ali ne svojega imetja. Za to ni hotel vedeti nihče. Le malo ostankov sem dobil.

„Ubog sem bil in potrft. Predno pri orijentalnih neredih dobim kako zadoščanje, bode dolgo časa poteklo.

„Kaj početi? Domóv iti?

„Prvič nisem imel potníne, drugič pak, po kaj? Beráčit?

„Ko bi znal kod Langmana iskati, dà! Ali vrag védi, kam ga je neslo!

„Kaj se je zgodilo ž njo v teh dolzih treh letih? Jaz nisem dane besede držal nji, in zdaj jo morem še menj. Kako se morem, uskok iz ječe, čeprav nedolžen, na pol nag obrniti nánjo? Nikdar, zdaj vsaj ne!

„Pišem torej necemu bivšemu šolskemu kolegi, naj mi pozvé, kaj je ž njo, in ali je mogoče v domovini dobiti kje kako meni primerno mesto. Odgovori mi kmalu, da je za gotovo čul, da se je ona omožila, imena nje možá ne vé več; kar se tiče družega dela prošnje moje, obžaluje, da mi ne more dati nobenega svéta. Pristavlja še, da je bila mej mojimi znanci kakor gotovost raznesena novica, da sem mrtev, torej mi čestita na življenji, češ, mrtvo napovedani ljudjé še dolgo živé.

„Kaj je bilo zdaj meni treba dolgo živeti!

„Izgubil sem vse, celó mladostno srčnost in veselje do dela in pridobivanja. Nobene trdne volje nisem imel, začeti od kraja. Po kaj tudi?

„Zapravi bil ostanek svojega imetja. življenje v tem kraju brez vse pravne varnosti mi je bilo zoperno, in vender se nisem znal kam premkniti.

„Kakor satira na razmere moje mi pride od mojega brata pismo, v katerem mi naznanja, da je oče moj umrl uže pred dvema letoma, njemu prepustil vse domovje, a da ima slabe létine, povsod nesrečo, da je zabrèl v dolg, naj mu torej, ker čuje, da nisem umrl, pošljem denarja.

„Lopov, prej, ko sem studiral, bil je srdit na vsak krajcar, katerega sem s težavo od skopega očeta prejel, in sedaj je hotel še denarja od mene, namesto da bi govoril o mojem dédičnem déleži iz zapuščine očeta mojega? Naprosim necega brivca, kateri mi je bil edini prijatelj — kaka satira zopet — naj mu piše, da sem venderle popolnoma mrtev.

„Zdaj se začnè záme čas, ko sem bil brez dela, stradal in trpeti moral glad, in prodavši zadnjo obleko, bil na tem, da se pogubim.

„Iz prejšnih časov znan mi kapitan francoske ladje me reši s tem, da mi ponudi mesto ladijskega zdravnika, ker je bil njegov dosedanji umrl.

„Prevzel sem to službo, zapustil mesto svoje nesreče in preplul ves ocean in obiskaval obale štirih delov svetá.

„Napósled sem se naveličal tudi tega in hotel sem se vrniti v domovino. Pozabil sem bil svojih mladostnih upov, novih si nisem delal, torej je bilo živ-

ljenje moje od denès do jutri — suho in prazno. Slučaj je nanesel, da sem obtičal potem v Carigradu, kjer sem še dandenès.

„Slučaj je tudi bil, da sem šel zopet na svoj dom pogledat in da sem tam našel njo, kateri sem nekdanj toliko zaupal, a našel jo ženo moje sreče tatú in izdajalca Langmana!

„Neki rojak me namreč dobí v Carigradu in mi reče, da je v domačem uradnem časniku čital razglas o neki prodaji, v kateri se meni kurator postavlja. To mu je v oči palo, ker ni še nikdar sicer čital imena Zober. Radoveden vprašam po listu in vidim, da je prodano posestvo brata mojega, da imam jaz od očeta izgovorjen kót v mali hiši in da ga hoče po zakonu kupovalec hiše z odkupom odpraviti. Tako daleč je prišlo tudi z mojo rojstveno hišo? Iz kmetskega magnata, kakor je bil oče moj, postal je brat moj beráč!

„Ta misel mi je vzbudila prvič po dolgem času toženje po domovini. Hitro popustim vse in se napotim domóv. Bil sem namenjen če le mogoče nazaj kupiti rojstveni dom in njega zemljišče ter pokmétiti se.

„Pridem domóv. Znete li óni klanec, ko se pride do treh starih čéšnjevih dreves in se odprè razgled na vás in na grad Pražanek?

„Tam mi je v pogledu grada prišlo na misel: glej, nekdanj si sanjal toliko zaslužiti, da bi ta gradič kupil in v njem srečen bil ž njo.

„Ta misel me je naredila sentimentalnega. Kakor petnajstletno deklè sem bil čez dolgo časa mehak in zdi se mi, da mi je solza v oči prišla — najneumnejša solza in najmenj moževska — jokajočega sam nad seboj.

„To Vam moram povedati, da si morete le nekoliko bolj predstavljati, kako strašno me je pretreslo, ko sem še tisti večer zvédel, da stanuje res ona tam, ona tam, kjer je nekdej upala, ali namesto z menoj, z ónim človekom, ki je mene izdal! Ona ž njim!

„Vi ne véste, koliko dijabolične moči počiva v človeku in ne želim Vam, da bi Vam jo izkustvo vzbudilo.

„Meni se je vsa vzbudila tedaj

„Maščevati sem se hotel, toda sam. Obema sem namenil narediti pekel na zemlji.

„To sem zvesto storil. Ne bodem Vam sedaj opisaval vseh prizorov, ko sem bil ž njim najprvo vkupe, ko sem ga sam tako daleč spravil, da mi je v prvi zadregi dal izpričevalo, kakeršnega črno na belem prej niti nisem popolnoma imel; ko sem ga potem pred njo pokazal v vsi njegovi lopovski obliki in jo vender primoral, da je ostala pri njem, katerega uže prej ni posebno ljubila i. t. d.

„Obadva sta se tresla pred máno kakor pred hudičem, in oba sem vrtil, kakor sem hotel. To je tisti vpliv, o katerem ste slišali tudi Vi.

„Vender kmalu sem opustil misel, da bi tam ostal. Prenasitil sem se sovraštva, zagotovil si izgovorjeno hišo očeta svojega, kjer sem našel tudi Vas, in potem sem le časih prihajal na jésen in pómlad, vselej strah za oba, posebno zánj, ki ni imel nobene srčnosti meni nasproti.

„Da morete misliti, kako sem ga traktiral, sodite iz te malosti, da me je moral vselej sam voziti, kadar sem kam hotel, in kadar sem se zmislil, poslal sem ga na sredi ceste od sédeža stráni h kočijažu na kôzla sést.

„On je storil vse iz straha pred menoj.

„Ko sem bil zadnjič ž njim vkupe, moral me je tudi sam v mesto voziti in pri kočijaži sedeti. Vem, da ga je to ponižanje jako peklo, grizlo je pak še bolj lakomnika, da mi je moral ukradeni moj délež izplačati, katerega prej nisem hotel.

„To je bilo najbrž vzrok, da je od gnéva razburjen mej potom domóv na vozu nagle smrti umrl.

„Ona je krivo mislila, da sem jaz svojo zdravniško znanost zlorabil in mu pomogel iz življenja.

„Zató je dobila tačas bolezen, katero stę mogli opazovati tudi Vi. Vam, ki me zdaj poznate, in Vi ste edini človek, kateremu sem o sebi toliko govoril, dajem besedo na čast in poštenje, da je bila ta nje sumnja prazna. Vender ji ga nisem mogel iz glave izbiti, a tudi nisem mnogo poskušal.

„Kesneje se mi je časih uže smilila, in mislil sem, da ni ničesar storila, kar druga ženska ne bi tudi. In ko ste me našli Vi, bilo je sovraštvo moje uže ohlajeno.

„Kako sem pa prišel do tega, da sem Vam prijatelj in da Vas celó žénim z njegovo in nje hčerjo — Bóga mi, tega še sam ne razumem. To je velika nedoslednost, kakor vidite; ali vse naše življenje in ves človek je sestavljen iz nekonsekvencij. Sicer mi pa zdaj ni žal, čez dolgo časa sem zopet nekaj sam s seboj zadovoljen in to morda zarad Vas, ki ste mi tujec. Tudi déklica mi ugaja, ne domišljam se, da je njega hči. Narobe, še rad jo imam.“

Rekši pomolí stavec čašo preko mize, trči in pije, odstavi jo in zamišljen zrè v zrak.

„Nisem Vam tujec več, in želim še menj biti tujec,“ reče mu Lisec s solznim očesom.

Ednoindvajseto poglavje.

Mej pripovedanjem je pil Zober tudi prej mnogo, začelo se mu je poznovati kakor óni večer v grádu. Kar je Lisec potem govoril, ni zvesto poslušal, zamišljen je z obema rokama držal čašo, kakor bi se bal, da se ne bi zvrnila.

„Kje smo uže?“ vpraša po nekoliko minutah. Lisec sam ni slišal imenovati štacij, tedaj vstane in gré pozvedávat.

Ko pride nazaj, najde Zobra z glavo na mizo naslonenega. Glasno mu imenuje ladijsko postajo, katera sedaj pride.

Starec vzdigne težko glavo in pravi: „Vino me je uže v drugič premagalo v družbi Vaši. Ne sodite me nápačno, a bilo je mnogokrat moja tolažba baš pitje. Človek pozablja le, ako je lehkomišljen, ali ako mnogo dela, ali ako pije. Pozabljati je bilo meni potreba, delal sem, toda moral sem tudi piti. Mogoče, da bode sedaj kaj bolje, prav za prav je uže bolje, Le glejte, da uredite svojo stvar. Na pómlad se vidimo domá, ako ostanem zdrav in ako se česa družega ne

domislim. Možno je, da potem ostanemo vkupe. Nekoliko potrpljenja z menoj Vam bode treba, ali . . .“

„Večjega veselja za mene in tudi za Lino, ako se upanje izpolni, ki ste mi ga dali, gospod doktor, ne bode, nego postrezati Vam z ljubeznijo kakor očetu . . .“

„Ha-ha-ha!“ zagrohoče se Zober zopet v svojem jovijalnem glásu. „Očetu?“ tega imena tudi ni v mojem leksiku. Vender, ker ste uže, kakor sem rekel prej, bili moj netják in jaz Vaš strije, ostanimo pri tem. Če nisva po krvi, to nam medicincem prav malo imponira. Bilo bi žalostno za Vas, ko bi se kreposti in slabosti dedovale po krvi. Potem bi morali Vi rogé nositi, za to pa se mi zdi da niste ustvarjeni. In tudi déklica se mi zdi dobro dete in je.“

Lisec je hotel pogovor navesti na druge stvari, ker se je bal njegove kritike o bitji, ki mu je bilo najdražje. A Zobru se začnè zéhati.

„Prijatelj, jaz pojdem spát. V Zemunu Vi izstopite. Buditi me ni treba, tega nimam rad. Želim Vam srečo, pa sva na dvoje. Govoril sem Vam mnogo časih, kar sam ne vem, ali je bilo iz mojega notranjega ali ne. Mislite si, da je vender resničen pregovor, da pes, ki laja, ne grize. Jaz sam sebe ne poznam, dasi sem star. Žalostno, rekel bi kdo, ali nobeden, ki bi bil živeti moral moje duševno življenje. Tako je.“

Rekši vstane, in sedaj je Lisec videl, da ga pito vino premaguje, kar je čutil Zober sam in rekel:

„Starost, prekleta starost, nogé so slabe, spre-
mite me dôli v spalnico, zdi se mi, da uže sam ne
pridem lahko več.“

Po klopéh okoli so bili drugi potniki zadremali,
le malo jih je bdélo pri igrah.

Lisec prime starca pod pázduho in ga vêde po
ozkih stopnicah v nižji trehuh ladje. Tam stavec léže
na svoje mesto in reče :

„Tako! Pa dobro se imejte, če se ne vidiva več.
Kakor sem rekel, ne budite me v Zemunu. Jaz rad
spim. Pozdravite Lino.“ In uže jame dremati.

„Dajte mi roko,“ prosi Lisec z ginjenim glasom.

„Eh, čemu to, uže dobro, z Bogom!“ reče stavec,
dá roko in uže je spal.

Ob drugi steni je smrčal na ednaki slabi vrvni
postelji drug človek. Nekaj sekund je Lisec postál v
ozki kabíni, na pol temni, potem zopet odtegnil za-
grinjálo, ki je namestovalo vrata, in z nêkako težkim
srcem odšel od spêčega starega možá!

Ali je imel slutnjo, da ga ne bode nikdar več
videl? Zaveden si te slutnje ni bil.

Gré gôri zopet na kròv. Noč je minévala, jutro
se je delalo, na krovu bedečega ni bilo nikogar razven
kapitana, kormanuša in opravljajočih delavcev.

Liscu to noč ni bilo za spanje. Fantazija nje-
gova je imela prebaviti toliko novega gradiva, da ni
znala kje začeti, katero misel do kraja misliti, in ne
óne druge preskočiti. Slika o težkem življenji tega

možá mu je bila razvita pred očmi, možá, ki je tako čudovito posegel v njegovo življenje, ne iz preračunjanja ali iz egoizma, nego iz slučaja, kakor za šalo!

In na drugi stráni je vstajala pred njegovo dušo mila podoba, ljubljena déklica, ki mu hrani zvesto srce in ga pričakuje.

Jutro je bilo tu in ž njim poslednja postaja, mesto na avstrijski meji, Zemun, kjer je moral Lisec zaradi svojega novega črteža izstopiti.

Naglo stopi v spodnji prostor. Zober je trdno spal. Ker si ga po njegovem naročilu ni upal vzbuditi, položí mu v roko napisan listič, da ga je moral najti, kadar je vstal — in odide s solznim očesom.

Izstopi na suho. Kmalu odpluje ladja in Zober ž njo.

Drugi dan se vozi Lisec po Savi navzgor v domovino. Vesela vožnja k zvesti nevesti!

Dvaindvajseto poglavje.

Bilo je leto kesneje.

Na Pražanku pod lipo sedi stara teta in vesela gleda mlado gospó — svojo Lino, ki vprašuje: „Kje je Ivan, kje je Ivan?“

„Kaj mu hočeš?“

„Ivan!“ zveni glasen ljub klic proti gospodarskim poslopjem. Odtam prihaja Ivan Liseč, sedaj gospodar na Pražanku, s počasnim korakom in veselim nasmehom.

Mlada žena zavihčí pismo po konci in reče:

„Brž pridi, Ivan, vesele novosti.“

„Kaj tacega?“ vpraša on.

„Stari doktor pride, glej, tu je pismo iz Cari-grada!“

Ivan pristopi, vzame ji pismo iz rók, odprè je, číta, a zmaje z glavo.

„Ne pride?“ vpraša mlada žena.

„Bêri!“ rekši ji podá razviti list.

Ona číta:

„Ljubi netják! To pomlád me še ne bode. Na jesén, če Bog dá, pridem za zmerom. Sedaj idem v Arabijo. Kolera je tam. Jaz sem zánjo prestar, ne bojim

se je nič, a tudi krajev nisem še videl. V prilogi ti pošiljam pooblastilo, da z naloženim mojim denarjem, katerega zgodovino poznaš, po svoji previdnosti upravljaš za dobre namene, ako bi me kaj prehitelo na zadnji moji ekspediciji.

Dr. Zober.“

Mlada žena se zamisli, potem vpraša:

„Ivan, kaj pomenjajo te besede „denarjem, katerega zgodovino poznaš“. Zakaj mi nisi še nikdar o tem pravil?“

Lisec je bil v zadregi. Ona ni smela védeti tega, po čémer je vprašala. Ali pa je smèl legati se nji, od katere je bil vaje in je pričakoval sáme resnice?

„To ti povem drugipot,“ reče ozbiljno.

„A zakaj ne zdaj?“ vpraša prestrašena. Da bi on skrivnosti imel pred njo? To je bil prvi povòd neporazumljenja v mladem njenem zakonu.

A ni trajal dolgo. Še tisti dan popóludne je Lisec prisédel k lepi svoji ženíci, oklenil roko okoli nje in rekel:

„Ti si nejevoljna, da ti nečesa nisem povedal, o čémer si me vprašala. Ti slutiš, da bi ti pojásnilo morda kaj, kar si videla, a ne razumela. Ali poslušaj me! Ko bi starega Zobra ne bilo, ne bilo bi mene pri tebi in ti me imaš vender še malo rada, ne?“

Poljub je bil odgovor.

„Staremu Zobru morava biti zahvalna za srečo svojo.“

„Ali se nisem veselila njegovega prihoda? In sedaj gré v tisto Arabijo, kjer je kolera, in ima še skrivnosti s teboj!“

„Vidiš, in te skrivnosti mi je povedal z željo, da jih nikomur, tudi tebi ne povem. Ali térjaš od mene, da besedo prelomim in da ne bodem mogel móžu moško v oči pogledati, kadar pride, móžu, kateremu sem hvaležen?“

„Ne, ne! Jaz nečem ničesa vedeti,“ reče ona in se ga oklene z obema rokama naslonivši se mu na rame.

In ni vpraševala več o tem ter ne vé zgodovine očeta svojega niti denès. Čemu tudi bi se ji težila nedolžna srečna duša?

Jeséni je mlada gospá sáma v Zobrovi sobici vse prezračila, pospravila, olepšala. V grádu je tudi zánj stanovanje pripravljala, nihče se ni bolj veselil njegovega prihoda, nihče bolj želel ljubó postrezati starcu nego ona.

Saj je nje Ivan rekel, da mu je hvaležen, in to je bilo zánjo dovolj. In njo sámo je čudni starec tolažil, če je prav v tisti sapi — zabavljal.

Ali jesén mine, pomlád pride, druga jesén in za vrstjo jih več — dva čvrsta sinka imajo uže na Pražanku, ali doktor Zobrova kočá stojí še vedno zapuščena in uže ljudjé pripovedujejo bolj pravljíčno, kakóv je bil on. Niti njega ni, niti poročila o njem.

Če še živi, mora biti jako star in mátor. Ali žal, da to ni verjetno, valjda ga je kolera pokosila v daljni tujini in mirne starosti uživati v domovini ni mu več treba. In to je škoda zavaljo tega, ker ko bi bil mož prišel po obljubi svoji domov v Volčjak na starost počivat, in bi bil videl srečni zakon na Pražanku, užival ljubeznivo postrežbo mláde žene in Liščevo, izgubil bi bil morda ostre svoje sodbe o ljudéh in o tem svetu sploh.

II.

Mej dvema stoloma.

Izviren roman.

(„Slovenska knjižnica“, 1876.)

I.

Preko Save na môstu je na plošči zapisano v slovenskem in, po nepotrebnosti, tudi v nemškem jeziku, da se mora „tod počasi voziti.“ To povelje izpolnjuje se je premikala tudi kočija mladega sódnega prístava gospoda Martina Kralja počasi in neprijetno s posameznih vzvišenejših mostnic poskakujé. Dve mladi dami, ki sta sedeli zadaj gospodu prístavu nasproti, gledali sta z zanimanjem v vódo, dasi tam ni bilo videti ničesar posebnega.

„Tukaj pri Pridanu reci ustaviti, da nam bode ključe dal in da se dogovorimo ž njim,“ reče starejša izmej mladih dám, bledolična suha žena prístavova, kateri se je uže na glásu poznala bolehnost in óna trudnost, katero daje zavest bolezní.

„Veselim se uže zopet videtí svojo Tončko,“ prístavi druga dama, krasna polna déklica, in se v odprtem vozu pripogne na stran, da bi prej videla k Pridanovi hiši, krčmi, ki je stala precèj blizu na konci mósta v vasíci, kamor je mlada družba namenjena.

Pred Pridanovo véliko krčmo voz obstojí. Gospod prístav izstopi, obema damama z voza pomaga, in takoj tudi hišni gospodar pride iz veže.

„Ho, ho!“ vpije uže od daleč vesel. On vé, da je pripeljal gospod prístav Kralj bolešno svojo gospó na bližnje nje posestvo za poletne mesece na stanovanje, on od lani sem pozna tudi uže lépo gospodičino Lujizo, sestričino gospoda Kralja gospé.

„Vender so gospóda prišli. Uže smo se bali, da vas letos ne bode,“ pravi Pridan, pol kmetsko oblečen, velik, toda ne debel mož s krčmarsko prijaznim obrazom.

Takoj za njim se iz veže prikaže deklíški obraz.

„Tončika!“ zakliče lepa mlada dama in skokonožno ji priteče klicana, vesela krčmarjeva déklica naproti; gospodičina jo objame in poljubi.

„Kako ste vzrasli in se lepó izpremenili!“

„Tudi Vi ste vedno lepši,“ reče najivno domača hči. „Ostanete li dolgo pri nas? Kàj ne da, dolgo?“

„Lujiza, jaz mislim, da z vozom lahko gré naprej, in mi pridemo péš za njim, konči ni daleč,“ reče prístavova žena.

„Kakor ti želiš; če ti lahko hodiš, jaz gotovo.“

Voz odide. Krčmar in njegova hči Tončika spremita nove góste na vrtil, pod kolibo. Tam posédejo. Tončika pogrne, Pridan prinesé vina, njegova hči kmalu še ukusne slaníne, potem pak oče in hči prisédeta k znanim gostom, katerih nista videla leto in dan.

Izpraševalo se je semtertam. Bolehna gospá je hotela na tanko védeti: ali je in kdaj je Pridan bil gôri Podvinom na nje posestvu, ali je zadnje dni res večkrat uže bilo vse odprto, kakor je pisala, da ne bode letos tako zimski vzduh udarjal od sten, kakor je lani, ko so prišli semkaj vèn; ali imajo tega in ónega pripravljenega, kar je potrebno za prijeten preživek tu na deželi. Vse je bilo v rédu.

Tončiko pak je izpraševala nje „prijateljica“, gospodičina Lujiza, kaj je čez zimo počela, zakaj je v mestu ni obiskala, ali še lepi mladi kapelan pridi-guje pri maši ob desêtih, ali je letos bila uže kàj pri kapelici na Brinjevem brdu.

In ko je bilo na vse odgovorjeno, pripovedovala je gospodičina Lujiza, kako je uže pri odhodu z dóma tudi nje domislila se in ji s seboj prinesla nekaj lepih povestij, katere bode gotovo z veseljem in zanimanjem čitala. In preprosta Tončika jo je tako hvaležno pogledala, kajti to se ji ni zdelo mala stvar — da se nje, déklice na kmetih, spominja tako lepa mestna gospodičina in jo celó imenuje „prijateljico“.

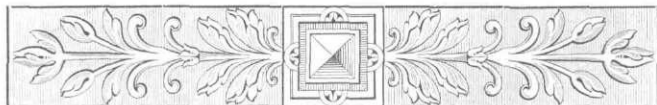
Pridan ni bil le krčmar, on je imel tudi obširna posestva in priden živinorejec je bil, dedno imetje je pomnožil tako, da ni bilo od njega v tem kraji nobenega imovitejšega možá, razven njegovega sorodnika, starega Luke Kolodeja, ki je imel kacih deset minut hodá gôri više na vôdi največji málin v tem kraji, nekaj više v brdo od vôde stráni pa veliko

hišo z njivami ter daleč okoli mnogo gozdov in vinogradov.

Edina hči Pridanova je bila črnooka in plavolasna Tončika. Dasi zdrava in krepka, vendar je bila bolj nežna in šibka déklica, katere lepota je bila stoprav potem prav vidna, ko jo je človek govorečo imel pred seboj. V mladosti je bila v mestnem kloštru in je dobila nekoliko več omike, nego druge kmetske déklice v tem kraju. Oče Pridan je župan in povsod od kmetov voljeni zaupni mož, dobro znal ceniti, kaj je dandanes vredno, da človek kaj zna, če je tudi samó ženska, kakor je rekal.

Gospodičina Lujiza Vitova je bila drugačna. Če je bila Tončika prisrčna prikazen, mogla se je Lujiza značiti ženska krasota, katera ima nekako v istini aristokratske oblike vseh delov telesa; imela je góste pépelnate lasé, globoke velike plave oči, smehljaljaj nje je očaroval, govor nje je bil prijeten in pridobljiv, ali morda narejeno preprost, vse na nji je bilo popolnoma razcvéla mladost, katera takoj okó náse vleče.

II.

Mej pogovorom z gôsti je bil Pridan zapazil, da za plôtom nekdo proti hiši koraka. Takoj je spoznal moža, dasi se je videla samó glava.

„Luka!“ zakliče Pridan soseda. Glava za plotom se obrne in stari bogati Luka Kolodej, vidèč tujo družbo, reče:

„Ne utegneš? Pridem pa drugič,“ in se obrača, da bi se vrnil.

„Hoj, sosed, ali ne vidiš, kdo je?“ Gospôda s Podvina! Prišli so zopet za nekaj tednov k nam. Ali ti nisem pravil? Pojdi sem, nismo li znanci?“ vpije Pridan preko plôta.

„Pridite no k nam, sosed Kolodej,“ pokliče sedaj tudi gospod prístav Kralj. Menda se nas vender ne bojite; dobri ljudje smo, in celó ženske imajo večino; potem bomo vsaj na pare.“

Oni za plotom ni bil odlóčen, ali bi šel naprej ali nazaj. A brezozirni Pridan je podrl zadnjo zapreko.

„Pridi, pridi! Misliš li, da ne vem, kaj te nosi k meni? Pismo si dobil. Sin ti piše. Daj, da vidimo

kaj. Dà brati ne znaš, čemu bi se sramoval; nisi sam tak.“

Skrivnost je bila izdana, Kolodej gré torej dalje ob plôtu.

Kolodej — kakor uže rečeno — najbogatejši kmet v okolici. bil je korenit mož srednje postave, širok čez pleča in čez prsi, obilen in lepo okrogel čez dóljenji del telesa, podoben hodečemu sodčeku piva. Rdečelična debela glava je bila široka, usta istotako; nad nizkim čelom so bili gósti uže sivi lasje vedno na kratko ostriženi, in ob navadnih dnevih je imel nizko zeleno kapico na glavi; sicér pa je nosil vedno po starem narejene kratke hlače od írhovine, pod koléni pa volnate nogavíce, ali pa čevlje z golenícami do kolén. Sedemdeset let je imel, a ni se mu jih poznalo. Zavestno in trdno je stopal, tega je bil od nekđaj vajen. Njegovo gósto stopinjo bi bil pripisoval lože trebušátosti nego starosti.

„Kđo ti je pa povedal, da mi je sin pisal?“ vpraša Pridana, ko je bil, nikogar iz družbe pogledavši, samó nekoliko kapico na glavi privzdignil v znamenje pozdrava.

„Ali sè ti čudno zdi, da vem?“

„Kaj pak. Jaz nisem nikomur pripovedoval, da sem pismo dobil.“

„No, jaz sem bil na pošti in tam sem pismo videl, in précej od zunaj z napisa poznal, od koga

je, da je tvoj Nikelj pisal. Pokaži no, kaj je! Meni se zdi, da je letos njegova šola pri kraji, ali ni?“

„Tega jaz ne vem, zdi se mi pač,“ reče Kolodej, izpod naprsnika izvleče zapečateno pismo in je vroči Pridanu.

„Kaj je v njem, debelo je,“ ugiblje Pridan, po- tehta pismo, razvije in dobí fotografijo iz njega.

„To je njegov obraz, glejte, glejte, kako mu je brada porasla!“ rekši kaže fotografijo staremu Ko- lodeju, kateri se na prste postavi in pazno gleda sliko svojega sina, ali vender obraza ne zgane in se niti fotografije ne takne; pod hrbtom drži roki skleneni.

„Ej, da bi te, spet novota!“ pravi kakor sam sebi. „Časih so le božje svetníke malali na popir ali na steno, zdaj pa uže ljudi.“

Sedaj pogleda tudi Tončika v roko svojega očeta, kateri ji fotografijo izročí potem, ko se je stari Ko- lodej odpovedujé kar odmeknil.

Pogledavši sliko se Tončika preko mladih belih lic na lahko zardí; tega si je morala sama v svesti biti, zató se brž na stran nagne in dá fotografijo pri- jateljici gospodičini Lujizi brez vse besede.

Ta s kritičnim očesom sliko ogleda daljnooko in blizuvidno ter reče:

„Lepo brado ima ta mladi mož, spodnji del obraza je sploh zanimiv, a zgorenji je preširok in okó . . . . Kaj misliš?“

S tem pokaže sliko bolebnih sestričini. Ta brez zanimanja pogleda mehanično, zgane z ramami in ne reče ničesar. Zánjo ni bil noben obraz zanimiv, ker je bila bolna.

Nekako naglo vzame potem Tončika fotografijo nazaj.

V tem sta bila stara dva pismo prebrala. Stalo je v njem prav kratko poročilo, da je sin Nikolaj Kolodej studije svoje na višji gospodárski šoli dokončal, da pride v nekoliko dnevih domov in prosi očeta, naj na postájo pošlje voz. Fotografijo prilaga, da bode oče videl, koliko se je izpremenil v dveh letih.

Stari Kolodej potem odide, pustivši celó fotografijo, rekši Pridanu: „To naj le tvoja púnica ima, če hoče, meni uže take igrače niso po veselji.“

Gospodičina Lujiza pak vpraša Tončiko:

„Ali ste kàj bolj znani s tem mladim gospodom?“

„O, dà, celó v rôdu smo nekoliko, in ko smo bili otroci, igrala sva se vkup. Tudi potlej . . . Še ko je zadnjič odšel . . . bil je pri nas . . . To se vé, da smo dobro znani.“

Gospodičina se lepó nasmehne, tako, da Tončika očí povesi.

„Na fotografiji ni sicer videti idealne lepote, a čeden mlad mož je,“ ponavlja Lujiza.

„In bogat bode. On je edini sin tega starca, ne?“ vpraša prístav Kralj krčmarja.

„Nobenega družega ne,“ odgovori krčmar ter pristavi: „Bogat bode, bogat. Stari njegov, ki je zdaj tu bil, imel je posebno srečo. Iz vsega se mu je denar delal. Zraven tega je še po smrti družih dobival. Dá, bogat, bogat.“

Po lepem čelu gospodičine Lujize se nabere zanimiv oblak globočjega premišljevanja.

Pogovor preide na druge stvari. Drugi govoré o svojih rečeh.

Lujiza izpregovori zdajci, a bolj samo Tončiki, tiho in zaupno:

„Pokaži mi fotografijo še edenkrat.“

Déklica jo pokaže.

„Res ni navaden obraz to, lep mlad mož ta tvoj sorodnik,“ pravi gospodska prijateljica, ali tako nekako, kakor bi odgovarjala svojim mislim.

„Kako ste si v rôdu?“ vpraša čez nekaj časa.

„Prav malo; uže ne vem na tanko,“ odgovori déklica.

III.

Nekoliko dnij kesneje sta sedeli toplega popóludne v senci orehovega drevesa obe naši mladi znanki Tončika in Lujiza, prva je šivala, druga pak s plavo in rdečo volno vpletala krasne rože v tenkovíno.

Lujiza je skoro vsak dan prihajala obiskavat svojo prijateljico, in poslednja ji je bila hvaležna; rada je vse drugo delo prepustila skrbni stari véliki dekli Jeri ter kaj lehkega v roko vzela, da je gospodičini družínovala. Oče ji je dajal v izbiri dela popolno svobodo; bil je preponosen na svojo edinico.

„Jutri ima tisti tvoj interesantni sorodnik domóv priti?“ vpraša hipoma po vsem drugem pogovoru gospodičina, bistro pogleda svojo družico ter tako nepazno iztegne nogo po travi, da je mali nje čeveljček skoro prekaketno izpod sive proste ali ukusne obleke pogledal na beli dan.

„Jutri večer,“ pritrđi Tončika ne pogledavši od svojega šívánja.

Potem Lujiza navede pogovor na druge stvari, na čisto navadne in dolgočasne, in skokoma od tega

predmeta na óni prehaja. Napósled izpustí delo in roki v krilo in reče:

„Tončika, jaz te časih vičem, časih tičem, ti pa mene vedno kličeš „Vi“. To ni prav. Ti ne véš, kako te imam jaz rada. Bodiva prijateljici. Ti imaš dobro srce in jaz ti vse zaupam, vse. Reci mi odslej „ti“. Hočeš li?“

Solza veselja zablísne pri teh besedah v očeh mlade kmetske déklice; ona iztegne roki, nagne se k Lujizi in jo objame ter poljubi tako strastno, kakor dosedaj še nikdar nikogar ni.

Kogá pač bi bila? Mati ji je umrla, ko je bila ona osem let stara; séster in bratov ni imela; oče je bil sicer dober, ali bil je bolj praktičen mož, in nič menj, nego nežnočuten, ali poljubov vajen.

Tako je ta tujka bila prvo bitje, katero je smela z vsem ognjem svojega ljubezni polnega srca objeti in strastno poljubiti; in kaj to znači, o tem vedó praviti óna srca, katera so morala izobilje v sebi nakopičenega čutja ali skrivati ali zatirati pred seboj in pred drugimi. Misliti se torej more, kako hvaležna je bila Tončika prijateljici svoji za ta dokaz ljubezni.

In govorili sta tikaje se o malostnih rečeh: kaj je po zimi počela, ali je uže začela čitati knjigo, katero ji je prinesla, kako ji je ugajala. Potem je bil zopet premolk.

„Torej jutri, misliš, pride sorodnik tvoj. Kako mu je uže ime?“ vpraša zopet gospodičina Lujiza.

„Nikolaj, ali domá smo mu rekali Nikelj. Slišala sem, da ga je prvi tako imenoval njegov strijc, ki je bil duhovnik“.

„Nikelj. Ali se ti to ime lepo zdí?“

„Lepó. Ali Vam . . . ali tebi ne?“

„Meni? Zakaj?“

„Zató, ker se meni zdí najlepše ime, res.“

„Ti ga ljubiš,“ reče Lujiza naglo.

Tončika se pretrese, kakor bi jo bila električna iskra prešinila, ter nekako plašno, če ne prestrašeno pogleda svojo prijateljico. Nje velike oči so vprašujé bile odprte v obraz gospodičin: kdo si ti, kako je pod Bogom mogoče, da veš, kar nobeden in nobeden človek ne zná, ker nikomur ni povedala, celó sebi sámí tajila. Prav svojemu srcu ni verjela, ki je rekalo, da ga v sebi nosi uže dolgo dolgo. In tu pride ta prijateljica in ji v lice pové táko skrivnost!

Lujiza je menda takoj videla, kaj pomenja prestrašeni obraz in vprašujoče okó, zató reče:

„Nič si posebnega ne misli. Kadar bodeš ljudi bolj poznala, mogla bodeš to bolj skrivati, kar čutiš; a sedaj tega ne znaš še. Glej, jaz sem ti óni dan uže, précej tačas, ko si imela sliko v roci, na obrazu poznala, da imaš tega Nikolaja nekoliko v srci. Videla sem, da si se zardela pri pogledu óne slike in ko sem te potem govoriti slišala, nisem dvojila več.“

Tončika ne odgovori ničesar, samó svoje lice globoko na šivánje pripogne.

„Ti se sramuješ, kaj ne?“ reče óna in ji dobrikáje se ovije belo polno roko okoli vratú ter gledajoč ji še niže od zdolaj v očí nadaljuje:

„Ne treba se sramovati svojega srca, Tončika moja; čemu vender? Ljubiti, oh, to je pač najlepše in najslajše v življenji, in kdor ne more, ta človek ni, vsaj dober človek ne, zakaj bi se sramovala; slišiš ti?“

„Ni tako, kakor ti misliš,“ šepče déklica.

„No, kako pak je, kaj?“

Tončika ni mogla nobene besede dalje izpregovoriti, da bi bil odgovor, a vzdignila je glavo in žareče čelo položila za eden trenutek prijateljici na ramo.

Potem sta molčé delali dalje.

Bodisi vzrok obča ženska radovednost, bodisi resnično prijateljsko zanimanje, Lujiza je kmalu zopet vprašala:

„Ali te je uže poljubil?“

„Edenkrat,“ dahne Tončika na pol tiho.

„Samó edenkrat? No, to je še malo. A kdaj je to bilo?“

„Tačas, ko se je od mene poslovil, pred dvema letoma.“

„Pred dvema letoma! Oj, to je dolgo. — A potem ti je vender redno pisal? Vsaj vsak teden?“

Začudeno Tončika zopet pogleda. „Vsak teden! Oh, ni bilo tako,“ odkima z glavico.

„Torej vsaj vsak mesec?“

„Sprva večkrat, a letos — samó za god.“

„Samó? A! Potem ga moramo mi v delo vzeti, kadar pride. Ti grdi čestilec ti! Čakaj, sedaj, kadar pride in te zopet vidi, moramo pomoči.“

„Ne, ne, mólčí!“ naglo in proseče reče dévče.

„Nič se ne bój! To se mora znati tako začeti, da nobeden ničesar ne opazi, on pa še najmenj,“ reče Lujiza.

„Jaz nečem ničesar,“ ponavlja Tončika odločneje in morda je to odbitje pomoči od strani te prijateljice izviralo ne le iz blage devíške sramežljivosti, kateri se upira vsako ponujanje, nego iz nekovega dobrega instinkta.

IV.

Mrak se je bil uže naredil, ko je zvečer preko mósta drdral drug voz in hlapec Kolodejev, Tomaž je vozil gospodarjevega sina domóv, Niklja. Ali iz Niklja, katerega je stari hlapec nekđaj pred leti celó zauhljati ali zlasati smèl, kadar je bil dečko poreden, naredili so učeni ljudje tam po svetu tacega velicega, lepega mladega gospoda, da si ga Tomaž kar ni upal več tikati.

„Tu je Pridanova hiša. Kaj dela Tončika? Ali je še tako lepa?“ vpraša mladi mož hlapca pred seboj sedečega.

„Kako? Menda je. Kaj jaz vem; tega ne gledam,“ odgovorí Tomaž.

„Ali je imela kàj snubačev uže?“

„Nič ni bilo slišati. Premladó je še, z možitvijo se ne mudí še,“ modro odgovorí hlapec.

V tem sta bila prišla vštric Pridanove hiše. Nikolaj zapazi pri oknu v prvem nadstropji mej zelenim rožmarinom glavíco, a sómrak je bil uže tako močan, da mladenič ni na tanko razločeval.

„Ali ni tam na srednjem oknu Tončika,“ vpraša hlapca.

„Je, je,“ odgovori ta.

„Dober večer, Tončika!“ zakliče Nikolaj; voz zdrdrá po cesti dalje, tam od okna pa glava naglo izgine v izbo.

„Misliš, da me je spoznala, Tomaž,“ vpraša Nikelj hlapca.

„No, če Vas ne pozna, pozna pa mene; če mene ne, pa to našo kobilo in vsaj voz; kako potlej ne bi védela, kdo je,“ odgovori Tomaž. Njegovi razlogi so bili vselej silni.

Nikolaj Kolodej je imel dvaindvajset let. Ker je bil edinec bogatega svojega očeta, ni nikdar poskusil, kaj je slábo na svetu. V šolo je prej hodil v bližnjem trgu, potem v mestu, potem ga je oče dve leti imel domá, in v devetnajstem letu poslal ga na gospodarsko šolo.

Takov tečaj bi se utegnil komu čuden ali nenavaden zdeti, zlasti če premisli, kar smo povedali prej, da namreč stari njegov sam ni znal ni pisati ni čitati.

A stvar ni čudna. Oče je bil namreč prisiljen sina šólati. Stvar je bila taka:

Ko je bil Nikelj leta star, umrla mu je bila mati, in staremu Kolodeju druga žena. Od prve žene so Luki Kolodeji bili vsi otroci pomrli. Vdovec je bil

krepak dovolj in dosti dober gospodar ter kmet dovolj, da bi se bil še v tretje oženil.

A tu je bil posegel njegov šurjak previdno in odločilno vmes. Brat pokojne druge Kolodejeve žene je bil namreč župnik nekje ne daleč stráni za hribi. To je bil bajè mož, ki je trideset lét znal edno suktnjo nositi, mož, ki ni imel slabe navade namesto vode vino piti, iz tobaka dim delati, omikane ali neomikane prepctnike ali postopače preveč gostiti; — zató je znal kupček delati, zbirati, množiti in rekli so na njegove stare dni: ta ima novcev!

Na oblétnico po smrti sestre svoje, Kolodejeve druge žene in Nikolajeve matere, prišel je bil fajmošter strijc. Vzel je našega dveletnega Miklavžka na stara kolena, nasmehnil se je lepemu detetu od veselja, ukazal, da se mu mora rekati Nikelj, čudil se šurjaku Luki, kako lep dečko je to, premišljeval sam v sebi, obrisal solzo s čestitega si lica ter pred odhodom tako-le govoril očetu Kolodeju:

„Ljubi Luka moj! Da imam nekaj krajcarjev, to véš. S seboj jih ne ponesem, kadar me Bog pokliče. Če hočeš, da ti kaj dobiš po smrti moji, ne ženi se več, ne dajàj fantičku mačehe.“

„Ne oženim se,“ rekel je Luka Kolodej brez premišljevanja. Kajti kakor je bil vsega poštenja vreden mož, nazor mu je bil tak, da tista vélika nogavica cekinov, o kateri mu je skrivaj uže pokojna žena pripovedovala, da jih je videla pri bratu faj-

moštru, vender še več vrednosti ima, nego vsaka ženska, ki bi njega priletnega vdovca še vzela.

In tako je ostalo. Luka ni iskal tretje žene. Ko je pa duhovenski brat pokojne njegove druge žene umrl, podedoval je Kolodej lep kupček novcev, s katerimi je prikupil svojemu uže obilnemu posestvu še velik málin in žago, travnikov in gozda velik raztežaj. Nekoliko kapitala je pa dèl na stran, kajti v poslednji oporoki umršega Nikolajevega ujca je bilo izrekoma tako ukazano z namenom, da se mora mali Nikelj, kadar dorase, s tem denarjem popolnoma izšolati in sicer za óni stan, kateri si sam izbere, ako ne bode hotel ostati na dômu. A tudi v poslednjem slučaju pokojnik želi, da se deček pošlje v kako višje učilišče.

To je bil vzrok, da se je Nikolaj Kolodej izobrazil bolj, nego je bil izobražen oče njegov. Sicer bi ga stari valjda ne bil dal v šolo — kmétovat in gospodarit učit se, kajti o tacem učenji je on po svoji glavi vrlo slábo sodil, ker je menil, da gospodariti uči samó delo in poskušanje, vse drugo je prazno in neumno. Da človek čitati in pisati zna, to potrebo je pač tudi on čutil; dà, celó še to bi bil kakor stari Slovenec privolil, da se sin nekoliko tujemu jeziku naučí, dasiravno je on tujski govoreče uradnike in druge neslovensko golčeče ljudi slabo v čislih imel — česar mu ne štejemo v grajo.

Veselilo je pa starega vender, da sín ni silil kàj družega studirati. Juristov, zdravnikov, vse go-

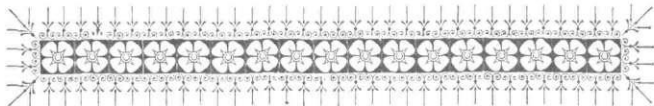

spôde ni spoštoval. Pobožen in krščanski mož, in morda še iz ednega vzroka, ki ga pa nam poslé spredaj povedanega ni treba navajati, imel je pač za duhovenski stan veliko čislanje. Ali tudi tega ne bi bil rad videl, ko bi bil njegov sin silil studirati bogoslovje, ker bil mu je edinec. Brez posebnega preračuna je želel oče, tako kakor katerikoli fideikomisni plemenitaš, da bi njegovo ime ostalo, njegov rod ne izumrl ž njim, ker — „hvala Bogú, kruha mu tudi tu domá ne bode manjkalo, če bode hotel biti priden.“

Tako je samemu starcu godilo, da je bil sin izbral si gospodarsko učilišče in ne kàj družega.

Nocoj se je sin vrnil domóv od svojih studij.

V.

elika dva psa na Kolodejevem dvorišči sta skočila oba zajedno po konci in zalajala, ko sta videla, da je nekov nenavaden človek stopal z znanega jim voza.

V sredi veže pak je stal oče Luka Kolodej in pipo snevši iz ust vprašal svojo staro deklo in gospodinjno Mreto, ki je bila zdaj stopila na prag:

„Ali je naš prišel?“

„Kdo pak?“ reče ona. „Pojdite no k njemu, mene je sram. Péstovala sem ga, a zdaj, glejte no, kakov je!“ šepetaje pristavlja Mreta ter s praga odskoči nazaj in stopi v vežno kuhinjo.

„Uže sam pride,“ reče starec nenavadno rdeč od pričakovanja, ali od radovednosti.

Sedaj stopi Nikolaj v vežo.

„Dober večer, oče,“ pozdravlja Nikolaj in roko iztegne, da bi posegel v očetovo. Oče obe roki mirno obdrži pod hrbtom, in sin se domisli brzo, da roko dati, spleh ljubezen izkazovati, ni očetova slabost.

„Dolgo sta se vozila!“ Tako začnè stari Luka svoj duhoviti prvi odzdrav svojemu sinu. „Kobilica ni

spočita, ves óni teden je vozil z njo; rekel sem Tomažu, naj vzame Rjavca; ta bi bil vaju za pol ure prej domóv pripeljal. A rekel mi je, da je na levi nogi malo zakován. Davi sem pogledal nalašč. Prepodil sem ga dvakrat gôri in dôli, pa ni zakován, ne švepa nič, in nič se mu ne pozná.“

„I, kaj vender to govorite, ko vse vkupe nič ni,“ pokara dekla Mreta starca iz kuhinje.

„O, Mreta, dober večer!“ pozdravlja mladi prišlec i starko, katere glas mu je bil znan.

Rdeča kakor sramežljiva déklica, pride starica vèn in roko mu podavši reče: „Bog ti dàj zdravje in srečo na dômu.“ Potem jo oblijó solze.

„Ali si lačen? Mreta, večerjo dàj!“ reče zopet oče in odprè duri na desno, kjer je bila uže miza pogrnená in je stala goreča sveča na nji.“

Hlapec prinese z voza kovčege in zavoje mladega gospoda, starec mu ukazuje, kam naj se postavi zdaj, kam pride kesneje. Potem pak séde za mizo in povabi gospoda sina k sebi rekoč:

„No, le brž, da ne bode mrzlo. Náte sem čakal.“

Ko večerjata, starec zopet vpraša prevažno stvar za prvo snidenje po dveh letih:

„Okovré, rekel si, da sta bila v Kobiljem klanca?“

„Okoli štirih je bilo, a na uro nisem gledal,“ odgovorí sin in starec začnè daljavo ceste od tukaj do Kobiljega klanca in od Kobiljega klanca do tukaj

ozbiljno pretehtavati in sina o tem važnem predmetu poučevati, samó edenkrat v tem nudeč mu skledo z zagotovilo, da je piščánc denès dobro narejen, naj še eden košček vzame.

Po jedi prime stari po svoji pipi. Sin mu ponudi cigaro. Z zadovoljnim obrazom jo vzame, najprej od vseh strani ogleda, z veliko pobožnostjo in nekoliko neródnostjo na ednem konci odgrizne, prižgè, potem pa vpraša, po čim so take cigare, ali so dragé pač? Čudom se potem začudi o njih draginji. Prizná pa, da so dobre ali, reče, za kmeta niso. „Sedaj ne bodeš smel več tacih kaditi, če hočeš, da bodeš kàj imel.“

Sin je dobro znal, da cigare, kar jih on pokadí, ne morejo pojesti očetovega imetja, a védel je tudi, da v tacih rečeh očetu ni dobro ugovarjati.

Po večerji prinese stari Kolodej buteljo boljšega vina iz kleti in natoči najprej sebi, potem sínu in deje:

„Da se zlóže domá privadiš, pokusi tega.“

Pivši odstavi čašo, potegne iz smodke ter čez nekaj časa pol boječe, pol porogljivo vpraša:

„No, ko si se izšolal, praviš, kaj so te pa naučili učena gospôda, kaj? Maševati menda ne, bolnike zdraviti ne, biríčevati ne, pravdati se ne — i kaj pak vruga vender, kaj je toliko in toliko denarja treba bilo?“

Nikolaj je imel težko stališče, očetu razložiti, čemu se je v gospodarski šoli učil, kajti starec mu je bil vedno z ugovorom pripravljen, da tega in tega bi se bil pri njem bolje naučil nego v gospodarskih šolah.

Mreta pa, ki je zunaj poslušala, občudovala je gospodarja, kajti toliko uže dolgo ni z nobenim domačinom govoril. „Vender ga ima še rad, reci kdo, kar bi dejal,“ menila je dekla.

Nikolaj pak je menil drugače, ko je v stranski sobici, kjer je spaval uže prej, ko je bil domá, in kjer je skoro vse reči tako našel, kakor jih je bil pred dvema letoma pustil, légel in odejo potegnil čez utrujene ude.

Do nocoj ni nikdar premišljeval, kakovšen je oče njegov. Nocoj, ko ga je čez dolgo zopet videl, tako hladnega, tako le o vsakdanjosti govorečega, brez edne ljubeznive besede, čutil se je osamljenega. Smilil se je sam sebi, da ga nihče na vsem svetu ne ljubi, nì rōdni oče ne, a družega svojega nima nobenega človeka

Od prirode naš Nikolaj ni bil sentimentalen, kakor bi po baš rečenem utegnil kdo soditi. Bil je zdrav, nepopačen mladenič, dobrega srca, mehak in dovzeten za vse; ali svetá ni poznal drugače, nego malo iz knjig in iz površnosti. Ker se mu z življenjem ni bilo treba nikdar boriti, tudi ni mislil mnogo o

njem; odtod je izviral morda óna lehkota, s katero je smatril vsako svojo okolico.

Skratka, prijatelj naš je bil eden ónih ljudij, ki so materijal, od katerega se dá vse narejati, ki so lahko prav srečni ali zeló nesrečni, zeló osrečijo ali pak z razdiralno roko posegnejo v usodo čutečega srca, ki se je približalo.

VI.

Fže se je danilo, ko se je drugo jutro stari gospodar vzbudil. Prestrašen skoči Luka Kolodej tako naglo s postelje, kolikor so mu dopuščale starikave kosti, in bosopet tapljá do okna, z debelim železom omreženega ter hlastno odrgne zaveso. Na dvorišči ni bilo še nikogar, vendar je bil uže na pol beli dan.

In take sramote, da bi bil na Kolodejevini kdàj kdo prej vstal in vse druge klicat šel, nego gospodar Luka, ni bilo zlepa slišati. Denès bi bil pa skoraj zaspal; tega je bila kriva sinočna butelja; „nikdar več zvečer, stara glava!“

Tako je gospodar mrmral in se razljutil nad sábo in nad hlačami, ker je v nagli vihri stlačil bil levo nogo v desno hláčnico, vse, da bi se prej oblekel. Tudi robače brisalke ni mogel najti, tako, da je bil v stráhu, da ne bi zamudil, prisiljen denès opustiti jutranjo molitev na kolenih.

Svojo sobo zaklenivši je odrinil potem véliki zapáh vežnih vrat, odprl in stopil na dvorišče. Dva velikanska psa sta skočila dobrikaje se proti njemu in on, ki včeraj sínu ni v roko segel, smehljal se je

psoma, tapljäl ju po glavah in vratéh in hvalil: „No, Švigelj, ti si uže priden, in ti Pastuh, priden, dà, i-i-i, priden.“

Osvobodivši se psov koracá stari gospodar preko dvorišča do vodnjaka, svojeroč navleče vode ter jo s pergiščem nastréže, da si umije roke in obraz in se obriše s seboj prineseno robačo od najdebelejšega domačega platna.

Potem gré polagoma, kakor bi vsak korak pre-mišljeval, proti konjskim hlevom. Tam sloné na oglu dolge grablje. Luka Kolodej jih oprime in nese neko-liko od sebe stráni, kakor škof svojo palico, po konci, stopa pod podstrešnim odrom dalje. Blizu vrat pa pogleda kvišku in z grabljami sune trikrat v strop ob deské, da se sliši po vsem odru, kjer spé hlapci, in vpije:

„Hoj, hoj! Ves svet je uže vstal, beli dan je uže, ali vas ni sram, lenobe léne!“

Rekši nasloní grablje ob steno in korači nazaj v hišo dékel budit. Hlapci pa vedó, da smejo še deset minut pospati, ker starec pride gotovo še eden-krat z grábljiščem razbijat in povedat, da jim „uže solnce sije v . . .“ —

Taka je vsakdanja šega očetu Kolodeju, katere se drží, kakor ura. Ko bi kdo prej vstal nego on, ta bi se mu močno zameril, in ko bi kdo po drugem klicanji brž ne zapustil ležišča, temu pride grom in

hudovanje na glavo, v slučajih, ko bi se ponavljalo, pa resen svèt: „Izkidaj se z mojega dóma, grdín!“

Do sedme ure je iztikal Luka in ukazoval, zmerjal in pregledaval tu in tam, ob sedmih pak je šel zajutrekovat.

Tako je bilo dan na dan od nekdanj. Vselej bi bil mrmral, ko ne bi bil uže pripravljene našel kave in slaníne, a denès se je okoli ozrl in bil hud, ker je bilo zánj uže vse pripravljeno, pa samó zánj.

„Kam pa je óni šel? Ali ne more počakati, da bi vkupe jela? Mari je pregospôdski kaj li?“ zadere se ob Mreto.

„I kdo?“ vpraša ženska.

„Nikelj!“

„Še spí.“

„Spí? Hoj, kakšen gospodar bode to, ki do sedmih spí? Tako ne bodeva orala, sinko,“ mrmra on. —

„Uj, Vi! Ali Vas ni sram?“ zavzame se stara Mreta za mladega. „Če ves truden prvo jutro edno uro delj spí, pa uže usta odpirate nánj. Mislite li, da mora prvo jutro na pólje teči? Ali bi Vas ne bilo sram, ko bi ljudjé s prstom kazali ga, rekli in govorili: „Glejte, ljudjé, bogatega Kolodeja sin je, in réso kosí. Matere nima, matere; vi dédci pa nimate nobene ljubezni!“

Rekši se stari dekli solze uderó. Ona je bila sáma mati nekdanj, in sicer, žál, brez potrebnega cer-

kvenega blagoslova, ali mati je bila, dokler ji dete ni umrlo, in bridko je v mladosti svojega življenja čutila to, kar je zdaj svojemu gospodarju očitala.

Stari gospodar je morda nje očitanje v póštev jemal, ali pa ne. Molčal je, ugovarjal ni, ali obraza ni izpremenil. Njegovo lice je bilo vedno kakor od usnja.

A dolgo o tem premišljevati ni utegnil, kajti čul je, da so gôri nad stopnicami vrata zaškripala.

Nikolaj pride. Bodisi, da je déklin govor na rodovito zemljo padel, ali pa da je starec, ki je sedaj prvič podnevi videl sina po vrnitvi, čudil se, kako lep, močan mladenič je tačas vzrasel in razvil se, in je v skrivnem očetovskem veselji vse pozabil.

„Kaj bodeš pa zdaj delal?“ vpraša oče po zajutreku.

„Kaj bi? Ničesar ne nekoliko dnij. Moram prej nekoliko privaditi se in ogledati, potlej začnem,“ odgovori sin.

Starec molčí. Pred odhodom pak se k sínu obrne in reče: „Ti — kaj sem hotel rêci, stopi dôli, stopi k Pridanovim. Saj véš, da smo si v rôdu, in vselej po tebi vprašajo; spodobi se, da se oglasiš in povéš, da si prišel.“

Čudno je morda, da bi Nikolaj ne bil mogel nobenega ukaza dobiti od osornega očeta, ki bi ga bil tako z veseljem pripravljen izpolniti, nego je bil ta. Dà, celó vérovati bi se smelo, da je bil uže sam tako

uljuden, in bi bil skoraj gotovo tudi brez očetove besede k Pridanovim šel oglasit svoj srečni prihod v domovje nazaj.

Lepó jutro je bilo, solnce je pripekalo na zoreče sadje dolzega Kolodejevega vrta, lehkomiselni skorjanec je visoko v višave dvigal se pevajoč. Travnik, preko katerega je veselo zvižgajoč koračil Nikolaj, bil je pisan in lep. Po stezi preko travnika so stopale lahke noge, noseče lahko srce in srečno.

VII.

Na Pridanovem dômu ne najde „strijca“ Pridana, pač pa njega hčerko Tončiko, in ta mu je še ljubša. Baš grah je luščila za očetovo prikuho. In do ušes se je zardela, ko jo je Nikolaj pri tem delu zasačil ter ni védela, kaj bi rekla, zato je luščila dalje. Nikolaj je zavoljo te nje zadrege tudi v zadrego prišel, ni védel, kje bi povzel zopet kàj za pogovor, in bilo mu je, kakor bi se moral nekako sramovati pred Tončiko.

„Ali si me sinoči spoznala, ko sem te klical?“ vpraša jo in se nasloní na mizo s pričakujočim pogledom vánjo.

„Kdaj?“

„Sinoči, ko sem se vozil mimo, zaklical sem te. Tomaž je tudi mislil, da si ti pri oknu.“

Déklica se nasmehne in zardí.

„Ti ne véš, kako močno si se izpremenila, kar te nisem videl,“ razklada ji dalje Nikolaj prižigajoč cigaro.

„Ti si se tudi,“ odgovori ona in ga pride z očmi na pol skrivaj z ednim pogledom pogledat.

„Vzrasla si in lepa si res, da sama ne veš, kako. Le v zrcalo se pogledaj, če ne verjameš,“ deje on in krepko valí dim iz ust.

„Béži, béži!“ zavrača ona in se zardí zopet.

„Če je pa resnica, zakaj bi ti ne rekel tega, posebno ker sva še v rôdu.“

„Ko si pričel, nisem si upala te précej tikati. Če bodeš pa tako govoril . . .“

„No, kaj? Vender me ne začneš vikati? Ti, to bi ti jaz jako slovesno prepovedal! Rajši bi se razprl s teboj.“

„Res?“

„Prav res!“

„Tedaj se rad prepiraš?“

„S teboj bi se uže nerad, s teboj bi se menda ne mogel!“

„Vidiš, ‚menda‘ praviš; gotovo ni.“

„Ne, gotovo je,“ zatrjuje on in s prstom pepel otresa s cigare. Ona ga z velikimi plavimi očmi pogleda in hití luščiti. Razgovor ni šel dalje. Oba sta mislila, oba najbrž ne posebno globocih mislij.

„Ali si pred pustom kàj plesala?“ vpraša jo dalje.

„Nič!“ odgovori ona važno. „Kje pač? Tukaj pri nas ni za mene, v mesto me oče ne bi pustili, in tudi ne veselí me.“

„Snubcev si pa gotovo uže imela kàj?“

„Čemu mi bodo?“

„Da bi te eden odvel na svoj dom. Glej, zdaj ko te zopet pred sabo vidim, mislim, da bi se tudi o tebi uže lahko pelo:

„Dôkaj jo barónov snúbi:
Tríje iz dežêle láške,
Tríje iz dežêle némške,
Tríje 'z štájerske in kránjske.“

„Véš li, odkod so ti vérzy?“

„Da bi tega ne védela?“

„No?“

„Iz Prešérna.“

„Uže res! Ali ga imaš sama?“

„Glej, kako si pozabljiv, uže ne véš, da si mi ga ti dal in si rekel, da si ga nalašč . . .“

„Aj, zdaj se spominjam. Nalašč záte sem ga bil vezati dal v národnih barvah z zlatim obrezkom. To me je pa sram, da sem bil pozabil. Ne bodi huda, odsléj ne pozabim ničesa ednacega, kar se tebe tiče.“

Déklica vstane, pobere naglo svoj pletarček in zbeží rekoč:

„Pojdi, ne govôri mi, kar res ni!“

Nekaj hipov je bil Nikolaj sam in je gledal s slabo zavestjo v srce, da je déklico razžalil ter s sramom pred samim seboj, da je s svojim odkritosrčno mišljenim govorjenjem tako neroden in nesrečen.

A takoj se je mogel utolažiti, ker za nekaj trenutkov se vrne Tončika in uže od daleč z veselim

glasom in jasnim obrazom, ki je pričal, da je vsa zamera uže pozabljena, kliče:

„Véš li, kaj sem jaz od tvojega očeta dobila?“

„Kaj?“

„Tvojo fotografijo.“

In dalje si po tej naši karakteristiki obeh mladih ljudij lahko ostroumni in preišljavi bralec njiju razgovore misli sam. Onadvá sta menila, da so važni, ker déklica je ves dan in celó po nôči s sladkim čutom preišljala to in óno, kar je rekel, njemu pa je dékličin glas naredil takóv vtisek, da ga je vedno in vedno še slišal, tudi, ko je bil odšel stráni.

VIII.

Sedaj bi bil Nikolaj imel priliko, pokazati, kaj se je učil. Svetoval je očetu pri poljedelstvu in gospodarstvu to in to zboljšanje in preinačenje, pripovedoval mu, kako bi se to in to dalo po „racionalnih načelih“ poskušati. Stari ga je poslušal, ali navadno z glavo zmajal in dejal:

„To je vse vkupe nič. In ko bi tudi bilo, dokler sem jaz gospodar, bode tako, kakor je bilo. Kadar bodeš ti, ravnaj si, kakor ti glava.“

Tako je Nikolaj, ker vender za navadnega delavca ni bil siljen biti, mnogo utegnil in mnogo ur je hival pri Pridanovih, to se vé, največ pri Tončiki, s katero sta govorila, kakor dva otroka; nikdar jima ni pošlo, in vse jima je bilo važno in govorjenja vredno.

„Včeraj popóludne te ni bilo domá?“ vpraša jo nekoč on. „Kje si bila? Spet Podvinom?“

„Zakaj govoriš ‚spet‘?“ čudi se ona, toda tako mirno, da se ji pozná, da vzrok uže vé ali vsaj z gotovostjo sluti.

On cigaren ostanek vrže od sebe, da iskre odleté, in je hud.

„Lujiza me je vprašala, kakšen si ti?“ pripoveduje déklica in se glasno zasmije.

„Kaj jo to briga!“ deje on resno.

Preplašena ga déklica pogleda, ni si v svesti, da bi ga bila razžalila.

„Lujiza, Lujiza in zmerom Lujiza! To je tako neslano ime, da te prosim, ne imenuj mi ga več, véš?“

Tudi mlada deklétca imajo svojo psihologijo. „Aha, ti si ljubosumen na mojo prijateljico,“ tako je précej zaslutila Tončika in sedaj ga je po malem časih še nalašč podražila, hvalèč ljubeznivost in zgovornost in druga lepa svojstva prijateljice svoje, ki je Podvinom, dobra dva streljája stráni od Pridanovih, pod goríco.

Posestvo „Podvinom“ je bilo sicer skraja kmetsko, vendar sedaj uže v rokah družega gospôdskega gospodarja, hiša z novimi opekami krita, z zelenimi oknicami, in ograjena z cvetličnimi grédami — vse kakor za zabavno poletinsko stanovanje. Kupil je bil to selišče od prejšnjega posestnika uže prístavov tast, kateri je prej sam s svojo ženo sèm zahajal, po svoji smrti pak je je prepustil zetu.

Tako je bilo umevno, da Nikolaj iz svojih prejšnjih, domá prebitih časov sedanjih poletnih prebivalcev ni poznal, razven prístava samega.

A slučaj je hotel, da se tudi sedaj dolgo ni seznanil, da je uže tri tedne skoro vsak dan zahajal k Pridanovim Tončiko obiskávat, a ni nje prijateljice gospodičine Lujize tako blizu stanujoče niti poznal, dasi je v svojo tiho in sedaj že izdraženo jezo toliko in toliko slišal o nji. Vzroka temu sta bila dva: prvič je bilo naključje táko, da je gospodičina baš tačas prihajala k Pridanovim, kadar njega ni bilo; drugič pa ni mogla vsak dan prihajati, nego je celó po več dnij čisto izostala, ker je bila nje sestričina, prístavova žena, morda zarad izpremenjenega podnebja bolj obolela, dasi je bila semkaj prišla zdravit se.

„In zakaj si hud, če Lujizo v misel jemljem?“ vpraša déklica zopet čez nekoliko minut potem, ko sta uže druge reči obravnavala in je bil Nikolaj, skrbno kakor tat ozrši se okoli, déklici eden poljub ukradel. „Ona je dobra in jaz jo imam rada.“

„Jaz pa nečem, da bi jo rada imela,“ reče on najivno-resen in tihotno.

„Zakaj ne?“ šepeče ona.

„Zató, ker hočem, da samó mene rada imaš, samó mene,“ reče strastno on in od radosti tresoč se déklica ni imela moči braniti se njegovemu objetju.

Verjela je, da jo ljubi. In on — on je tudi verjel, da jo ljubi. Na veke, to se vé.

IX.

Vender je napósled, čeprav uže v četrtem tednu Nikolajevega bivanja na dômu, nanesel slučaj, da se je z gospodičino Lujizo sešel, in sicer pri Tončiki jo je našel. In kakšno je bilo to prvo seznanje? Njemu nič prijetno.

Vesel in brezskrben, kakor je bil zmerom, prišel je po vrtni stezi dôli, zvižgal si pesem „Hej Slovani, naša reč slovanska živo klije“ in mahal s svojo páličico, da so obsteznim travnim cvetkam glave odletávale.

Zdajci pogleda na stran in ugleda, da je bil morda uže delj časa opazovan. Zardí se in obstane eden hip. Na vrtu sta pod jáblano stali Tončika in krasna mlada dama. Nikolaj je takoj védel, kdo to mora biti, saj ni bilo precěj daleč okoli civilnih ljudij. Najrajši bi bil šel mimo, a to se ni spodobilo, torej nekako v zadregi in neveselji pristopi in pozdravi déklici.

„Moj bratranec — gospodičina Vit . . .“ predstavljaja Tončika malko nerodno, ker tacih, le v mestu

videnih in navadnih šeg takoimenovanega boljšega vedénja ni bila vajena.

Nikolaj se prikloni, a nobena primerna beseda mu v prvi hipec ne pride na misel. Bil je ženstvá še malo vaje, in tukaj ga je tudi nenavadna ponosna lepota predstavljene mu mlade dame nekoliko iznenadila.

„Prav za prav je predstavljanje odveč, ker smo takorekoč uže znani; prvič smo tu na kmétih, kjer se izobraženi ljudjé samí po sebi morajo zblížati, ker jih je malo; drugič pa sem jaz o gospodu od tebe uže toliko slišala, Tončika, in ti si mi sáma pravila, da si tudi njemu o meni govorila,“ reče ona in svoje preko desnega ramena viseče lepe kodre z roko vrže na pléča nazaj.

„Večkrat, gospodičina,“ odgovorí Nikolaj in se zardí, morda zarad slabe vestí, ker je Tončiki bil prepovedal o nji govoriti mu, prepóved, o kateri je, to sevéda, sam z raznim vpraševanjem skrbel, da se ni izpolnjevala.

„S Tončiko sva ravno govorili, da naredimo takrat, kadar pride moj svak, izlet na Brinjevo brdo. Vi pojdete z nami, na to se smé računjati, ne li?“ vpraša ona takoj domača ž njim, vender z nekim prevladnim glasom, ki je Nikolaja nekako poniževal.

„Bil sem predvčerajšnjem gôri na lovu,“ odgovorí on.

„Na lovu! Ali to ne izključuje, da pojdete tudi tačas, kadar idemo mi samó na zabaven izlet.“

„To se razumeje da, če me bodo gospôda povabili, bode mi čast in veselje,“ reče on tudi nekaj bolj z višjim glasom.

„Sicer pa vaju jaz motim. Vidva imata svoje pogovore,“ deje ona in pogleda s čudnim nasmehom in prebodljivim očesom Nikolaja.

„Pridi jutri kàj k nam!“ reče uže odhajaje še Tončiki.

Nikolaj je gledal za njó.

„Kako ti je po volji moja prijateljica?“ vpraša déklica.

„Nekaj ošabnega ima ta ženska v sebi, kar mi jo močno odvráča. Ko bi bil jaz ti, moja prijateljica ne bi bila,“ reče on.

„Ni li lepa?“

Tega Nikolaj ni mogel tajiti, zató je dejal le na pol zaničljivo besedico: „Nò!“

„Nobene ni lepše, nego je ona,“ reče déklica smeje se ter povesi očí, morda pričakujé natihoma v svojem srci, da bode on rekel: „Le ti si meni lepša!“

Ali tega ni rekel. Molčal je in čez nekaj časa vprašal:

„Ali so oče domá?“

„Ni jih, v vás so šli nekaj kupovát.“

To je bila zopet proza, in tacih vprašanj je bilo več, kratkih, brez zveze in brez zanimanja.

„Rekla je, da si večkrat o meni ž njo govorila,“ odskoči Nikolaj zopet od navadnih predmetov. „Kako si govorila?“

„Jaz te ne razumejem. Kako?“

„No, kaj si pripovedovala tej visokonósi dami, mogoče, da si me časih tudi kàj zatožila, če ti nisem česa prav storil. Si li?“

„In ko bi te bila?“ vpraša smijóč se.

„Da bi mi ljubo ne bilo, to véš, če ti povem, da mi ni po volji,“ reče on z resnim glasom.

„Ne moreš li védeti, kako jaz govorim o tebi, če govorim?“ vpraša ona tudi resna in skoro žalostna.

On nekaj časa zrè pred sé, sam ne vedoč o čem premišlja, potem, kakor bi se vzdramil, pogleda déklico in vidèč jo táko, oklene ji naglo roko okoli vratú in jo z vso ljubeznijo po imeni pokliče.

Domóv gredočemu in zvečer mu je pa po glavi rojila tudi podoba óne ošabne dame. Primerjal jo je s svojo Tončiko in si je prigovarjal, koliko je ta bolj prava ženska, óna pa nekaj afektiranega, naučenega, ošabnega, visoko se nosečega, morda puhlega, brezsrčnega i. t. d.

Ko je Nikolaj drugo jutro vstal, slišal je, da je star kmet na dvorišči z njegovim očetom govoril in dejal :

„I, oče, oče Luka, Vi ste pa vender zmerom in zmerom okoli dela in prída.“

„Mora se, brez déla ni jéla,“ odgovorí stari Kolodej.

„Kaj pak! Če Vi tako govorite, kaj hočemo potlej mi drugi? Vi brez skrbi lahko léžete na travo v senco pod hruško, pa belega kruha zraven sebe denete in meséno klobaso.“

„Kdo bi pa gospodaril?“ vpraša stari Kolodej, ki sicer nikakor ni zamerjal, če je kdo njegovo imovitost v misel jemal.

„Sina oženíte, sina!“ odgovorí óni.

Kolodej nekaj nerazumnega zamrmra.

Nikolaj pa v svojem poslušku ostrmí. Ožéniti ga! Njega? Glej, o tem pa resno dosedaj ni še mislil sam nikoli.

X.

Opazil je bil Nikolaj nekaj dnij sem, da mu strije — tako je oddaljenega sorodnika od mladega klical — Pridan nekako hladno odzdravlja, da se ogiblje ž njim govoriti, da nosi obraz okoli, kakor bi bil kàj jezen nánj. To se je Nikolaju čudno zdelo, ker si ni bil v svesti, da bi mu bil kàj žalega storil.

Skoraj pak je nanesla prilika, da je zvédel vzrok tega Pridanovega vedênja.

Po navadi je bil namreč prišel vasovàt. Hlapec zunaj mu je rekel na vprašanje, da se mu zdi, da strijca ni domá. Nikolaj je torej ves srčán stopil v sobo, kjer je bila Tončika, prijel jo in po sili poljubil dvakrat za vrstjo, kar — zagrmí za njim očeta Pridana debeli glas: „Tako?!“

Nikolaj se zgane in zardí obrnivši se. Oba mlada človeka stojita kakor dva naglavna grešnika, brez jezika in izgovora, Pridan pa sivo pogleduje zdaj njega, zdaj njo.

„Tako je? Zdelo se mi je, a nisem mislil,“ pravi napósled in migne hčerki: „Ti vèn! Da midva govoriva.“

„Oče . . .“ izkuša déklica.

„Tiho, pravim, kesneje uže še tudi ti na vrsto prideš; sedaj vèn, précej!“ Déklica odide.

Nikolaj ni védel, kaj bi rekel, zatorej je čakal da bi strijc začel.

Pridan koraka dva pot po izbi in tlači pipo. V usta devši jo in tobakov mehur zavijajoč reče te-le resne besede:

„Véš, fant — nôsi gospôdsko suknjo ali kmet-sko cokljo, jaz ti ne bodem drugače rekel — tako-le ne smeš kratko nì malo v mojo hišo hoditi. Jaz imam samó edno hčer, a ko bi jih imel tri kôpe, vsaka bi bila predobra, da bi jo izpriditi pustil tacemu mlademu véterniku, ki ne premisli, kaj dela in kaj govori.“

„Jaz nisem noben véternik,“ skoči Nikolaj od jeze ohrabren in razžaljen po konci.

„No, kdo pak si, če mi tu-le v hišo hodiš in s púnico . . .“

Oče ni našel prave besede; robate ni smel rabiti iz spoštovanja pred svojo hčerjo, katero je rad imel, in tudi da njemu ne bi pohujšanja dajal. Zatorej stavek pretrga in opustí misel ter dostavi:

„Ti delaš, kakor mlad dečák, pa ne pomišljaš prédse nič, ne presojaš, kaj gré v pošteni hiši in kaj biti ne smé, če ni za naprej zmenjeno in gotovo tako,

kakor je pri poštenih in krščanskih ljudéh. To je, in amen!“

„Kdo je rekel, da ne premišljam? Jaz bodem Tončiko za ženo vzel, in ne vem, čemu bi branili.“

Pridan se obrne stráni, morda svoj zadovoljni obraz skrit, potem pa vpraša:

„Ali si premislil, kaj praviš?“

„Sem,“ odgovori Nikolaj, ali ne posebno pogumno, kajti, po pravici rečeno, o tem ni razven zadnjič, ko je čul razgovor ónega kmeta s svojim očetom, nikdar še dobro in korenito premišljal. Kako bi bil? Vender ni védel, da bode prišel na tako hitro in naglo izpovedovánje, kakor je bil zdaj.

„To bi bilo uže drugače, to je res,“ reče zdaj Pridan. „Jaz te poznam, da si bil vselej priden in vésten človek, kí ima Bogá pred očmi in ni brez poštenja. Zató ti moram vérovati, da si in da bodeš mož, kí vé, kaj je govoril in komú je obljubil, kar si ti zdaj meni.“

Nikolaj reče nekaj tacega, kakor da dosedaj še nihče ne more rêči, da bi mu bil on besedo snèl.

„Vé li tvoj oče, da se misliš žéniti, in pri nas?“ vpraša Pridan mehko.

„Nič ne!“ odgovori Nikolaj z neprijetnim čutom.

„A povedati mu moraš.“

Nikolaj zmaje z glavo.

„Zakaj ne, brez tega ni nič, oče mora védeti, on je prvi,“ razlaga Pridan.

„Jaz ne morem tacih rečij z očetom govoriti, saj ga poznate,“ izvleče Nikolaj nekako težko iz sebe.

Pridan se zopet nekaj časa obrne stráni, potem pa ponosno svojo vèstijo na trebuh dôli popravlja pravi:

„No, če si ti ne upaš — Luka je res malo čuden, ali rad te ima vender, to vem — to bodem pa jaz zinil, jaz vem, kako se more potipati ga.“

Potem pride več lepih naukov, kaj in kako se spodobi, koliko pa zdaj ne gré po krščanski postavi v pošteni hiši. Tudi nekaj trdih kletev je Pridan priložil v zatrjenje, kako bi se on znosil nad tacim, ki bi, kar se tiče njegove hčere . . . uže véste kaj. Napósled pa odprè vrata in zakliče, da se po vsi hiši razlega njegov bás:

„Tončika!“

Déklica pride plahoma po stopnicah dôli in stopi na prag, sluteča in boječa se, da sedaj nánjo pride očetov grom. A namesto hude besede reče oče z navadnim glasom:

„Poglej sèm, deklè, s klobukom sem ti tu na oknu zlomil vršiček tvojega rožmarina, popravi ga précej, da se ne usuši.“

Rekši odide iz izbe.

Izenadena déklica popravlja svojo cvetko v róznici, plahota iz nje izgine, rdečica jo oblije in upa si pogledati ljubega, ki jo smehljaje ogleduje nepremično sedèč.

„Kaj so ti oče rekli?“ vpraša ona napósled tiho.

„Nič! Dogovorila sva se,“ odgovorí Nikolaj, kakor bi bil popolnoma mirnokrven, ali pa nekako s tacim hladnim ponosom, kakor kdo, ki je baš v tem hipu z malim trudom zvršil velikansko delo.

„Kaj — dogovorila?“

„Da te jaz za ženo vzamem, zatorej te smem poljubljati, kolikor hočem.“

Déklica ga srepó pogleda, obledí, zardí se — in pade presrečna na kolena pred sedečega Nikolaja.

XI.

Drugo jutro je dobil Nikolaj od svojega očeta nalog, zapreči voz in se v mesto peljati, da plača neke večje vsote denarja, katerih stavec ni hotel hlapcu zaupati, ali pa je sina poslal, da ga navadi v poslovanji. Zajedno mu je bilo naročeno mnogo manjših rečij, tako da je mogel stoprav drugi dan priti domov. Zató ni bil nič pri Pridanu.

Mejpotoma v mesto, ko je spehani konj čez klanec vozèč, počasno korakaje, glavo nekoliko povetil, razpustil je bil tudi Nikolaj vajeti in s konjem vred premišljal; konj je mislil, védi Darwin o čem, Nikelj pak o včerajšnjem dnevi.

In zdelo se mu je, da ni prav zadovoljen. Vse je preneglo prišlo. Tako brž zêniti se! Ne mudí se prav nič še! In kaj njegov oče — ta čudni mož — o tem poreče? Napósled se bode še zasmijal po svoje, ali se celó jezil, kar ni potrebno, še menj pa prijetno. Vrag vzemi strijca Pridana, da je prišel baš ob tacem času. Ko je videl in zvedel, potem, to sevéda, ni bilo

mogoče drugače ravnati; Nikolaj se je moral možá izkazati. Ko bi se bila stvar dala le malo odložiti še, pa bi bilo boljše. Sicer bi bilo pa res lepó, oh, in krasno življenje, ko bi bila Tončika uže précej njegova, to je res. A kakova žena bode? O tem prej ni še mislil. Dobra. Samó ko bi . . . E, kaj, bode uže kako!

V tem je bil konj po klanci do vrha na rávno prišel, voznik se vzpnè, nategne vajeti, konj se domisli, da ga krepka roka vlada in brzo ubere hiter dir pod nogami, da hladilna sapa Nikolaju zapiše preko ušes in mu odnese težke misli.

Ob istem dnevi, le kesneje proti večeru, sedela pak je mlada Tončika góri pred vilo Podvinom pri svoji prijateljici gospodičini Lujizi. Malokdaj je bila tu, ker morala je vender domá gospodinjiti, čeravno siljena ni bila. Ali kadar je bila tu, brigala se je močno za rože in cvetice, ki so bile v grêdah pred hišo, brigala se za vínkovino, ki je rasla ob zidu do strehe, in stopala je rada semtertam.

Denès pak nič tega. Prijateljica ji je poznala, da nekaj ima; to se ji je videlo na ustih. A čakala je hudomušno, da bi sáma začela pripovedovati, kaj je novega. Ni se motila. Tončika je počasi začela, bila izpraševana potem, in napósled naglo vse povedala — *radostno novico, da je nevesta!*

Ko bi bila srečna déklica boljša opazovalka, a ne tako vtopljena v svoje srčno čustvo, zapazila bi

bila, da se je gospodičina zgenila od začudenja in se ji je prvi hipec okó prav čudno zaiskrilo.

„Tako?“ zavzame se gospodičina čudom in vpraša: „Ali ni malo prehitro?“

„Zakaj?“ vpraša déklica osuplo.

A óna vzrokov povedati dolžna ostane. Tudi baš v tem hipu zakašlja v izbi nje tovarišica, bolehná gospá prístavova; zató se vzpnè ob zidu in jo skozi odprto okno vpraša, če kàj želí.

„Posédi, skoraj pridem nazaj,“ reče — potem skoči v hišo in precèj dolgo je ni nazaj.

Tončika je mirno sedela na klópicí, zrla v trnjevo mejo, kjer so vrabci vpili, a ni slušala vrabcev, nje misli so bile daleč stráni.

S svojo poluspleteno nogavíco v belih prstih pride gospodičina zopet nazaj, séde k Tončiki in začnè čisto navadne rečí izpraševati, skakaje semtertja, od ničá do ničá. Napósled vpraša:

„Ali še misliš o našem izletu kako dopóludne ali nedeljo, kadar moj svak pride sèm?“

„Dà!“

„To se vé, da pojde tvoj ženin z nami.“

In takoj je začela zopet razpravljati o neki novi obleki. Tončika si sáma ni upala več besede obrniti na óno, kar ji je prej zaupala tako iz srca in duše. In vender bi bila tako rada in rada govorila, veliko govorila o tem s prijateljico. Zakaj se ji to tako malo vážno zdi?

Prvič v svojem življenji je čutila, čeprav si o tem čutu z mislijo ali z besedami ne bi bila mogla dati razjasnila, kako je nemilo polnemu sreču, če je tudi sreče polno, če nima prijateljske odprte duše poleg sebe, kateri se brez skrbi smé odkriti.

Nagloma vstane in reče: „Iti moram.“

„Uže?“ vpraša Lujiza hladno.

„Kesno je.“

„Lehko noč!“

Nocoj je bil prvi večer, da ji ni gospodičina Lujiza rekla: „Jutri zopet pridi.“

Imela je namreč svoje misli in časih človek najrajši premišlja na samem.

XII.

velicem ulnjaku pri Kolodeji je bilo samó letos dvesto novih rôjev. Torej je ob lepem vremeni, kakeršno je bilo v nedeljo popóludne, pred panji tako gostó šumelo bučél v zraku, kakor črn oblak. V sredi tega oblaka izletajočih in s paše priletajočih bučél je stal stari Luka Kolodej, z edno roko držal pipo v ustih, drugo pa v žepu imel in široko razkoračen gledal v jednomer v panje pridne živálce.

„Opikale te bodo,“ reče Pridan, ki pride okoli ulnjaka, a bolj pri stráni postojí.

„Kaj pak!“ odgovorí Luka in se ne gane.

Po tem moževskem pozdravu in odzdravu oba sosedá vsak na svojem mestu obstojita mirno; vendar je Luka Kolodej močno sam v sebi ugibal, kakov bès je prinesel Pridana ob tej uri k njemu — Pridan je pak premišljal, kako bi začel govoriti o tem, kar je bil namenjen; sicer ni bil nikdar za besedo v zadregi, čítal je celó časopise, ali denašnja stvar je bila sitnejše vrste.

„Tobak sem domá pozabil,“ reče Pridan in dvakrat loputne po stegnih, da je dróbní denar v žepih bahato zažvenkljal.

„Ná!“ Rekši vrže Kolodej svojo irhasto možnjo tobaka iz oblaka bučél vèn proti sosedu. A ker je bil pri tem z roko zamahnil, zažene se mu edna bučelica v lase in ruje jezno, da bi prišla do kože. Skóčen stari Luka uide iz rôja vèn, ali sovražnica ga podí in ne odneha, predno mu žêla ne pustí v čelu.

„Te je? Te je? Kaj sem ti pravil!“ vpije Pridan, pristopi in z véščo roko potegne sosedu žêlo iz kože.

„Méd imajo, pa se bojé zánj, zató so hudé,“ reče stari Luka hladnokrvno, kajti njegove čutnice so bile vsega vajene.

„I, mene! Véš, da je stari pregovor, da so bučele hudé zató, ker so ženske. Trót nima nobeden žêla. Le ženska pika. Kakor so nas pikale naše, saj véš, Bog jim dàj nebesa! A smo jih vender radi imeli, ženske, ko smo bili mlajši, védi ga vender . . .“ smeje se Pridan.

„Béži, béži!“ posvarí ga starejši sosed.

„E, kaj se bodeš delal, kakor bi bil od nekđaj mrzel. Kàr môlči. Tako je bilo in bode. In je še, Luka, tako je še!“

„Kaj?“ vpraša z začudenjem óni.

„Ne mislim tebe ali sebe; ali poglej: ti imaš sina, ta uže gleda, kako bi . . . in, no, kaj ti bodem pravil, saj véš.“

„Ničesar ne vem. In pazi naj se! Komaj je otročje hlače sezul fant.“

„Kaj pak! Jaz pa rečem, če ga prej oženiš, bolje storiš. Če ga pa nečeš, potlej ga pa v strali vzemi, véš, ker jaz nečem, da bi dôli okoli mojih óglov hodil. Povej mu to!“

„Okoli . . .?“

„Moje hčere, no, če uže moram sam povedati,“ zahuduje se Pridan osorno, kakor bi mu bil sosed Luka storil Bog zná kako krivico.

„Moj fant?“ zavzame se ta.

„Tvoj, tvoj!“

„Pu-u!“

„No, véš, tacega ga ni na svetu, da bi jaz svojo hčer za njim lučal. Ti stóri, kar hočeš. Vem, da te ni še volja gospodarstva prepustiti mu. Ali za zdaj mu lahko prepustiš málin.“

„Komaj je domóv prišel.“

„Hitro je, hitro. Ali baš zató ni, da bi odlagali in cincali. Kar se hitro začnè, mora hiter konec imeti, pravijo, drugače se ne skončá dobro. Meni samemu ni po volji, da je tvoj sin uže zdaj, tako brž k meni snubit prišel, in še brez tebe. Stóri, kar moraš.“

Luka Kolodej je glavo povetil in v jednomer gledal v edno travico, a molčal. Sosed mu je govoril dalje, a on je premišljal in molčal. Videlo se mu je, da mu vsa stvar ni po godu, vender povedal tega ni, ker sosedu nasproti je bil previden, kajti duševno je

bil Pridan nad njim, to je vselej čutil in zato se je mej vsemi samó tega soseda nekako bal.

Dva žandarma prideta mimo, pozdravita župana Pridana in obstaneta. Luka Kolodej je bogatin imel od nekdej nékovo posebno spoštovanje pred temi čuvaji javne várnosti, zato jih je vselej pogóstil z vinom in slaníno. Tudi denès ni zábil, dasi ni delal tako prijaznega obraza, nego drugikrat.

XIII.

Nikolaj je, ko je bil v šolah, pridno učil se tega, kar je imel učiti se dolžnost, ali tudi sam je mnogo čital, torej je bil iz samouka izobraženejši, nego bi bil kdo pričakoval od njega, ki je vedno v svobodi in obilici živel in ni imel roditeljev, kateri bi ga bili zmožni v tem nadzorovati in priganjati.

Ko je torej od dné do dné bolj zapazil, da njega nevesta, Tončika, tega in ónega še ne zná, sklenil jo je sam „izobraziti“, in mislil, da se bode od njega hipoma vsega naučila.

Mogoče je, da ga je nagibalo to, da, ko je gospodičina Lujiza mnogokrat bila pri nji, videl je Nikolaj razloček mej njima; primerjal je duševne zmožnosti edne in druge in je zažêlel, da bi to in óno njega Tončika tako razumela, ali pa morda še bolj e kakor óna mestna gospodičina.

Dober domoljub, to se vé, bral je najprej ž njo slovenske pesnike in boljše novele.

Pa tudi tuje literarne stvari ji je razkazoval in razkladal. Njegovo naukovanje je bilo sicer brez zisteme in brez korenitosti, česar pa on ni opazil. Ona ga je pridno poslušala, dasi ni mogla časih prav razumeti, čemu je to potrebno za srečno življenje, časih pa celó ni razumela, kaj hoče ljubi s svojim ukom. A ker je prihajalo od njega, bilo ji je venderle vse lepo, vse prav.

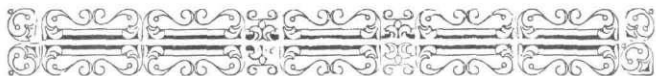
Ni bil prav zadovoljen, če ni brzo vsega razumela in v spominu ohranila, kar ji je tacega pripovedoval, ali ni pomislil, da je bil morda on slab učitelj, ali pa da déklica ni imela dovolj znanstvene podlage, da bi bilo možno óno razumljenje.

Nekoč ji je razlagal, kaj je „ideja“, lovil primerne izraze od tu in od tam, prav razumno in korenito. Ali na konci je videl, da ga je poslušala bolj z očmi nego z ušesi. Tedaj je pač pokazal malo nejevolje, ali ona se mu je tako ljubo nasmehnila in s poljubom mu odvzela nejevoljo.

Da Tončika v izobraženji ne bode dosegla gospòdske svoje prijateljice, to se mu je zdelo kmalu gotovo, a domišljjal se je pogovora: „Če ima ženska preveč v glavi, ima premalo v srci.“

Dobro srce pa je prva stvar pri ženski, brez tega nič in nič. To je bilo njegovo istinito in prvo prepričanje in s tem se je tolažil, če se smé tukaj sploh govoriti o kakovi tolažbi.

XIV.

Ridan je bil Nikolaju povedal, da je z očetom govoril zaradi ženitve, pa da ni bil protiven.

Stari pa sinu o tem več tednov ni ničesar omenil, kar je bilo temu najljubše, ker ni si mogel misliti, kako bodeta s trdim očetom o tacihi mehkih rečeh govorila. Kmalu je videl.

Sedela sta po večerji še vkupe.

„Tako, ti se ženiš, pravijo,“ začne stari.

Nikolaj se zardí, a ničesar ne odgovori.

„Mudí se ti res!“

Zopet molk, ker sin ne odgovarja, misleč: „To naj le strije naredí z očetom.“

„Zató, ker si star in se ti je treba bati, da bi skoraj nobene ne dobil!“ nadaljuje starec čez nekaj časa.

Zopet molk.

„I, kaj vendar misliš?“

Nekaka jeza poprime sina, da vstane in reče:

„Če menite, da se naj ne, ne bodem se, in konec je, jaz nisem silil.“

Hoče oditi.

„Počakaj! Kàj ne moreš malo posedeti? Naspal se bodeš uže! Nihče te ne budí. Ne zamudiš nič, kaj ne bi počakal?“

Nikolaj séde.

Zopet oba molčita. Stari bóbna po mizi ter primajuje s sivo glavo, sin na sveči dolgo prižiga cigaro.

„Ali si bil kàj v málinu?“

„Nič denès.“

„Dólenji tečáji so nekaj pokvarjeni. Treba bode popravka. Hlapci so zanikarni, da ti povem. Človek bi jim moral zmerom za hrbtom stati. Jaz pak ne morem biti povsod. Nisem Bog. Če hočeš, pa imej málin, no, pa se potlej žèni nánj ali kar hočeš. Nekaj denarja ti bodem uže dal, da bodeš nov jéz delal, če misliš, kakor si óni dan dejal. Vender vem, da ne bodeš opravil kdo vé kaj. Vsega gospodarstva ti pa ne dam, ne. Dokler bode mazíнец gibal, sadíl in sejál, jedel in pil bodem, kar bodem jaz hotel. Le tiho bodi! Jutri pojdeš z menoj k dohtarju, da ti bode naredil písánje do gospóske, da dobiš leta. Zdaj še nimaš štiriindvajset let. Potlej se pa žèni, kamor hočeš. Deklétce je res še premládo. In ti bi lahko čakal. A nečem, da bi rekel: ‚Branil mi je.‘ Ti bodeš živel ž njo, ne jaz. Kakor si postiljaš, tako bodeš ležal.“

Predno je osupli Nikolaj mogel na to nepričakovano očetovo izjavo kàj odgovarjati, bil je starec

uže kapo z mize vzal in razkoračeno stopaje odšel iz izbe.

To je bil najdaljši govor, ki ga je Nikolaj kdaj slišal od svojega očeta.

Močno se je bal z očetom o tej stvári govoriti, ali glej, kako naglo in nepričakovano se je kar samó ob sebi vse naredilo! Nikolaj bi bil mogel in moral od veselja poskočiti. Vender tega ni storil. Obsedel je mirno za mizo, le vroče mu je bilo v glavo.

Kako ne bi! Ker mu vse tako naglo, tako — srečno gré. Kdo bi si bil pred pol letom mislil, da bode denès uže ženin in sam svoj gospodar na vélikem málinu svojega očeta?

Cigara na mizo položena je bila ugasnila, tako dolgo je premišljal. Napósled mu pride na misel, da je vender to, kar mu je oče rekel, tako imenitno in novo, da mora Tončika še denès zvédeti.

A do jutri tudi lahko počaka.

„Ne! Spodobi se, da ji še nocoj gré poročat . . .“
S to mislijo vstane in odide z dóma.

Krasno mu je luna svetila za stezo skozi vrt proti sosedovim, kjer je déklico še našel na nogah in pri večernem delu, ko je skrivnostno na okence potrkal, kakor bi mu bilo res treba tihotapski in skrivno govoriti ž njo.

Ko ji je kratko povedal očetovo privoljenje, zardela se je ona sramežljivo, potem pa izpraševala, hotèč védeti prav vsako očetovo besedo. On ji je ponovil

otčevo govorjenje, dasi morda ne tako natanko kakor mi, vendar po večjem zvesto. Vpraša ga po kratkem premolku na pol tiho:

„Meniš li ti, da me bodo tvoj oče radi imeli?“

„Zakaj to vprašuješ?“

„No, reci, kaj meniš?“

„Moj oče nimajo nikogar radi, ni mene ne, ki sem jim sin; čuden človek so,“ odgovori on.

„Ali pa morda nisi ti sam kriv? Ne znaš morda ž njimi govoriti?“

„Nisem kriv,“ odgovori on nekako nejevoljen.

„Vidiš, kako hitro so ti dovolili; še predno si jih prosil; to je znamenje, da te radi imajo. Le čakaj! Jaz jim bodem tako lepo stregla, da me bodo morali radi imeti, tudi tvoj oče,“ reče ona.

„Ni li dosti, da te imam jaz?“

„Ne.“

„A mora biti!“

Ona ga skoro preplašeno pogleda. On jo prime za glavičo in jo poljubi, želèč ji „lehko noč“.

„Ali si hud?“

„Nisem. A ti se ne sméš tako odločno uže zdaj proti meni postavljati. Glej, ljubica moja mala, kaj bode še kesneje iz tebe, ko bodeš moja žena, če mi uže zdaj zanikavaš.“

Ona zmaje z glavičo, toda odgovoriti ne more. Tiha, nevidena, zatrta solzica ji orosí okó.

XV.

Gospod prístav Kralj je bil dobil od svoje službe dopust in je prišel k ženi in svakinji na kméte.

Z Nikolajem je bil nekoliko znan uže prej, a bolj se je seznanil zdaj, na kar je bil tem bolj prisiljen, ker moškega omikanega društva tu ni bilo na izbiranje.

Necega popóludne sta v góšči na gôri pod samotno smreko ležala, puški poleg sebe. Po brezuspešnem lovu sta svoj lovski obed končala in pila s seboj nošeno dobro kapljo.

„Ženske so mi sinoči pripovedovale, da se uže žénite, gospod Kolodej,“ začnè prístav, sicer človek, ki je le potrebne in vsakdanje stvari govoril ž njim.

Nikolaju je beseda „uže“ neljubo na uho udarila, zató se je kratko odrezal z: „dà!“

Gospod Kralj dene komolec pod glavo, gleda proti nebu in reče z nekim neznosno usilnim glasom:

„Vi ste zdaj strašno zaljubljeni, strašno!“

Nikelj je bil še premalo znan ž njim, drugače bi mu bil ostro odgovoril, a tu je rajši molčal.

Hitro pristav skoči po konci, odklene svoj žepni nož in zareže v gladko smrékovo deblo vélik križ, glasno se zasmije in zopet léže.

„Kaj se smejete?“ vpraša Nikolaj.

„Vidite križ, ki sem ga v smreko zarezal?“

„In kaj s tem?“

Gospod Kralj zopet léže, dene komolec pod glavo in z lehkomišljeno-obžalovanskim vzdihljajem reče:

„Mladost, mladost! Pridite čez deset let sèm-le, pogledjte to smreko, tačas bode ta križ vélik in zasmoljen. In domislite se, da ste denès tu ležali zaljubljeni, pred ženitvijo, in da sem se jaz smijal. Tačas boste védeli, zakaj sem se jaz smijal. Godilo se Vam bode, kakor nam vsem. Meni je bilo ravno tako, ko sem bil zaljubljen.“

„Niso povsod ednake razmere, niti ednaki ljudjé,“ reče Nikolaj pikro.

„Vi mislite mene, kakor sem zdaj. Ali krivo sodite. Jaz ne mislim razmere s svojo sedanjo ženo, ki je res zarad svoje bolednosti precèj sitna. Ž njo sem naredil stvar bolj po paragrafu državljanskega zakona. Ali drugače je bilo prej, ko smo bili mlajši, ko sem bil v Vaših letih. Dà, Vi, ki me vidite in poslušate zdaj, ne bi verjeli, da sem nekdam bil kakor Vi zdaj, da sem čutil neprijetno resnico Scheffelovega „Trompeterja“ :

„Liebe ist ein schlimmes Feuer,
Friesst den, so es angeblasen.“ *)

---

*) Žarek ogenj je ljubezen,
Vjé te, ki si ga upihal.

Poznate li Scheffelovega „Trompeterja Säkking-skega?“

„Ne,“ odgovori Nikolaj.

Prístav pa mu kakor nalašč citira óna dva nemška vërza zopet in zopet.

Za ta dan je bila dobra volja Nikolajeva izgubljena. Na poti domóv je največ molčal in ko bi si bil upal, bil bi „materijalistu“ prístavu, ki je uganjal razne prazne šale, odkrito izpovedal svoje zaničevanje.

Vedno pa sta mu šumela po ušesih óna dva nemška vërza.

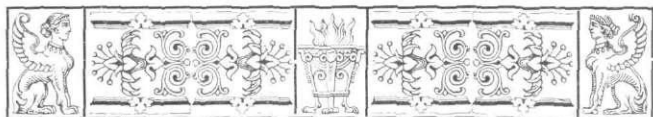
Še zvečer, ko je légel spát, ponavljalo se mu je v spominu, kakor bi kdo na lajno igral: „Liebe ist ein schlimmes Feuer, Friesst den, so es angeblasen.“

In začel je premišljati, da li je njegova ljubezen taka. Zazdelo se mu je — da ni. Kje je v njem takšen ogenj? — Morda . . . vsa ta njegova ljubezen ni prava in cela . . . In kako se smé potem za vse življenje vezati? . . . Morda . . . on sploh ljubezni, kačor polni in objema druga blága srca, sploh zmožen ni? . . . Tako je mladenič premišljal in nemirno se je prekladal brez spanja.

Črv dvojbe se je vzbudil.

Uboga Tončika! Morda srečna v tem hipu moliš za njegovo zdravje in srečo njegovo.

XVI.

Brinjevo brdo je bila nevisoka gôra pol ure od tvorišča naše povesti. Na vrhu je stala kapelica, zidanje nekdanje stare graščákinje iz obližja, o kateri je pripovedka trdila, da je mlada vdova razkošno živela in vse veselje uživala, zató pa na stara leta zidala na Brinjevem brdu kapelico na čast svetemu Antonu.

Pobožno ljudstvo je hodilo ob nekih dnevih v letu tu gôri na bóžji pot; drugi bolj posvetni ljudje so hvalili lepi razgled z gôre na jug in na sever po deželi ter narejali tja izlete.

Tako se je bil takóv izlet po trudu gospoda pristava naredil tudi to jesen. Razven naših mladih znancev, bolehne gospé pristavove ne izvzemši, ker je vsekako hotela biti zraven, obljubilo se je tudi od óne strani gôre po drugem poti priti več uradniških družín, in kapelan je bil naprošen, da pride maševât. Od óne strani je bila večja družčina napovedana, od

te pak so zjutraj ob petih se vzdignili prístav Kralj z ženo in nje sestričino, gospodičino Lujizo, Nikolaj in Tončika. Hlapec je bil uže pred njimi odšel, obtovorjen z vsemi pripravami za tečen zajutrek, kateri se je imel pripravljati na gôri pri ognji na planem pred kapelico.

Do pod gôre so se vozili, potem pak je bilo treba korakati péš.

Jutro je bilo krasno, nikjer videti nobene meglíce.

Kmalu, ko so začeli hoditi navzgor, videlo se je, da bolehná prístavova žena ne more dohajati drugih, zató sta jo prijela nje mož in Tončika vsak za edno podpázduho. A še takisto je šlo po pôlžje.

„Midva nečeva tako počasi hoditi. Štopiva brže, nič ne dé, če sva prej na vrhu,“ reče gospodičina Lujiza Nikolaju, izročí mu svoj pléd, in stopi z urnim korakom naprej. Nikolaj je tako moral tudi hitreje stopiti. Ker se je steza mej brínjem in češmínjevím ter družim grmovjem po kačje vila, kmalu ónih treh za sábo nista več videla, ko sta pogledovala nazaj.

„Zdaj sem pa uže trudna,“ reče gospodičina, ki je dozdej pred Nikolajem hitro stopala navzgor, in postojí. Krasna rdečica je bila oblila nje polno lepo lice in labudji vrat, in očí so se ji veselo iskriale.

Ko Nikolaj pride do nje, dene mu roko pod njegovo ramo, široki rokáv se odvihne nazaj po beli lakti, kakeršne on še ni videl nikdar.

„Ce ste Vi tako negalantni, da mi ne ponudite roke in podpore, jemljem si jo sama,“ reče ona.

Nikolaj kesneje ni védel povedati, kaj je na to odgovoril. Posebno kàj pametnega menda ni bilo.

Tu je treba dodati, da Nikolaj zaradi daljšega občevanja z gospodičino ni imel več óne „antipatije“, o kateri si je spočetka mislil, da jo ima do nje, vendar sam ni bil še nikdar ž njo. Vselej jo je našel le pri Tončiki.

„Slišite, nekaj mi morate pojasniti, gospod Nikolaj. (Ona ga je po krstnem imeni klicala, ker je od Tončike vedno tako slišala, ali pa mogoče tudi, da njegov priimek nje mestnim ušesom ni ugajal.) Hočete li?“

„Gotovo, če morem.“

„Prav lahko. Vi ste edini zmožni odgovoriti na vprašanje. Jaz sem Tončiko vprašala, ali me bode povabila na svoje ženitovanje. Pri tej priliki pa sem zvedela, da se niti ne vé, kdaj bode. Zatorej se moram obrniti na Vas.“

„Tega pa tudi jaz na tanko še ne vem,“ odgovori on; ni mu bilo ljubo, da je o tem začela govoriti.

„Kako to, da ne?“

„Nisem še odločil časa; a tudi ni le od mene odvisno, temveč sò še neke male razmere.“

„Kake razmere? Le glejte, da mi napósled mojo ljubo, drago prijateljico še pustite in se drugod zaljubite. Tedaj, kdaj me bodete povabili?“

„Bodete li vsak čas iz mesta hoteli priti?“

„Za svojo prijateljico, séstrico svojo Tončiko pridem kadarkoli in odkoder bodi. Res! Jaz jo imam tako rada, kakor bi mi bila sestra. Zarad nje pridem. In končno — da ne bodete hudi — tudi nekoliko zarad Vas, ker menda ženin moje séstrice je vender tudi nekoliko moj . . .“

„Moj brat . . . le izrecite,“ dopolni on.

„Ne . . . svak sem hotela rêči.“

„Je li to velik razloček?“

„Velik. Sicer pa, če mi ravno hočete biti brat, nimam ničesar ugovarjati zoper to.“

„In Vi meni sestra?“ vpraša on.

„To se razumeje, dà!“

„Hočem!“

Ona se pripogne naprej in obraz nazaj obrnjen mu v oči pogleda z nepopisno sladkim nasmehom vprašuje:

„Res? Dajte roko na to!“

Oči so se srečale z očmi. Nikolaj ni še nikdar videl tacih. Niti zavedel se ni, da je stisnjeno držal nje ročico več sekund, predno mu jo je izmuznila.

„Vi niste nobene sestre imeli?“ vpraša ona potem, ko stopata vštric naprej vzgoro.

„Nobene.“

„In brata ne?“

„Tudi ne.“

„Jaz pač, ali pomrli so mi.“ Zdaj mu začnè ona pripovedovati življenje svoje.

In lepó je znala pripovedovati.

Ginljivo družinsko sliko mu je narisala iz svoje mladosti, ko je imela še mater, brata in sestro, kako ljubo je živela z njimi tako dolgo, da jih je zapóred smrt pokosila in je ona sirota morala zavetja iskati pri omoženi sestričini, gospé Kraljevi.

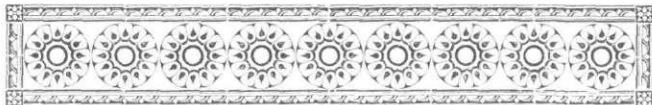
Nikolaj je zdajci spoznal tu veliko srce, ljubezni polno in ljubezni potrebno.

Zanimalo ga je nje pripovedovanje in podaljšal je je s tem, da jo je izpraševal o tem in ónem nadrobneje, a ona mu je z veliko odkritosrčnostjo odgovarjala na vse.

V tem sta hodila počasneje in on je morda nehoté pod pázduho nje roko tesneje držal nego prej.

A tudi, če je to storil hoté, saj je smel, ni li bil odslé nje brat?

XVII.

Ko sta prišla na góro, bilo je nekaj gospóde uže pred cerkvico na travi zbrane, drugih so še pričakovali. Počasi je bila vsa družba vkupe in tudi prístavovo ženo sta bila nje mož in Tončika srečno dovêla.

Nečemo govoriti o pobožnosti, katera je bila mej mašo videti pri tem in ónem udu družbe. To bodi Bógu prepuščeno. Le tolikanj bodi naš Nikolaj zatožen pri pobožni bralki, da je jako razmišljen slonel ob zidu mej svetim opravilom. A bila je Tončika tolikanj pridnejša. Ona je klečala ob stranskem oltarčku pri podobi Matere božje in ni imela nì očij nì sluha za druge stvari, nego za božjo.

Po maši so si na planem pri ognji kuhali zajutrek, sedeli in čepeli okoli in šale uganjali, dovtipne in navadne, vsak po svojih darovih. Pozneje se je improviziral celó ples in družba je bila tako vesela, da se je še kapelan s staro gospó trikrat zavrtil, spremljan z velicim rokopleskom.

„Kako Vam je všeč?“ vpraša gospodičina Lujiza, prišedši k Nikolaju, ki je denès precèj malo udeleževal se občega veselja.

„Prilično. A Vam?“

„Nò! Bilo bi, a preveč nas je, preveč je tacih ljudij prišlo, ki ne spadajo mej nas, poglejte óno-le žensko, káko lice! Nekatere osebe se mi zdé pre . . . pre . . . oprostite, da naravnost rečem preordinarne.“

Nikolaj začnè društvo opazovati in zdaj se je še njemu zdelo, da je tako, kakor je rekla gospodičina.

„Kaj ti je denès?“ vpraša ga dozdej vesela Tončika s tiho skrbjo.

„Kaj mi hoče biti?“ odgovorí on pol osorno, vender se popravi takoj méčje pristavljajoč: „Ne zahtevaj, da bi jaz tako bil, kakor vsak drug, kadar nisem dobre volje, in denès slučajno nisem.“

„Kako je to slučajno,“ vpraša ona, „si li bolan?“

„Ne!“ odgovorí on s tacim glasom, da si ga ni upala delj izpraševati.

Mej prvimi, ki so odšli z brda domóv, bili so naši znanci. Gospá Kraljeva je mejpotoma govorila, da ji letos ni bilo tako prijetno pri svetem Antonu, kakor lani.

Tudi Tončika ni bila zadovoljna zvečer domá, ko je šla spát. „Zakaj je bil on denès tako čuden, časih na poti domóv celó skoro neprijazen? Mari je ne ljubi?“

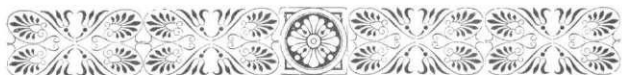
Dvojba, dvojba, ti prvi črv, ki glodati začinjaš v ljubečem srci, in v sreči delaš nesrečne ljudi!

Tako zeló se je veselila uže dolgo prej tega izleta, in zdaj se je tako čudno končal . . .

„Nikelj, Nikelj, ti nisi tako dober, kakor sem časih mislila, ne, nisi!“ Ali vender te tako neizrečno rado ima, to deklétce tu, in sicer tacega, kakeršen si, prav tacega, tebe vsega. Ni treba, da bi boljši bil. Samó ljubiti bi jo moral . . .

In solze so lezle po gladkem mladem lici in kápale na belo vzglavje v póstelji uboge Tončike.

XVIII.

pivni izbi Pridanove hiše sta pri vinu sedela delavnega dné dva kmeta, umazana továriša, in sta se zabavala po svoje.

Vrata se odpró in še tretji pride. Na móčnati obleki se mu pozná, da je málinar.

„Vidiš ga? Kadar ni mačke domá, plešejo miši,“ pravi eden kmetov. „Davi sem videl starega Kolodeja, ki se je s sinom nekamo peljal. Menda ga še domóv ni, in glej ga málinarja njegovega tu. Kam je pa šel tvoj stari?“

„V mesto sta šla. Nikelj je dobil leta in bode potegnil denar, kar ga ima dobiti po materi. Od zdaj bode on gospodar dôli pri nas v málinu,“ pripoveduje málinar.

„Tako je vender res, da se ožéni?“ vpraša drugi kmet.

„To je, dà! Malo hišo zraven málina úže popravljajo. Ves teden imamo zidarje. Pred pustom bode póčilo.“

„Pridan naj bode vesel.“

„Dobro bode hčer oddál, to je res.“

„Kje pa je, da ga ni videti.“

„Tisti svoj časnik bere zunaj,“ pravi málinar.

„Ni čudo, da je tako moder, ki zmerom v časnike gleda in zná pozvedeti, kaj se po svetu godí in pravi,“ приметne kmet.

„I, kaj pak,“ odvráča drugi. „Meniš li, da je v tistih časnikih kàj resničnega in pametnega? Nič, jaz ti povem. Kako se more zmerom toliko novega na svetu zgoditi, da bi toliko popisali, kakor popišejo ti, kateri časnike izdajejo? Ne more se! Zató morajo legati.“

„Kdo jih sili,“ opomisli bistrourno drugi.

„Ali pa neumne reči pišejo,“ nadaljuje prvi. „Ali sta slišala tam po zimi, kaj je nam nekoč Pridan iz časnika bral o tistih dveh golóbih?“

„Nisva ne.“

„No, zapisano je stalo, da so, ne vem uže kje, iz snegá izkopali dva golóba, katera sta bila raz streho pala, ko je mêlo, in osem dnij v snéžnem zamétu živa ostala.“

„Ni mogoče.“

„Kaj ne bi bilo? Jaz pa pravim, to ni nič posebnega, nič čudnega. Ko bi jaz znal pisati časnik, jaz bi pa nekaj čudnejšega povedal in popisal. Kaj bode to, osem dnij pod snegom? To ni nič. Jaz sem pak zraven bil, ko smo pri Nastavniku senó iz sénice

nakladali na voz. Véste kaj smo v sénu našli okoli vseh Svêtih? Kokoš smo našli, živo kokoš, živo, ki je bila dvanajst tednov prej v senó zakopana. Živo smo še našli, naj me ta ali tisti vzame, če ni resnica! Res je, da je bila tako shujšana, da je je bilo sama kost in koža, prav sama; ali živa je še bila. Vidiš, kàj tacega pa ne denejo v časnike.“

„Bog vé, ali bodo dejali to v časnike, da se naš Nikelj žéni?“ vpraša málinar.

„To bi bilo pa uže vredno,“ méni kmet.

„Potlej pa véste kaj,“ oglasi se še málinar, „dva glažka brínjevca bi plačal jaz tistemu, ki bi v časnike dal, kako je naš Luka, stari, siten gospodar.“

„Bog vé, kakšen bode sin?“ pristavi kmet.

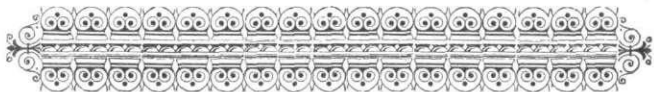
„Dobro in pridno gospodinjo dobí, Pridanovo,“ reče drugi.

„Ali je še nima. Dokler duhovnik ne govori, lahkó še vse se razvalí.“

„Časih je bilo uže tako, to je res.“

XIX.

Jesén je bila tu, uže kesna jesén. Perje na vínkovini okoli gospòdske hiše Podvinom je bilo uže rdečkasto, potem pa rmeno in je odpadalo. Dan je bil kratek, jutro hladno, večer tožen — več ni bil čas bivanja na kmétih. Gospodu Kralju je bil potekel tudi dopust, drug dan je bil odhod v mesto napovedan.

Gospodičina Lujiza se je bila na večer Tončiki napovedala, da pride po slovó. Tudi Nikolaj je bil povabljen, naj pride k Pridanovim tega popóludne. In prišel je bil.

Sedeli so vsi trije vkupe do mraka in govorili.

O mráku reče gospodičina Lujiza:

„Ker je denès zadnji večer letos, da sem pri vas, Tončika, ostanem še nekoliko delj; da me kesneje ne bode strah, spremi me gospod Nikolaj, ne li?“

„Z veseljem, če hočete do mesta, ne le do dóma tu gôri,“ odgovori Nikolaj brzo. In resnico je govoril.

Gospodičina se mu je zdaj zdela vsa drugačna nego spočetka, in jako žal mu je bilo, da odhaja.

„Do mesta? Potem bi bila Tončika huda?“ pravi gospodičina.

„O nič, naj bi te spremil, dokler je; samó da potem skoraj nazaj pride,“ méni zvestodušno Tončika.

Uže temà, prav gosta temà je bila, ko se je začela gospodičina poslavljati. Tončika jima je hotela dati hlapca, da bi svetil, ali Lujiza je to odrekla, češ, prvič ni daleč, drugič z gospodom Nikolajem pot poznavava, da prideva lahko z zavezanimi očmi domóv. To je bilo res.

„Če te denès zadnjič déklico vidim, srečna bodi!“ S temi besedami se je končno Lujiza od prijateljice poslovila, katera jo je v tretje poljubila in solze v očeh imela ter govoriti ne mogla, dasi je védela, da jo jutri, ko se bode vozila mimo, lahko vidi še edenkrat.

Petnajst korakov od hiše nista govorila Lujiza in nje spremljevalec Nikolaj ničesar. Nikolaju je bilo nekako hudo, da odhaja ta prijateljica njegova in njegove — neveste. Ona, Bog zná, kaj je mislila.

„Temà je,“ reče potem ona in globočje potisne svojo roko pod njegovo pázduho.

„Kod ideva, po cesti ali po stezi?“ vpraša Nikolaj. Po stezi je bilo prav blizu, po cesti pa dalje na okoli.

„Po cesti,“ odgovorí ona.

„Tudi meni je ljubše po cesti.“

„Zakaj Vam?“

„Ker delj ostaneva vkupe.“

Premolk. Zdajci ona postane, in ne snevši roke izpod njegove rame zadrži tudi njega.

„Ali se domislite pota na Brinjevo brdo in najinega pogovora?“ vpraša ona, in glas ji je bil čudno mehak.

„Dobro. Kako se ne bi domislil? Ob óni priliki sem Vas, gospodičina, stoprav popolnoma spoznal in tako spoštovati začel, kakor . . .“

„Nič komplimentov od Vas! Od Vas samó odkritosrčnost. Ne véste, da sem se Vam tačas ponudila in obljubila priti na Vaše ženitovanje? Denès pa moram obljubo svojo oporeči. Vi bodete svatovali uže pred pustom, slišala sem; a jaz ne bodem mogla priti.“

„Potem jaz vse preložim čez Veliko noč,“ reče on naglo in odločno.

„Zarad mene?“

„Zarad Vas.“

„A jaz najbrž tudi po Veliki nōči ne bodem mogla priti.“

„Zakaj ne, gospodičina? Smem li védeti ali ugi-bati vzrok?“

„Pustite. Ugeniti ga Vi ne morete, povedati ga Vam pa jaz ne morem.“

Počasi, prav počasi sta koračila dalje.

„Ali se domišljate, da tačas, ko sva sklenila prijateljstvo ali bratstvo, izgovorila sem si jaz pravice take zveze?“ vpraša ona glasneje in videzno veselejša.

„Domišljam se, ali žal, da dosedaj teh pravic niste rabili, vsaj jaz nisem čutil, da bi jih bili.“

„Tedaj hočem edno rabiti sedaj: Tončiko, malo prijateljico svojo, ki bode kmalu Vaša žena, Vam priporočam . . . Jaz mislim, da smem z Vami govoriti, kakor z bratom, brez okolišev . . . Spoznala sem Vas, da imate blágo srce, plemenito dušo in vsa svojstva, ki morejo osrečiti mlado déklico. Zató sem vesela, da bode te osrečili ljubo mojo prijateljico, mojo Tončiko. Ona je res dobra déklica in jaz ne dvojim, da bode te od nje naredili to, kar za svojo srečo potrebujete in kar zaslužite, to Vam brez uklanjanja rečem. Ona je še nekoliko — kako bi rekla — dete, ljubeznivo dete, a vender dete. Zató me je prav srčno veselilo, ko sem zapazila, da imate samí odprte oči in véste, kje je dobro, da Tončika še kàj pridobí, namreč, da ste začeli nje nekoliko nedostatno literárno izobraženje dopolnjevati. To ste storili jako dobro. A morate nadaljevati. In sicer zdaj, pred poroko, gospodine moj, potem, pravijo, ne gré več tako rado lepó in gladko. To se vé, Tončika je v tem oziru izjema. Na Vaši stráni mora vedno ostati tako ljubo in dovetno dete, kakor je. Pa, morda ste nejevoljni náme, da Vam take reči govorim?“

„Na Vas ni mogoče, da bi nejevoljen bil, posebno ne, če govorite iz moje duše, gospodičina,“ reče Nikolaj. „Baš na tem govorjenji Vas zopet spoznavam prijateljico, sestro . . .“ Rekši nehoté vzdihne.

„Vzdihnili ste?“ vpraša ga ona mehko.

„Mislite li, da bodem jaz srečen ž njo, prav srečen?“ vpraša on póluglasno in boječe.

„Jaz upam“, odgovorí ona. „Ali ne smete pozabiti pregovora, da vsak človek je sam kovač svoje sreče. Vi se samí srečnega naredite, ker morete. Mož ste, zato imate izbiro. Me ženske smo na slabšem v tem oziru, ker se moramo izbirati dati. Ko bi Vi ne bili uže izbrali, reklo bi se Vam bilo lahko: glej da dobiš in najdeš táko srce, kakor je tvojemu prikladno in sorodno. Zdaj pa, ko ste uže izbrali in se na pol uže zavezali, zdaj Vam je samó svetovati, da izbrano srce sebi priklonite, da mládo drevesce pripravite v táko rast, kakor je za Vas dobro, po svojih srčnih in duševnih potrebah.“

„In kake mislite, da so te pri meni?“ vpraša on.

„Jaz Vam bodem govorila odkritosrčno.“

„Tako, kakor v duši govorite.“

„Vi, gospod Nikolaj,“ začnè ona in roka nje pod njegovo pázduho naglo v tem hipu malo višje zleze, „Vi imate mehko srce, torej potrebujete tudi žene, ki Vaš čút razume, ne z glavo, temveč s srcem; pa tudi razum Vaš in izobraženje sploh se pri Vas, kakor pri vseh blažjih ljudeh, opira na srce. Zatorej

morate na to gledati, da bode žena Vaša v vsem i znala i rada hotela in mogla Vaše misli misliti, Vaše nazore ceniti, Vaše skrbi skrbeti, Vaše ljubezni ljubiti. Jaz vsaj si ne morem misliti pustejšega, nego možá, duhovitega in pametnega, ki je na vse življenje navezan živeti z ženskim bitjem v najožji zvezi, katero ga ne umeje, ali kateremu so celó óno smešno zdi, kar je izobraženemu in značajnemu móžu važno in imenitno.“

„To je istina,“ reče Nikolaj zatéglo.

„No, vidite! Potem glejte, da bodete od Tončike pred poroko vse to naredili.“

„Iz nje? Je li toliko mogoče?“ vpraša on.

„Jaz mislim, a ne vem. Mislim, dà. Ker uže tako zaupno govoriva, Vam menda uže lahko tudi povem, da mé mlade ženske smo sploh dovtetne, mehke, učljive. Vi ne véste, koliko takšen mlad mož, kakor ste Vi, z ljubeznijo in dobro besedo pri nas opravi, ako hoče. Storitó Vi tako v svoji stvári!“

To sta zopet stojé govorila. Zdaj se jameta počasi dalje premikati.

„Ali bodete Vi takšni, ko se omožite, kakor ste mi prej govorili, gospodičina?“ vpraša zdajci on ter zopet obstane ž njo.

„Jaz imam previsoke misli o sreči zakónskega življenja, nego da bi ravnala drugače. Rajša se ne omožim nikdar; ali če to pravim, ne smete misliti, da govorim tako, kakor vsako mlado deklétce, pa drugače

mislim. Ne, jaz Vam prav naravnost povem, da se bodem še celó rada možila, ako, toda samó ako dobim možá, ljubezni vrednega in ljubezni zmožnega. Jaz si ne morem misliti nikjer večje sreče, nego v tacem zakonu. Kaj pa je mogoče lepšega in slajšega nego zavest, da imaš dušo poleg sebe, katero z vso ljubeznijo ljubiti sméš, dà, celó ljubiti moraš, in ona tebe ljubiti smé in mora!“

„In jaz te moram ljubiti!“ zakliče kakor blazen Nikolaj, pritegne jo za roko pod pázdhuo k sebi, z drugo jo burno objame in strastno ji poljublja lice.

Nikolaj je bil v tem hipu tako razburjen, da se tudi kesnejše čase ni mogel domisliti, kako in ali se mu je Lujiza branila poljubljanja, in kaj je rekla, le toliko vé, da je zaslišal stopinje na cesti. Prístav Kralj je bil prišel sestričini naproti.

Nikolaj se je vrnil domóv. A kakšen!

XX.

Drugi dan je močno deževalo.

„Brinjevo brdo ima meglen klobuk, to kaže, da boče dolgo dežévje in mi še stélje nimamo, répa je tudi še na polji, hu-hu-hu!“ jadikoval je stari oče Luka Kolodej dôli na véžnem pragu, zlo vreme opazujé.

Nikolaju pa je bilo to vreme po volji.

„Zdaj ne more še odpotovati, denès, še ne, in videl jo bodem!“ šepeče on sam v sebi in naslanja žareče čelo na hladno steklo svojega okna.

Tako razburjen še nikdar ni bil nego od sinoči do zdaj. Vse se mu je zdelo kakor sanje, ali znal je, da je velika resnica.

„Ona, samó ona razumeva in govóri jezik mojega srca, ona mora biti moja,“ to so mu misli o gospodičini Lujizi ponavljale v vseh razlikah; in Tončike se ni spominjal, a če mu je prišla v misel, bila mu je sitna misel in otresal se je je.

Pisal je bil gospodičini na vse zgodaj v jutru kratko, a strastno pisemce, v katerem jo je rotil, da denès naj ne odide, pa da mu naznani, kje more na samem ž njo govrciti, kar mora in hoče.

Odgovor dojde. Pisala mu je, da zarad slabega vremena denès ne odpotuje še, morda celó še jutri ne. Naj pride ob mráku pod samotni kozólec, ki stojí za mejo pod njih hišo. A naj tako pride, da ga nihče ne opazi.

Ta dan je bil dolg dan Nikolajevega življenja, dasi so jeseni baje dnevi kratki in je malo do mraka.

Uže pred mrakom je Nikolaj stal pod zaznamevanim kozólcem, srce mu je nemirno bílo, ko se je vedno oziral po óglu, izza katerega je morala priti.

Napósled je prišla, krasna ženska, kakor kraljica.

Kakor boječe se je okoli in okoli ozrla in rekla: „Ko bi naju kdo videl?“

„In ko bi naju videl ves svet, jaz bi mu zaklical, kar sem Vam sinoči rekel!“ vzklikne Nikolaj.

„Počasi, prijatelj,“ reče ona in mu ljubeznivo odkaže sédež poleg sebe na nakopičeni slami. „Vi ste prenagel.“

„Ne, ne . . .“

„Pst! Dajte meni izgovoriti. Na sinočno besedo se ne sklicujte. Hitra je bila. Jaz Vam je ne zamerim. Vender, gospod Nikolaj, Vi veste, da so še drugi, ki imajo pravico za Vas zanimati se, in ki bi Vam zamerili, ko bi Vas bili slišali.“

„Ne omenjajte mi . . .“

„Prosim! Vi ste zaročeni, zaročeni z mojo prijateljico, a tako govorite z menoj? Ne izvira li tako postopanje bolj iz lehkomiselnosti, nego iz globocega čuta? Odgovorite mi na to!“

„Na videz mi smete lehkomiselnost očitati, ali le na videz. Sicer pa mi recite, kar hočete, recite, kaj naj storim, da dokažem globokost čutenja svojega do Vas, le do Vas . . .“

„Prijatelja sva si lahko, brat in sestra, dragi gospod Kolodej, več ne moreva, ne smeva,“ dahne ona in ga s svojim pogledom pogleda, s pogledom, ki mu je posegel notri v dušo.

„Ne smeva? Kdo more braniti, ako hočeva, ako hočete Vi?“ vzplamení on.

„Dolžnost prijateljstva!“

„Nič, nikdar! Moja bodi, biti moraš! Zakaj si mi odkrila dušo svojo, zakaj si se mi pokazala, kakor te želim, zakaj si mi odkrila bogato srce, da mi hočeš zdaj, ko sem poželjivo roko iztegnil po večji sreči, nego sem jo upal doseči, odtegniti vse, odtegniti sebe? Ne, ne béži, ostani pri meni, sreča moja!“

Poljubi ji roko in ona se ne brani.

„In ti me res ljubiš?“ vpraša ona kakor v misli zatopljena.

„Vprašati moreš še? Po moji sinočni in sedanji izpovedi? Ali ti sinoči ni globoko v dušo zvenelo, kakor je meni globoko iz duše prišlo, po sili, ne vem kako, nì kdaj: da te ljubim?“

„In kaj poreče ona?“

Za trenutek prevleče Nikolajevo čelo oblak nezadovoljstva, a précej pravi:

„Kar hoče! Sem li jaz dolžan zató, ker sem se nekdam prenaglil, svojo boljšo, svojo največjo srečo žrtvovati? Nisem!“

„Nisi, to je res. Ali pač, prijatelj moj, ako hočeš ti mene ljubiti, moral bi me spoštovati. Kako pak me moreš spoštovati, ako storim, kar ti hočeš, in ti dam srce, katero ti ni neprijazno, jaz, prijateljica nje, Tončikina, ki ima tvojo besedo, in tako néko pravico do tebe? Ne bi li to nelepo bilo od mene?“

„Ne govôri mi tako!“ vzklikne on. „Ne očitaj mi edne zmote moje, ker le zmota je bila moja razmera ž njo. Ne sili me, da bi bil nesrečen; in nesrečen bi bil, ko bi moral na nje stráni biti zdaj, kar sem videl v tvoje srce, kar poznam tebe, duša moja! Ti si blaga, ti o prijateljstvu ne moreš drugače misliti in govoriti, kakor govoriš. Ali če je kaj greha v tem, moj naj bode, edino moj, jaz vse na sebe vzamem, samó ne odrekaj mi, brez česar mi je zdaj življenje nič: ljubezni svoje!“

Žareče so se steknila ustna z ustni v dolg poljub.

Dež je začel liti in je póluglasno padal na slamnato streho, pod katero sta bila, nekoliko še škropil po stráni do njiju sédeža.

XXI.

Prihodnji dan pak je bilo brez dežja. Sicer je gosta in pusta mokra megla pokrivala dol, ali voziti se je bilo uže mōči, zatō so se Kraljevi odpeljali.

Prístav je bil uže prej pri Pridanu vse poravnal. Vender je Tončika stala, ko so ji povedali, da se podvinski voz bliža, na pragu in pričakovala ga. Prepričana je bila, da bode nje prijateljica, gospodičina Lujiza, dasi se je uže predvčerajšnjem poslavljala, ustavila še na zadnji poljub. Ko je bil voz prav blizu, stopi s praga in gré proti cesti.

A strmèč in sramujé se obstojí. Voz je zdrdral mimo nje, kakor se je zdelo, na ukaz nje prijateljice sáme, prístav ji je samó z roko mugal pozdrav, in prijateljica se je ponosno počasno naklonila z glavo.

To je bilo ponižanje, razžaljenje. Zakaj? Ničesar hudega si ni bila v svesti, nobene zlè besede, nobenega tacega dejanja, nobene zamere.

Solze ji pridejo v oči, ko stopi v véžo. Nameni si, kako bode Nikolaju vse to povedála. Vender je Nikolaj prav sodil, ko je dejal, da so ta gospôda neodkritosrčna, izpremenljiva, denès drugačna nego včeraj.

Ali Nikolaja ni bilo drugi dan nič k nji; ni ga bilo niti tretji dan. Tončika pozabi, da se je gospodičina Lujiza brez zadnjega slovesa vozila mimo, ali skrbeti jo začnè, kaj je vender Nikolaju, da ga ni. Ko niti peti dan ni prišel blizu, dosegla je skrb uboge déklice takóv vrhunec, da je morala nekomu zaupati, kar jo je težilo.

Tiho potoži stari dékli, kaj jo peče. Ta se namuzne, dene obe roki pod umazani predprt in reče odpravljaje se:

„Čakaj, čakaj, postopim jaz gôri na Kolodejevino in Mrete povprašam, ali je on domá in kaj dela. Nič ne maraj, še rad pride, Bog da ga hočeš. Uže ne more priti. Ali verjemi mi: če ga delj ne bode k tebi, bolj te bode zažélel.“

Rekši odide dékla na Kolodéjevino in v kuhinjo k Mreti. Tu vse pozvé. A kar čuje in domóv prinese, ni bilo táko, da bi mogla Tončiko utolažiti.

Predvčerajšnjem je v mesto odšel, s starim sta se prej nekaj prepirala, ker mu je povedal, da bode več dnij v mestu ostal, oče pak ni razumeti mogel, čemu, zakaj, s kakim opravkom? Za zapravek v mesto hoditi, samó denar trositi, to se je pa Luki Kolodeju zdelo takšen greh, da se je v vsem lici zardel,

sínu hrbet obrnil in psa Pastuha neusmiljeno z nogo brcnil, ko mu je dobrikajoč se prišel naproti.

In navzlic tej očetovi nejevolji, odšel je bil Nikolaj v mesto, a pri Tončiki se ni nič oglasil, ničesar povedal! Ko bi bil le edno besedico prej rekel, ali pošto dal, ali pisal!

Nepopisna skrb prevzame déklico. „Kam je šel? Po kaj? Zakaj tako tiho? Ali pride nazaj, in kdaj? Ali se mu ne bode nič hudega zgodilo?“

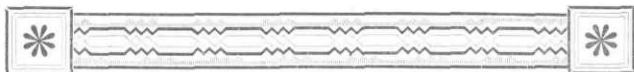
Na vsa ta vprašanje si ni znala najti odgovora. A stoprav zdaj si je bila v svesti, kako neizrečno ga ljubi, da življenje brez njega odslé ne more biti pravo življenje. Oh, ko bi ga izgubila!

Daleč, kamor bi bilo, šla bi bila, da bi ga edenkrat pogledala in videla, da mu ni nič hudega pripetilo se, pa bi bila zadovoljna zdaj!

„Kaj ti je, deklè?“ vpraša jo oče Pridan.

„Nič,“ morala je legati, ker sram je je bilo povedati, da se za Niklja bojí, ker ga uže pet dnij ni blizu; bala se je, da bi se ji oče ne posmehoval, ker je tako . . . nespametna, da se bojí, kjer se ni treba bati. Ni treba! Lehko rečeno, ali . . .

XXII.

Minilo je štirinajst dnij. Nikolaja ni bilo iz mesta domóv. Luka Kolodej je zamišljen okoli dóma hodil, v tem malem času so se mu bile na lici pokazale neke nove gubé, hlapce je menj kregal, psov ne več vsako jutro bóžal.

Tončika je tačas prebila nepopisne muke, izvirajoče iz negotovosti. „Ali jo zapušča? Zakaj je tako neusmiljen, da tega niti ne pové? Zakaj vsaj ne piše, naravnost, kakor bi se spodobilo móžu? Ali je mari bolan?“

Solze je niso utolažile; molitev le nekoliko; lice ji je bledele. Oče je to videl, vzrok lahko ugenil in jezen je bil, a tudi slutil, da iz vsega tega ne bode dobro. Brusil je sam v sebi, kako ga bode robato izpovedal, kadar ga le dobí.

Neki dan je prišel Pridan domóv in Tončiko poklical v véžo. Tam je počasi iz naprsnega žepa

potegnil svojo veliko rdeče-usnjato listnico in rekel hčeri:

„Nekaj ti bodem dal. Zdi se mi, da te ne bode razveselilo. Ali pametna bodi. Bog je tako hotel. Če ni ta, bode pa drugi. Tako si misli, ako bodeš brala, kar ti ne bode všeč.“

Rekši ji izročí pisemce.

„To-le sem dobil gôri pri Luki. Priloženo je bilo v drugem pismu in je do tebe. Ker očetu ničesar dobrega ne piše, tudi tebi ne, sodim. Véternik hoče to zimo ostati v mestu. Nič ne dé, naj bode, kjer hoče.“

Tončiki se je delalo črno pred očmi, ko je pisemce vzela in z zadnjimi močmi šla po stopnicah gôri v svojo izbico. Tam séde na posteljo, po malem odmóru s tresočima rokama raztrga pisemski zavitek in bére:

„Ljuba sestričina! Jaz sem dobil trdno prepričanje, da bi ti ne mogla srečna biti z menoj. Zató ti vračam tvojo in jemljem svojo besedo nazaj.

Nikolaj.“

Oče Pridan prehodi edenkrat svoje dvorišče. Vrnivši se v véžo, pogleda v kuhinjo ter reče dékli Barbi:

„Skôči, skôči gôri in pogledaj, kaj Tončika dela. Le précej!“

Ko dekla odprè duri Tončikine sobice, zakrikne na ves glas. Déklica je ležala v nesvesti na tleh.

XXIII.

Mnda zima je bila zunaj po mestu in na stolpih je bila ura odbila ednajst, ko so v mali krčmi v predmestji še trije mladi gospodje vkupe sedeli pri vinu in pušili. Gost dim, kateri je okuževal zrak v ozki vinski „ekstra-sobici“, dokazoval je, da je moralo prej več gostov tu biti, ki so pokušali izvrstno kapljo, kakeršna se je tu „pri belem psu“ zmerom uže od nekdanj dobivala. Ti trije so bili zadnji ostali, a uže izmej teh je eden vstajal, in ta je bil naš znanec, pristav Kralj.

„Pij še polovičico in počakaj še pol ure; ne bój se pridige za gardinami; tisto imaš uže tako ali tako,“ reče eden izmej ónih dveh, kacih devetindvajsetleten mož z naóčniki.

„Ne morem, ljubi doktorček moj! Jutri moram zgodaj vstati, imam komisijo,“ odgovorí óni.

„Samó edno vprašanje še,“ pravi dalje doktor ter prime Kralja za zimsko suknjo, kakor bi ga hotel ustaviti. „Ali prideš na trgovski ples?“

„Vabljen sem. Ne veseli me baš zeló. Ali ker gré žena in nje sestričina, moram iti tudi jaz. Zakaj vprašuješ?“

„Dobro! Ti si znan s tistim mladim Kolodejem. Meni je do tega, da se ž njim seznanim. Če bode nanesla prilika, predstávi me, a ne povédi, da sem te prosil; tako, kakor bi slučajno bilo.“

„Saj ti ga lahko jutri sèm pripeljem.“

„Izvrstno! A ničesar praviti!“

Prístav odide.

„Káko zanimanje pa imaš za ónega človeka? Kako si ga imenoval?“

„Kolodej. Če bodeš molčal, pa ti povem nekaj, česar ti še nisem, dasi se sicer do dobrega poznavaj, in, kakor upam, boljših prijateljev ni prav mnogo več, nego sva si midva.“

Prijatelja trčita in óni reče:

„Tako? Torej skrivnosti imaš še? Vèn ž njimi; menda ti molčanja ni treba posebno še prisezati od moje strani.“

„Ali poznaš sestričino žéni tega Kralja?“

„Lepo Vitko? Kako bi je ne poznal. Saj bi se bil skoraj zaljubil v njo!“

„Jaz pak sem uže bil zaljubljen v njo popolnoma, do ušes!“

„Glej, glej! In ničesar nisi povedal? Zakaj praviš, bil? Torej nisi več? To jako obžalujem, lépa déklica je res.“

„A samó lepa. Sicer samoprídnicá. To sem jaz izkusil. Tudi je bila vsa najina reč tiha, ali pozabiti je vender čisto ne morem. In ker se mi óni človek, ki ga ima zdaj v mrežah, vidi poštenega lica, rad bi ga vsaj poznal, dasi od kraja, ko sem slišal, da je nalašč zarad nje s kmétov v mesto prišel prezimovat, nisem imel nič kàj simpatij zánj. Ali človek se mora tudi premagovati.“

„Da bi mu odsvétoval, ti véliki modrèc?“

„Tudi mogoče. Kakeršen je človek.“

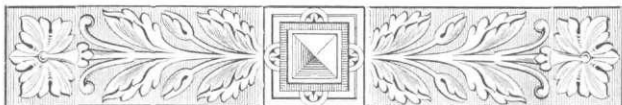
„Béži, béži! Ne smeši se mi s tacimi intrigami. Kaj ti mari? Skrbi záse! Jaz bi se uže ne vtikal.“

„A jaz se morda bodem. Pústi me! Nèkoliko je tudi maščevanja zraven. Sicer pa pravim: morda se bodem vtikal. Odvisno je od tega, kakšen človek je on, in ali bode prilika nanesla možnost.“

„Mož se ženski najbolj maščuje, če se ne zméni zánjo,“ pravi pivski filozof in si počasi prižgè cigaro, potem pa iz polne čaše zalije vina váse.

Ali drugi večer je bil vender Kralj privèl Kolođeja s seboj v krèmo in predstavljal: „Gospod Kolodej — doktor Lok.“ Znanje je bilo storjeno, čez nekaj večerov — tudi slovenska brátovščina pita!

XXIV.

Ves mesec se je uže govorilo po mestu o velikih pripravah za takozvani „trgovski ples,“ ki bi imel biti letos krasnejši, nego katerikoli, in nádepolno srce najmlajšega trgovskega pomočnika predmestne specerijske prodajalnice je poskakovalo v pričakovanji veselja, ki je bode mogoče uživati; starejši tovariš njegov pak je v polnem taktu premeril ozki prostor za prodajalno mizo, in potegnul umazane manšete za pol pedí iz rokávcev, češ, tako bomo storili z lepimi, belimi, ko bomo stopili v plesno dvorano!

Ženski spol pak je kupoval, meril in šival ter bélil si lepo glavo, kako bode to pristájalo, kako se ónq prilégalo. Toaletne skrivnosti so se nosile in poročale po mestu, kakor najimenitnejši, svet pretresujoči dogodki, in celó skopi filister, ki je nerad in le po hudem bóji s svojo ženo ali „boljšo polovico“ posegel v žep, nasmehljaj se je napósled, čuvši, kako bo le to lepo, kako óno zmagovito krasno.

Godilo se je, ka kor se godí v večji ali manjš meri vsako leto, vsak predpust, in čas je v svojem ednakomérnem teku vender pripeljal tudi zaželèni večer.

V dvorani, pri katere olepšavanji so se meriili vsi zvedenci v urejanji uličnih trgovskih razstav, zbral se je točno ves odbor, ki je prevzel častno nalogo, osnovati in voditi ta ples. Prihajali so prvi gôstje, in iz toaletne sobe so prišumele prve dame v dvorano. Odborniki so jih obstopili ter vodili k sédežem, trudeči se zabavati jih, kolikor môči. Take zabavne fraze tudi na trgovskem plesu niso drugačne nego drugod.

Dvorana se je urno polnila.

Tu je pristopala mati s tremi sila odkritimi hčérámi in zasedla kót dvorane, odkoder ji je bilo možno prezreti ves prostor; tam je privedel oče svojo ne več mlado, a tudi še ne staro dvojbeno krasotico in jo izročil v varstvo znani dami, ki je imela uže célo tolpo déklic vsake starosti, od osemnajstega do šestindvajsetega leta pod svojimi krili. Tu je prišumèl oblak bele tančice, iz katerega je kakor z néba zablíščala zdaj in zdaj, tu in tam skrita srebrna zvezdica, in kateri oblak se je po natančnem opazovanji odkril kot toaletna svojína mlade gospé, ki je koketno in zmagovalno pomerila dva kavalerijska lajtnanta, stoječa blizu vhoda in kritikujoča oči, nosove, lasé in toalete.

Tako so prihajali, drug za drugim, in ko je zavriščala godba, stopili so óni, katere je doletela čast, pričeti ples, s ponosnimi obrazi in zavedni imenitnosti te naloge v prvo vrsto in pričeli kolobar. Trgovski ples je bil otvoren. Potem pak se je v edномер plesalo, koketiralo, kramoljalo, dovtipno in neumno, pogledovalo ljubeznivo in zavidno, sovražno in intrigantno, pohajkovalo in postajalo, za pahálnikom ali klákom zevalo, in vse to vso noč, pred kotiljnoum in po kotiljonu, mej istim pa ravno tako.

A nas ne zanimajo tolikanj druge osebe in nove gruče, torej jih ne bomo predstavljali. Zadoščuje morda povedati, da je bila, čeprav ne po toaleti, gotovo pa po lepoti in gracijoznem vedênji kraljica mej plesalkami gospodičina Lujiza Vit.

Imela je, to se razumeje, mnogo čestilcev, ki so se izkušali preriti do nje, a mej vsemi je odlikovala Nikolaja, o katerem so uže znanci védeli, odkod in kdo je ter da je nje bodoči soprog.

Poleg Nikolaja pak je odlikovala gospodičina še ednega možá, necega štiridesetletnega slokega in tencega človeka, z dolzim licem, dolzim krivim nosom in črnimi, močno kodrajočimi se kratkimi lasmi, ki so pa uže cíkali malo v sivo barvo.

Predstavljen je bil Nikolaju za gospoda Majerja, torej človek z imenom, kakeršno bajè v srednji Evropie ni redko. Do denès ga Nikelj ni še videl.

„Kdo je ta človek? Zakaj se bavi Lujiza toliko ž njim?“ Odgovor na drugo vprašanje bode izviral uže iz odgovora na prvo. Na to pa bode gotovo znal odgovoriti novi prijatelj, doktor Lok. Njega se napoti Nikolaj iskat iti, v katerem kotu tiči.

Najde ga pri butelji s tovariši. Na Nikolajev migljaj pak je takoj vstal, snete rokavice, brž nateknil in pod pázdubo vzevši ga, šel ž njim v drugo sobo na plesišče nazaj.

„Nekatere csebe so, o katerih mi bodeš razložil, kdo in kaj,“ reče Nikolaj.

„Jaz sem v tej stvári kakor naučni slovník. Vse poznam; največ kaki dve mali, drobni, boječi grlici sta tukaj, kateri je mati letos prvič na ógledi privela, in ki sta mi še neznani.“

In za istino, ni se zastonj bahal doktorček. Poznal je vse ljudi in razkladal in obiral pred Nikolajem zdaj tega, zdaj ónega, moške, in še bolj ženske.

„In kdo je ta Majer?“

„Kdo? Predno odgovorim na to vprašanje, povem ti, da vrlo dobro vem, da si me dozday o vseh družih izpraševal samó zató, da si prišel tako na videz in kakor nehoté do tega Majerja?“

„O ne!“ reče Nikolaj, ali pri tej láži se zardi do ušes.

„No, tiho! — Ta Majer je iz ónega slovečega rodú, ki je čez Rdeče mórje hodil in v puščavi prepelice jedel zató, da zdaj vse človeštvo denarno odira.

Vender on ni več obrezan, ker uže njegov oče je prejel zakrament svetega krsta, to se razumeje, da ne iz pobožnosti ali prepričanja, temveč zató, da je lože kupčeval in občeval. Vidiš, in mali krámarji z dežele, ki so pri njem kupovali in ki zdaj pri tem-le kupujejo, znesli so mu sila veliko denarja vkupe. In ti, brate, si malo ljubosumen nánj.“

„Na tega človeka?“ reče Nikolaj kakor s čudečo se nejevoljo.

„Hm, dà, na tega si lahko,“ reče óni neusmiljeno. „Sicer je res, da imaš bolj ravne ude nego óni, in zrcalo te je Bog zná kolikokrat uže poučilo (ne vem koliko stopinj občečloveške nečimernosti je v tebi), da imaš sploh neprimerno lepšo postavo od njega; tudi pripovedujejo, da nisi porojen v raztrgani koči, kakor na priliko jaz (hvala Bogú, da je bilo samó edenkrat). Ali s tem-le krščenim ‚čifutom‘ se najbrž gledé dedščine ne bodeš mogel mériti. In to je glavno! Denar, prijatelj, denar! Dandanes je čas materijalizma, žal, ali — je! In ženske se tudi obračajo po duhu časovnem. Meniš li, da tvoja ne?“ —

„Táko govorjenje si jaz odločno prepovedujem,“ reče Nikolaj nejevoljen.

„Pst! Ne iz kože! Jaz vem, kaj govorim. Sicer pa ti bodem jutri na razpolaganje, podpreti svojo trditev z razlogi in z dejanji, kadar bode prilika, da se vidimo še! Plesat pojdi, tebi še prija! Glej, začenja se.“ Rekši se izgubi mej množico.

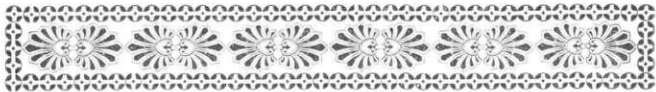

Nikolaj je še plesal, ali dobra volja je bila čisto pri kraju za ta večer.

„Kaj ti je denès?“ vprašala ga je ona.

Ta hip sicer ne, a kesneje se je domislil, da mu je isto vprašanje stavila nekdanj tudi neka druga déklica. Kesneje se je tudi domislil, da od óne je bilo to malo vprašanje mehko, sočutno, skrbno, od te pak je bilo nekako trdo, karajoče, očitajoče.

XXV.

Kakor blisek z jasnega néba je zadela Nikolaja sredi mestnih veselíc strašna novica.

Na očevem dômu je pogorelo vse poslopje razven hiše, ki je pa tudi oškodovana.

Požar s svojo strahoto je starega očeta Luko Kolodeja tako prestrašil, da ga je zadela káp in v nesvesti leží, v sveto olje deján, vsak čas more umreti.

Razumeje se, da je Nikolaj z viharo brzostjo na voz sèl in poditi dal domóv, domóv, ves pot Bogá molèč, da bi očeta vsaj še živega našel.

Ni se mu izpolnila molitev. Ko je stopil v rojstveno hišo, ležal je tu uže brez življenja óni, ki je njemu življenje dal.

Okoli mrliča so stali domačini, pa tudi oče Pridan in Tončika. Poslednja dva odideta, ko se sin jokaje vrže na brezčutnega mrtvega očeta.

Tončika, bleda močno, s solznimi očmí koraka domóv. Pridan pa postane pred Kolodejevo hišo in

pravi: „Zdaj joka, zdaj! Ali kdo je pomagal pri smrti? On, sin! Ko je bil starec tako utihnil, kuhalo je v njem, in to ni bilo dobro.“

Tako dolgo, da je bil pogreb končan, pomagal je „strije“ Pridan malo zvédenemu Nikolaju zvesto, a précej, ko so šli od pogreba, obrnil mu je hrbet ter mu niti odgovarjal ni več.

Imetninske škode požar ni bil mnogo naredil, ker je bil stari Luka za vse stvari pri dobri zavarovalnici preskrben za táko nesrečo.

Tončike Nikolaj ni več videl. K Pridanovim s ni upal. Slaba vest ga je odganjala. Nì misliti ni mogel rad o teh rečeh.

A imel je zdaj res toliko skrbij. toliko dela, toliko pregledovanja, da ni utegnil o drugem čem misliti, nego o urejanji vsega, kar mu je edinemu prirodnemu dediču pripalo.

Zató tudi v mesto ni pisal štirinajst dnij, dasi se niti poslovil ni bil pri odhodu od Lujize. Zdajci se začne čuditi, da mu tudi ona ni nič pisala, ona, ki ima toliko časa in nobene skrbi. Ali ni imela, ko je gotovo zvedela, kaj ga je zadelo, nobene besede tolažbe zánj?

Píše ji, a nalašč prav kratko.

Odgovora čaka teden dnij, vsak dan pošte težko pričakujé. Napósled pride drobno pismo z nje pisavo na zavitku. Raztrga ovòj in bere:

„Dragi gospod Kolodej! Obžalujem prav srčno veliko dvojno nesrečo, ki Vas je zadela. Jaz za delj časa odpotujem, torej ne pišite. Pozdravlja Vas

Lujiza“.

Nikolaju je bilo, kakor bi mu bila kri z lica šla in bi koža na njem ledenéla. „To je vse? Tako kratko? Kaj to znači? Odpotuje in niti ne pové kam, po kaj? Njemu tega ne pové? To hladno, kratko pismo!“

Prva misel mu je bila, takoj napreči in v mesto peljati se, gotovosti iskat, le gotovosti, kaj je to in kako je mogoče!

A to misel hitro opusti. In če ga ona zapušča, nevredno bi bilo njega, možá, siliti se ji. Če je mogoče, da se obrača od njega, potem se je velikansko zmotil, potem ni vredna, da jo je kdàj videl . . . Ali to ni mogoče, od nje ne!

Séde in piše prijatelju doktorju Loku, rotèč ga in prosèč, naj brzo pozvé in poročí, kaj je o vsem. Potem ukaže Tomažu upreči najboljša dva konja in v diru s tem pismom iti v mesto.

Čakanje odgovora mu je bila večnost in ker hlapca drugi dan zjutraj ni bilo nazaj, napreže druge konje in se sam pelje v mesto.

Na poti sreča svojega hlapca. Ta mu izročí pismo od prijatelja doktorja, kateri mu svetuje, naj lepo domá ostane, mnogo dela, malo misli, več jé in pije, ker je vse tako, kakor je najbolj prav.

To je sumnivo. On se pelje v mesto, ne domóv. Tam hoče poiskati najprej nje, če je še v mestu. Ali na poti do nje dóma se premisli, ohladí se, vrne in poišče prijatelja.

Ta ga vzprejme, kakor bi ne bilo čisto nič. Na silna Nikolajeva vprašanja odgovorí hladno: „Véš kaj, ljubi moj, vsega tega jaz ne vem; ker pa nisi hotel mojega modrega sveta poslušati, pisanega moževskega sveta, da ostani domá in delaj, in malo misli o tem družem, no, torej pojdi z menoj, jaz te spremim. To se vé, samó do vrát. Tukaj je. Niti odpotovala ni, zato sem ti pôrok, kakor sem živ in zdrav, hvala Bogú!“

Ideta do Kraljevega stanovanja, Nikolaj vstopi z bijočim srcem.

„Vi iščete Lujize?“ reče prístav, ki ga vzprejme v prvi sobi. „Ali žàl mi je, da Vam morem povedati, da je nas zapustila; rekla mi je, da odpotuje. Kam, tega ne vem, tudi nisem vprašal. Moja žena pa je zopet bolna. Križ s temi ženskami — vsak dan imajo drugo bolezen!“

„Gospod Kralj, Vi vender véste, v kaki razmeri sem jaz z gospodičino . . .“

„Vem, vem. Ali tudi Vi véste, da jaz nisem nikdar imel poželjenja, vrednim spoznan biti, da bi mi ženske zaupavale svoje muhe in skrivnosti. Res Vam ne morem postreči . . . Kaj pa pri Vas novega? A propos, je li Vam vse zgorelo, do tâl?“

Nikolaju je bilo v tem hipu, ko ga je tako malost vpraševal z najvsakdanjšim glasom, kakor bi ga bil s pestjo v prsi butil. Naglo vzame klobuk in se poslovi.

Dôli spodaj ga je čakal zvesti spremljevalec, kateri je bil v tem najel uže prevoščeka. Séde k njemu na odprti voz, ki glasno oddrdrá po mestnem tlaku.

„Kam sedaj?“ vpraša doktor.

„Kamor ti drago,“ odgovorí Nikolaj pobit.

„Si li zvedel? In kaj so ti rekli?“

„Zvédel Odpovala je. Ti nisi resnice védel, ko si mi rekel, da je gotovo še tu.“

„Resnico védel, brate, in jo še zdaj vem; samó da zdaj vem še nekaj več, namreč, da so jo tebi pritájili, in to mi vse razjaenjuje. Jaz ti še edenkrat rečem: ona je tukaj, v mestu!“

Nikolaj ga pogleda srepó.

„Ali hočeš iti k nji? Ne, stoj! Kaj pa, ko bi se tako naredilo, da jo bodeš videl z očij v óči, da pa ne bode trebalo k nji iti? Znaš, ona stanuje zdaj pri ljudeh, katerim bi se moral stoprav predstaviti, če greš k nji. Za take ceremonije pa denès nisi, preveč si uže slišal . . . Stoj no, kako bi se dalo drugače? . . . Uže imam! Predno bode pol ure, bodeš jo videl, če je le domá in če me ne vara moj račun na žensko samoljubje in radovednost.“

Rekši se skloni proti kočijažu in mu naročí ulice, kamor naj pelje.

Ničesar nista govorila mej to vožnjo.

Pred malo hišo z velikim vrtom ukaže doktor vozniku obstati.

„Tu?“ vpraša Nikolaj.

„Še ne, počakaj na vozu.“ V tem odide in pride s srednje-lepim buketom v roci nazaj in v voz stopaje vozniku ukaže voziti v druge ulice ter postati pred imenovano številko na nasprotni strani. Po kratki vožnji so bili na mestu.

Tam reče doktor najetemu vozniku: „Dajte sem, jaz podržim konja, Vi pa nesite ta-le šop cvetja gôri v prvo nadstropje, pri prvih vratih potrkajte, dajte gospodičini ta šop, pa sâmi gospodičini v roke. In ko Vas bode vprašala, recite tako bolj pomežikâvo natihoma, da tisti gospod, ki Vas je poslal, tu doli v vôzu sedi. Le brž!“

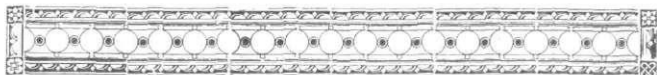
Voznik steče v hišo, doktor pa reče Nikolaju:

„Ti pa obrni vid svojih očij na prva tri ôkna tu gôri, na vsa tri ôkna.“

In glej! Na oknu se prikaže ženski obraz, pogleda na ulice, zardí se in se brzo odmakne. To je bil — nje obraz!

„Videl?“ vpraša doktor tovariša, ki je bil prebledel in se naslonil v vôzu nazaj. Na ukaz voznik obrne in odpeljeta se naglo.

XXVI.

Nikolaj bi se bil dal od doktorja voditi, kamor bi bil hotel le-tá. Bil je kakor brez volje. V preprosto samčevsko stanovanje doktorjevo prišedši, zgrudil se je na stol, in z obema rokama glavo prijemši naslonil se na pisno mizo.

Doktor Lok je po sobi hořil gôri in dôli, a molčal. Znal je, da v tacih trenutkih tolažbe ni mej možmí, da je treba le časa in počakanja. Doberšno dolgo je bilo mej njima to zamolklo molčanje.

„Torej nalegala se mi je, da bi ji ne pisal več!“ vzdihne sam záse Nikolaj, solze se mu uderó, in glasno, da zabobní, pade mu glava na mizo, izpod lica pritekó solze.

Doktor Lok si z obema rokama popravlja óni del obleke, ki ga prefini Francozje ne izgovarjajo, sune zdaj z levo, zdaj z desno nogo od sebe, kakor bi se za ples pripravljaj, pa stáre dve mokroti v svojih očeh ter reče:

„Ko bi ne védel, da nič ne pomaga v tacih prilikah govoriti, v kakeršni si ti, rekel bi pač, da nobena ženska ni vredna moške solze, izvzemši mati, dà, mati uže! Tako pa, le iztôči se, mož, marsikdo je uže imel ednake položaje, trpel, kakor bi imel kakovo dušo rešiti, in mislil, zdaj, zdaj se mora svet podreti. A se le ni podrl! Dà, zavoljo edne ženske! In vender statistika, na priliko našega mesta, učí, da jih prihaja več na svet, nego nas, gospodov stvarjenja. Na tisoče torej je tega božjega ali vražjega blagá, pa se mož joka zarad edne, ki ga po vrhu tega niti vredna ni, in ga nikdar bila ni! Če to ni uganka, kaj pa je?“

Tako samogovornje doktor dalje. Potem pak zopet obstane, položi roko prijatelju na ramo in pravi:

„Jaz ne vem, ali ti razumevaš stvari ali ne, v katerih si, ali bolje: iz katerih si se izkopal?“

„Izkopal?“

„Dà, srečno izkopal, rečem ti.“

„Ne govôri tega! Jaz bi bil za tega dekleta rad šel celó v nesrečo, v svojo nesrečo.“

„To še lahko storiš,“ odgovorí hladnokrvno doktor.

„Kaj?“

„Ti torej ne umeješ, kako se stvari ujemajo? Vidiš, to izvira odtod, ker značaja te ženske nisi poznal, a meni nisi hotel verjeti, ko sem ti uže pripovedoval, kakóv je. Zdaj imaš dokaz, da je ljubila najprej tvoj denar, potem šele tebe. Razumeješ?“

„Ničesar ne razumejem,“ odvrne óni.

„Preberi še edenkrat pismo, ki si je dobil od nje. Tam imaš obžalovanje za svojo dvojno nesrečo. Ali nisi mislil, kaj je poleg izgube tvojega roditelja druga tvoja nesreča?“

„Ne!“ odgovori Nikolaj in se opozori.

„No, vse mesto govori, t. j. največ vsi, ki te poznajo tukaj, izvzemši nas malo, ki smo pa molčali, nalašč molčali, govore, da si do tól pogorel, z vsem imetjem zavarovan pak tvoj stari ni bil, skopuh.“

„To ni res!“

„Meni ni treba govoriti, da ni; jaz vem. Ali glej, ona je verjela in našli so se dobri ljudjé, ki pa niso tvoji sovražniki (kesneje ti morem tudi z imeni poslužiti), kateri so ji to potrdili. Baš zadnje dni je gospod Majer, ki ni pogorel, mnogo bil pri Kraljevih. Nasledek tega in baš povedanega si videl denès. Bogá zahvali, da si jo ob pravem času spozual.“

„Kdo se je predrznil to laž trositi?“ vpraša Kolodej.

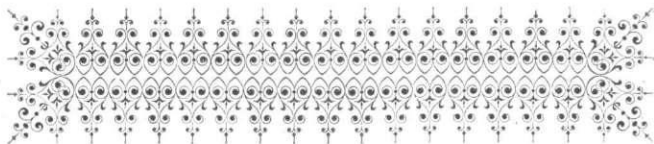
„Katero? Da si pogorelec, brez imetja? Dà, kakor rečeno, imena kesneje. Ako ti je pa na tem, da se pri gospodičini Vitovi ta neljuba pomota popravi, hajdi brzo, morda ustrežeš gospodičini, če prideš k nji in ji kako tako-le rečeš: „Oprostite, krasna gospodičina, izpremenjeno Vaše vedênje meni nasproti se oslanja na malo zmoto. Jaz si štejem v veliko srečo, da Vam morem óne pomisleke, ki Vas odvrtaajo od mene, ako

tičé v imovinskih razlogih, kar se mi je povedalo, pregnati z zagotovitom, da so vsi tisti glasovi o podrtém mojem imovinskem stanji neosnovani, neutemeljeni, izmišljeni, neresnični, ležnjivi; temveč jaz sem zdaj po smrti ljubeznivega svojega očeta v prijetnem položaji, Vam, gospodičina, mnogo večje imetje pred noge položiti, nego sem si prej kdàj domišljeval, da bode mogoče; samó ljubite me zopet, kakor ste me ljubili, ko ste mislili, da sem bogat dedič. — Tako ali podobno pojdi govôrit, in zopet si na sêdlu. Greš li?“

„Nikdar!“

„No, tedaj potem Bogá zahvali za spoznanje. Vsako spoznanje je bridko. Sicer pa, tu imaš klobuk, nasádi ga in pojdiva iskat tolažbe tam, kjer jo je še našel vsakdo, vsaj za nekaj časa.“

XXVII.

Po nasvetu svojega prijatelja je bil šel Nikolaj z namenom nekaj tednov izostati, na potovanje po južnih krajih. A vrnil se je stoprav čez več mesecev ob poletji. Zarjavel, zdrav na duhu in telesi, prišel je bil s primorja k prijatelju nazaj in mu pravil z neko veliko samozadovoljnostjo, da je sklenil, popraviti nekaj, kar je zagrešil. Kaj je to, ni védel doktor, ker o prejšnjem svojem razmerji Nikolaj ž njim ni nikdar govoril. Zdaj se je malo časa mudil v mestu, z neko hlastno naglostjo se je odpravljal domóv.

In zopet je drdal voz po môstu preko vode pri Pridanovih, Nikolaj Kodolej na njem. Kako ves drugačen, nego pred dobrim letom! Zdaj ga ni več vozil domači hlapec, zaupni Tomaž. Po smrti starega Luke je bila vsa Kolodéjevina z málinom vred v najem dana tujim ljudem, stara družina se je bila raztepla na vse vetrove, celó obéh psov ni bilo več na

dvoru. Tuj voznik vózi gospodarja Kolodejeve čestite hiše domóv.

Luka Kolodej bi se bil v grobu obrnil, ko bi bil videl to izpremembo!

Ali zdaj se vrača Nikolaj domóv z namenom vse zopet spraviti v stari red, z najemnikom pretrgati pogodbo, sam gospodariti, delati, in še več.

Ko mu Pridanova hiša pride pred očí, gleda neprestano tja in dvakrat se nagnè proti vozniku, kakor bi hotel nekaj vprašati.

„Ali naj tu pri Pridanu ustavim?“ vpraša ga voznik.

„Vózi dalje! — Torej ti ljudi poznaš?“

„Gospodarja samó,“ odgovorí óni človek.

Tedaj za Tončiko ni mogel vprašati. Ali je ostala še tako, kakor je bila, ali bode mogoče popraviti, kar je grešil proti nji?

Želel je poslednjega tako vroče, kakor bi bilo to prvo njega čustvo.

Drugo jutro se je na svoji postelji vzbudil, rano vstal, ogledal stvari okoli dóma in delal črteže in namene, kako bode začel delavno in ugodno življenje, z malim zadovoljen in v malem veliko-srečen. Zdelo se mu je, kakor bi ga jako dolgo uže ne bilo tukaj, in kakor bi se bil tačas močno postaral, izmodroval in se ves predrugal.

Po staro dekle Mreto, katera se je bila v bližnji vási po smrti njegovega očeta osobénica naselila, poslal

je précej drugi dan. Saj ni imel druge zaupne osebe tu, katero bi si bil upal o vsem izprašati.

Da je Tončika še neomožena in zdrava, to je bil zvedel takoj précej prvi večer, in to ga je napolnilo z nekim zadovoljstvom, da je lahko čakal obširnejšega poročila Mretinega. Naravnost k Pridanu iti ni hotel précej, dasi so bili sorodniki. Hotel je prej pozornost náse obrniti, da je domá in da hoče tu ostati. Tudi je imel namen vse bolj počasi, moževsko, hladno opraviti. „Potem bode več veljave imelo,“ govoril si je, a moral si je priznati, da je v duši vendar še nestrpljiv.

Napósled pride starka. Glasno zajoče od veselja, ko ga zopet vidi na dômu. Potem pak ga odločno kara, kako more po svetu hoditi, kakor deseti brat, ko vendar ima domá tako „lepe reči,“ kakor nobeden drug, daleč okoli po treh farah ne. Nikolaj jo utolaži z obljubo, da bode tu ostal, ona pak brž zagotavlja, da potem pride nazaj na Kolodéjevino, ker do sedaj ji je bilo dolg čas, da nikdar tacega; „človek se je navadil in je navajen, pa je.“

O Tončiki mu je morala pripovedovati. Da je bila kmalu potem, ko je on odšel, hudo zbolela, to je uže čul. A novo mu je bilo, da je prej tiste dni pošiljala povpraševati po njem, da je v resnici le o njem govorila. Novo mu je bilo tudi, kar je pobožni berač Češčenas po svetu okoli pripovedoval, da jo je videl précej potem, ko je bila vstala s postelje, moliti gôri pri kapeli svetega Antona dolgo in jako.

„Oh, kako sem bila nekđaj vesela, ko sem mislila, da bode ona kdāj pri nas gospodinja,“ reče starka in zopet zaplače.

„More še biti,“ imel je Nikolaj na jeziku, ali previdno je zamolčal to svojo skrivnost ter se le nasmehnil.

„Je li imela kāj snubcev?“ vpraša Nikolaj.

„Govoré o Tratnikovem, da bi jo rad.“

„Kakóv je?“ vpraša z zardenjem ljubosumnega človeka. In ni mu bilo prav, ko je starka hvalila Tratnikovega, da je priden, delaven, čeden.

XXVIII.

S precèj veliko odškodnino odpravi Nikolaj najemnika s svojega dóma in se loti sam gospodarstva s táko pridnostjo, kakor bi bil od nekdej le sam pri vsacem delu.

Z oddaljenimi sosedi začnè delati znanje in, to se razumeje, tudi v Pridanovi hiši je večkrat. S „strijcem“ govorita o vreméni, o voléh, o málinu in vôdi. Tončika se nekako ogiblje, ali vender ga s polnim pogledom vselej v lice pogleda, tako, da mora skoraj on očí povesiti. Govorita pa vselej le navadne, resne rečí, ker prve dni ni bilo še nikdar prilike, da bi bila samá.

Ona je bila mej tem časom, kar je bil Nikolaj z dóma, ali, kakor je nje oče rekel, kar je „trape lovil“, postala obilejša v lice in živòt, in sicer nikakor ne v kvaro svoji lepoti. Z nekim veseljem jo je Nikolaj pogledoval od strani, ko jo je prvič mogel delj časa opazovati. Še nekaj izpremembe je bilo na nji; ali nalašč

ali ne, oblačila se ni več pol gospôdsko, kakor prej nego bolj kmetski.

„Ali mi moreš odpustiti?“ vpraša jo z najmehkejšim glasom prvič, ko jo na pragu dobí sámó.

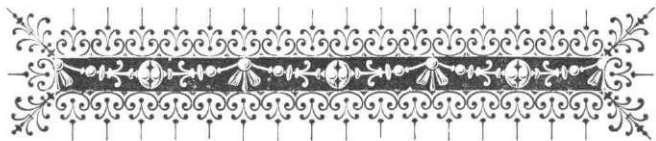
„Jaz ti nimam ničesar odpuščati, ljubi moj bratranec!“ reče ona odločno, glasno, celó trdo in odide.

Nikolaja je to bolelo, ali mislil si je, tu je treba časa. Kadar bode videla mojo resno voljo, potem se bodeva lože zgovorila in poravnala, kar naj bi se ne bilo nikdar zgodilo.

Da se prva ljubezen nikdar popolnoma iz srca izruvatí ne dá, to je mnogokrat čítal, a zdaj dan na dan globoko čutil sam v sebi. Torej je tudi v nje srci prve ljubezni gotovo še nekaj koreninic, ki bodo pognale sčasoma. Tako se je tolažil, dasitudi mu resničnost nikakor ni dajala dokazov, da je njega tolažba upravičena.

V svojo nesrečo je opazil pozneje celó, da déklica mnogo veselejša in rajša govórí z družimi, tudi menj omikaniimi ljudmi nego ž njim. Pa tudi to si je nekako na svojo korist razlagal: „Kaznovati me malo hoče, in žál, da me smé!“

XXIX.

Neki dan dobí Nikolaj dve pismi z mestnim poštnim kolekom. Prvo je précej spoznal po napisu in po obliki, da je od prijatelja doktorja Loka. Drugo pa, ličneje in drobno, imelo je napis njegovega imena s spačenimi, ne obično stoječimi črkami, katere so mu bile znane, ali vender se ni mogel takoj spomniti, čegave bi bile. Zató je radoveden brzo odprè in číta:

„Ljubljeni Nikolaj! Ti si me neusmiljeno kaznoval! Nesrečni moj namen, tvojo ljubezen, katero si mi tako vroče zagotavljal, le nekoliko izkušati, jemal si ti za resnico! Izginil si mi in do denès nisem védela, kje si, da bi te na kolenih odpušcanja prosila. In ko bi tudi jaz kriva bila, kakor nisem — na Bóga se ti rotim, da nisem! — ko bi bila trenutna dvojba zavêdla me — dà, samó dvojila sem! — potem še ne smeš za vselej od mene stráni, Nikolaj! Moraš me zopet ljubiti s staro ljubeznijo,

moraš! Odgovôri mi, odgovôri, kar in kakor hočeš! Samó ne môlči, molčanje tvoje bi me morilo bolj od vsake zlè besede, ki mi jo rečeš.“

V tem strastnem tonu, ponavlja je z družimi besedami iste misli, bilo je pismo še dolgo, na konci pa podpis: „Lujiza Vit.“

Prvi trenutek je čitanje tega pisma Nikolaja segrelo. Skoro bi bil véroval, kar je čital. Zadnje iskre pokopane nekdanje strasti so se bile v njem razpihale, ali tlele so le eden hipec. Kmalu se je v njem oglasil neblažji čut necega zadoščenja, necega zadovoljstva zarad poglajene njegove moške nečimernosti.

A takoj ga je bilo sram samega pred sábo tega čuta; in domislil se je, kako strahovito ga je pekla zavest, da ga je pustila, ko ni védel: ali jo bolj sovraži zarad nje neiskrenosti, ali bolj divje ljubi, ker je nima več. In vera v njo je izginila zopet; črke pred njim so omrtvéle, bridko se jim nasmeje.

Ko pa prebere drugo pismo prijatelja doktorja, skoči po konci in vznemirjen gôri in dôli hodi, glasno grohotaje se sam sebi.

Prijatelj mu je pisal več nepotrebnih brbljanj in govoric, na konci pisma svojega pak mu je poročal: „Te dni sem imel priliko, sniti se s tvojo nekdanjo — saj véš — in vprašala me je po tebi, kje si. Vedela je — zvedávost ženska! — da si bil na potovanji. Jaz ji nisem utajil, da si zopet domá. Ker sem bil nekdanj nekoliko jaz kriv, da se je zveza mej

vama razdrla, kar me sicer še dandanes ne peče mnogo — smatram za svojo dolžnost, naznaniti svojemu prijatelju, da se je gospod Majer drugjé oženil in da lepa gospodična Vit zdaj „mej dvema stoloma“ na tleh sedí, ako prvi stol, s katerega se je razsesti izvolila, ni zopet zánjo pripravljen.“

Nikolaj raztrga drugo pismo précej, hoče tudi prvo, a se premisli in je spravi. Prvi njegov sklep, nič odgovoriti ji, bil je zdaj gotov, kakor pribít.

S Tončiko o nji ni dozdej govoril. A zdelo se mu je, da bode moral. To pismo mu bode dokaz pri nji, dokaz, da ga nobena ponudba in nobena prošnja ne odpravi od njegovega namena, ponoviti samó svojo prvo zvezo ž njo.

XXX.

Kaz moram edenkrat s teboj na samem govoriti“, rekel je Nikolaj nekoč Tončiki, ko se je po več dnevih ž njo sešel.

„Midva sva na samem nekdam že preveč govorila“, reče ona.

„Ti me moraš poslušati . . .“

„No, če moram, pridi jutri popóludne. Sicer ti pa povem, da potreba ni,“ pristavi déklica; nje glas ni bil vabljev.

Vender je on drugi dan prišel. Bila je res sama. Odzdravila mu je, kakor bi bila vsacemu družemu, samó zdelo se mu je, da je bolj rdeča nego sicer. On je hotel, baš ker je bila tako resna, uvesti pogovor po lahko, zató je rekel, kažoč na okno, kjer so, kakor nekdam, stale razne cvetlice v róžnicah:

„Glej, to je še tisti rožmarin, kateri so bili tvoj oče polomili tačas, ko sva se midva prvič zmenila, da bodeš ti moja . . .“

„Ta-le je?“ vpraša ona, še bolj zardela in vzame róžnico z rožmarinom z okna ter jo postavi na mizo, kjer je ležal krúšen nož.

„Tončika . . .“ začnè on mehko in jo hoče prijeti za roko.

Ona mu jo odtegne in ga resno pogleda: „Ne tako! Pametno, bratranec, povédi, kaj želiš, drugo pa pústi.“

Ni se ji upal bližati. Séde na stol in žalosten vpraša:

„Tedaj tebi res ni mogoče odpustiti mi? Ni ti mogoče prilike dati mi, da bi s tisočerno ljubeznijo poravnal óno, kar sem ti storil neprijetnega? O Tončika, ko bi ti jaz mogel dopovedati, kako šele zdaj prav znam in vem ceniti tvojo vrednost, tvojo . . .“

„Tiho, tiho!“ prestriže mu óna besedo. „Odgovarjaj mi na to, kar te bodem zdaj-le vprašala. Ali z vso resnico mi odgovarjaj.“

„Z vso resnico, prisezam ti!“

„Le brez prisezanja! Povédi mi, kdo je kriv, da si ti zdaj-le pri meni, ali če hočeš: kdo je to zaslužil, ti, ali pa nekdanja moja prijateljica? Kdo je storil konec vajini zvezi?“

„Sicer óna, ali jaz sem . . .“

„Tedaj óna! Čakaj! — Resnico si govoril, to je res. Glej, jaz to úže vse vem. Vender sem rada čula, da si mi tudi ti potrdil, ti, ki k meni prihajaš, potem, ko se te je óna naveličala, in je ravnala s teboj, kakor prej — ti z menoj! Zdaj, šele zdaj misliš, da bi bila jaz zopet dobra! Večkrat si mi povedal, da sva

malo v rôdu. Uže zavoljo tega bi me ne bi bilo treba tako zaničevati, da mi prihajaš pred oči, in mi kažeš, da sem ti izbírek, ki se zdaj prime, zdaj vrže stráni, potem pa zopet pobira! O ne, ljubi bratranček moj, zmotil si se, nisem več tista ubožica, kakor si jo nek-daj poznal, ti si me izučil.“

Solze so ji prišle, a ne solze ljubezni, nego solze jeze, užaljenega ženskega dostojanstva.

Nikolaj se zardí silno, seže v žep in izvleče Luji-zino zadnje pismo.

„Motiš se ti,“ pravi, „če misliš, da se vračam k tebi, ker — me óna neče. Prosim, béri to pismo in prepričaj se.“

„Nečem nobenega pisma več od tebe,“ reče déklica.

„Ni od mene. Prosim te, čitaj samó to, da se prepričaš, kako mi delaš krivico! Odgovóri mi potem karkoli hočeš, samó čitaj!“

Déklica vzame in prečíta.

Potem ji govori on: „Vidiš li, da nimaš prave soditi tako, kakor si? Vidiš, da si ti edina, h kateri se vrača moje srce. In ko bi me ne le óna, nego ves svet na kolenih prosil . . .“

„Stoj, stoj!“ prestriže ga déklica z odločnostjo, kakeršne ne bi bil nikdo pričakoval, kdor je nje krotkost prej poznal. „Kaj si ji ti odgovoril na to pismo?“

„Nič!“

„Nič? Zakaj ne? Vsak človek je vsaj odgovora vreden!“

„Ona ne.“

„Zavoljo tega ne, ker je nestanovitna, neznačajna in kakor se še pravi, kàj ne?“

„Dà, tudi zaradi tega, a tudi . . .“

„Le stoj! No, glej! Ti njo zaničuješ, ker se je od tebe odvrnila in ji niti ne odgovarjaš, če te prosi odgovora. K meni pa prihajaš in želiš, da bi jaz drugače ravnala, kakor ravnaš sam? Ali mi ne daješ sam vzgleda, kako ti moram odgovoriti? Tako ti tudi odgovarjam! Edenkrat za vselej — za vselej, zapomni si, in nobedenkrat več mi o tem ne govôri!“

Rekši to, strastno ona vstane in prime nož na mizi ter v hipu odkosí prej tjakaj postavljeni rožmarin čez sredo, da zelêni vrh pade na tla izbe. —

„Vidiš, tako si ti presekal živo véz mej nama. Narêdi, da se ta vrh prirase, če moreš. Dà, krvavelo je tačas v meni, a zdaj, hvala Bogú, zarasla je rana, morala je, ker sem hotela, da je!“

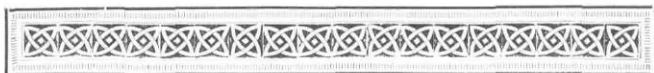
„To je zadnja tvoja beseda?“ vpraša Nikolaj zamolklo.

„Zadnja v tej stvári!“ reče ona in odide vên.

Nikolaj je obsedèl sam. In obvezelo ga je s strašno oblastjo nekaj kakor čut zapuščenosti, samozavest nevrednosti svoje. Za njega ni tu na vsi božji zemlji nobenega, nobenega ljubečega srca in ga biti ne more! To se mu je v tem hipu zdela nesreča, le s smrtjo končljiva.

XXXI.

In v mali predmestni krčmi „pri belem psu“ je bilo štiri leta kesneje, to je leta 1875., zmerom še dobro vino. In doktor Lok, s katerim smo se v drugem delu naše povesti nekoliko seznanili, imel je še zmerom staro žejo, vsak dan se ponavljajočo, ter hodil je sèm k okrogli mizici v posebni sobi, kakor pred štirimi leti. Okoli njega je bilo nekaj starih, nekaj novih znancev.

„Ste li uže čitali denašnje večerne liste?“ vpraša eden došlecev suktno obešaje.

„Ne, kaj novega z bojišča?“ vpraša Lok.

„Nič tacega. Ali Kralj je imenovan za sodca.“

„Titulus bibendi!“ oglasi se nizek možiček z zabuhlim obrazom; moral je biti človek uradne številke.

„Kralj? Zatorej je te dni vselej tako zamišljen sedel tu za mizo, kakor kóklja na jajcih. Gotovo je uže prej kàj vedel, a ničesar povedal.“

„To je, da je védel! Ženska protekcija! Njegova druga žena, katero je lani takoj pol leta po smrti prve vzel, ima nekove zveze „zgoraj“, ne vem uže kake,“ reče tretji.

„A kje je zdaj tista sestričina njegova, ki je pred štirimi leti bila še tako na glásu?“ vpraša prvi.

„Sestričine on ni imel nobene,“ popravlja drugi. „Tista je bila sestričina njegove prve žene. Ni več tu. Bog vé, kod se klati. Nekoč je bilo slišati, da so jo na Dunaji videli v ne prav častni družbi . . .“

„Ljudjé so hitro pripravljene kakovi ženski vzeti dobro ime. Morda pa ni res,“ primetne Lok.

„Ohó, to pa nekaj pomenja,“ roga se tretji.

„Ona bi bila imela vzeti tistega Kolodeja, ki je tudi časih prihajal pred leti. Kje je pa tisti? Ti moraš védeti, doktor! Vidva sta bila prijatelja!“

„Najbrž ga uže več ni,“ odgovori Lok.

„Kako to?“

„Ko je dôli v slovanskem jugu počil bòj, šel je tudi on dôli. Spočetka sem dobil edno pismo od njega; zdaj uže dolgo nobenega. Sodim, da je padel, kajti z življenjem je bil uže tako prej sklenil račune.“

„In z imetjem bajè.“

„Nekaj je še pustil, ali največ je šlo rakom zvižgat po potovanjih in igrah. Vender bi si bil še lahko opomogel, ko bi bilo mogoče govoriti ž njim pametno.“

„Ženske so ga bile izpridile,“ oglasi se eden.

„Sam, sam se je!“ priloží drugi.

„Bil je tudi s hčerjo necega kmeta zaročen, toda ona je vzela rajša necega čisto kmetskega človeka.“

„S katerim ima v treh letih uže tri sine,“ dodá doktor.

„No, če je padel dôli za slovansko stvar, storil je vredno in lépo smrt, zató predlagam, da ga pijemo vsak pol čaše na njega ime,“ končuje ta razgovor starejši pivec.

Steklene čaše zažvenkljajo.

Konec.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS

00000375473

